

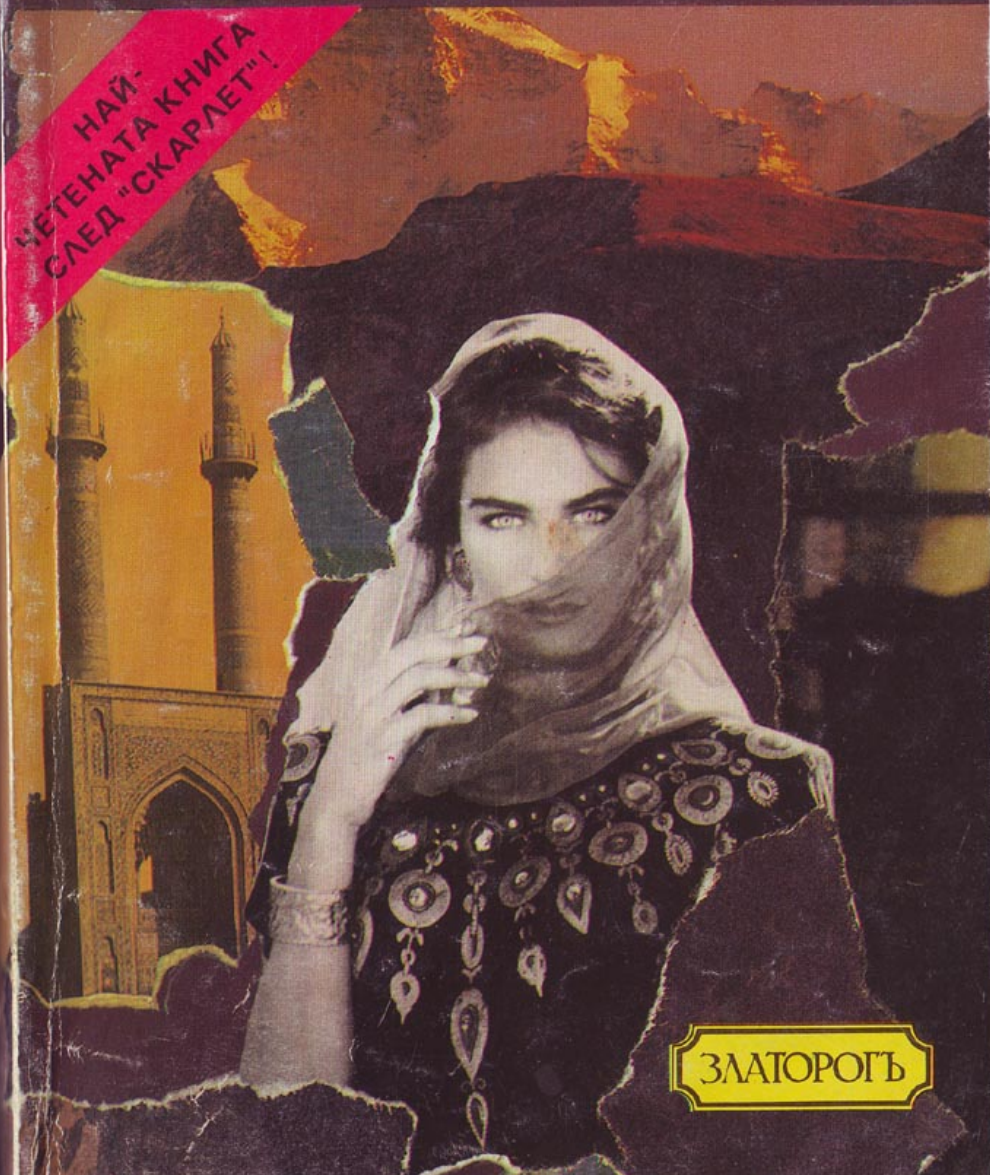
НЕ БЕЗ ДЪЩЕРЯ МИ

БЕТИ МАХМУДИ

УИЛЯМ ХОФЪР

НАЙ-
ЧЕТЕНАТА КНИГА
СЛЕД "СКАРЛЕТ"!!

ЗЛАТОРОГЪ

Бети Махмуди, Уилям Хофър

Не без дъщеря ми

ПЪРВА ГЛАВА

Дъщеря ми спеше на седалката до прозореца в големия самолет на Бритиш Еървейз. Червеникавокестенявите ѝ къдрици обрамчваха лицето и падаха безразборно по раменете ѝ. Не бяха подстригвани, откак-то се бе родила.

Беше 3 август 1984 година.

Детето се чувстваше изтощено от продължителното пътуване. Тръгнахме от Детройт в сряда сутринта, а сега бе слънчева петъчна утрин.

Съпругът ми Муди вдигна очи от книгата, която лежеше в скута му, и закрепил очилата си върху оплешивяващото си теме.

– Време е да се стягаш – рече той.

Разкопчах предпазния колан, грабнах си чантата и се запромъквах по тясната пътека между седалките към тоалетната в задната част на самолета. Стюардесите вече разтребяха и се подготвиха за първия етап на кацането.

„Правя грешка“ – казах си. Искаше ми се да се измъкна отгук на минутата. Заклучих вратата на тоалетната и втренчих поглед в огледалото. Очите ми срещнаха лицето на жена, обзета от паника. Току-що бях навършила трийсет и девет, а на тази възраст една жена би трябвало вече да е преживяла доста неща. Не можех да си обясня защо губя самообладание.

Поосвежих грима си, като се постарах да изглеждам добре, да ангажирам мисълта си с нещо друго. Не желаех да съм тук, но вече бях, тъй че сега трябваше да се справя с положението по възможно най-добрия начин. Може би тези две седмици ще минат бързо, а като се върнем в Детройт, Махтоб ще тръгне на детска градина в предградията на Монте-сори. Муди ще се отдаде на работата си и ще се захванем с дома, за който си мечтаем. „Само изкарай някак тези две седмици“ – казах си аз. Разрових чантата, за да намеря плътния черен чорапогашник, който Муди ме посъветва да купя. Опънах го по бедрата си и пригладих с длан полата на строгия тъмнозелен костюм.

Хвърлих още един поглед на отражението си в огледалото – отказах се да среща кестенявата си коса. „Какво толкова съм се загрижила“ – рекох си. Забрадох се с тежкия зелен шал, който, както каза Муди, трябвало да нося винаги, когато сме навън. Със завързания на възел под

брадичката ми шал приличах на стара селянка.

Поколебах се дали да сложа тъмните си очила. Според мен без тях бях по-привлекателна. Всъщност въпросът бе доколко исках да впечатля семейството на Муди и доколко исках да се запозная по-отблизо с тази неспокойна страна. Сложих очилата с мисълта, че шалът вече бе нанесъл непоправима вреда.

Най-сетне се върнах на мястото си.

– Мисля, че трябва да скрием американските си паспорти – каза Муди. – Ако ги открият, ще ни ги вземат.

– Къде да ги скрием?

– Твоята чанта ще претърсят със сигурност, защото си американка – каза той. – Ще ги взема аз. Мен едва ли ще претърсват.

Вероятно беше така, защото съпругът ми произхождаше от знатен ирански род; факт, който си личеше дори от името му. Персийските имена имат определен смисъл и за всеки иранец името Муди-Сайед Бозорг Махмуди носеше твърде много информация. Сайед е религиозна титла, с която били удостоявани преките потомци на пророк Мохамед по бащина и майчина линия. Муди имаше сложно родословно дърво и името му доказваше неговия произход. Родителите му го нарекли Бозорг с надеждата, че с годините ще заслужи това име, подхождащо само на велики, благородни и благочестиви люде. Първоначално фамилното име на рода било Хаким, ала Муди се родил точно когато шахът забранил ислямските имена, така че бащата на Муди променил фамилията им на Махмуди, което е персийско име. Идва от „Махмуд“, което ще рече „венцеславен“.

Своето име Муди беше обогатил и с едно много добро образование. Въпреки че сънародниците му официално ненавиждат американците, те се възхищават от тяхната образователна система. Като човек, завършил и практикувал медицина в Щатите, Муди със сигурност щеше да попадне сред елита на своята родина.

Бръкнах в чантата, намерих паспортите и му ги подадох. Той ги пъкна във вътрешния джоб на самото си.

Самолетът влезе във въздушния коридор за кацане. Шумът на моторите утихваше и машината започна да се спуска стремително надолу.

– Приземяваме се толкова рязко заради високите планини, които заобикалят града – обясни Муди.

Целият самолет вибрираше. Махтоб се събуди уплашена, сграбчи ръката ми и впери въпросителен поглед в мен.

– Няма страшно. Скоро кацаме – казах ѝ аз. Какво прави една

американка в самолет, пристигащ в страната, открито обявила се за най-големия враг на Америка? Защо вода дъщеря си в държава, която воюва ожесточено с Ирак?

Колкото и да се опитвах, не можех да потисна ужасния страх, обзел ме от мига, в който племенникът на Муди Мамал Годси даде идеята за това пътуване. Човек може да си позволи да прекара две седмици където и да е, стига да знае, че после ще се върне към обичайното си ежедневие. Приятелите ми смятаха за безумна гнетящата ме мисъл, че щом ни доведе двете с Махтоб в Иран, Муди ще се опита да ни задържи там завинаги.

Те ме убеждаваха, че той никога няма да го направи. Муди бе истински натурализиран американец. Беше живял в Щатите цели двайсет години. Всичко, което притежаваше, всичките му пациенти, целият му лекарски опит, цялото му настояще и бъдеще бяха в Америка. Защо да се връща към миналото си?

Тези аргументи звучаха доста убедително, ако се отнасяха за рационален човек, но никой не познаваше по-добре от мен парадоксалната природа на Муди. Той бе любящ съпруг и баща и в същото време свършено безразличен към нуждите и желанията на собственото си семейство. Съзнанието му бе сякаш разделено на две половини – ярък интелект и тъмен хаос. Муди бе наследил по нещо от културата и на Изтока, и на Запада; самият той не знаеше коя от тях преобладава в живота му. Муди имаше всички основания да ни върне в Америка след ваканцията, както и всички основания да ни задържи в Иран.

След като осъзнавах тази ужасяваща възможност, защо изобщо се бях съгласила да тръгна?

Махтоб.

През първите четири години от живота си тя бе едно щастливо, бърливо и живо дете, което обичаше мен, баща си и своето зайче – евтина, поевхтяла парцалена играчка от зелен плат на бели точки, дълга метър и двайсет. На крачката си зайчето имаше кайшки, в които тя пхаше стъпалата си и така танцуваха заедно.

Махтоб.

На фарси името ѝ означава „лунна светлина“.

За мен обаче Махтоб е слънчева светлина.

Когато колесниците на самолета докоснаха земята, погледнах Махтоб, после Муди и осъзнах защо бях дошла в Иран.

Щом излязохме от самолета, ни погълна страшната и непоносима жегата на Техеран – жегата, усещаша се като физическо присъствие: преса,

която ни мачкаше, докато крачехме по пистата към автобуса, превозващ пътниците до сградата на летището. Беше едва седем часът сутринта.

Махтоб здраво стискаше ръката ми, а големите ѝ кафяви очи попи- ваха непознатия свят наоколо.

– Мамо – пошепна тя, – ходи ми се до тоалетната.

– Добре, все ще открием някоя.

На влизане в обширната зала за пътници ни посрещна ново непри- ятно усещане – зашеметяващата воня на изпотени от неистовата горе- щина тела. Надявах се да свършим бързо, но залата бе претъпкана от пътници, пристигнали с няколко поредни полета, и всеки се блъскаше да се добере до гишетото за паспортен контрол – единственият изход от залата.

Като всички останали и ние трябваше да си проправяме път с лак- ти. Махтоб вървеше пред мен, за да я пазя от тълпата. Наоколо се носе- ха пронизителни пискливи гласове. И Махтоб, и аз бяхме плувнали в пот.

Знаех, че иранките са длъжни да ходят с покрити ръце, крака и гла- ви, но с изненада установих, че както служителките на летището, така и повечето от пътничките са загърнати от главата до петите с чадор – така го нарече Муди. Чадорът е голямо парче плат с формата на полумесец, който се увива около рамената, челото и брадичката, така че от лицето се виждат само очите, носът и устата. В резултат се получава нещо като одеждите на някогашните монахини. По-религиозните иранки показват само едното си око, колкото да виждат. Жените кръстосваха летището с по няколко тежки чанти, носейки ги само в едната си ръка, тъй като дру- гата придържаше плата под брадичката. Дългите черни краища на чадо- рите се издуваха като балони. Впечатлих се, че има и други дрехи, кои- то отговарят на строгите изисквания към женското облекло, ала тези же- ни предпочитаха да носят чадора върху всички останали дрехи въпреки непоносимата жега. Удивлявах се на силата, с която религията и общес- твото ги държаха в подчинение.

Мина половин час, преди да се доберем до паспортното гише, къде- то намръщен служител погледна единствения ирански паспорт, който легитимираше и трима ни, удари му печат и ни отпрати с ръка.

Двете с Махтоб последвахме Муди по едно стълбище, завихме и се озовахме в залата за багаж – също толкова голяма и претъпкана с пътници.

– Мамо, ходи ми се до тоалетната – повтаряше Махтоб и се присви- ваваше от стискане.

Муди попита на персийски една увита в чадор жена къде е тоалетната. Тя посочи към другия край на залата и бързо се отдалечи. Оставихме Муди да изчака багажа и тръгнахме към тоалетната, но като приближихме входа ѝ, разколебано забавихме крачка заради ужасната отблъскваща смрад. Влязохме неохотно. Погледите ни зашариха из мрачното помещение, за да открият тоалетна седалка, но в помещението зееше една-единствена дупка в пода, около която имаше овална порцеланова клекалка. По пода се виждаха купчинки изпражнения, покрити с рояци мухи – вероятно хората или не бяха уцелвали дупката, или изобщо не бяха сметнали за необходимо да я използват.

– Ужасно мирише! – извика Махтоб и ме задърпа навън. Бързо се върнахме при Муди.

Притеснението на Махтоб бе съвсем очевидно, но тя изгуби всякакво желание да търсим друга тоалетна. Беше готова да чака, докато стигнем у леля ѝ, сестрата на Муди – жената, за която той говореше с невероятна почит. Сара Махмуди Годси бе главата на семейството, към която всички се обръщаха с почитителното Амех Бозорг, което ще рече „пралельо“. Помислих си: „Веднъж да се доберем до дома на Амех Бозорг, нещата ще си дойдат на мястото.“

Махтоб бе капнала от умора, но нямаше къде да седне, затова разгънахме сгъваемата бебешка количка, която носехме за подарък на едно от племенничетата на Муди. Махтоб с облекчение се отпусна в нея.

Докато чакахме багажа си, който нямаше никакво намерение да се появи на лентите, чухме писклив глас, който се приближаваше към нас: „Дай-джан!“

Като чу думите „скъпи чичо“, изречени на фарси, Муди се обърна и с блеснал от радост поглед посрещна мъжа, тичащ към нас. Двамата се хвърлиха в продължителна прегръдка, а когато видях сълзи в очите на Муди, внезапно се почувствах виновна за нежеланието, с което предприех пътуването. Това бе неговото семейство. Неговият корен. Разбира се, че е искал, имал е нужда да ги види, да им се порадва седмица-две, а после щяхме да се върнем у дома.

– Това е Зия – обърна се към мен Муди. Зия Хаким сърдечно ми стисна ръката. Той беше един от безбройната армия млади роднини на Муди, към които мъжът ми се обръщаше с удобното „племеннико“. Сестрата на Зия, Молук, бе омъжена за Мустафа, третия син на почитаната по-възрастна сестра на Муди. Майката на Зия бе сестра на майката на Муди, а баща му – брат на баща му или обратното – тия техни роднински връзки така и не ми станаха ясни. „Племенник“ бе най-

лесното възможно обръщение.

Зия бе изключително развълнуван от първата си среща с американската съпруга на своя чичо. Поздрави ме с добре дошла в Иран на изискан английски.

– Толкова съм щастлив, че дойдохте – каза той. – Откога ви чакаме!

Грабна Махтоб в обятията си и я покри с целувки. Беше красив мъж с поразителни източни черти и покоряваща усмивка. Бе по-висок в сравнение с дребните иранци наоколо и личният му чар и превъзходни обноски завладяваха на минутата. Именно такава семейство се бях надявала да има Муди. Кестенявата коса на Зия бе модерно подстригана. Носеше добре ушит костюм и риза с разкопчана яка. Но най-хубавото му беше, че е чист.

– Навън има куп народ, дето иска да ви види – рече сияещ той. – Чакаме от часове.

– Как мина през митническия контрол? – попита го Муди.

– Имам приятел, който работи тук.

Лицето на Муди светна. Скришом измъкна американските ни паспорти от джоба на самото си:

– Какво да правим с това тук? – попита той. – Не бих искал да ни ги конфискуват.

– Аз ще имам грижата – рече Зия. – Имате ли пари?

– Да.

Муди отдели няколко банкноти и ги подаде на Зия заедно с паспортите.

– Ще се видим отвън – каза Зия и изчезна в тълпата. Бях впечатлена. Видът на Зия, пък и връзките му потвърждаваха казаното от Муди за неговото семейство. Повечето роднини имаха добро образование: много от тях бяха с университетски дипломи. Бяха лекари като Муди или принадлежаха към света на бизнеса. Познавах няколко негови „племенници“, които ни бяха гостували в Съединените щати, и всички заемаха високо положение в социалната пирамида на своето общество.

Но изглежда дори и Зия не беше в състояние да накара разтоварачите на багажа да побързат. Всички се движеха напред-назад и не спираха да говорят, но явно не успяваха да свършат много работа. Така прекарахме повече от три часа в горещината – първо за багажа си, а после – на безкрайната опашка пред митническия контрол. Махтоб стоеше мирна и мълчалива, макар да знаех, че едва издържа. Най-сетне успяхме да се промъкнем в началото на опашката – Муди пробиваше пътя, следвахме го аз, Махтоб и бебешката количка.

Митничарят внимателно прегледа всяко парче багаж и направо онемя, като видя цял куфар с лекарства. Двамата с Муди се разговориха на фарси. Както Муди ми обясни на английски, бе казал на митничаря, че е лекар и възнамерява да дари лекарствата на местните болници.

Подозрителността на митничаря обаче нарасна и той продължи да ни разпитва. Муди бе донесъл на роднините си безброй подаръци. Всеки от тях трябваше да бъде разопакован и проверен. Митничарят отвори и нашия сак с дрехи и намери заека на Махтоб, който бяхме пхнали в багажа в последната секунда. Заекът беше голям пътешественик – беше ни придружавал до Тексас, Мексико и Канада. Тъкмо когато потегляхме от Детройт, Махтоб реши, че не може да пътува за Иран без най-добрия си приятел.

Митничарят ни позволи да задържим чантата с дрехи и – за голяма радост на Махтоб – заека. Той каза, че останалата част от багажа ще ни бъде изпратена по-късно, след като бъде подробно проверена.

Облечени по този начин от товара си, ние стъпихме на иранска земя четири часа след кацането на самолета.

Муди веднага бе погълнат от тълпа облечени в роби и покрити с наметала хора, които висяха по официалния му костюм и хълцаха от възторг. Наоколо се струпаха безброй роднини – пищяха, плачеха, стискаха ръката му, прегръщаха го и го целуваха, целуваха мен, целуваха Махтоб. Всички носеха цветя, които пъхаха в ръцете ни. Скоро обятията ни преливаха от букети.

„Защо ли съм с този глупав шал“ – питах се аз. Косата ми бе залепнала по черепа. Бях плувнала в пот. „Сигурно сега вече мириша като всички тях“ – помислих си аз. Муди се просълзи от радост, когато Амех Бозорг го притисна в обятията си. Тя бе увита в прословутия тежък черен чадор, но аз веднага я познах, защото бях виждала нейни снимки. Гърбавият ѝ нос не можеше лесно да се сбърка. Беше едра широкоплещеста жена, доста по-възрастна от четирийсет и седем годишния Муди. Притисна го към себе си, метна се на врата му и го обгърна с нозе, сякаш нямаше никакво намерение да го пусне.

В Америка Муди работеше като анестезиолог остеопат – уважаван специалист с годишен доход почти сто хиляди долара. Тук обаче отново се превърна в малкото братче на Амех Бозорг. Родителите на Муди – и двамата лекари – починали още когато бил на шест години и сестра му го отгледала като собствен син. Завръщането му след повече от десет години отсъствие я беше развълнувало така, че накрая другите роднини трябваше със сила да я откъснат от него.

След като Муди ни запозна, тя ме обсипа с целувки, запрегръща ме и не спираше да приказва. Носът ѝ бе толкова огромен, че приличаше на изкуствен. Стърчеше изпод насълзените ѝ зеленикавокафяви очи. В устата ѝ се виждаха криви черни зъби.

Муди ме представи и на съпруга ѝ, Баба Хаджи. Той ми поясни, че името му означава „бащата, който е бил в Мека“. Беше нисък мрачен човек, облечен в широк сив костюм с панталони, чиито крачоли почти скриваха платнените му обувки. Не обелваше нито дума. Беше забил поглед в земята така, че хлътналите в тъмното му сбръчкано лице очи да не могат да срещнат моя поглед. Заострената му бяла брадичка беше точно копие на брадата на аятолах Хомейни.

Изведнъж тежък венец, по-голям от мен самата, увисна ма раменете ми. Това като че ли беше някакъв сигнал, защото тълпата се отправи вкупом към паркинга. Хукнаха към няколко съвсем еднакви, малки като кутийки бели коли. Натъпкаха се вътре – по шест, по осем, че дори и по дванайсет души в кола. Отвсякъде се подаваха крака и ръце.

Муди, Махтоб и аз бяхме тържествено поведени към колата за официални гости – голям широк тюркоазено-син шевролет модел седемдесета. Настаниха ни и тримата на задната седалка. Амех Бозорг седна отпред със сина си Хосейн, който имаше честта да шофира, защото бе най-старши по възраст. Зохре, най-голямата неомъжена дъщеря, седеше между майка си и брат си.

Претъпкана с цветя, колата ни поведе кортежа извън зоната на лежището. Заобиколихме огромната кула Шахяд, която се извисяваше на четири елегантно извити колони. Сива и инкрустирана с мозайки от тюркоаз, тя блестеше на обедното слънце. Бе строена от шаха като изящен символ на персийската архитектура. Муди ми беше разказвал, че Техеран бил прочут с тази впечатляваща кула, която се извисявала като страж в покрайнините на града.

Отминахме кулата и се включихме в скоростна магистрала. Хосейн здраво настъпи газта и старият шевролет вдигна почти сто и двавет километра в час – пределна за възможностите му скорост.

Докато се носехме напред, Амех Бозорг се обърна и ми напъха в ръцете един пакет, завит като подарък. Беше тежък.

Погледнах въпросително Муди.

– Отвори го – рече той.

Развих пакета и от него се показа връхна дреха, която щеше да ми стигне до глезените. Нямаше никаква кройка.

Муди ми каза, че е от скъп вълнен плат, но на пипане приличаше

повече на найлон, дори на мушама. Платът беше тънък, ала тъкан толкова сбито, че със сигурност щеше да държи много топло през лятото. Цветът му бе отвратителен, мръснозелен. Освен него имаше и дълъг тежък зелен шал, много по-плътен от този, с който се бях забрала в момента.

Доволно усмихната от щедростта си, Амех Бозорг каза нещо и Муди преведе:

– Робата се казва манто. Така се носим ние. Шалът се нарича русари. Когато излизаш, трябва да ги слагаш.

Тази заповед ме учуди. Когато Мамал, четвъртият син на Баба Хаджи и Амех Бозорг, даде идеята за тази ваканция още като ни гостуваше в Мичиган, той каза:

– Когато излизаш, ще трябва да носиш дрехи с дълги ръкави, шал и тъмни чорапи.

Но не бе споменал за никакво дълго и тежко палто посред адската горещина на лятото.

– Не се притеснявай – каза Муди. – Тя ти го даде като подарък. Трябва да го носиш само когато излизаш.

Но аз се притеснявах. Докато Хосейн навърташе километраж, аз внимателно наблюдавах забързаните жени по оживените тротоари на Техеран. Всички бяха старателно покрити от главата до петите. Повечето носеха черни чадори върху същите дрехи, каквито току-що бях получила. Цветовете им бяха мрачни и убити.

„Какво ли ще ми сторят, ако откажа да ги нося – почудих се аз. – Да ме арестуват?“

Зададох въпроса на Муди и той ми отговори простишко:

– Да.

Притеснението ми във връзка с местните традиции по отношение на облеклото се изпари в момента, в който Хосейн се хвърли в градското движение. Тесните улички бяха задръстени от коли. Всеки шофьор се оглеждаше за пролука и щом я зърнеше, натискаше едновременно газта и клаксона. Ядосан от едно забавяне, Хосейн даде заден и влезе в еднопосочна улица. В същия миг видях изкривените калници на няколко коли, а техните собственици, изскочили на платното, крещяха един срещу друг и току налитаха на бой.

Използвайки Муди като преводач, Амех Бозорг обясни, че в петък обикновено движението е слабо. Тогава семействата се събират в дома на най-възрастния член на рода и прекарват времето в молитви. Сега обаче приближаваше часът, в който от центъра на града щеше да почне

петъчната молитва, четена от един от най-благочестивите ислямски духовници. Този свещен дълг обикновено бе изпълняван от президента ходжаталислям Сайед Али Хаменей (а не от аятолах Рухолла Хомейни, който, като религиозен водач, е по-важен дори и от президента), с помощта на ходжаталислям Али Акбар Хашеми Рафсанджани, председател на Парламента. Не хиляди, милиони присъствали на петъчната молитва – подчерта Амех Бозорг.

Махтоб мълчаливо стискаше зайчето в обятията си и поглъщаше с удивени сетива звуците, миризмите и образите на този странен нов свят. Знаех, че едва се сдържа – толкова й се ходеше до тоалетната.

След цял час, в който животът ни бе в несигурните ръце на Хосейн, най-последно спряхме пред дома на нашите домакини – Баба Хаджи и Амех Бозорг. Муди гордо изтъкна, че това е заможен квартал в северната част на Техеран; домът на сестра му бе през една къща от китайското посолство. От улицата човек можеше да види високата му ограда, изработена от плътно подредени железни плоскости, боядисани в зелено. Минахме през двукрила стоманена порта и влязохме в циментиран двор.

Махтоб и аз вече знаехме, че вътре с обувки не се влиза, затова последвахме Муди и се събухме на двора. В къщата бяха пристигнали толкова много гости, че купчината обувки в двора заемаше цял един ъгъл от него. Там имаше и три газови грила, обслужвани от наети за случая хора.

Пристъпихме по чорапи в огромната бетонна къща с плосък покрив и влязохме в хол, който бе поне двойно по-голям от просторна американска дневна. Стените и вратите бяха изработени от масивен орех и украсени с красива дърворезба. По-голямата част от пода бе покрита с великолепни персийски килими. Върху тях бяха постлани декоративни софре – мушамы на цветя. С изключение на малкия телевизор, в хола нямаше никакви други мебели.

През прозорците в дъното на хола погледът ми се спря на един басейн в задния двор, пълен със синкавобистра вода. Въпреки че необичавам да плувам, в ден като този прохладната вода изглеждаше твърде примамлива.

От другите коли се изсипаха весело разговарящи роднини и ни последваха. Муди с нескрита гордост се перчеше с американската си съпруга и сияеше, когато роднините му превъзнасяха Махтоб.

Амех Бозорг ни заведе в нашата стая, разположена в отделено от къщата крило, вляво от хола. Беше малка правоъгълна стаичка с две доближени едно до друго единични легла с изгърбушени матраци.

Единствената друга мебел в стаята бе голям дървен гардероб.

Бързо открих къде е тоалетната и заведох Махтоб. Намираше се в отсрещния край на коридора пред нашата стая. Когато отворихме вратата, двете с Махтоб се вцепенихме при вида на най-едрите хлебарки, които бяхме виждали. Щъкаха по влажния мраморен под. Махтоб отказа да влезе, но вече наистина не можеше да издържа повече. Дръпна ме след себе си. Тази тоалетна поне имаше чиния като в Америка и дори биде. Вместо тоалетна хартия обаче от стената висеше маркуч.

Помещението вонеше на мухъл, а от прозорче, което гледаше към баня в персийски стил, се разнасяше гадна сладникава смрад, но в сравнение с тоалетната на летището бе значително по-поносимо. Най-сетне Махтоб се облекчи.

Върнахме се в хола, а там ни очакваше Муди.

– Елате с мен – рече той. – Искам да ви покажа нещо. Двете го последвахме навън.

Махтоб изпищя и скри лицето си. В краката ни имаше локва прясна яркочервена кръв.

Муди спокойно обясни, че семейството е купило овен от уличния търговец, който го заклал в наша чест. Това трябвало да стане, преди да пристигнем, за да минем през кръвта, преди да стъпим за пръв път в къщата. Сега се налагало да влезем още веднъж през локвата кръв.

– О, моля ти се, мини ти – казах аз. – Не желая да върша подобни глупости.

Муди рече тихо, ала твърдо:

– Трябва да го направиш. Трябва да проявиш нужното уважение. Месото ще бъде раздадено на бедняците.

Според мен този ритуал бе съвсем налудничав, но тъй като не желаех да обидя никого, с нежелание отстъпих. Взех Махтоб на ръце и последвах Муди, който заобиколи локвата и излезе на улицата, а после стъпи в нея, докато роднините му се молеха. Сега вече бяхме официално посрещнати.

Поднесоха ни подаръци. Според иранския обичай булката получава златни украшения от роднините на младоженика. Разбира се, аз не бях младоженка, но познавах достатъчно добре обичаите на тези хора, за да очаквам, че при първата си среща с тях ще получа злато за подарък. Амех Бозорг обаче пренебрегна обичая. Подари на Махтоб две златни гривни, но аз не получих нищо. Това бе съвсем целенасочен удар – знаех, че е преживяла доста тежко новината за женитбата на Муди с американка. И на двете с Махтоб ни подари богато извезани чадори, за да

ходим с тях из къщата. Моят бе светлобежев на жълточервени цветя.

Чадорът на Махтоб беше бял на розови пъпки.

Благодарих за подаръците.

Дъщерите на Амех Бозорг Зохре и Фереще шетаха из къщата. Предлагаха подноси с цигари на по-важните гости и сервираха чая. Наоколо тичаха и крещяха деца, на които възрастните не обръщаха никакво внимание.

Беше ранен следобед. Гостите се разположиха на пода в огромния хол, докато жените внасяха храна и я поставяха върху софре, разстлани върху килимите. Пристигаха чиния след чиния салати, украсени с нарязани като розички репи и моркови – като борчета. Имаше и широки купи, пълни с кисело мляко, панери с тънки питки, резенчета сирене и подноси, отрупани с плодове – всичко това бе пръснато по пода. Към тях бяха прибавени и сабзи (пресен джоджен и пера праз лук), които завършваха прекрасната цветна палитра.

Наетите помощници изнесоха в двора табли и съдове от къщата, за да донесат храната от ресторанта. От един и същ продукт имаше по няколко вида ястия. Например две огромни гърнета ориз – едното с обикновен бял ориз, а другото – със „зелен“ ориз, приготвен със сабзи и едри зърна, подобни на лимас по рецепта, която знаех от Муди много отдавна, защото това е основно иранско ястие: оризът се вари, след което се пържи в мазнина така, че на дъното на съда да се образува кафява корица. После се залива с най-различни сосове, приготвени от зеленчуци, подправки и малки парченца месо.

Сервитьорите разсипаха белия ориз по платата и го поляха с отвара от шафран. Внесоха всичко в хола и трапезата стана още по-богата. Бяха приготвили два вида хореш – единият бе наше любимо блюдо у дома – приготвя се от патладжани, домати и парчета агнешко. Другият бе приготвен от парченца агнешко, домати, лук и нарязана зряла круша.

Основното блюдо бе пиле, рядък ирански деликатес: варено с лук, а после запържено.

Седнали на пода по турски или на едно коляно, иранците се навърлиха върху храната като глутница прегладнели зверове. Единствените прибори на трапезата бяха огромни лъжици. Някои ги използваха заедно с ръцете си или загребваха храната с парче питка, прегъната като лъжица, докато други хич и не си губеха времето с разни лъжици. Навсякъде се виждаше само храна. Гостите тъпчеха лакомо устите си, но малки и по-големи късове падаха обратно на трапезата, на пода или в съдините. Тази убиваща апетита гледка бе придружена от истинска

какофония на фарси. Всяко изречение завършваше с: „Дано даде Бог!“ Изглежда, споменаването на божие то име с натъкана до пръсване уста не се смяташе за проява на неуважение.

Никой не говореше на английски. Никой не обръщаше внимание нито на Махтоб, нито на мен.

Опитах се да хапна, но ми беше трудно да се наведе напред, за да стигна до храната и едновременно с това да пазя равновесие и благоприятие. Тясната пола на костюма ми не бе подходяща за обяд на пода. С известни усилия успях да си напълня една чиния.

Муди ме беше научил да приготвям много ирански блюда. И Махтоб, и аз обичахме не само типичните за Иран, но и за много други ислямски страни ястия. Когато обаче опитах от поднесените гозби, открих, че са невероятно мазни. В Иран мазнината е белег на благоденствие. И тъй като случаят бе специален, храната направо плуваше в мазнина. Нито аз, нито Махтоб ядохме много. Предпочетохме салатите, но общо взето апетитът ни се изпари.

Не ни се наложи да прикриваме отвращението си от храната, защото цялото внимание на фамилията бе насочено към Муди. Разбирах чувствата им, но самата аз останах съвсем изолирана.

Така или иначе, странните събития през този безкраен ден ми помогнаха да забравя ужасния си страх, че Муди може да реши да удължи двуседмичната ни ваканция. Вярно, Муди тръпнеше в екстаз пред срещата със семейството си, но този стил на живот не беше неговият. Той беше лекар. Държеше на хигиената и на здравословното хранене. Беше човек с много по-благороден характер от тези, които виждах. Освен това обожаваше удобствата, приятния разговор, следобедния сън в любимия си люлеещ се стол. Тук на пода той изглеждаше нелепо и нестабилно, с подвитите си нозе. Сега вече бях убедена, че е невъзможно да предпочете Иран пред Америка.

С Махтоб се спогледахме съучастнически. Тази ваканция бе кратко прекъсване на нашия съвсем нормален живот в Америка. Щяхме да издържим, но не беше нужно да ни хареса. От този миг започнахме да броим дните до завръщането си у дома.

Обедът се проточи. Възрастните продължаваха да се тъпчат, но децата се изнервиха и притесниха. Тук-таме избухваше разпра. Децата се замеряха с храна, крещяха неистово и тичаха наоколо, а мръсните им боси крака от време на време цопваха в съдините с ястията. Направи ми впечатление, че някои от децата бяха с вродени дефекти или деформации. Други пък имаха отнесено изражение на лицата си. Чудех се дали

не е резултат от браковете между близки родственици. Муди се мъчеше да ме убеждава, че в Иран не се наблюдават нарушения в потомството при бракове между роднини, но аз знаех, че много от семейните двойки в хола са и братовчеди. Някои от децата обаче носеха очевидните следи от тези връзки.

След време Реза, петият син на Баба Хаджи и Амех Бозорг, ме представи на жена си Есей. Познавах добре Реза. Беше живял известно време с нас в Корпус Кристи, Тексас. Въпреки че тогава присъствието му бе истинско бреме и в края на краищата бях принудена да дам ултиматум на Муди да го изхвърли от дома ни, в тази минута и на това място неговото лице бе лице на приятел – един от малкото, който можеше да говори на английски с мен. Есей беше учила в Англия и английският и бе поносим. В обятията си държеше бебе.

– Реза толкова често говори за теб и Муди – каза Есей. – Задължен ви е за всичко, което сте направили за него.

Насочих разговора към бебето и лицето на Есей леко помръкна. Мехди се родил е деформирани крачета, извити назад. Главичката му също бе несъразмерна – имаше неестествено голямо чело. Знаех, че Есей и Реза са не само съпрузи, но и братовчеди. Бяхме говорили не повече от две-три минути, когато Реза я отведе в другия край на стаята.

Махтоб безуспешно се опита да убие един комар, който я ухапа по челото. На мястото на ухапаното се появи голяма зачервена подутина. Горещата августовска привечер изцеждаше и сетните ни сили. За мой късмет къщата имаше климатична инсталация, но кой знае защо Амех Бозорг не беше затворила нито вратите, нито прозорците, което си беше най-любезна покана към комарите и жегата.

Усещах, че Махтоб се чувства също тъй неудобно, както се чувствах и аз. На европейца обичайният ирански разговор му се струва като разгорещен спор на висок глас и с невъздържани жестове, всеки от които завършва със задължителното „Дано даде Бог“. Децибелите на разговора са наистина непоносими.

Главата ме заболя. Миризмата на мазна храна, мирисът на потна плът, безкрайният непонятен поток от думи и умората от пътуването си казаха думата.

– С Махтоб искаме да си лягаме – казах на мъжа си. Беше ранна привечер и повечето от роднините му все още не си бяха тръгнали, ала Муди знаеше, че желаят да разговарят с него, а не с мен.

– Чудесно – отвърна той.

– Ужасно ме боли глава – казах аз. – Имаш ли някакви лекарства?

Муди се извини за минутка, заведе ни в нашата стая и намери един аналгетик, който митничарят бе пропуснал да конфискува. Даде ми три таблетки и се върна при семейството си.

Двете с Махтоб се пъгнахме в леглото толкова съсипани, че нито изтърбушените матраци, нито протритите чаршафи, нито твърдите възглавници ни попречиха да потънем в безпамятен сън. Знаех, че Махтоб е заспала, молейки се за същото, за което се помолих и аз с пръскаща се от болка глава. Моля ти се, Боже, нека тези две седмици минат бързо!

ВТОРА ГЛАВА

На следващия ден към четири часа сутринта Баба Хаджи затропа по вратата на стаята ни. Крещеше нещо на фарси.

Някъде отвън, през високоговорител, един тъжен, протяжен и пронизителен глас призоваваше за азан¹, призоваваше правоверните да изпълнят светите си задължения.

– Време е за молитва – изрече сънливо Муди. Прозя се, протегна се и влезе в банята за ритуалното измиване – ръцете до лактите, челото, носа и стъпалата на краката.

Цялото ми тяло бе изтръпнало от спането върху изтърбушения тънък матрак, под който нямаше никаква пружина. Махтоб спа между Муди и мен и също се въртя цяла нощ поради неудобното си място между двете легла, чиито дървени рамки я убиваха. Накрая се бе преместила в моята половина и сега спеше така дълбоко, че не можех да я помръдна. Лежахме притиснати въпреки горещината, а Муди тръгна към хола за молитвата.

След няколко минути гласът му се присъедини към гласовете на Баба Хаджи, Амех Бозорг, техните дъщери Зохре и Фереще и най-малкия им син, Маджид, на трийсет години. Останалите петима синове и дъщеря им Ферие живееха в отделни къщи.

Не зная колко продължиха молитвите, защото ту се унасах в сън, ту се разсънвах и не усетих кога Муди се е върнал в леглото си. Но семейната религиозна дан не приключи с молитвите. Баба Хаджи не си легна, а започна да чете Корана с пронизителен напевен глас колкото сили имаше. От другия край на къщата чувах и Амех Бозорг, която също четеше Корана в стаята си. Четенето продължи с часове и доби хипнотична сила.

Като станах, Баба Хаджи бе приключил с религиозните си задължения и вече бе отишъл на работа; имаше търговска вносна-износна кантора.

Първата ми мисъл бе да взема един душ, за да отстраня следите от вчерашната жега. В банята липсваха кърпи, затова взех един от чаршафите да го използваме и тримата като хавлия. Душът нямаше завеса – водата просто изтичаше през един отвор в ниската част на мраморния под. Въпреки всички тези неудобства водата ме освежи.

---

1. Утринна молитва. – Б.р.

След мен се изкъпа Махтоб, след нея – Муди. Облякох скромна пола и блуза, сложих си лек грим и се сресах. Муди ми беше казал, че вкъщи не е нужно да ходя покрита.

Амех Бозорг шеташе из кухнята, облечена в пъстър домашен чадор. Тъй като работата изискваше и двете ѝ ръце да бъдат свободни, тя бе заметнала около себе си висящия край на плата още веднъж и го стискаше под мишница. За целта трябваше да притиска и двете си ръце към тялото.

Омотана по този начин, тя вършеше домашната си работа в стая, която, подобно на цялата къща, някога е била много хубава. Сега обаче следите от разрухата личаха навсякъде. Стените бяха покрити с многогодишен мазен нагар. Металните шкафове, които доста приличаха на кухненска мебел от американските реклами, бяха покрити с ръжда. Двойният умивалник от неръждаема стомана преливаше от мръсни съдове. Паници и тигани затрупваха не само мивката, но и малката квадратна маса. Амех Бозорг използваше пода на кухнята за помощен плот. Подът бе покрит с тъмен мрамор, върху който бе метнато парче червено-черен килим. Навсякъде се виждаха остатъци от храна, мазни лепкави пръски от олио и загадъчни пътечки от захар. Учуди ме наличието на голям хладилник с фризер, към който имаше и приспособление за правене на лед. Беше пълен с куп полупразни съдове с храна, от които стърчаха прибори за сервиране. В кухнята имаше италианска автоматична пералня. Там бе и единственият телефон в къщата.

Най-голямата изненада обаче ми поднесе Муди, който ми заяви, че в чест на нашето пристигане Амех Бозорг е почистила къщата основно. Запитах се как ли е изглеждала, когато е била мръсна.

Възрастна съсухрена прислужница с разядени зъби и опърпан тъмноносин чадор изпълняваше безшумно нарежданията на Амех Бозорг. Приготви поднос с чай, сирене и ни го сервира на пода в хола.

Чаят, в миниатюрни стъклени чаши, бе сервиран по строго определен ред: първо на Муди, единствения присъстващ мъж, после на Амех Бозорг, най-старшата жена в къщата, след това на мен и накрая на Махтоб.

Амех Бозорг загреба щедра доза захар, част от която разсипа по килима – любезна покана към всякакви гадини и хлебарки.

Чаят бе горещ, силен и изключително ароматичен. В мига, в който отпих от него, Амех Бозорг каза нещо на Муди.

– Не му сложи захар – подсети ме той. Забелязах странна нотка в гласа му. У дома той не би натъртил така на „не“-то. Сега си служеше с

английския като чужденец – изразяваше се някак сковано и официално. А всъщност отдавна говореше като американец. „Откъде дойде тази промяна – мълчаливо се попитах аз. Дали не беше започнал да мисли отново на фарси и да си превежда онова, което искаше да каже на английски?“

Гласно отвърнах:

– Не искам захар. Чаят е хубав.

– Тя ти е ядосана – рече той, – но аз ѝ казах, че си достатъчно сладка и захар не ти е нужна.

Хълтналите очи на Амех Бозорг обаче ясно показваха, че шегата не ѝ е допаднала. Явно тук не бе прието чаят да се пие без захар, но това не ме интересуваше. Отвърнах смело на погледа на етърва си, отпих от чая и дори се усмихнах.

Хлябът, който сложиха на масата, беше замесен без мая, безвкусен, сплескан и сух като картон. Сиренето бе датско. Двете с Махтоб обичахме датско сирене, ала Амех Бозорг явно не знаеше, че то трябва да се държи във вода, за да запази вкуса си. Нейното сирене миришеше на мръсни крака. Двете с Махтеб преглътнахме насила по едно парченце.

По-късно най-малкият син Маджид прекара с мен няколко часа. Беше дружелюбен и добродушен и говореше приличен английски. Каза, че иска да ни покаже много места: двореца на шаха, парка Меллат, където имало нещо съвсем рядко за Техеран – трева, а също и магазините. Ние обаче знаехме, че всичко това ще трябва да почака. Първите ни дни изцяло бяха посветени на посетители. Роднини и приятели от близо и далеч искаха да видят Муди и неговото семейство.

Тази сутрин Муди настоя да се обадим по телефона на родителите ми в Мичиган и това породило проблем. Синовете ми Джо и Джон бяха при бившия ми съпруг в Мичиган. Те знаеха къде сме, но аз ги бях накарала да обещаят, че ще пазят тайна. Не исках мама и татко да знаят. Щяха да се тревожат, а си имаха достатъчно други грижи. Татко се бореше с болестта си – диагнозата му бе рак на дебелото черво. Не желаех да им създавам допълнителни неприятности – казах им, че ще пътуваме до Европа.

– Не искам да им казвам, че сме в Иран – заявих аз.

– Те знаеха, че ще дойдем тук – отвърна той.

– Не, не знаеха. Казах им, че отиваме в Лондон.

– Като се видяхме последния път – рече Муди – аз им казах, че отиваме в Иран.

И тъй, позвънихме. Чух гласа на мама от другия край на света.

След като си разменихме обичайните учтивости, я попитах за татко.

– Справя се чудесно – рече мама, – но го безпокои хемотерапията.

Най-сетне ѝ казах, че се обаждам от Техеран.

– Божичко, точно от това се страхувах! – възкликна тя.

– Не се безпокой. Прекарваме си добре – излъгах. – Всичко е наред.

Ще се приберем у дома на седемнайсети.

Подадох слушалката на Махтоб и видях как очичките ѝ блеснаха, като чу познатия глас на баба си. След като затворих, се обърнах към Муди.

– Значи ме излъга! – укорих го аз. – Каза ми, че са знаели къде отивате, а те не знаеха.

– Казах им – сви рамене той.

Усетих как ме обзема страх. Дали родителите ми не го бяха чули добре, или бях хванала Муди в лъжа?

Роднините на Муди идваха на тълпи и препълваха хола за обяд или вечеря. Още от входа подаваха на мъжете домашни халати, в които се преобличаха в една отделна стая и след това се присъединяваха към гостите в хола. Амех Бозорг пък раздаваше на жените ярко десенирани домашни чадори, които покриваха лицата им също така плътно, както и черните, но черните бяха предимно за навън.

Посещенията преминаваха в разговори и ядене.

Докато разговаряха, мъжете премятаха в ръце броеници – наниз от пластмасови мъниста или обработени камъчета, – които използваша, за да могат да изброят тридесет и три пъти фразата „Аллах е велик“.

Сутрешните гости тръгваха да си вървят чак към обяд. Преоблечени отново в собствените си дрехи, те се целуваха за довиждане, притъпваха към вратата, спираха да побъбрят, пак се целуваха, пак правеха крачка към вратата, разговаряха, викаха, плачеха, прегръщаха се – и това продължаваше поне още половин-един час. Никой никога не бързаше за никъде.

Все пак в ранните следобедни часове успяваха да си тръгнат, тъй като тогава започваше задължителната поради горещината почивка.

Гостите за вечеря оставаха до много късно, защото трябваше да изчакат Баба Хаджи да се върне от работа. Той непременно трябваше да почете с присъствието си събралите се в хола мъже и жени.

Обикновено въщи не си правех труда да си покривам главата, ала се оказа, че някои от гостите ни особено държат на този обичай, затова от време на време трябваше да го правя.

Една вечер, когато неочаквано пристигнаха гости, Амех Бозорг

нахлу в стаята ни, подхвърли ми черен чадор и изляя нещо към Муди.

– Сложи го бързо – нареди Муди. – Имаме гости.

Свещеник.

Беше духовният пастир на джамията. По сан е равен на християнския пастор или проповедник. Носи наметало с качулка и задължително тюрбан. Рязко се отличава от обикновения иранец, който ходи гологлав, облечен в костюм или спортно сако и панталони. Духовникът е високо почитана личност.

Нямах никаква възможност да се противопоставя на нареждането на Муди да сложа чадор, но в мига, в който се наметнах с омразната дреха, разбрах, че е мръсна. Частта, която покрива долната част на лицето, бе като колосана от засъхнали сополи. Никъде из къщата не бях забелязала носни кърпи или салфетки, но затова пък бях виждала как жените използват въпросната част на чадора за подобни цели. Мирисът бе отблъскващо гаден.

Духовникът се наричаше Ага Мараша. Съпругата му бе сестра на Баба Хаджи. Освен това се падаше далечен родственик на Муди. Като се подпираше на ръчно резбован бастун, той едва дотътри пищното си над сто и петдесет килограмово туловище в хола. Бавно се отпусна на пода и шумно изпъшка. Тъй като не бе в състояние да седне с подвити крака като всички останали, той изпружи огромните си нозе и ги разкрачи. Под черното наметало шкембето му опря в пода. Зохране бързо поднесе подноса с цигари на почетния гост.

– Донеси ми чай! – заповяда ѝ той и запали цигара от фасата, който допушваше. Изкашля се шумно, без да си прави труда да прикрие устата си с ръка.

Чаят бе сервиран начаса. Ага Мараша изсипа пълна лъжица захар в чашата си, дръпна от цигарата, закашля се и добави още една пълна лъжица захар.

– Ще ти стана пациент – обърна се той към Муди. – Трябва да се лекувам от диабет.

Не можех да преценя кое е по-отвратително – сополивият чадор, който плътно притисках към лицето си, или духовникът, заради когото трябваше да го нося.

Едва изгърпях посещенията, тъй като непрекъснато ми се гадеше. След като гостите си отидоха, захвърлих чадора и казах на Муди колко съм отвратена от мръсотията му.

– Жените си бършат носа с него – оплаках се аз.

– Не е вярно! Това е лъжа.

– Добре тогава, погледни сам.

Разгледа плата и се убеди, че казвам истината. Чудех се какви ли странни мисли се въртят в главата му. Изглежда, без усилие се бе приспособил към познатата му от детинство среда и всичко му се струваше съвсем нормално, преди да му обърна внимание.

През първите няколко дни двете с Махтоб прекарвахме по-голямата част от времето си в стаята и излизахме само когато идваха гости. В стаята поне можехме да седим на леглото, а не на пода. Махтоб си играеше със заека или с мен. Бяхме отегчени, нещастни и съсипани от жегата.

В късния следобед иранската телевизия излъчваше новини на английски език. Муди ми каза за въпросната програма и аз започнах да я чакам с нетърпение, просто за да послушам родния си език. Новините започваха в четири и половина и продължаваха петнайсет-двайсет минути, но рядко се вместиаха в определеното им време. Задължително започваха с войната срещу Ирак. Всеки ден съобщаваха за огромен брой жертви, дадени от иракска страна, но нито веднъж не споменаха дори за един-единствен ранен ирански войник. Ежедневно се излъчваше клип, в който въодушевени младежи и девойки потегляха с маршова стъпка да участват в свещена война (мъжете – да се бият, а жените – да готвят и да вършат една иначе мъжка работа – да пекат хляб). След клипа прогърмяваше патриотичен призив за нови доброволци. Следваше петминутна информация за събитията в Ливан, тъй като ливанските шиити са силни и воинствени, Иран ги подкрепя, а те са верни на аятолах Хомейни. После идваха три минути международни вести – обикновено някой злонамерен репортаж за Америка. Американците измирали като мухи от СПИН. Процентът на разводите в Америка растял непрекъснато. Ако иракски бомбардировач е обстрелвал танкер в Персийския залив, това било, защото Америка е наредила така на Ирак.

Бързо се отегчих от тези приказки. Щом говореха такива неща в новините на английски език, тогава с какво ли пълнеха главите на обикновените иранци?

Сайед Саллам Годси, когото наричахме Баба Хаджи, беше истинска загадка. Рядко се задържаше в къщата и почти не разговаряше със семейството си, когато ги викаше за молитва или да им чете Корана. Въпреки това авторитетът му се усещаше навред. Рано сутрин, като тръгваше на работа след часове, прекарани в молитва, той оставяше зад себе си желязната си воля. Излизаше облечен в едничкия си сив, покрит с петна от изсъхнала пот костюм, като продължаваше да мънка под носа си молитви и да премята броеницата си. Разделяше деня между

кантората и джамията, ала мрачният ореол на невидимото му присъствие тегнеше над къщата. Баща му бил духовник.

Неотдавна брат му бе загинал мъченически в Ирак. Въобразяваше си, че е изключителна личност, затова се държеше резервирано и хладно, като човек, осъзнаващ превъзходството си над другите.

След дългия ден, изпълнен с дела и молитви, завръщането на Баба Хаджи предизвикваше истински хаос. Изскърцването на тежката желязна порта в десет вечерта даваше сигнала за тревога.

– Баба Хаджи! – извикваше някой и предупреждението бързо плъзваше из цялата къща. Денем Зохре и по-малката ѝ сестра Фереще се покриваха с кърпи, ала прибирането на баща им ги караше бързо да се забулят и с чадори.

На петия ден от гостуването ни у Баба Хаджи Муди ми каза:

– Трябва да започнеш да носиш чадор и вкъщи.

– Няма! – отвърнах. – Преди да дойда тук, и двамата с Мамал казвахте, че вкъщи не е нужно да ходя покрита, че щели да ме разберат, защото съм американка.

Муди продължи:

– Баба Хаджи е много ядосан, че не си покрита. Това е неговият дом.

Гласът на Муди звучеше само наполовина извинително. В него се долавяше властност – едно доста заплашително качество. Добре познавах тази особеност на неговия характер, защото и преди се бях опълчвала срещу нея. Тук обаче, в неговата родина, сред неговите близки, няха никакъв шанс за успех. Всеки път, когато се покривах с омразното наметало, за да се явя пред Баба Хаджи, си повтарях, че скоро си тръгваме за Мичиган – в моята страна, при моите близки.

Дните минаваха и Амех Бозорг ставаше все по-недружелюбна. Оплакваше се на Муди от разточителния ни американски навик да взимаме душ всеки ден. Подготвяйки се за нашето пристигане, тя бе отишла да се изкъпе в обществената баня – ритуал, който продължава цял ден. Оттогава насам не се бе къпала и очевидно не възнамеряваше скоро да повтори тази церемония. Тя, както и останалите членове на семейството, се обличаха в едни и същи мръсни дрехи въпреки ужасната жегла.

– Не може да се къпете всеки ден! – сопна му се тя веднъж.

– Така сме свикнали – отвърна ѝ Муди.

– Не може! Така измивате горния слой клетки на кожата и ще се простудите – сряза го тя.

Спорът приключи безрезултатно. Ние продължихме да се къпем

всеки ден, Амех Бозорг и семейството ѝ продължиха да вонят.

Невероятно – въпреки че много държеше на хигиената, Муди сякаш не забелязваше мръсотията около себе си, макар често да му обръщаха внимание на това.

– В ориза има буболечки – оплаках му се аз.

– Невъзможно! – отвърна той. – Внушила си си, защото тук не ти харесва.

Същата вечер скришом разрових чинията си, събрах няколко черни буболечки и ги изсипах в чинията на Муди. Тъй като се смята за връх на неучтивостта да оставиш дори няколко трохи храна, а Муди нямаше никакво желание да проявява непочтителност, той изяде буболечките и схвана намека ми.

Муди не забелязваше също така и отвратителната смрад, която се разнасяше из цялата къща, когато Амех Бозорг заявяваше, че трябва да прогони нечестивия. За целта тя гореше миризливи черни семена в нещо като решето. Със същото приспособление приготвяше и ориз по ирански, защото при него топлината трябва да се разпредели равномерно, за да се образува препържената корица. В ръцете на Амех Бозорг обаче – пълно с полуизгорели семена и разнасяно из всички ъгълчета на къщата, – въпросното решето се превръщаше в уред за мъчение. Муди ненавиждаше смрадта точно толкова, колкото я ненавиждах и аз.

Понякога Махтоб се заиграваше с децата, които ни идваха на гости, използвайки някоя и друга дума на фарси, ала обстановката ѝ бе толкова чужда, че тя все гледаше да е по-близо до мен и заека си. Веднъж, за да минава времето, взе да брои ухапванията от комари по лицето си. Бяха двамайсет и три. Всъщност цялото ѝ тяло бе покрито с червени подутини.

Колкото повече дни минаваха, толкова повече Муди забравяше за мен и Махтоб. Отначало ни превеждаше всичко, дори и най-незначителната забележка. После обаче спря. Показваха ни на гостите, след което трябваше да седим с часове и да се правим на доволни, въпреки че не разбирахме нито дума. Минаха няколко дни, през които единственият човек, с когото говорех, бе Махтоб. Двете заедно чакахме – бленувахме – мига, в който ще се върнем у дома в Америка.

На печката непрекъснато вреше някакво ядене, за да може всеки да задоволява глада си по всяко време. Виждах как домашните минаваха покрай тенджерата, опитваха от храната с големия черпак, а тя капеше от устата им обратно в съда или направо на пода. По пода и килимите се виеха захарни пътечки, които небрежните любители на чай оставяха след себе си. И банята, и кухнята гъмжаха от хлебарки.

Почти не се хранех. Амех Бозорг готвеше предимно хореш с агнешко за вечеря, като щедро използваше така наречения домбе. Това е мехур с диаметър около четирийсет сантиметра, пълен с лой. Виси под опашките на овцете и се поклаща при всяко движение. Има вкус на мърша, който допада на иранците и служи за по-евтин заместител на мазнината за готвене.

Амех Бозорг го държеше в хладилника. Започваше да готви, като отрязваше парче лой и го стопяваше в дълбок съд с дълга дръжка. После запържваше в мазнината няколко глави кромид лук, добавяше парчета агнешко и хвърляше каквито варива и зеленчуци имаше подръка. Всичко това къкреше цял следобед и цяла вечер и отблъскващата миризма на лойта проникваше навсякъде из къщата. Вечерта на масата ние с Махтоб вече не бяхме в състояние дори да погледнем яденето на Амех Бозорг. Дори Муди не го харесваше.

Медицинското му образование и здравият му разум, бавно надделяваха над уважението, което изпитваше към семейството си. Тъй като непрекъснато се оплаквах от нечистотията, Муди най-сетне реши да повдигне въпроса пред сестра си.

– Аз съм лекар и мисля, че трябва да се вслушаш в съвета ми – рече и той. – Не си чиста. Трябва да се къпеш по-редовно. Трябва да научиш и децата да се къпят. Не бива да живееш по този начин.

Амех Бозорг не обърна никакво внимание на думите на малкия си брат, но когато той отмести очи, тя ме стрелна със зъл поглед. Даде ми да разбера, че според нея аз съм подстрекателката на раздора.

Ежедневният душ не беше единственият чуждоземен навик, който оскъряваше зълва ми. Един ден на излизане Муди лекичко ме целуна за довиждане по бузата. Амех Бозорг го видя и избухна ядно.

– В тази къща не можеш да правиш така! – скара му се тя. – Тук има деца.

Фактът, че най-малкото „дете“ Фереше се канеше да започне занятия в Техеранския университет, очевидно нямаше никакво значение.

След няколко дни доброволен затвор в ужасния дом на Амех Бозорг най-после тръгнахме по магазините. Отдавна очаквахме този момент, за да купим екзотични подаръци на нашите приятели и близки в Америка. Освен това искахме да се възползваме от сравнително ниските цени в Техеран, за да си вземем бижута и килими.

Няколко сутрини подред Маджид или Зохране ни откарваха с колата в центъра. Всяко излизане бе истинско приключение из улиците на града, чиито пет милиона жители бяха станали четиринайсет милиона само

за четирите години след революцията. Икономическата разруха бе изтрила от лицето на страната цели селища – техните обитатели бяха избягали в Техеран, за да намерят убежище и храна. Хиляди, дори милиони бежанци от Афганистан бяха наводнили града.

Навсякъде срещаме многочислени тълпи хора, които бързаха замислени и мрачни по своите дела. Никой не се усмихваше. Зохране и Маджид шофираха ловко през невероятни задръствания и улици, гъмжащи от пешеходци, които рискуваха живота си на всяка крачка. Във всички посоки щъкаха деца.

Покрай тротоарите вървяха широки отточни канали, пълни с вода, която идваше от околните планини. Населението използваше това безплатно удоволствие за най-различни цели. На първо място каналите служеха за сметище – водата отнасяше отпадъците. Собствениците на магазини топяха в тях метлите и парцалите си. Едни пикаеха в тях, други си миеха ръцете. Трябваше да прескачаме мръсните отточни води на всеки уличен ъгъл.

Във всеки квартал на града се издигаха строежи – градеше се хаотично. Вместо да използват еднакви по размер греди, тук употребяваха белени трупи с диаметър около десет сантиметра, но сурови и в повечето случаи криви. Без да влагат особено старание, строителите използваха трупи с различна големина подобно елементи на нестандартен детски „строител“ и издигаха постройки със съмнително качество и издръжливост.

Градът бе като блокиран. Всички дейности в границите му се следяха от въоръжени до зъби войници и полицаи с мрачни физиономии. Беше доста неприятно да вървиш по улиците под дулата на оръжия. Навсякъде гъмжеше от полицаи в тъмносини униформи, които държаха пълните с народ тротоари на прицел. Ами ако някой натиснеше спусъка погрешка?

Навсякъде се виждаха и войниците на революцията, облечени в маскировъчни униформи. Спираха безпричинно колите и ги претърсваха за контрареволюционна контрабанда – като лекарства, литература срещу шиитите и американски касети. Заради последното човек получаваше шест месеца затвор.

Освен войниците по улиците кръстосваха и ужасяващите пасдар – специални полицейски части, които се движеха в малки бели нисани. Всеки знаеше по някоя ужасна история за тях. Били създадени от аятолаха като противосила на тайната полиция на шаха – САВАК. За пасдарите се носеха невероятни легенди – по нищо не отстъпваха на

уличните престъпници, но за разлика от тях бяха облечени с официална власт.

Една от задачите на пасдарите бе да следят дали жените се обличат както трябва. Беше ми трудно да разбера защо се обръща такова внимание на благоприличието. Тук жените кърмеха бебетата си съвсем открито, без изобщо да ги интересува, че излагат на показ гърдите си – важно то бе главите, брадичките, китките и глезените им да бъдат старателно покрити.

И както ми беше казал Муди, ние принадлежахме към елита на това странно общество. Семейството бе почитано и уважавано и много по-образовано и интелигентно от обикновените ирански семейства. Дори Амех Бозорг бе олицетворение на мъдростта и чистотата в сравнение с хората от улиците на Техеран. А бяхме и относително богати.

Муди ми беше казал, че ще вземе две хиляди долара в пътнически чекове, но очевидно бе донесъл много повече и искаше да ги харчи, без да прави сметка. Освен това на Мамал му доставяше огромно удоволствие да ни пъха в ръцете пачки банкноти, за да ни демонстрира собственото си благосъстояние и престиж и за да ни се отплати за всичко, което бяхме направили за него в Америка.

Курсът на долара към риала бе голяма загадка. Банките разменяха сто риала за долар, ала Муди каза, че курсът на черно бил много по-изгоден. Подозирах, че именно това е целта на излизанията му без нас. Муди имаше толкова много пари, че му беше невъзможно да носи всичките. Тъпчеше с тях джобовете на дрехите си, окачени в гардероба на спалнята.

Сега ми стана ясно защо на улиците ходят хора с цели бали банкноти. За да си купиш нещо дребно, бяха нужни куп риали. В Иран няма кредитни карти и никой не пазарува с чекове.

И двамата с Муди загубихме всякаква представа за относителната стойност на тези пари. Приятно ни беше да се чувстваме богати и харчехме с лека ръка. Купихме си ръчно бродирани калъфки за възглавници, ръчно изработени рамки с инкрустации от двайсет и два каратова злато и изящно изработени миниатюрни картини. Муди купи на Махтоб златни обици с диаманти, а на мен – пръстен, гривна и пак златни обици с диаманти. Подари ми и нещо специално – златно колие на стойност три хиляди долара. Знаех, че в Щатите то струва много повече.

Двете с Махтоб се захласнахме по дългите пакистански роби от лъскава материя и Муди веднага ни купи по една.

Избрахме си обзавеждане за две стаи. Мебелите бяха изработени от

полиран дъб с изящна златна инкрустация във формата на листа и тапицирани с екзотична дамаска. Единият комплект бе за столовата, а другият – диван и кресло – за дневната. Маджид обеща да провери какъв е редът за изпращането им в Америка. Охотата, с която Муди закупи мебелите, притъпи до голяма степен страхо-вете ми. Значи наистина възнамеряваше да се върнем у дома.

Една сутрин, докато Зохре се готвеше да ни отведе с Махтоб и още няколко наши родственички на пазар, Муди ми връчи дебела пачка риали. Този ден попаднах на италиански гоблен – метър и половина, на два и половина – щом го зърнах, веднага си представих колко хубаво ще стои на стената в стаята ни. Струваше двайсет хиляди риала, което прави около двеста долара. След пазаруването ми останаха доста пари и аз ги задържах за следващия път. Муди харчеше с широка ръка и знаех, че няма да се разсърди, нито дори да забележи.

Почти всяка вечер у някого от многобройните роднини на Муди имаше събиране. Двете с Махтоб неизменно бяхме предмет на любопитство. Тези вечери бяха изключително досадни, но ни служеха за оправдание да излезем, макар и за малко, от ужасния дом на Амех Бозорг.

Скоро стана ясно, че роднините на Муди се делят на две категории. Половината клан живееше като Амех Бозорг – безразличен към мръсотията, презиращ западните обичаи и идеали, до крайност верен на фанатизма на шиитите, чийто духовен водач бе аятолах Хомейни. Другата половина изглеждаше по-европеизирана, по-податлива на промени, по-културна и по-приятелски настроена и определено по-чиста. Те бяха склонни да разговарят на английски и се отнасяха ио-добре с Махтоб и мен.

Посещенията ни у Реза и Есей бяха голямо удоволствие за нас. В своя дом племенникът на Муди се държеше с мен приятелски и много любезно. Изглежда, Есей също ме харесваше. Тя използваше всяка възможност да упражнява скромния си английски. Благодарение на Есей и няколко от останалите роднини суката и изолацията се понасяха по-леко.

Но като американка, рядко ми позволяваха да забравя, че съм враг. Една вечер например бяхме поканени в дома на братовчедката на Муди Фатме Хаким. След като се омъжат, някои иранки приемат фамилното име на съпруга си, но повечето запазват моминските си имена. В случая с Фатме това нямаше никакво значение, защото тя бе родена Хаким и се бе омъжила за Хаким, свой близък роднина. Беше сърдечна жена на

около петдесет години, която се осмеляваше да озарява Махтоб и мен с усмивките си. Не говореше английски, но докато вечеряхме на пода в хола им, демонстрираше подчертано благоразположение към нас. Спругът ѝ, необичайно висок мъж, прекарваше по-голямата част от времето си в молитви и четене на Корана, а около нас се носеше вече познатият шум от роднински разговори, от които ни се надуваше главата. Синът на Фатме бе странен индивид – трийсет и пет годишен, висок не повече от метър и трийсет, с инфантилна физиономия. Чудех се дали не е по редното генетично увреждане в семейството на Муди.

По време на вечерята това създание ме заговори на английски с подчертан британски акцент. Въпреки че се зарадвах да чуя английска реч, поведението му ми се стори странно. Като религиозен човек, той не ме погледна нито веднъж по време на краткия ни разговор.

След вечеря, забил поглед в отсрещния ъгъл, ми каза:

– Бихме искали да се качите горе. Муди, Махтоб и аз го последвахме на втория етаж, където за наша изненада се озовахме в дневна, обзаведена по американски. Рафтовете по стените бяха пълни с английски книги. Синът на Фатме ме покани да седна в средата на нисък диван. Муди и Махтоб се настаняха от двете ми страни.

Докато оглеждах познатата обстановка, в стаята влязоха и други членове на семейството. Разположиха се така, както повеляваше съществуващата в дома йерархия, като оставиха най-почетното място за спруга на Фатме. Погледнах въпросително Муди. Той сви рамене – явно не знаеше какво ще последва.

Спругът на Фатме каза нещо на фарси и синът му ми преведе въпроса, отправен към мен:

– Харесва ли ти президентът Рейгън?

Изненадана, се опитах да проява любезност и със запъване отвърнах:

– Ами да.

Последва канонада от нови въпроси.

– А харесваше ли ти президентът Картър? Какво е мнението ти за отношенията на Картър с Иран?

Млъкнах, защото няха никакво желание да бъда поставяна в положението да защитавам родината си, притисната до стената в пълна с иранци стая.

– Не желая да обсъждам тези неща. Политиката никога не ме е интересувала.

Но те не отстъпиха.

– Добре де – каза синът, – сигурен съм, че преди да дойдеш тук, си чула какво ли не за потисканите ирански жени. А сега, след като си разбрала, че това не е истина, след като виждаш, че всички тези приказки са лъжи, какво мислиш?

Не можеш да мълча при този смехотворен въпрос.

– Не бих казала, че точно това виждам – отвърна аз. Бях готова да поспоря относно потисничеството спрямо иранките, но не и в компанията на самодоволни мъже, излъчващи превъзходство, които премятаха в ръце броениците си и само мърмореха „Аллах е велик“, докато омотаните им в чадори жени се свиваха в покорно мълчание.

– Не желая да обсъждам подобни неща – възпротивих се аз. – Отказвам да отговарям на каквито и да било въпроси.

Обърнах се към Муди и рекох: – Да си вървим. Този разпит не ми харесва.

Муди бе хванат натясно между загрижеността към жена си и задължението да показва своето уважение към роднините си. Не направи нищо и разговорът продължи на религиозни теми.

Синът измъкна от полицата една книга и я надписа: „На Бети. Приеми този подарък от сърце“.

Книгата бе сборник афоризми от Имам Али, основателят на шиитската секта. Обясниха ми, че самият Мохамед бил посочил Имам Али за свой наследник, но след смъртта на пророка сектата на сунитите се добрала със сила до властта и завладяла голяма част от ислямския свят. Ето това било основното противоречие между сунитите и шиитите.

Приех подаръка любезно, но вечерта не ми се понрави. После пихме чай и си тръгнахме.

Като се прибрахме в стаята си в дома на Амех Бозорг, двамата с Муди се спречкахме.

– Държа се крайно нелюбезно – каза ми той. – Трябваше да се съгласиш с тях.

– Но това, което казват, не е вярно.

– Напротив, вярно е – отвърна той.

За моя изненада собственият ми съпруг издекларира партийния лозунг на шиитите, че в Иран жените имат най-много права.

– Ти си предубедена – рече той. – Никой не потиска жената в Иран.

Не можеш да повярвам на ушите си. Той сам виждаше, че иранските жени са робини на съпрузите си, че религията и правителството им ги ограничават и потискат на всяка крачка. Най-ярък пример бе деспотичното разпореждане да се обличат по този древен и дори нездравословен

начин.

Тази вечер си легнахме скарани.

Част от роднините настояваха да ни заведат в един от дворците на бившия шах. Като отидохме, разделиха ни на две групи – жени и мъже. Последвах женската група в едно фойе, където ни претърсиха за забранени предмети, а после ни огледаха дали сме облечени според изискванията. Бях плътно загърната и носех плътни черни чорапи. Не се виждаше и милиметър от краката ми, но проверката не издържах. С помощта на преводачката една жена ми каза, че трябва да съм обута в плътни дълги панталони.

Когато Муди се върна, за да разбере защо се бавим, той се впусна в спор. Обясни, че съм чужденка и нямам дълги панталони. Това обаче не помогна и цялата група бе принудена да чака, докато съпругата на Мамал Назарин отиде до дома на родителите си, недалеч от двореца, за да вземе чифт панталони.

Муди продължаваше да настоява, че дори този случай не е пример за репресия.

– Тази жена просто си придава важност. Това е единичен случай – промърмори той. – В действителност нещата съвсем не стоят така.

Разгледахме двореца, но аз останах силно разочарована. Голяма част от легендарните богатства бяха откъснати от мародерите на аятолах Хомейни. Останалото бе изпотрошено. Нищо не подсказваше за някогашното шахско присъствие тук, ала екскурзоводът ни описа греховното разхищение, което е царяло тук, а после ни накара да погледнем съседните бедняшки квартали и да се запитаме как е могъл шахът да тъне в разкош и богатство сред мизерията на народа. Вървахме през пусти зали, надничрахме в полуобзаведени стаи, а около нас дивееха немити и безнадзорни дечурлига. Най-интересното място се оказа щандът за илямска литература.

Макар че разходката ни бе съвършено безсмислена, аз и Махтоб я отчетохме като един ден по-малко от престоя в Иран.

А времето като че ли беше спряло. Двете с Махтоб бленувахме да се върнем в Америка.

Някъде към средата на втората седмица от ваканцията ни Реза и Есей ни накараха да се почувстваме за малко у дома. Един от най-хубавите спомени на Реза за престоя му с нас в Корпус Кристи бе Денят на благодарността. Сега той ме запита дали не бил искала да приготвя пуйка за вечеря.

Бях очарована. Направих списък на необходимите ми продукти, а

Реза прекара цял ден в пазаруване.

Пуйката беше мършава, недоскубана, с вътрешности, глава и крака. Въпросната птица се оказа голямо предизвикателство за кулинарните ми способности и аз доста се измъчих, докато я приготвя. Макар и мръсна, кухнята на Есей бе направо стерилна в сравнение с тази на Амех Бозорг и аз с удоволствие се захех да приготвя истинска американска вечеря.

Есей нямаше тава за печене и никога не бе използвала фурната на газовата си печка. Трябваше да нарежа пуйката на парчета и да ги пека в отделни котлета. Ангажирах и Муди, и Реза, непрекъснато сновях между кухните на Есей и Амех Бозорг, за да се разпореждам какво да правят.

Трябваше да измислям цял куп заместители. В соса ми се слага градински чай, но използвах една местна подправка и прясна целина, която Реза откри след неколкоча-сово обикаляне из пазара. За плънката изпекох една франзела. С помощта на дървена бъркалка прекарах картофите – рядък деликатес в Иран – през едно сито, след което ги доразмачках да станат на пюре.

Ужасно ми липсваха кухненските условия, на които бях свикнала. Нямаше, ръкохватки за съдовете, нито хавлиени кърпи – иранците дори не подозират за съществуването им. Липсваше и восьъчна хартия или фолио – иранците използват вестници. Намерението ми да приготвя ябълков сладкиш се провали поради липсата на тавичка, затова направих друг десерт с ябълки. Трябваше да налучквам температурата на фурната, защото не можех да дешифрирам означенията на ключовете на печката, а тъй като Есей никога не беше ползвала фурната, за нея печката криеше същите загадки.

Крайният резултат от целодневните ми приготовления се оказа суха, жилава и доста безвкусна пуйка, но Реза, Есей и техните гости я харесаха и трябваше да призная пред себе си, че в сравнение с мръсните и мазни ирански ястия това беше истинско угощение.

Муди се чувстваше страшно горд с мен.

Най-после настъпи и последният ден на гостуването ни. Маджид настоя да прекараме сутринта в парка Меллат.

Идеята бе прекрасна. Маджид беше единственият симпатичен човек от семейството на Амех Бозорг – единственият, в чийто поглед грееше живец. Маджид и Зия, който ме бе впечатлил силно на летището, бяха съдружници – притежаваха фирма за производство на козметика.

Основният им продукт бяха дезодорантите – нещо, от което в къщата на Амех Бозорг нямаше и помен.

Изглежда, бизнесът даваше възможност на Маджид да разполага с много свободно време и той го използваше, за да се забавлява с децата. Той беше единственият възрастен човек, който изобщо им обръщаше някакво внимание. С Махтоб го наричахме „смешника“.

В парка отидохме само четиримата – Маджид, Муди, Махтоб и аз. Струваше ми се, че това е най-приятният завършек на двете сякаш безкрайни седмици тук. Двете с Махтоб вече брояхме и минутите, които ни делиха от отпътуването.

Паркът бе истински оазис – зелени площи с пръснати сред тях цветни градини. Махтоб преливаше от щастие, че може да се налудува на воля. Двамата с Маджид тичаха пред нас, а ние с Муди бавно ги следвахме.

Помислих си, че разходката щеше да ми достави по-голямо удоволствие, ако можех да хвърля това смешно палто и шала. Ненавиждах жегата и вездешщата воня на потна и нечиста плът, която се разнасяше от хората, дори в това райско кътче. Как мразех Иран!

Съвсем ненадейно Муди хвана ръката ми и я стисна – това предствляваше дребно нарушение на шиитските обичаи. Беше замислен и тъжен.

– Преди да тръгнем за Иран, вкъщи се случи нещо – започна той.

– Какво?

– Уволниха ме.

Издърпах ръката си, обзета от подозрението, че ми играе номер. Почувствах някаква заплаха, всичките ми страхове се върнаха.

– Защо? – попитах го аз.

– Клиниката предпочете човек, на когото ще плаща по-малко.

– Лъжеш! – отвърнах с ожесточение. – Това не е вярно.

– Вярно е.

Седнахме на тревата. Лицето на Муди издаваше дълбока депресия, същата, която го бе съсипвала през последните две години. Той бе напуснал родината си съвсем млад, за да търси щастие на запад. Беше се трудил неуморно, бе завършил образованието си и бе се дипломирал като остеопат, а след това бе специализирал анестезиология. Заедно бяхме прекарвали времето, когато работеше отначало в Корпус Кристи, а после в Алпена, малко градче в северната част на Мичиганския полуостров. Живеехме добре, преди да започнат неприятностите. За повечето от тях Муди си беше виновен сам, макар да го отричаше. Някои от

трудностите възникнаха поради расови предрасъдъци, други – от лош късмет. Независимо от причините обаче доходите на Муди бяха намалели значително, а професионалното му самочувствие бе сериозно накърнено. Бяхме принудени да напуснем Алпена – града, който толкова обичахме.

Муди започна работа в клиниката на Четиринайсета улица в Детройт преди малко повече от година, и то само защото го накарах насила. Очевидно сега бе загубил и нея.

Но бъдещето далеч не бе мрачно. Седях в парка, бършех сълзите си и се опитвах да го окуража.

– Няма значение – казах му. – Ще си намериш друга работа, аз също ще се върна в службата.

Но Муди бе неутешим. Погледът му – замъглен и празен – беше заприличал на погледите на повечето иранци.

Късно следобед двете с Махтоб се захванахме с вълнуващо занимание – да стягаме багажа. От всичко на света в този момент най-много искахме да се върнем вкъщи. Никога не съм желала така отчаяно да се махна отнякъде. „Още само една иранска вечеря – казах си. – Все още само една-единствена вечер сред хора, чиито нрави и език ми са непонятни.“

Едва успяхме да намерим място в багажа за всички съкровища, които бяхме накупили. Очите на Махтоб блестяха щастливо. Тя знаеше, че утре със заека ще се сгушат на някоя седалка в самолета на път към къщи.

Изпитвах известно съчувствие към Муди. Той знаеше, че не харесвам родината и семейството му, и не виждах смисъл да наблягам на този факт. Гледах да прикривам радостта си, че краят на ваканцията ни е дошъл. Така или иначе исках да го привлека в приготовленията за път. Оглеждах малката скромна спалня да не би да съм забравила нещо и го видях да седи на края на леглото все така умислен.

– Хайде – обърнах се към него, – да стягаме заедно нещата:

Кимнах към куфара, пълен с лекарства, който бе донесъл, за да ги дари на местните медицински заведения.

– Какво ще правиш с него? – попитах го аз.

– Не зная – отвърна той.

– Защо не го дадеш на Хосейн? – предложих. Най-големият син на Баба Хаджи и Амех Бозорг бе преуспяващ фармацевт.

Някъде отдалеч се чу телефонен звън, но аз почти не му обърнах внимание. Исках да приключа с багажа.

– Все още не съм решил какво ще правя с тях – рече Муди. Гласът му

бе тих и глух, гледаше някак тъжно. Преди да продължим, извикаха Муди на телефона и аз го последвах в кухнята. Обаждаше се Маджид, който бе отишъл да потвърди резервацията ни за полета. Двамата поговориха две-три минути на фарси преди Муди да каже на английски:

– По-добре говори с Бети.

В мига, в който поех слушалката от ръката му, ме прониза тревожна тръпка. Изведнъж всички парченца на една ужасяваща мозайка си дойдоха на мястото. Припомних си неописуемата радост на Муди при срещата с роднините му, както и очевидната му подкрепа на ислямската революция. Спомних си и пълното безразличие, с което пръскаше парите ни. Ами мебелите, които купихме? Дойде ми на ум, че Маджид все още не бе уредил нищо, за да ги прати в Америка. Случайно ли беше, че Маджид изчезна с Махтоб в парка днес сутринта, за да може Муди да разговаря с мен насаме? В паметта ми изникнаха всички онези потайни разговори между Муди и Мамал, когато Мамал живееше с нас в Мичиган. Тогава ги подозирах, че заговорничат срещу мен.

Сега, още преди да чуя гласа на Маджид, знаех, че нещо се е случило.

– Няма да можете да тръгнете утре.

Като се опитах да прикрия паниката в гласа си, го попитах:

– Какво искаш да кажеш с това „Няма да можете да тръгнете утре“?

– Паспортите трябвало да се занесат на летището три дни преди полета, за да се обработят. Иначе не може да напуснете страната. Не сте занесли паспортите навреме.

– Но аз нямах представа за това. Не беше мое задължение.

– Все едно, утре не може да тръгнете.

В гласа на Маджид прозвуча надменна нотка, сякаш искаше да каже – абе вие, жените, и особено вие, европейките, никога няма да се научите как стават нещата на този свят. Но в гласа му имаше и още нещо – отмереност и безчувственост, които сякаш бяха репетирани. От този миг нататък намразих Маджид.

– Кога е следващият възможен полет? – изкрещях в слушалката.

– Не знам. Ще проверя.

Затворих телефона и усетих мраз. В тялото ми не бе останала и капка кръв. Бях като изцедена. Вече подозирах, че в тази история проблемът далеч не се свежда до бюрократичните паспортни изисквания. За мъкнах Муди обратно в стаята ни.

– Какво става тук? – настоятелно го попитах аз.

– Нищо, нищо. Ще вземем следващия самолет.

– Защо не си се погрижил за паспортите?

– Просто забравих.

Бях на ръба на паниката. Не исках да губя самообладание, но чувствах, че още малко и ще се разтреперя. Гласът ми изтъня и не успях да го овладеея.

– Не ти вярвам! – изкрещях. – Ти ме лъжеш. Взemi паспортите. Пригответи си нещата. Отиваме на летището. Ще им кажем, че не сме знаели за тридневния срок и може би ще ни разрешат да се качим на самолета. Ако не, ще стоим на летището, докато си тръгнем.

Муди помълча малко, после дълбоко въздъхна. Бяхме преживели повечето от седемте години семеен живот без скандали и разправии. И двамата ловко отлагахме обсъждането на сериозните и задълбочаващи се проблеми на съвместното ни съществуване.

Сега обаче Муди разбра, че повече не може да отлага, и аз знаех какво ще ми каже още преди да си отвори устата.

Седна на леглото до мен и се опита да ме прегърне през кръста, но аз се дръпнах. Заговори спокойно и твърдо, гласът му ставаше все по-уверен.

– Наистина не зная как да ти го кажа – рече той. – Няма да си ходим у дома. Оставаме тук.

Макар да бях очаквала именно този развой на нещата, когато най-сетне чух думите му, не можах да съдържа яростта си.

– Лъжец! Лъжец! Лъжец! – изкрещях и скочих от леглото. – Как можа да постъпиш така с мен? Знаеш много добре единствената причина, заради която дойдох тук. Трябва да ме оставиш да си ида у дома!

Муди знаеше, разбира се, но очевидно това изобщо не го вълнуваше.

Махтоб наблюдаваше неразбиращо тази мрачна промяна в поведението на баща си, който изръмжа:

– Не съм длъжен да те пусна да си идеш, но ти си длъжна да правиш онова, което ти кажа – ще останеш тук!

Той ме сграбчи за раменете и ме събори върху леглото. В крясъците му се промъкна обидна нотка, нещо като смях, сякаш бе неоспоримият победител в една продължителна необявена война.

– Ще останеш тук до края на живота си. Разбираш ли? Никога няма да напуснеш Иран! Ще останеш тук, докато си жива!

Просната върху леглото, бях изгубила ума си от ужас. По лицето ми се стичаха сълзи. Думите на Муди стигаха до мен сякаш от дъното на тунел.

Махтоб хлипаше, здраво стиснала заека. Жестоката гола истина бе смазваща и сковаваща. Не сънувах ли? Затворнички ли бяхме с Махтоб? Или заложнички? Пленнички на този злобен и отмъстителен Странник, който някога бе любящ съпруг и баща?

Не можеше да няма изход от това безумие. Осъзнах с ирония и чувство на справедливо възмущение, че Аллах е на моя страна.

Разплаках се от яд, изскочих от стаята и се озовах пред Амех Бозорг и останалите роднини, които се мотаеха наоколо както обикновено.

– Всички вие сте банда лъжци! – изкрещях аз. Изглежда, никой не разбра, нито пък се интересуваше какво е разтревожило американската съпруга на Муди. Гледах враждебните им физиономии и се чувствавах глупава, смешна и безпомощна.

Носът ми протече. По бузите ми се стичаха, сълзи. Нямах нито носна кърпа, нито салфетка, така че си избърсах носа с шала, също както правеха и те.

– Настоявам незабавно да говоря с цялото семейство – изкрещях аз.

Странно, но думите ми бяха разбрани и предадени – роднините щяха да се съберат.

Прекарах няколко часа в спалнята с Махтоб – плаках, борех се с гаденето в стомаха си, тресях се от гняв, парализирах се от ужас. Когато Муди ми поиска чековата книжка, връчих му я без никакви протести.

– Къде са останалите? – попита той. Имахме три банкови сметки.

– Донесох само едната.

Това обяснение му прозвуча задоволително и той не си направи труда да пребърка чантата ми.

Остави ме сама и тогава успях да събера смелост и да си съставя план за защита.

Късно вечерта, когато Баба Хаджи се върна от работа и седна да вечеря, а семейството се събра в отговор на молбата ми, влязох в хола, след като се бях уверила, че съм прилично покрита и вдъхвам уважение. Бях разработила стратегията си. Щях да разчитам на религиозния морал, чието олицетворение бе Баба Хаджи. Той бе съвсем наясно кое е добро и кое – зло.

– Реза, преведи думите ми на Баба Хаджи – казах аз, като направих опит гласът ми да прозвучи спокойно.

Като чу името си, старецът вдигна поглед за миг, после наведе глава както обикновено, за да не ме гледа право в очите според религиозните си разбирания.

С надеждата, че думите ми ще бъдат правилно преведени, аз се

впуснах в отчаяна защита. Обясних на Баба Хаджи, че не съм искала да идвам в Иран, че когато съм тръгнала, съм била наясно, че се отказвам от някои права, които са основни за всяка американка. Бях се страхувала именно от това, защото знаех, че докато сме в Иран, Муди е мой повелител.

Тогава защо съм дошла тук, зададох аз риторичния въпрос.

Дошла съм, за да се запозная с роднините на Муди и да им дам възможност да видят Махтоб. Имаше и още една много по-сериозна и ужасяваща причина, която не можех и не смеех да изложа и споделя със семейството на Муди, поради която бях дошла тук. Вместо нея им разказах за клетвата, която бе дал Муди. Когато в Детройт бях споделила с Муди страха си, че може да ме задържи насила в Иран, той направи онава, което според него доказваше добрите му намерения.

– Муди се закле над Корана, че няма да се опита да ме задържи тук против волята ми – казах аз, като се чудех доколко ме чува и разбира Баба Хаджи. – Ти си духовен човек. Как можеш да му позволиш да посети така с мен, след като се е заклел в Корана?

Муди не говори дълго. Той призна, че казвам истината и че се е заклел в Корана.

– Но ми е простено – рече той. – Аллах ще ми прости, защото ако не го бях направил, тя никога нямаше да дойде тук.

Решението на Баба Хаджи бе бързо и безапелационно. Реза преведе:

– Ще бъде волята на Аллаха!

Почувствах осезаемо злината и отвърнах на удара, въпреки че осъзнавах безплодността на аргумента си.

– Всички вие сте банда лъжци! – изкрещях аз. – Всички сте го знаели предварително. Било е номер. Планирали сте го в продължение на месеци. Мразя ви! – Сега вече плачех на глас. – Ще ви го върна някой ден. Злоупотребихте с исляма, защото знаехте, че ще проявя уважение към него. Един ден ще ми платите за това! Един ден Бог ще ви накаже!

Цялото семейство изглеждаше напълно безразлично към участта ми. Само се споглеждаха съзаклятнически. Очевидно им доставяше удоволствие да усещат властта, която Муди имаше над американската си съпруга.

ТРЕТА ГЛАВА

Дълго плакахме двете с Махтоб, докато най-накрая тя заспа от изтощение. Не мигнах цяла нощ. Главата ми бучеше. Ненавиждах мъжа, който спеше на съседното легло, и се страхувах от него.

Между нас Махтоб простенваше в съня си и сърцето ми се късаше. Как е възможно Муди да спи така дълбоко до страдащата си дъщеричка? Как можеше да постъпва така с нея?

Аз поне бях имала възможност да избирам, а горката Махтоб никои не я бе питал. Тя бе невинно четиригодишно момиченце, оплетено в жестоката реалност на един странен и объркан брак, който по някакъв каприз на съдбата – и аз не проумявах какъв – се превърна в мелодрама, предизвикана от непонятните за обикновения човек политически събития.

Цяла нощ не спрях да се укорявам. Как можах да я доведа тук?

Отговорът обаче ми бе известен. Как можех да не я доведа?

Може да ви се стори странно, но смятах, че единственият начин да държа Махтоб далеч от Иран, бе да я водя понякога там. Сега и този отчаян ход се бе провалил.

Никога не се бях интересувала от политика. Бях мечтала единствено моето семейство да живее в разбирателство и щастие. В онази нощ обаче през паметта ми минаха хиляди спомени и тогава осъзнах, че и малкото преживени от нас радостни мигове бяха съпроводени с болка.

Именно болката ме среща с Муди преди около десетина години – болка, която започна в лявата поло-вина на главата и бързо се разпространи из цялото ми тяло. Мигрената ме повали през февруари 1974-а – започна със световъртеж, повдигане и обща слабост. При най-слабия шум или дори когато само отварях очи изпитвах неопишуема болка, която плъзваше надолу по гръбнака. Сънят идваше само след конска доза лекарства.

Това мое състояние бе особено тревожно, защото бях на двацет и осем години и най-сетне бях готова да живея самостоятелно без ничия опека. Бях се омъжила, без да му мисля много, веднага след като завърших гимназия, и се оказах обвързана в брак без любов, който завърши с продължителен и труден развод. Сега обаче навлизах в период на уравновесеност и щастие, и то единствено благодарение на собствените ми усилия. Работата ми в „Хенкок“ в малкото градче Елси в централен

Мичиган обещавахе добра кариера. Отначало ме взеха като чиновничка трета смяна, но аз напреднах и станах началник кантора, подчинена пряко на директора на завода. Заплататата ми стигаше за удобно, макар и скромно жилище за мен и синовете ми Джо и Джон.

Освен това се занимавах и с доброволческа дейност – помагах на координатора на Асоциацията на болните от мускулна атрофия, кулминацията от чиято дейност бе телевизионният маратон „Джери Луис“. На миналогодишния Ден на труда ме показаха по телевизията в Лансинг. Чувствах се отлично и се радвах на новооткритата си способност да се справям сама със собствения си живот.

Всичко вървеше към реализирането на все още не дотам ясните ми амбиции от по-млада възраст. Живеех сред работници, доволни от онава, което смятах за твърде скромна цел в живота. Искях да постигна нещо – може би университетска диплома или пък кариера на съдебен репортер, може би собствен бизнес или... кой знае? Искях нещо повече от невзрачното съществуване, което наблюдавах около себе си.

Но започна главоболието. Единственото ми желание дни наред бе да се отърва от влудяващата болка, която ме превръщаше в инвалид.

Отчаяно се нуждаех от помощ и се обърнах към доктор Роджър Морис, нашия дългогодишен домашен лекар. Той веднага ме изпрати в болницата в Карсън Сити – остеопатична клиника на половин час път от Елси.

Лежах свита като зародиш в самостоятелна стая, затъмнена от спуснатите завеси, и подслушвах разговора на лекарите. Не изключвах възможността от мозъчен тумор.

Родителите ми пристигнаха от Банистър и доведоха Джо и малкия Джон, въпреки че в болницата не пускаха деца. Зарадвах се, като ги видях, но това изключение от вътрешния правилник на клиниката ме накара да се замисля. Когато на следващия ден при мен се отби нашият пастор, му казах, че искам да направя завещанието си.

Заболяването ми беше доста загадъчно. Лекарите ми назначиха физиотерапия, следвана от мануална терапия, след което се уединявах в затъмнената си, тиха стая. Мануалната терапия представлява една от основните разлики между остеопатията и по-популярното алопатично лечение, което прилага обичайната медицина. Лекарите остеопати изучават същите предмети и дисциплини като останалите медици, но философията им се различава значително от тази на алопатите. И едните, и другите – например анестезиолозите, хирурзите, акушер-гинеколозите, педиатрите или невролозите – използват постиженията на съвременната

медицина, лекарят остеопат обаче възприема холистичния подход към медицината и лекува цялото тяло.

Мануалната терапия се стреми да облекчи болката по естествен път, като стимулира засегнатите нервни окончания и отпуска болезнено напрегнатите мускули. Преди ми беше помагала при по-леки страдания, затова се надявах да ми помогне и сега. Отчаяно търсех някакво облекчение.

Бях толкова измъчена, че почти не обърнах внимание на стажант-лекаря, който дойде за първия сеанс мануална терапия. Лежах по корем върху едно легло и усещах лекия и внимателен натиск на дланите му по тялото си.

Помогна ми да се обърна по гръб, за да повтори манипулацията върху шията и раменната мускулатура. Процедурата завърши с бързо, но внимателно завъртане на врата наляво и надясно. Чу се тихо изпукване – гръбнакът освободи газ и почувствах внезапно облекчение.

Докато лежах по гръб, успях да го разгледам по-подробно.

Изглеждаше около пет-шест години по-възрастен от мен, което знаеше, че е по-голям от повечето стажант-лекари в клиниката. Косата му бе оредяла. Възрастта му бе предимство, защото видът му вдъхваше доверие. Не можеше да се каже, че е красавец, но здравето му силно тяло привличаше погледа. Лицето му имаше едва доловими източни черти, носеше очила. Тенът му бе малко по-тъмен от моя. Като изключим лекия акцент, държеше се като истински американец.

Казваше се доктор Сайед Бозорг Махмуди, но останалите лекари му казваха просто Муди.

Процедурите на доктор Махмуди бяха най-приятната част от лечението ми в клиниката. Облекчавах ми болките, а и присъствието му ми действаше положително. Беше изключително внимателен. Виждахме се всеки ден по време на процедурите, а освен това често се отбиваше в стаята ми, само за да попита: „Как се чувствате?“ Вечер идваше да ми пожелае лека нощ.

Серията изследвания изключиха възможността за мозъчен тумор и докторите решиха, че страдам от тежка форма на мигрена, която ще ми не от само себе си. Макар и не съвсем точна, диагнозата беше правилна, защото след седмиците страдание болката започна да намалява. Случилото се не остави странични последствия, но промени драстично живота ми.

В последния ден от престоя ми в болницата по време на последната процедура доктор Махмуди внезапно промълви:

– Харесвам парфюма ви. Свързвам приятния му аромат с вас.

Говореше за „Чарли“, парфюма, който използвах.

– Когато се прибирам вечер, ръцете ми миришат на вашия парфюм.

Попита ме дали може да ми се обажда, след като се прибера у дома, за да знае как съм.

– Разбира се – отвърнах аз. Записа си адреса и телефонния ми номер. После, след като приключи процедурата, спокойно се наведе и ме целуна по устните. И през ум не ми мина до какво ще доведе тази съвсем невинна целувка.

Муди не обичаше да говори за Иран.

– Не искам да се връщам никога там – казваше той.

– Промених се. Семейството ми не ме разбира вече. Аз просто се различавам от тях.

При все че Муди харесваше американския начин на живот, той ненавиждаше иранския шах, задето американизираше страната. Една от любимите му забележки беше, че вече не можело да си купиш кебап – ирански аламинут с агнешко, сервиран върху купчинка ориз – на всеки ъгъл. За сметка на това обаче навсякъде се появявали закусални „Макдоналдс“ и всякакви други западни заведения за бърза закуска. Иран вече по нищо не приличал на страната, в която се е родил.

Беше роден в Шуштар, Югозападен Иран, ала след смъртта на родителите си се преместил при сестра си в Хорамшахр, в същата провинция. Сред страните от Третия свят Иран е известен с рязкото си социално разделение. Ако бе роден в бедно семейство, Муди щеше да стане един от безбройните голтаци на Тегеран, обитатели на малки бараки, сглобени от строителни отпадъци, които живееха ден за ден от случайни подаяния или временна работа. Неговото семейство обаче бе облагодетелствано и с пари, и с добро обществено положение, така че скоро след като завършил гимназия, имал финансовата възможност да опита късмет си. Той също искал да постигне нещо повече в живота.

В онези години много иранци отпътували за чужбина. Правителството на шаха поощрявало следването на Запад с надеждата, че така европеизацията на страната ще се ускори. В края на краищата тази стратегия довела до обратния резултат. Иранците упорито отказвали да усвояват западната култура. Дори онези, които били прекарвали в Щатите по двайсет години, често оставали в изолация, защото общували единствено със свои сънародници. Запазвали своята ислямска религия и персийски обичаи. Веднъж се запознах с една иранка, която живееше в Америка от двайсет години и не знаеше какво е кърпа за съдове. Когато ѝ показях

кърпата, тя реши, че това е едно прекрасно улеснение.

В чужбина обаче иранските студенти разбрали, че народът може да диктува формата на управление в своята страна, и именно това пораснало политическо самосъзнание довело до падането на шаха.

Животът на Муди обаче бе протекъл по-различно. За почти двацет години той бе възприел много от обичаите на западното общество и за разлика от повечето свои сънародници бе обърнал гръб на политиката. Беше открил свят, коренно различен от света на детството си; свят, който предлага богатство, култура и човешко достойнство, а това надхвърляло всичко, което иранското общество можело да му даде. Той съвсем искрено бе пожелал да стане американец.

Първо заминал за Лондон, където две години учил английски. Със студентска виза стъпил на американска земя на 11 юли 1961 година. Завършил университета в щата Мисури и няколко години преподавал математика в гимназия. Като интелигентен човек, на когото еднакво добре се удавали всички предмети, той разбрал, че разностранните му интереси го подтикват към усъвършенстване. Привличало го инженерството, затова отново се захванал с учение, а после постъпил в една турска фирма, която изпълнявала поръчки за НАСА по програмата „Аполо“. Муди обичаше да повтаря, че човекът е стъпил на Луната с негова помощ.

Като прехвърлил трийсетте, още веднъж почувствувал нужда да учи. Този път вниманието му било привлечено от професията, която неговите сънародници ценят най-високо – професията на двамата му покойни родители. Твърдо решил да стане лекар. Въпреки отличните си университетски дипломи, няколко медицински колежа отказали да го приемат заради възрастта му. Най-после го приели в колежа по остеопатична медицина в Канзас.

Когато започнахме да се срещаме, той завършваше стажа си в Карсън Сити и скоро щеше да започне работа в Детройтската остеопатична болница с тригодишен договор, където планираше да специализира като анестезиолог.

– Ти наистина трябва да започнеш лекарска практика – казах му аз.
– Имаш прекрасен подход към пациентите.

– Пари се печелят с анестезиология – отвърна той, което още веднъж показа, че е станал истински американец.

Получи зелената карта, която му даваше право да практикува в Съединените щати и му отваряше пътя към американското поданство.

Муди се държеше като човек, който желае окончателно да прекъсне всички връзки със семейството си. Рядко пишеше на роднините и дори

на сестра си Амех Бозорг, която се бе преместила в Техеран. Това не ми харесваше. И аз си имах семейни проблеми, но въпреки това бях гореща привърженица на патриархалните роднински отношения.

– Обаждай им се от време на време – подканях го аз. – Лекар си. Можеш да си позволиш един телефонен разговор на месец.

Аз бях тази, която го насърчи да посети Иран. След като стажът му свърши през юли, той неохотно замина за две седмици да погостува на Амех Бозорг. Докато беше там, всеки ден ми пишеше колко много му липсвам. За мое най-голямо учудване и аз установих, че той ми липсва. Тогава именно осъзнах, че съм започнала да се влюбвам в него.

През трите години работа в Детройт се срещаме редовно и той ме ухажваше като истински джентълмен. Джо и Джон неизменно получават бонбони и шоколади, а аз – цветя, бижута и парфюми.

Подаръците му винаги носеха белега на неговата индивидуалност. Бившият ми съпруг не признаваше никакви празници, докато Муди помнеше и най-незначителния и често ми пращаше собственоръчно изработени картички. За рождения си ден получих изящна музикална кутийка с фигура на майка, прегърнала детето си.

– Защото си много добра майка – каза ми той тогава. Приспивах Джон с „Приспивна мелодия“ от Брамс.

Животът ми бе песен.

Въпреки всичко бях категорична, че не желая да се омъжвам повторно.

– Искам да бъда свободна – казах му. – Не искам да се обвързвам с никого.

По онова време той желаше същото.

Муди съчетаваше работата си в Детройтската остеопатична болница с приемни часове в клиниката на Четиринайсета улица. Аз пък се отдадох на задълженията си като глава на семейство. Освен това се захех и с изпълнението на една моя дългогодишна мечта: записах се във филиала на Ластинг Комюнити колидж в курса по управление на производството и получавах само отлични бележки.

В края на седмицата, винаги когато успяваше да се освободи, Муди пътуваше три часа и половина, за да се види с мен и момчетата. Пристигаше, отрупан с подаръци като коледна елха. Когато имаше дежурства през почивните дни, аз отивах в Детройт и оставах в неговия апартамент.

Целувките на Муди ме караха да забравям всичко. Беше нежен любовник – стремеше се да достави удоволствие и на мен, и на себе си.

Никога не бях изпитвала толкова силно физическо влечение. Жаждата ми за любов бе ненаситна. Цяла нощ спяхме прегърнати.

Животът ни бе пълноценен и прекрасен. Той беше добър неделен татко на децата ми. Заедно извеждахме Джо и Джон в зоологическата градина, на пикник или на фолклорни празници в Детройт.

Муди ме запозна с източната кухня, в която основни продукти са агнешкото, оризът, щедро полят с различни сосове, и разнообразните пресни плодове и зеленчуци. Моите синове, приятелите ми и аз самата бързо свикнахме с източните гозби.

Несъзнателно започнах да полагам усилия да се докарвам пред него. С радост чистех жилището му, готвех и пазарувах. Ергенският му апартамент очевидно имаше нужда от женска ръка.

Муди имаше един-двама приятели, но скоро моите приятели станаха и негови. Притежаваше голяма колекция от книги с анекдоти и фокуси, с които ни забавляваше на всяко събиране.

С течение на времето Муди ме запозна с някои от ислямските религиозни догми и аз бях поразена от факта, че те съдържат много от философските идеи на християнството. Мюсюлманският Аллах е също като Бога, когото ние, методистите, почитаме. Мюсюлманите вярват, че Мойсей е пророк, изпратен от Бога, и Тора е законът Божи, изпратен на евреите. Вярват, че Исус е пророк Божи и че Новият завет е свята книга. Вярват, че Мохамед е най-великият пророк, избран направо от Бога, а Коранът е по-свят и от Вехтия, и от Новия завет.

Муди ми обясни, че в исляма съществуват многобройни секти. Тъй както християните са католици, протестанти или лютерани, така и моралният канон на един мюсюлманин може коренно да се различава от моралния канон на друг. Семейството на Муди принадлежеше към мюсюлманите шиити, за които западният свят знае твърде малко. Те са фанатични фундаменталисти. Въпреки че сектата им е доминираща в Иран, те не притежават реална власт в европеизираното правителство на шаха. Муди отдавна не изповядваше тази крайна форма на исляма, с чийто догми бил отгледан и възпитан.

Наистина не понасяше свинско, но обичаше да си пийва. Рядко изваждаше молитвеното килимче, за да изпълни религиозните си задължения.

Един ден, малко след като бях пристигнала у Муди в Детройт, телефонът иззвъня. Той размени няколко думи и се обърна към мен.

– Има спешен случай. Свършвам и се връщам веднага. Щом излезе, аз се втурнах към колата, извадих оттам сгъваеми столове, кашони със

съдове и чаши за вино и подноси с персийски блюда, които бях приготвила у дома в Елси.

Скоро след това пристигна доктор Джерълд Уайт със съпругата си и донесе храната, която бях оставила у тях, както и тортата по поръчка, специално украсена с триколяра на Иран и с надпис „Честит рожден ден“ на фарси. Дойдоха и другите гости – около трийсетина, – които бързаха да се съберат, докато Муди го няма, изгонен от лъжливото повикване. Когато се върна, всички бяха в празнично настроение.

– Изненада! – извикаха насъбралите се. Усмихна се широко, а ние запяхме „Честит рожден ден“.

Беше трийсет и девет годишен, ала реакцията му бе като на дете.

– Как успя да приготиш всичко това? – попита ме той. – Направо не ми го побира умът.

Изпитах истинско удоволствие, че съм го направила щастлив.

Това все повече се превръщаше в цел на живота ми. Познавахме се от три години, в които той бе успял да завладее мислите и чувствата ми. Работата губеше своя чар и само почивните дни добиваха смисъл.

Дори кариерата ми не ме интересуваше. Бях се издигнала до пост, който преди бе заеман от мъж, но получавах по-малка заплата. Освен това един от шефовете на компанията ставаше все по-агресивен в опитите си да ме покори, смятайки, че щом съм свободна, значи съм достъпна. В края на краищата той ми даде ясно да разбере, че ако не легна с него, край на повишенията. Напрежението ставаше непоносимо и аз ужасно се нуждаех от уикендите с Муди, за да се отпусна и успокоя. Въпросната неделя бе особено приятна, защото изненадах не само Муди, но и себе си. Слиях всички с организаторските си способности и изиграх ролята на идеалната домакиня пред една компания от лекари и техните съпруги – общество, доста по-различно от моя малък свят.

Тържеството продължи до среднощ. Когато всички си отидоха, Муди ме прегърна през кръста и каза:

– Обичам те за това, което направи.

Направи ми предложение за женитба през януари 1977 година.

Три години по-рано щях да се объркам от предложението на Муди – и не само от неговото. Сега обаче съзнавах, че съм се променила. Бях вкусила от свободата и бях убедена, че мога да се грижа сама за себе си и семейството си. Но самотният живот не ме радваше вече. Ненавиждах това жигосване, което носех като разведена жена.

Обичах Муди и знаех, че и той ме обича. За тези три години не се бяхме карали нито веднъж. Предоставяха ми се възможността и шансът

да започна нов живот на съпруга и майка. Живеех с мисълта за многобройните събирания, които щяхме да организираме с Муди като семейство. Може би щях да завърша колежа. Може би щяхме да си имаме дете.

Сега, седем години по-късно, през тази ужасна безсънна нощ се въртах в леглото до дъщеря си и до мъжа, когото някога бях обичала, и изплювалите от паметта ми спомени ме накараха да прогледна. Много неща бях пренебрегнала.

Ала човек не може да живее само с миналото. Знаех, че споменът за хубавите дни няма да ми помогне. Махтоб и аз бяхме станали заложници в непозната страна. В момента причините за горчивата ми участ не бяха толкова важни, колкото онова, което ни очакваше, в идните дни. Дни ли?

Седмици?

Месеци?

Колко ли ще трябва да изтърпим? Не можех да са примирия с мисълта, че е възможно да се окажат години. Муди нямаше – не можеше – да постъпи така с нас! Един ден ще забележи мръсотията наоколо и това ще го погнуси. Ще осъзнае, че професионално бъдеще го очаква единствено в Америка, а не в една изостанала страна, която тепърва трябваше да се учи на елементарна хигиена и социална справедливост. Ще промени решението си. Ще ни заведе у дома. Няма и да помисли, че щом стъпя на американска земя, ще грабна Махтоб и ще хукна към първия адвокат.

Ами ако не го промени? Някой трябва да помогне! Родителите ми? Приятелите в Мичиган? Полицията? Държавният департамент? Аз и Махтоб бяхме американски поданици, макар че Муди не беше. Имахме права. Трябваше да намерим начин да ги упражним.

Но как?

И колко време ще ни е нужно?

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

Откакто Муди ни бе заявил, че оставаме в Иран, изминаха няколко кошмарни дни.

През първата нощ успях да събера сили и самообладание и си направих сметка на парите. Муди бе прибрал чековата ми книжка, но не се бе сетил да попита с каква сума в брой разполагам. Като преброих всичко, установих, че имам доста прилична сума, за която в суматохата при пазаруването и двамата бяхме забравили. Почти двеста хиляди риала и сто долара. Стойността на риалите в долари правеше две хиляди, а щатската валута можех да разменя по шест пъти по-висок курс, ако успеех да уредя някоя чернорборсаджийска сделка. Скрих богатството си под тънкия матрак на леглото. Рано всяка сутрин, докато Муди и фамилията четяха молитви, аз изваждах парите и ги напъхвах из десетките си джобове в случай, че през деня възникне някоя непредвидена възможност. Парите бяха цялата ми сила, спасителното въже, което ме крепеше. Нямах никаква представа за какво бих могла да ги използвам – нищо чудно да купя свободата си с тях. „Един ден все ще се измъкнем от този затвор – казвах си – Махтоб и аз.“

А то си бе същински затвор. Муди държеше американските и иранските ни паспорти, както и кръщелните свидетелства. Без тези документи не можехме да напуснем Техеран, дори и да успеехме да се измъкнем от къщата.

Дни наред двете с Махтоб почти не ставахме от леглото. Аз буквално се поболях – едва поглъщах по няколко лъжици варен бял ориз. При все че бях изтощена до крайност, не можех да спя. Муди ме тъпчеше с лекарства.

Оставяше ни сами, явно искаше да ни даде време да свикнем със съдбата си и с мисълта, че ще прекараме остатъка от живота си в Иран. Сега той ми беше не съпруг, а тъмничар. С мен се отнасяше презрително, но твърдеше, че Махтоб, чийто пети рожден ден приближаваше, ще се приспособи бързо и лесно към тази коренна промяна. Опитваше се да я приласкае, но тя бе отнесена и тъжна. Кафявите ѝ очи безпомощно блуждаеха и тя недоумяваше каква бе тази промяна, която бе превърнала най-неочаквано нейния татко в наш враг.

Всяка нощ Махтоб плачеше насън. Все още се боеше да ходи сама до тоалетната. И двете страдахме от стомашни болки и диария, затова

прекарвахме часове наред в пълната с хлябарки тоалетна, която се превърна в наше убежище. Тук се чувствахме на сигурно място и произнасяхме заедно нашата молитва: „Мили Боже, моля те, помогни ни да решим този проблем. Моля те, намери сигурен начин да си отидем у дома заедно и да бъдем отново със семейството си.“

Аз непрекъснато ѝ говорех, че двете трябва да бъдем винаги заедно. Страхувах се Муди да не ми я отнеме.

Единственото ми развлечение бе английският превод на Корана от Рашид Халифе, имам на джамията в Тускон, Аризона. Бяха ми го дали, за да се образовам. Така ми се искаше да се занимавам с нещо, че едва дочаквах първите слънчеви лъчи да проникнат през прозорците на спалнята в която нямаше осветление, и грабвах книгата.

Разнасящите се от хола молитви на Баба Хаджи бяха подходящ фон за внимателно изучаване на ислямската библия. Търсех онези пасаж, които разглеждат отношенията между съпрузите.

Всеки път, когато попаднеш на нещо свързано с моя случай, в което се говореше за правата на жената и децата аз го показвах на Муди и другите членове на семейството.

В сура 4 стих 34 обаче прочетох този обезкуражаващ съвет на Мохамед:

„Мъжът е, за да се грижи за жената, защото Аллах го е дарил с необходимите качества и го е направил печаловник на хляба насъщен. И като така добродетелната жена трябва да приеме покорно разпорежданията му и да почита съпруга си, докато го няма, според и както изисква Аллах. А пък с жената, която показва непокорство, първо и говори и просветли, после я остави в празното ложе, а като крайна мярка я набий. Ако те слуша обаче, нищо не те оправдава, щом ѝ посягаш или я наказваш. Аллах е високо и голяма е силата му.“

Следващият пасаж обаче ми вдъхна малко надежда:

„Когато един мъж и една жена срещнат трудности в брака, да си изберат но един съдник от неговия род и от нейния. Ако двамата се разберат, то Аллах ще ги събере отново. Велик и мъдър е Аллах.“

– И двете семейства трябва да ни помогнат да решим проблема си – казах на Муди, като му показах стиха.

– Твоето семейство не е мюсюлманско – отвърна Муди. – Не се отнася за него. Освен това проблемът е твой, а не наш – добави той.

Те бяха шиити, тържествуващи от победата на революцията, правверни фанатици, които считаха себе си за безгрешни. Как се осмелявам аз – християнка, американка, жена – да им предлагам собственото си

тълкуване на Корана, пренебрегвайки мнението на имама Реза, аятолах Хомейни, Баба Хаджи и естествено, собствения си съпруг? Според тях аз бях робиня на Муди, шом съм негова жена. Той можеше да прави с мен каквото си пожелае.

На третия ден от затворничеството ни – деня, в който щяхме вече да сме си у дома в Мичиган, – Муди ме накара да се обадя на родителите си. Каза ми какво точно да им кажа и внимателно проследи разговора ни. Видът му бе толкова застрашителен, че не можех да не се подчиня.

– Муди реши да поостанем още малко – казах на родителите си. – Няма да се приберем веднага.

Мама и татко се притесниха.

– Не се безпокойте – казах им аз, като се опитвах да звуча весело. – Скоро щесе върнем. Дори и да поостанем, скоро ще се върнем.

Това ги убеди. Ненавиждах се заради тази лъжа, но с надвесилия се над мен Муди няхах голям избор. До болка жадувах да съм при тях, да притисна Джо и Джон до себе си. Щях ли да ги видя отново?

Муди стана капризен. Държеше се злостно и заплашително и към мен, и към Махтоб. Понякога обаче се опитваше да бъде нежен и мил. Помислих си, че може би и той се чувства объркан. Мъчеше се да ми помогне да се приспособя. Един ден заяви на Амех Бозорг:

– Днес вечерята ще приготви Бети.

Излязохме на пазар. Отначало слънчевата светлина ме ободри, но после улиците и сградите, звуците и миризмите на града ми се сториха по-чужди и отблъскващи отвсякога. Отидохме пеш до една месарница, която се намираше през няколко преки, само за да ни кажат, че месо няма, очакват го след четири следобед.

– Елате в четири.

Същото ни отговориха и в останалите месарници. Следобеда обиколихме пак и в един магазин на три километра от къщата успяхме да намерим телешки бифтек.

Сред безпорядъка на кухнята се постарях да измия, доколкото мога, съдовете на Амех Бозорг и да приготвя познато американско блюдо, като се правех, че не забелязвам намръщената физиономия на зълва ми.

След вечеря тя реши да демонстрира авторитета си пред своя по-малък брат.

– Нашите стомаси не понасят телешко – рече тя на Муди. – В тази къща повече да не съм чула за телешко.

В Иран смятат телешкото за долнопробно месо, което само бедните ядат. Думите на Амех Бозорг означаваша, че съм приготвила храна,

която е под достойнството ѝ.

Като не успя да обори сестра си, Муди смени темата на разговора. Беше ясно, че Амех Бозорг няма да ми признае и най-дребния принос към домакинската работа в къщата ѝ. Истината бе, че цялото ѝ семейство ме мразеше. Като влизах в някоя стая, всички ми обръщаха гръб или гримасничеха. Изглежда фактът, че съм американка, над-делявяше над съмнителната ми роля като съпруга на Муди.

През тази първа затворническа седмица единствено Есей разговаряше любезно с мен. Един ден тя и Реза ни бяха на гости и Есей успя да ме дръпне настрана за минутка.

– Наистина съжалявам – каза тя. – Ти ми харесваш, но ни предупрежда да се държим настрана от теб. Не ни е разрешено да сядаме до теб, нито да разговаряме с теб.

Чувствам се отвратително, като си помисля какво ти е, но не мога да се спречкам с цялото семейство заради теб.

„Нима Амех Бозорг смяташе да ме държи вечно в изолация и презрение? – чудех се аз. – Какво ставаше в тази къща? Всички ли бяха луди?“

Муди живееше изцяло на гърба на семейството си, но това като че ли не го притесняваше. От време на време промърморваше, че търси работа, но това означаваше, че е изпратил някой от своите племенници да разбере какъв статус му осигурява медицинската диплома. Беше сигурен, че американското образование веднага ще му отвори вратите на местното медицинско общество и той ще работи тук любимата си професия.

За иранците понятието време не съществува и Муди бързо се върна към старите си привычки. Четеше вестници, слушаше радио или разговаряше надълго и нашироко с Амех Бозорг. В редки случаи ни извеждаше на разходка, но ни държеше под око. Понякога, следобед или вечер, отиваше с племенниците си на гости на свои роднини, а нас оставяше под зорките грижи на семейството. Веднъж отиде на някаква антиамериканска демонстрация и се върна, дрънкайки глупости по адрес на Съединените щати.

Дните си минаваха – безбройни, горещи, тъжни, ужасни, отвратителни дни. Потъвах във все по-дълбока депресия. Сякаш умирах бавно. Почти не се хранех и спях съвсем малко, макар че Муди продължаваше да ме тъпче с успокоителни. Нямах ли кой да ми помогне?

Една вечер някъде към средата на втората седмица от моето пленничество случайно се намирах до телефона, когато той извънна.

Инстинктивно вдигнах слушалката и подскочих, като чух гласа на майка ми. Обаждаше се от Америка. Каза, че се е опитвала да разговаря с мен на няколко пъти. После, без да губи време в празни приказки, бързо ми издиктува телефонния номер и адреса на отдела, защитаващ интересите на Съединените щати към швейцарското посолство в Техеран. С разгуптяно сърце запомних номера. След миг Муди гневно изтръгна слушалката от ръката ми и прекъсна разговора.

– Няма да говориш с тях, когато не съм до теб – нареди той.

Същата нощ измислих как да запиша кодирано телефона и адреса и в тефтерчето си, направих го и го скрих под матрака при парите. Пре-застраховах се, като цяла нощ повтарях наум цифрите. Най-после научих откъде да потърся помощ. Бях американска гражданка и посолството сигурно щеше да ме измъкне с Махтоб оттук, стига да се свържа с някой отзивчив служител.

Още на следващия ден ми се откри една възможност. Муди излезе, без да ми каже къде отива. Амех Бозорг и останалите членове на семейството потънаха в ежедневната си следобедна дрямка. Разтреперана, се промъкнах в кухнята, вдигнах телефонната слушалка и набрах номера, който вече знаех наизуст. Секундите, докато слушах сигнал „свободно“, ми се сториха часове. Телефонът извън един път, два пъти, три пъти, молах се някой да го вдигне по-бързо. И тъкмо когато отсреща отговориха, в кухнята влезе дъщерята на Амех Бозорг Фереше. Опитах се да запазя самообладание. Тя никога не беше разговаряла с мен на английски и бях сигурна, че няма да разбере разговора.

– Ало! – прошепнах аз в слушалката.

– Говорете по-високо – чух женски глас отсреща.

– Не мога. Моля ви, помогнете ми. Аз съм заложница.

– Говорете по-високо. Не ви чувам. Преглътнах сълзите си и повиших глас:

– Помогнете ми! Аз съм заложница!

– Нищо не се чува! – отвърна жената и затвори. Броени минути след като се прибра, Муди се втурна в спалнята, издърпа ме от леглото, хвана ме за раменете и ме разтърси.

– С кого си говорила? – изрева той. Въпросът ме свари съвсем неподготвена. Знаех, че цялото семейство е настроено срещу мен, но не бях очаквала, че Фереше ще му издрънка за случилото се още щом той се прибере. Излъгах съвсем нескопосано.

– С никого – отвърнах тихо, което горе-долу отговаряше на истината.

– Говорила си! Днес си разговаряла с някого на телефона!

– Не съм! Исках да се свържа с Есей, но не успях. Бях набрала грешен номер.

Муди заби пръсти в раменете ми. Махтоб изпищя.

– Лъжеш ме! – изрева той. Блъсна ме върху леглото и повилня още няколко минути, а преди да напусне стаята, изкрещя през рамо:

– Да не си посмяла повече да пипнеш телефона!

Муди ме държеше в непрекъснато напрежение и тъй като не можех всеки ден да гадая в какво настроение ще се събуди, не можех да си съставя и план за действие. Понякога се държеше много зле и това затвърждаваше решението ми да се свържа с посолството. Понякога беше мил и у мен се прокрадваше надежда, че ще промени решението си и ще ни върне у дома. Тази негова игра ме парализираше и аз не знаех какво да предприема. Всяка нощ търсех утеха в хапчетата за сън. Всяка сутрин се събуждах, обзета от непреодолима паника.

Веднъж, в края на август – почти месец от престоя ни в Иран, – той ме попита:

– Искаш ли да поканим гости за рождения ден на Махтоб в петък?

Това ми прозвуча странно. Махтоб навършваше пет години на четвърти септември, четвъртък, а не петък.

– Ако ще празнуваме, нека да е на самия ден – казах аз.

Муди се ядоса и ми обясни, че рожденият ден е един от най-важните празници в Иран и се прави винаги в петък, когато не се работи.

Продължих да се опъвам. Ако не можех да защитавам пред Муди собствените си права, поне за щастието на Махтоб трябваше да воювам. Изобщо не ме интересуваха иранските обичаи. За моя изненада и за голямо неудоволствие на семейството Муди се съгласи да празнуваме рождения ден в четвъртък следобед.

– Искам да й купя кукла – казах аз, използвайки малката си победа.

Муди се съгласи и за куклата. После се уговори с Маджид да ни изведе на пазар. Кръстосвахме многобройните магазинчета, като подминавахме иранските кукли, които бяха грозни и парцаливи, докато най-сетне попаднахме на японска кукла в червено-бял костюм. В устата си имаше биберон и ако някой го дръпнеше, тя започваше да плаче или да се смее. Струваше трийсет долара.

– Прекалено скъпа е за играчка – рече Муди, – не иде да хвърлим толкова пари за една кукла.

– Защо не? – сопнах се аз. – Тя няма никакви кукли тук. Ще я вземем.

И наистина я купихме.

Надявах се, че Махтоб ще се зарадва на тържеството – първият щастлив ден от месец насам. Тя го очакваше с нетърпение. Беше ми драго да я гледам как се смее.

Два дни преди голямото събитие обаче се случи неприятност, която помрачи радостта ѝ. Докато си играеше в кухнята, Махтоб се препъна в едно столче, което се счупи от тежестта ѝ и острият ръб на един от дървените му крака се заби в ръката ѝ. Като чух писъците ѝ, хукнах към кухнята. От разкъсана артерия шуртеше кръв и на мен дъхът ми спря.

Муди бързо постави турникет, а Маджид запали колата, за да ни откара в болницата. Докато притисках в обятията хлипащото си дете, чух как Муди ми каза да не се безпокоя. Болницата била само на няколко преки от нашата къща.

Но оттам ни върнаха.

– Не приемаме спешни случаи – каза ни служителят от регистрацията, без да обръща внимание на Махтоб.

Като едва се провираше през натовареното движение, Маджид ни закара в друга болница с отделение за спешна медицинска помощ. Озовахме се сред отвратителна воня и мръсотия, но нямаше къде другаде да отидем. Чакалнята на кабинета за спешна помощ бе пълна с пациенти.

Муди спря един лекар и му обясни, че е негов колега от Америка и че ръката на дъщеря му трябва да бъде защитена. Иранският доктор веднага ни отведе в манипулационната и предложи безплатно услугите си като жест на колегиалност. Вкопчена в мен, Махтоб с подозрение гледаше как докторът преглежда раната и подготвя инструментите си.

– Няма ли упойка? – попитах с разтреперан глас.

– Не – отвърна Муди.

Стомахът ми се сви.

– Махтоб, трябва да бъдеш смела – казах и аз. Като видя хирургическата игла, Махтоб изпищя. Муди ѝ кресна да мълчи. Яките му ръце я притискаха към операционната маса. Здравата ѝ ръчичка ме стискаше до посиняване. Макар да не можеше да се отскубне от силната му хватка, Махтоб продължаваше да се съпротивлява, хълцайки истерично. Извърнах поглед, когато иглата се заби в плътта ѝ. Всеки писък, който се разнасяше и отекваше в малката манипулационна, пронизваше сърцето ми. Обзе ме дива омраза. Муди бе виновен, задето ни доведе в този ад.

Процедурата трая няколко минути. По бузите ми се стичаха сълзи. За една майка няма по-страшна болка от тази да стои безпомощна до страдащото си дете. Ако можех аз да бъда подложена на това мъчение

вместо детето! Гадеше ми се, по челото ми изби пот, ала Махтоб бе тази, която изпитваше физическата болка. Единственото, което можех да направя за нея, бе да стискам ръката ѝ.

След като заши раната, иранският доктор написа рецепта за инжекция против тетанус, подаде я на Муди и му обясни какво трябва да направим.

Тръгнахме си. Махтоб хлипаше в прегръдката ми, а Муди ми обясняваше сложните ходове, които ни чакаха. Трябваше да намерим аптека, в която продават ваксина срещу тетанус, а после да отидем в друга клиника, която има право да поставя противотетанусни инжекции.

Не разбирах защо Муди искаше да се занимава с медицина тук, а не в Америка. Той разкритикува работата на своя ирански колега. Ако разполагал с необходимите инструменти и медикаменти, щял да зашие ръката на Махтоб много по-добре от него.

Като се прибрахме в дома на Амех Бозорг, Махтоб бе напълно изтощена и бързо заспа, ала сънят ѝ бе неспокоен. Измъчвах се заради нея. Постарах се да изглеждам по-весела през следващите два дни, за да почувства тя колко важно събитие е рожденият ѝ ден.

На третия ден рано сутринта – рождения ден на Махтоб – двамата с Муди отидохме в една пекарна, за да поръчаме голяма торта, дълга близо метър и трийсет, с форма на китара. По съдържание и цвят приличаше на американската жълта торта, но не беше така вкусна.

– Защо не я украсиш ти? – предложи Муди.

Това бе едно от нещата, с които се справях превъзходно.

– Не мога, липсват ми материали.

Това обаче не попречи на Муди да се похвали на пекаря:

– Тя може да украсява торти. Пекарят веднага ме попита на английски:

– Искате ли да работите тук?

– Не – сопнах му се аз. Не исках и да мисля за работа в Иран.

Върнахме се у дома, за да се приготвим за тържеството. Щяха да дойдат над стотина роднини, които си бяха взели половин ден отпуск специално за случая. Амех Бозорг се трудеше в кухнята над нещо като салата от пилешко, обилно залята с майонеза. Върху салатата подреди резенчета от круша, които изписваха името на Махтоб на фарси. Дъщерите ѝ нареждаха подноси с кебап и парчета студено агнешко, бяло сирене и зеленчуци.

Мортеза, вторият син на Баба Хаджи и Амех Бозорг, дойде да ни помогне. Доведе и жена си Настаран с едногодишната им дъщеря

Нилуфар – очарователно бебе с игриви очи и жив нрав. Махтоб си поигра с нея, докато Мортеза и Настаран украсяваха хола с балони, гирлянди и книжни серпентини. Махтоб бе забравила за раната, мислеше главно за подаръците, които я очакват.

В къщата започнаха да се стичат гости с пакети в ярки опаковки. Очите на Махтоб се разширяваха все повече при вида на растящия куп чудеса.

Мортеза, Настаран и Нилуфар си тръгнаха, а по-късно се върнаха с изненада – съвсем същата торта като тази, която бяхме поръчали с Муди. В този миг Маджид пристигна от пекарната с нашата торта. Случайно съвпадение. Тъкмо да прекрачи прага и възбудената Нилуфар сграбчи тортата и я дръпна от ръцете му. Тортата падна на земята и от нея нищо не остана.

Е, поне имавме резервна.

Мамал даде знак за започване на тържеството, като плесна с ръце и запя една детска песничка. До този момент, си мислех, че смехът в Иран е забранен със закон. Тук не бях виждала щастливи физиономии. Днес обаче фамилията с радост празнуваше рождения ден на дъщеря ни.

Песните продължиха почти час. Мамал и Реза бяха в прекрасно настроение и се забавляваха с децата. После, като по даден знак, двамата се нахвърлиха върху купа подаръци и започнаха да разкъсват опаковките.

Махтоб не можеше да повярва на очите си. По бузките ѝ се търкулнаха едри сълзи.

– Мамо, те ми отварят подаръците! – изплака тя.

– Тази работа не ми харесва – казах на Муди. – Нека я оставят сама да отвори подаръците си.

Муди каза нещо на Мамал и Реза. Те неохотно оставиха Махтоб да отвори сама няколко подаръка, но продължиха да разкъсват цветните хартии, защото, както ми обясни Муди, в Иран винаги мъжете отварят подаръците на децата.

Махтоб се поуспокои, като разопакова подаръците. Получи много ирански играчки: красив розово-бял ангел на конец, топка, спасителна жилетка и пояс за басейна, една смешна лампа с балончета по нея, купища дрехи и, разбира се, куклата.

Подаръците бяха твърде много, за да си играеш с тях наведнъж. Махтоб здраво стискаше куклата, но армията от дечурлига се нахвърли върху останалите неща, започна се битка при подялбата и даровете се разхвърчаха из цялата стая. Махтоб пак се разплака, но беше

невъзможно да се обуздае ордата невъзпитани деца. Възрастните изобщо не им обръщаха внимание.

Махтоб стискаше куклата на сигурно място в скута си и дума не отрони по време на вечерята, ала лицето ѝ просветна при вида на тортата. Наблюдавах я със свито сърце как я лапа с апетит, но съзнавах, че не бях успяла да и поднеса подаръка, който желаше най-много на света.

След рождения ден двете с Махтоб отново изпаднахме в меланхолия. Дойде септември. Трябваше да сме се прибрали у дома преди цели три седмци.

Скоро след това имаше друг рожден ден, който усили депресията ми – рожденият ден на имам Реза, основателя на шиитската секта. В свят ден като този правоверният шиит отива на поклонение на гробницата на имама, но тъй като тя се намиреше на вража земя, в Ирак, ние трябваше да посетим гробницата на неговата сестра в Рей, старата столица на Иран, разположена на около час път южно от Техеран.

Денят се оказа горещ – лятото още напомняше за себе си. Бях сигурна, че температурата е доста над 100 градуса по Фаренхайт. Ненавиждах тежките дрехи, които трябваше да облека, и просто не можех да се примиря с мисълта за едночасовото пътуване в наблъскана до тавана кола в тази нетърпима жега, защото поклонението пред един свят гроб не значеше нищо за мен.

– Не искам да ходя – казах на Муди.

– Трябва – отвърна той. С това въпросът приключи.

Преброих хората, които се събраха в дома на Амех Бозорг. Бяха двайсет и трябваше да се натъпчат в две коли.

Махтоб също беше нервна и нещастна. Преди да потеглим, повторихме молитвата си в банята: „Мили Боже, помогни ни да намерим сигурен начин да се върнем у дома заедно.“

Муди ме накара да сложа тежкия черен чадор за този тържествен случай. В претъпканата кола трябваше да седя върху коленете му, а Махтоб седеше у мен. След един ужасен час пристигнахме в Рей, където бушуваше пясъчна буря. Измъкнахме се от колата сред тъпна облечени в черно поклонници, които се блъскаха с лакти и крещяха неистово. Двете с Махтоб несъзнателно последвахме жените към един отделен вход.

– Махтоб може да дойде с мен. Ще я нося – рече Муди.

– Не! – изпищя тя.

Той посегна да я хване за ръката, но тя му се изплъзна. Хората започнаха да се обръщат, за да видят кой вдига врява.

– Не-е-е! – крещеше Махтоб. Разгневен от непокорството ѝ, Муди я сграбчи за ръката и грубо я изтръгна от мен и в същия миг я удари по гърба.

– Не! – изкрещях му аз и се хвърлих към дъщеря си, препъвайки се в чадора.

Муди моментално насочи гнева си към мен и закрещя с все сила най-обидните ругатни, които му идваха наум. Заплаках, внезапно осъзнала своето безсилие пред гнева му.

Сега пък Махтоб се опита да ме защити и се хвърли между нас. Муди я изгледа със заслепен от ярост поглед и я плесна с опакото на ръката си. Горната ѝ устна се разцепи и бликналата кръв пръсна по земята.

– Мръсно! – замърмориха хората наоколо. В Иран кръвта се смята за нещо нечисто и следите от нея трябва да се заличават. Никой обаче не се намеси в семейната ни свада. Нито Амех Бозорг, нито някой друг от семейството се опита да укроти гнева на Муди. До един бяха свели поглед надолу и гледаха в празното пространство.

Махтоб запищя от болка. Взех я на ръце и се опитах да спра кръвта с крайчето на чадора, докато Муди продължаваше да ме залива с поток ругатни и мръсни думи, които никога не бях чувала да излизат от устата му. През сълзи видях как лицето му се изкриви в ужасна, пълна с омраза гримаса.

– Трябва да намерим парче лед за устната ѝ – изплаках аз.

Видът на размазаната по лицето на Махтоб кръв го поохлади малко, но не предизвика и грам съчувствие. Муди се овладя и двамата затърсихме някой да ни продаде парченце лед.

Махтоб хлипаше. Муди се мръщеше, без да изпитва никаква вина, а аз се опитвах да преглътна мисълта, че съм омъжена за един луд човек и съм хваната натясно в страна, чиито закони го провъзгласяват за мой абсолютен господар.

Мина почти месец, откак Муди ни бе превърнал в свои заложници и колкото по-дълго стояхме в Иран, толкова по-силно у него се усещаше необяснимото влияние на родната му култура. Част от личността на Муди бе безвъзвратно изкривена. Трябваше да измъкна и дъщеря си, и себе си от този кошмар, преди да ни убие и двете.

Няколко дни по-късно, по време на следобедната почивка, реших да направя отчаян опит за бягство. Измъкнах от скривалището известна сума риали, хванах Махтоб за ръка и на пръсти излязохме от къщата. Като не можех да се свържа с посолството по телефона, трябваше да

направя опит да се добера дотам. Забулена като иранка, горещо се надявах никои да не ме заподозре, че съм чужденка. Нямах намерение да се обаждам на никого. Държах кърпата пред лицето си, за да не привличам вниманието на вездесъщата и всесилна тайна полиция.

– Къде отиваме, мамо? – попита ме Махтоб.

– Ще ти кажа след малко. Бързай!

Не исках да подхранвам надеждите ѝ, преди да почувствам, че сме на сигурно място.

Крачихме бързо, подгонени от градския шум и блъсканицата, без да знаем накъде вървим. Сърцето ми щеше да се пръсне от страх. Бях поела огромен риск. Не исках да мисля за яростната реакция на Муди в мига, в който научеше, че сме избягали, но нямах и никакво намерение да се връщам. Позволих си да въздъхна с облекчение при мисълта, че никога повече няма да го видим.

Най-сетне стигнахме една сграда; върху която на английски беше написано „ТАКСИ“. Влязохме, за да си поръчаме кола, и след пет минути бяхме на път към нашата свобода.

Опитах се да кажа на шофьора да ни закара до отдела, защитаващ интересите на Съединените щати към швейцарското посолство, но той не ме разбра. Повторих адреса, който майка ми беше издиктувала по телефона: „Ъгъла на Парк авеню и Седемнайсета улица“. При думите Парк авеню лицето му просветна и той потегли сред хаотичното улично движение.

– Къде отиваме, мамо? – повтори Махтоб.

– Отиваме в посолството – казах аз. Сега, когато бяхме в колата, се поуспокоих. – Там ще сме в безопасност. Оттам ще можем да си отидем у дома.

Махтоб нададе радостен възглас.

Половин час се промъквахме през гъмжащите от народ и коли улици на Техеран. Шофьорът спря пред австралийското посолство на Парк авеню. Размени няколко думи с един пазач, който му посочи ъгъла на улицата. След миг спряхме пред нашето убежище – голяма модерна бетонна сграда, на чиято табелка пишеше „Отдел за интереси на Съединените щати“ към швейцарското посолство. Стоманена решетка преграждаше входа, охраняван от ирански полицаи.

Платих на таксиметровия шофьор и позвъних по домофона. Вратата се отвори автоматично. Двете с Махтоб бързо прекрачихме от иранска на швейцарска земя.

Иранец поиска паспортите ни на английски.

– Нямаме паспорти – казах му аз. Той ни изгледа внимателно и разбра, че сме американки.

Пусна ни да влезем. Претърсиха ни. С всеки изминал миг смелостта ми нарастваше от неповторимото усещане, че сме свободни.

Введоха ни в един кабинет, където сериозна, но приветлива иранка от арменски произход на име Хелън Баласаниян изслуша мълчаливо развълнувания ми разказ за едномесечното ни затворничество. Хелън беше висока слаба жена, прехвърлила четирийсетте, облечена съвсем не като иранка – в строг костюм с пола до коленете и светотатствено непокрита глава. Изслуша ни с разбиране.

– Дайте ни убежище – помолих я аз, – а после намерете начин да ни изпратите у дома.

– Но какво говорите? – отвърна Хелън. – Не можете да останете тук.

– Но не можем да се върнем и в неговия дом.

– Вие сте иранска гражданка – каза меко Хелън.

– Не, американка съм.

– Вие сте иранска гражданка и трябва да спазвате иранските закони – повтори тя.

Любезно, но твърдо ми обясни, че според иранските закони съм станала иранска гражданка от деня, в който съм се омъжила за иранец. Според закона и аз, и Махтоб всъщност бяхме иранки.

Побиха ме тръпки.

– Не искам да съм иранска поданичка – казах. – Аз съм американка по рождение и искам да бъда американска гражданка.

Хелън поклати глава.

– Не – каза тя. – Трябва да се върнете при него.

– Той ще ме пребие – извиках аз и посочих към Махтоб. – И двете ни ще пребие.

Хелън изказа съжаление, ала с нищо не можеше да ни помогне.

– В онази къща ни държат насила – опитах отново аз, цялата обляна в сълзи. – Успяхме да се измъкнем само защото всички спяха. Не можем да се върнем. Той ще ни заключи. Наистина се страхувам за нас.

– Не разбирам защо вие, американките, правите така – измърмори Хелън. – Мога да ви снабдя с дрехи. Мога да пускам ваши писма по пощата, мога да се свържа със семейството ви и да им кажа, че сте добре. Това е всичко, което мога да направя за вас.

Фактът, че двете с Махтоб бяхме напълно зависими от законите на този фанатичен патриархат, бе прост, ала вдъхваше леден ужас.

Прекарах един час в поселството в шоково състояние. Направихме всичко, каквото можахме. Обадих се по телефона в Америка.

– Търся начин да се прибера – изплаках на мама през чилийди километри разстояние. – Виж какво може да се направи оттам.

– Вече се свързах с Държавния департамент – рече мама е пресекнал от вълнение глас. – Правим каквото можем.

Хелън ми помогна да напиша писмо до Държавния департамент на Съединените щати, което щеше да бъде пуснато от Швейцария. В него заявявах, че съм задържана в Иран пряко волята ми и че не желая съпругът ми да изтегли авоарите ни от Щатите.

Хелън попълни формуляри, като ми задаваше подробни въпроси за Муди. Особено я интересуваше гражданството му. Муди никога не бе правил постъпки за американско поданство, след като се бе включил във вихъра на опиянението от революцията в Иран. Хелън ме попита за зелената му карта – официалното разрешение да живее и работи в Съединените щати. Все още имаше право да се върне и работи отново там, но изчакаше ли прекалено дълго, валидността на зелената карта щеше да изтече, а с това и възможността да практикува медицина в Щатите.

– Повече се страхувам да не си намери работа тук – казах аз. – Ако има право да работи тук като лекар, значи сме в истинска клопка, но ако няма, може би ще реши да се върнем в Щатите.

След като направи каквото можа, Хелън ни постави ужасяващия ултиматум.

– А сега трябва да си вървите – рече тя. – Ще направим всичко възможно. Бъдете търпеливи.

Поръча ни такси. Когато то пристигна, излезе на улицата и поговори с шофьора. Даде му адрес недалеч от къщата на Амех Бозорг. Щяхме да повървим няколко преки пеша, за да не види Муди, че пристигаме с кола.

Стомахът ми се сви, когато двете с Махтоб отново са озовахме из улиците на Техеран. Нямахше къде да отидем, освен да се върнем при един съпруг и баща, който бе приел ролята на наш всемогъщ тъмничар.

Опитвах се да разсъждавам за станалото, при все че главата ми се пръскаше от болка, и внимателно се обърнах към Махтоб:

– Не бива да казваме на татко, нито на някой друг къде сме били. Ако ни пита, ще кажем, че сме излезли да се поразходим и сме се загубили. Ще си мълчиш, чу ли?

Когато най-после пристигнахме, Муди ни очакваше.

– Къде бяхте? – изрева той.

– На разходка – излъгах аз. – Изгубихме се. Просто се озовахме подалеч, отколкото предполагаш. Има толкова много интересни неща.

За миг Муди се замисли над обяснението ми, после го отхвърли. Знаеше, че имам отлично чувство за ориентация. В погледа му пламна справедливият гняв на мюсюлманин, на когото се е противопоставила жена. Той ме сграбчи. Едната му ръка се впи в рамото ми, другата сграбчи косата ми. Завлачи ме пред членовете на семейството, събрани в хола – около десетина души.

– На нея ѝ е забранено да напуска тази къща! – разпреди се той.

После се обърна и ми каза:

– Ако още веднъж излезеш от тази къща, ще те убия!

Отново самотната спалня, изпразнените от смисъл и съдържание дни, отново гаденето и повръщането, дълбоката депресия. Случеше ли се да напусна стаята си, Амех Бозорг или някоя от дъщерите ѝ тръгваха по петите ми. Чувствах, че волята ми отслабва. Усещах как много скоро просто ще приема участта си и завинаги ще се разделя със семейството и родината си.

Откъсната от околния свят, аз с ирония си мислех какво може да ме развълнува. Сега например течеше последният месец на бейзболния сезон и няха никаква представа как се представят „Тигрите“. Когато тръгвахме за Иран, бяха начело в дивизията. Бях си намислила да заведа татко на един от мачовете им, като се върнем, защото знаех, че това може би ще бъде последният бейзболен мач в живота му. Носталгията ме мъчеше все повече и повече и един следобед се опитах да напиша писмо на мама и татко, без изобщо да съм сигурна дали ще успее да го пусна. За мой ужас установих, че ръката ми е прекалено слаба: не можех да напиша дори собственото си име.

С часове разсъждавах над евентуалните възможности. Бях съсипана, изнервена, потисната. Губех и последните си връзки с действителността. Муди изглеждаше доволен от факта, че съм се предала. Беше убеден, че няма да се изправя на крака, за да се боря за свободата си. Погледнах детето. Нежната кожа на Махтоб беше покрита с огромни подутини от непрекъснатите атаки на комарите. Лятото си отиваше. Скоро щеше да дойде зимата и преди да разбере, сезоните – и времето – щяха да се разтворят в нищото. Колкото по-дълго останехме, толкова по-лесно щяхме да се предадем.

В ума ми се въртеше любимата поговорка на татко: „Има ли желание, има и начин.“ Аз имах желанието, но кой разполагаше с начина да ни помогне? – чудех се аз.

„Дали изобщо някой можеше да измъкне мен и детето ми от този кошмар?“ Малко по малко, въпреки замъгленото ми от болестта и лекарствата съзнание, отговорът на въпроса изплува пред мен.

Никой не можеше да ни помогне.

Само аз можех да измъкна оттук и себе си, и детето си.

ПЕТА ГЛАВА

Една вечер, скоро след като се бе смрачило, стоях в хола на Амех Бозорг, когато чух ужасяващия рев на реактивен самолет, който приближаваше нашия квартал. Небето се освети от ярките фойерверки на противовъздушната отбрана, последвани от накъсания екот на бомбени експлозии.

„Божичко, войната приближава Техеран“ – помислих си аз. Потърсих Махтоб, за да се скрием на сигурно място, ала Маджид видя уплахата, изписана на лицето ми, и се опита да ме успокои.

– Това са само демонстрации по случай Седмицата на войната – рече той.

Муди ми обясни, че Седмицата на войната е ежегоден празник на непобедимата ислямска армия, създаден по повод на войната с Ирак или, иначе казано, с Америка, защото цялата пропагандна машина внушаваше на иранците, че Ирак е просто марионетка, която Щатите въръжват и ръководят.

– Ние сме във война с Америка – ми заяви Муди с нескрито задоволство. – Справедливо е. Твоят баща е убил моя.

– Какво искаш да кажеш?

Муди обясни, че през Втората световна война, когато баща ми служел в американската армия в Абадан – Южен Иран, неговият баща работел като военен лекар и лекувал заболелите от малария войници, докато сам не се заразил и умрял.

– Сега за това ще плащаш ти – рече Муди. – Твоят син Джон ще загине в Близкоизточната война. Можеш да бъдеш сигурна.

Макар да бях наясно, че Муди ме дразни, просто не можех да разгранича реалността от садистичните му фантазии. Това изобщо не беше мъжът, за когото се бях омъжила. Тогава как можех да знам на какво да вярвам и на какво не?

– Ела – каза той, – отиваме на покрива.

– Защо?

– Има демонстрация.

Това можеше да бъде единствено антиамериканска демонстрация.

– Не – отвърнах. – Няма да дойда.

Без да продума, Муди грабна Махтоб и я изнесе от стаята. Тя запищя от изненада и страх и се замята в прегръдката му, ала той я стискаше

здро̀во и заедно с други членове на семейството излезе на покрива.

Скоро единственото, което чувах, бе гръмният рев.

– Смърт на Америка! – скандираха от покривите на къщите около нас. Тази фраза ми беше вече добре позната, тъй като я слушах непрекъснато в новинарските емисии по телевизията. – Смърт на Америка! – скандиранията ставаха все по-силни и разпалени. Запуших ушите си с ръце, но фанатичният рев не спираше.

– Смърт на Америка!

Плачех за Махто̀б, която се гърчеше в ръцете на маниакалния си баща горе на покрива, а той искаше от нея да се опълчи срещу своята родина.

– Смърт на Америка! – Тази вечер в Техеран четирийсет милиона гърла скандираха като един. Виковете се носеха от покрив на покрив, извисяваха се до кресчендо и хората изпадаха във френетична хипноза. Смазващият, ужасяващ, влудяващ рев пронизваше сърцето ми.

– Смърт на Америка! Смърт на Америка! Смърт на Америка!

– Утре отиваме в Ком – обяви Муди.

– Какво е това?

– Ком е богословският център на Иран и свещен град. Утре е първият петък от Мухаррем – месеца за поклонение. Там има гробница. Ще се облечеш в черно.

Спомних си за пътуването ни до Рей – кошмар, който завърши с бой, – Муди наби Махто̀б със собствените си ръце. Защо бе нужно да ни влечат с Махто̀б по невероятните им поклоннически пътешествия?

– Не искам да ходя – казах аз.

– Отиваме всички.

Познавах ислямския закон дотолкова, доколкото да дам разумно обяснение на отказа си.

– Не мога да влизам в гробници. В мензис съм.

Муди се намръщи. Всеки мой менструален цикъл му напомняше, че вече пет години след раждането на Махто̀б не можех да го даря с още едно дете – син.

– Отиваме всички – каза той.

На другата сутрин се събудихме с Махто̀б ужасно потиснати от това, което ни очаква. Махто̀б имаше разстройство – признак, че е напрегната. Вече започвах да свиквам с това нейно състояние.

– Болна е – казах на Муди. – Трябва да си стои вкъщи.

– Отиваме всички – сряза ме той.

Потънала в дълбока меланхолия, сложих си черната униформа.

Щяхме да пътуваме с колата на Мортеза, племенника на Муди, заедно с Амех Бозорг, дъщеря ѝ Фереще, Мортеза, жена му Настаран и тяхната прелестна дъщеричка Нилуфар. Минаха часове, докато се измъкнем от града и излезем на магистралата, а после още два часа пътувахме по път, гъмжащ от коли на поклонници, през мрачната като настроението ми провинция.

Ком бе прашен град. Нито една улица не бе павирана и колите на събиращото се множество вдигаха облаци задушлив прахояк. Като се измъкнахме от автомобила, по просмуканите ни от пот дрехи полепна слой нечистотии.

В центъра на площада имаше басейн с олимпийски размери, заобиколен от викащи поклонници, които се опитваха да стигнат до водата, за да изпълнят ритуалното предмолитвено умиване. Тълпата не демонстрираше никаква любов към ближния. Всички работеха здраво с лакти и попадналите на място удари помагаха на някои да си осигурят място до ръба на басейна. От време на време се разнасяше плисък, последван от яростния крясък на някой неочаквано покръстен поклонник.

Тъй като нито Махтоб, нито аз имахме намерение да участвуваме в молитвите, не си направихме труда да се мием в мръсната вода, а просто изчакахме другите да свършат.

После се разделихме на мъжка и женска група и двете с Махтоб последвахме Амех Бозорг, Фереще, Настаран и Нилуфар в женската част на гробницата. Нямаше място да се наведем и събуем обувките си, затова само ги изхлузихме и ги побутнахме към растящата купчина разнородни обувки.

Блъскана от всички страни, Махтоб отчаяно стискаше ръката ми. Така влязохме в една огромна зала, чиито стени бяха украсени с огледала. От високоговорителите се разнасяха ислямски мелодии, но дори музиката не бе в състояние да заглуши гласовете на хиляди загърнати в черни чадори жени, които бяха коленичили на пода, биеха се с юмруци в гърдите и виеха молитви.

Гигантските огледала в рамки от злато и сребро отразяваха блясъка на скъпоценните метали и разкошът им рязко контрастираше с черните чадори на поклонничките. И гледката, и звуците действаха хипнотично.

– Седнете – каза Амех Бозорг.

Двете с Махтоб седнахме, а до нас се свиха Настаран и Нилуфар.

– Седнете – повтори Амех Бозорг. С помощта на жестове и няколко прости думи на фарси тя ми каза да погледна към огледалата. Двете с Фереще се отпавиха към богато украсен ковчег, който се намираще в

една от съседните зали.

Обърнах поглед към огледалата. Само след броени минути почувствах, че изпадам в някакво подобно на транс състояние. Огледалата, отразяващи други огледала, създаваха усещане за безкрайност. Ислямската музика, ритмичното думкане по гърдите на жените и монотонният вой на молитвите ми действаха хипнотично против волята ми. За вярващите това преживяване сигурно е невероятно вълнуващо.

Нямах представа колко време е минало. В един момент усетих, че Амех Бозорг и Фереще са се върнали в залата при нас. Дъртата вещица се отправи към мен, като крещеше с все сили и ме сочеше с пръст.

Какво ли пак съм направила, почувдих се аз.

Не разбирах нито дума от онова, което крещеше Амех Бозорг, като изключим името „Америка“.

От очите ѝ бликаха нервни сълзи. Тя бръкна под чадора си и заскуба коси, а с другата ръка се удряше в гърдите и по главата.

С гневен жест ни подкара навън. Всички я последвахме. Спряхме до купа обувки, за да се обует.

Муди и Мортеза вече бяха изпълнили религиозните си задължения и ни чакаха. Амех Бозорг се втурна към Муди с писъци, като се блъскаше в гърдите.

– Какво е станало? – попитах го аз. Той яростно ме изгледа.

– Защо си отказала да влезеш в гробницата? – попита ме той.

– Не съм отказвала да правя каквото и да било – отвърнах.

– Отказала си! Не си влязла в гробницата.

– Тя ми каза да седна и да гледам в огледалата. Всичко това започваше да ми намирисва на фиаското в Рей. Муди бе обзет от такава бясна ярост, че се уплаших да не ме удари. Скрих се зад гърба на Махтоб. Знаех, че проклетата старица ми е погодила този номер. Тя искаше да влоши отношенията ни с Муди. Изчаках, докато Муди прекъсна тирадата си, и му казах колкото се може по-спокойно, но твърдо:

– Няма да е зле, ако млъкнеш и малко помислиш. Тя ми каза да седна и да гледам в огледалата.

Муди се обърна към сестра си, която продължаваше да разиграва своята истерична сцена. Размениха си няколко думи и Муди се обърна към мен:

– Каза ти е да седнеш и да погледнеш към огледалата, но е нямала предвид да останеш там.

Как ненавиждах тази зла жена!

– Настаран също не влезе – подчертах аз. – Защо не й се сърдиш на нея?

Муди отпрати въпроса към Амех Бозорг. Още ми беше страшно сърдит и започна да превежда отговора на сестра си, преди да е помислил за усложненията.

– Настаран е в мензис – преведе той. – Не може да... И тогава си спомни. Аз също бях в мензис. Разумът още веднъж надделя над лудостта му. Той моментално омекна към мен и насочи гнева си към своята сестра. Спориха дълго, продължиха да се карат и в колата. Тръгнахме към дома на брат им.

– Казах й, че не е справедлива – тихо и съчувствено промълви Муди. – Още не разбираш езика, а тя все бърза.

Пак ме изненада. Днес проявяваше разбиране. Какъв ли щеше да бъде утре?

Учебната година започна. В първия учебен ден учителите от цял Техеран изведоха децата на улична демонстрация. Стотици ученици от близкото училище маршируваха край къщата на Амех Бозорг и скандираха отблъскващия лозунг „Смърт на Америка!“, като прибавяха и още един враг „Смърт на Израел!“.

В спалнята Махтоб си запуши ушите, ала виковете проникваха навсякъде.

По-лошото бе, че Муди се вдъхнови от този пример за ролята на училището при възпитанието на иранските деца и реши да направи от Махтоб покорна иранска дъщеря. След няколко дни най-неочаквано обяви:

– Утре Махтоб тръгва на училище.

– Не можеш да постъпиш така! – извиках аз.

Махтоб увисна на ръката ми. Знаех, че ще изпадне в ужас, ако я отделят от мен, а освен това и на двете ни беше ясно какво значи „училище“: че оставаме тук задълго. Муди обаче бе непоколебим. Двете с Махтоб се опитахме да го разубедим, но без резултат. Най-накрая казах:

– Първо искам да видя училището. Муди се съгласи.

В ранния следобед тръгнахме към училището. С изненада открих, че сградата е модерна и чиста, с хубава, добре поддържана градина и плувен басейн. Тоалетните бяха като в Америка. Муди ми обясни, че това е частно училище за деца в предучилищна възраст. Когато детето навърши съответна възраст, трябва да се запише в държавно училище. Тази щеше да бъде последната предучилищна година на Махтоб и той държеше тя да започне тук, преди да отиде в по-суровата атмосфера на

държавното училище.

Бях твърдо решена Махтоб да запише първи клас в Щатите, но, разбира се, премълчах това, докато Муди разговаряше с директора и превеждаше моите въпроси.

– Говори ли някой английски тук? – попитах. – Махтоб не знае добре фарси.

– Да – гласеше отговорът, но в момента отсъства. Муди каза, че би искал Махтоб да тръгне на училище още на следващия ден, но директорът обясни, че има списък на чакащите и че срокът на изчакване може да продължи шест месеца.

Като разбра, Махтоб въздъхна с облекчение, защото това отменяше незабавното изпълнение на решението на баща ѝ. На връщане към къщи мозъкът ми бързо заработи. Ако Муди успее да изпълни плана си, ще усетим горчивия вкус на поражението. Това беше първата му конкретна стъпка към установяването ни в Иран, но можеше да се окаже и междинен етап по пътя ни към свободата. Идеята нещата да добият нормален вид не изглеждаше съвсем лоша. Сега Муди бе непрекъснато нащрек и дебнеше всяка моя крачка. При тези условия не бих могла да предприема абсолютно нищо за нашето спасение. Започнах да разбирам, че единственият начин да накарам Муди да се отпусне, бе да го накарам да повярва, че съм готова да остана в Иран.

Скрита в моята килия – банята, – цял следобед и цяла вечер се опитвах да очертая някакъв план за действие. Разсъдъкът ми бе замъглен, но се мъчех да мисля логично. Преди всичко знаех, че трябва да се погрижа за здравето си. Съсипана от болести и депресия, спях и се хранех недостатъчно и единствено лекарствата на Муди ми осигуряваха желания покой. На това трябваше да се сложи край.

Успях да убедя Муди да напуснем дома на Амех Бозорг. Тук всички бяха мои врагове. Амех Бозорг и Баба Хаджи ставаха все по-недружелюбни с мен. Баба Хаджи дори настояваше да взимам участие в безконечните им ежедневни религиозни ритуали. Това се превърна в повод за сдърпване между него и Муди. Муди се опита да му обясни, че изучавам каноните на исляма, доколкото мога. Той не искаше да ме принуждава да участвам в молитвите им. Това обаче ме накара да осъзная, че всъщност Муди наистина се надяваше да свикна тук.

Разбира се, той в никакъв случай не желаше семейство-то му да живее по този начин. Не се бяхме любили шест седмици. Махтоб не можеше да скрие отвращението, което изпитваше към него. Вероятно в някое ъгълче на обръканото си съзнание Муди си фантазираше, че един

ден ще можем да се установим и заживеем нормално в Иран.

Докато кроях планове за бягство, ме обхванаха силни съмнения. За да извоювам свободата си, трябваше да се превърна в безпогрешна артистка. Трябваше да накарам Муди да ми повярва, че все още го обичам, въпреки че всъщност желях смъртта му.

Още на следващата сутрин се заех с настъплението. За пръв път от седмици насам си направих косата и си сложих малко грим. Избрах си хубав тоалет – синя памучна пакистанска рокля с дълъг ръкав и волани. Муди забеляза промяната и като му казах, че искам да говоря с него, веднага се съгласи. Усамотихме се в задния двор край басейна.

– Не съм добре – започнах. – Чувствам голяма слабост. Нямам сили името да си напиша.

Муди кимна с непристорено съчувствие.

– Не искам да взимам лекарства.

Муди се съгласи. Като остеопат той отричаше прекалената употреба на лекарства. Опитвал се да ми помогне да превъзмогна тежките моменти, но наистина било време да спра, каза той.

Окуражена от думите му, продължих:

– Вече се примирих с мисълта, че ще живеем в Техеран, и искам да започнем наново. Да се уредим и заживеем нормално.

По лицето на Муди се изписа подозрителност, но аз смело натъртих:

– Да се уредим и заживеем нормално, но за целта се нуждая от помощта ти. Не мога да се справя сама и не желая да бъдем в този дом.

– Трябва – рече той и леко повиши глас.

– Амех Бозорг е моя сестра и аз ѝ дължа уважение.

– Не мога да я понасям – изхлипах. Просълзах се и в думите ми се прокрадна жлъч:

– Мразя я! Тя е мръсна и вони. Всеки път, когато вляза в кухнята, някой сърба направо от тенджерата и от устата му пада обратно в нея. Наливат си чай в неизмити чаши. В храната има буболечки и червеи, а къщата смърди. Нима така искаш да живеем?

Въпреки добре замисления план допуснах грешка – разгневих го.

– Тук ще живеем! – извика той.

Спорихме разгорещено почти цяла сутрин. Напразно се опитвах да го накарам да признае, че домът на Амех Бозорг е отблъскващо мръсен, но той упорито защитаваше сестра си.

Когато най-накрая разбрах, че планът ми пропада, се опитах да си възвърна инициативата, като отново разиграя варианта „покорна

съпруга“. С полите на роклята избърсах сълзите си и се обърнах към него:

– Искам да те направя щастлив. Искам да направя Махтоб щастлива. Моля те, направи нещо, за да ми помогнеш. Трябва да ме измъкнеш от тази къща, ако искаш да започнем отново, и то тук, в Техеран.

Муди омекна. Знаеше, че говоря искрено, но не знаеше как да удовлетвори желанието и на жена си, и на сестра си.

– Няма къде да отидем – каза той. Бях подготвена за такъв отговор.

– Попитай Реза дали не можем да отидем у тях.

– Но Реза не ти харесва.

– Харесва ми. Толкова е мил с мен, откакто сме в Иран. И Есей е много любезна...

– Хубаво, ама не знам дали ще се уреди нещо – рече Муди.

– Но той вече няколко пъти ни кани у тях – напомни ми аз.

– Това е само тароф. Всъщност няма никакво желание да му гостуваме.

На фарси „тароф“ се нарича обещанието, което човек дава от любовност, без да има намерение да го изпълни.

– Тогава го накарай да изпълни своя тароф.

В продължение на няколко дни не спрях да мърморя на Муди. Той виждаше, че се опитвам да се държа добре с роднините му. В интерес на истината духът ми се повдигна значително, след като спрях да пия лекарства, а желанието да изпълня опасния си план закали още повече волята ми. Най-после Муди ми съобщи, че Реза ще идва тази вечер, и ми позволи да разговарям с него по въпроса.

– Разбира се, че може да дойдете – каза Реза. – Но не тази вечер, защото ще излизаме. Тароф.

– А утре? – настоях аз.

– Разбира се. Ще взема някоя кола и ще дойдем да ви вземем. Тароф.

Муди ми разреши да взема само част от и без това оскъдната ни покъщина. Колкото и да ме ненавиждаше, Амех Бозорг бе дълбоко засегнатата от плановете ни да се преместим. Фактът, че не вземаме с нас всичкия си багаж, бе знак, че престоят ни у Реза и Есей ще бъде кратък. През целия ден Муди избягваше намръщената физиономия на сестра си.

Стана десет часът вечерта, а Реза още не бе дошъл да ни вземе, затова настоях Муди да ми разреши да му се обадя по телефона. Докато набирах номера, той стоеше зад гърба ми.

– Ние те чакаме – казах на Реза, – а теб никакъв те няма.

– О, знаеш ли, отвори ни се една работа – отвърна Реза. – Ще дойдем утре.

Тароф.

– Не, не мога да чакам до утре. Можем ли да дойдем тази вечер?

Реза най-сетне разбра, че трябва да изпълни обещанието си.

– Добре, идвам – каза той.

Бях готова да тръгна в мига, в който Реза прекрачи прага, но той настоя да постои. Преоблече се в домашна роба, пи чай, яде плодове и разговаря продължително с майка си Амех Бозорг. Ритуалът на сбогуването – целувки, прегръдки, приказки – му отне цял час.

Беше доста след полунощ, когато най-сетне потеглихме, за да пътуваме само няколко минути до една двуетажна къща. Тя принадлежеше на Реза и брат му Мамал. Реза и Есей живееха на първия етаж с тригодишната си дъщеря Мариам и четиримесечния си син Мехди. Мамал, жена му Насерин и синът им Амир живееха на втория етаж.

Като пристигнахме, Есей чистеше като луда и това обясни поведението на Реза. Изобщо не се бяха подготвили за гости, защото разчитаха на тарофа. Така или иначе, Есей ни посрещна много сърдечно.

Беше толкова късно, че аз веднага отидох в спалнята ни и си сложих нощница. Скрих парите и бележника с адреси под матрака. После сложих Махтоб да спи и преминах към следващата точка на своя план.

Повиках Муди в спалнята и лекичко го докоснах по ръката.

– Обичам те, задето ни доведе тук.

Той ме прегърна нежно и ме погледна с очакване.

Бяха минали цели шест седмици. Притиснах се до него и вдигнах устни за целувка. През следващите няколко минути положих всички усилия да не повърна и дори успях да симулирам колко ми е хубаво. „Мразя го! Мразя го! Мразя го!“ – повтарях си през цялото време, докато продължаваше отвратителният акт.

Когато обаче свърши, аз прошепнах:

Обичам те! ТАРОФ!!!

ШЕСТА ГЛАВА

На другата сутрин Муди стана рано, за да вземе душ – според ислямския закон следите от плътското съвкупление трябва да се измиват преди всяка молитва. Шумът от душа беше знак за Реза и Есей, както и за Мамал и Насрин на горния етаж, че между нас с Муди нещата са се оправили.

Това, разбира се, бе твърде далеч от истината. Сексът с Муди бе една от многото противни отстъпки, които трябваше да правя, за да мога да се боря за свободата си.

През първия ни ден у Реза и Есей Махтоб си поигра с тригодишната Мариам и огромната ѝ колекция от играчки, изпращани от нейните чичовци, които живееха в Англия. Мариам имаше дори люлка в задния двор на къщата.

Дворът бе като островче сред пренаселения шумен град. Ограден с висок тухлен зид, в него растяха кедър, нар и много розови храсти. По оградата пълзеше лозница.

Самата къща се намиреше в центъра на квартал с мрачни и еднооб-разни пострройки, прилепени една до друга. Всяка от тях имаше двор като нашия. Стените на задните дворове опираха о друг ред еднакви къщи.

Есей бе далеч по-добра домакиня от Амех Бозорг, но сравнението бе относително. Въпреки че предишната вечер бе чистила, къщата ѝ беше доста мръсна според моите американски разбирания. Навсякъде щъ-каха хлебарки. Преди да се обуюем, за да излезем, трябваше да изтръсква-ме буболечките от обувките си. В къщата цареше хаос и миришеше на урина, защото Есей оставяше Мехди върху килима без пелени и той пишкаташе и акаше навсякъде. Тя, разбира се, почистваше изпражнения-та, ала урината попиваше в персийските килими.

Изглежда, миризмата дразнеше и Муди, макар че той никога нямаше да си го признае. Веднъж ни предложи да излезем да се поразходим с децата в парка. Беше нервен и намусен. Щом излезе от къщата, започ-на да се оглежда на всички страни, сякаш се страхуваше, че някой ни дебне.

Опитах се да не му обръщам внимание и заразглеждах новото мяс-то, на което бях попаднала. Кварталът, в който бяхме дошли, се състое-ше от два реда къщи с плоски покриви, разположени между малки двор-чета. Докъдето ми стигаше погледът, виждах една и съща картина.

Стотици, може би хиляди хора живееха наблъскани в тези градски квартали и тяхното присъствие бе причина за непрестанното оживление по тесните улици.

Ясният слънчев ден в края на септември вече носеше мириса на есента. Паркът ни изненада приятно, предлагайки нещо по-различно от гледката на безкрайни редици от къщи. Тревната му площ беше голяма колкото три жилищни карета. Имаше красиви цветя и високи дървета. Виждаха се и няколко пресъхнали водоскока; електричеството едва стигаше за домакински нужди и правителството не можеше да си позволи да изразходва електроенергия за подобен лукс.

Махтоб и Мариам се заиграха на люлките и пързалката, но много скоро Муди прекъсна играта им, като им заяви троснато, че е време да се прибираме.

– Защо? – попитах аз. – Тук е толкова приятно.

– Трябва да се връщаме – сряза ме той. Следвайки плана си, аз кротко се съгласих. Не исках да създавам напрежение.

Дните минаваха и някак свикнах с острата миризма на апартамента и шумното ежедневие на квартала. По цял ден гласовете на уличните търговци кънтяха навън и проникваха през отворените прозорци.

– Ашкар! Ашкар! Ашкар! – викаше боклукчията, като приближаваше със скрибуцащата си четириколка, крачейки из уличната мръсотия с пробити обуца, а домакините бързаха да изнесат отпадъците на тротоара. Понякога, след като вдигнеше сметта, той се връщаше с голяма метла с дълга дръжка и измиташе улицата от остатъците, които скитащите кучета и котки бяха измъкнали от купчините. Ала вместо наистина да почисти вонящите боклуци, той просто ги тикваше в уличните канали, които никой никога не чистеше.

– Намак! – крещеше продавачът на сол, бутайки количка с купчина влажна сол. Жените притичваха с остатъците от сух хляб, които разменяха за сол, а той на свой ред ги продаваше за храна на добитъка.

– Сабзи – викаше мъжът, който бавно караше своя пикап по тясната уличка. Разнасяше спанак, магданоз и всякакви други зеленчуци според сезона. Понякога съобщаваше за пристигането си с мегафон. Когато се явяваше неочаквано, Есей припряно се увиваше в чадора, за да купи плодове и зеленчуци.

Уплашеното блеене на петнайсетината овце, чиито лоени топки висяха под опашките като вимета на крави, известяваха пристигането на овчаря. Овцете бяха белязани с ярка боя, за да ги различават собствениците им. Самият овчар бе само прекупвач.

От време на време се появяваше дрипав велосипедист, който точеше ножове.

Есей ми каза, че всички тези хора са отчайващо бедни и вероятно живеят в собственоръчно построени бараки. Жените им бяха нахални просякини, които звъняха по вратите и се молеха за малко храна или някой риал. Бяха омотани в чадорите така, че от лицето се виждаше само едно око. Молеха за помощ. Есей винаги им даваше по нещичко. За разлика от нея съпругата на Мамал, Насрин, твърдо отказваше.

Всичко това ми звучеше като някаква странна симфония на обречените – на мъжете и жените, които водеха борба за оцеляване.

С Есей си допадахме, доколкото можеха да си допаднат две жени, принудени да живеят заедно при доста странни обстоятелства. За мен бе голямо облекчение да се намирам в дом, където всички говорят английски. За разлика от Амех Бозорг Есей с удоволствие приемаше да ѝ помагам в домакинството.

Тя беше лоша домакиня, но добра готвачка. Всеки път, когато ѝ помагах да приготвим вечерята, се впечатлявах от подредения ѝ хладилник. Месото и зеленчуците – измити, нарязани и готови за употреба – бяха разпределени и подредени в найлонови пликкове. Тя правеше меню за месец напред и го окачваше в кухнята. Храната бе добре балансирана и чисто сготвена. Двете с часове чистехме буболечките от ориза, преди да го сложим в тенджерата. Странно, но за мен беше истинско щастие, че мога да почитвам храната си от насекоми! Само за два месеца отношението ми към нещата от живота коренно се промени. Едва сега осъзнах колко ме е разглезил американският начин на живот и как съм се съзряла над съвсем незначителни дреболии. Тук всичко беше различно. Вече бях научила, че не бива да позволявам на ежедневните дреболии да влияят върху важните неща. Ако в ориза има буболечки, почиствах ги. Ако бебето се изака върху килима, почиствах го. Ако съпругът ти иска да си тръгнете рано от парка, тръгваш си.

Зохре доведе Амех Бозорг на гости. Тя ни даде една възглавница и жестът ядоса Муди. Обясни ми, че според иранския обичай се подарява нещо на госта, който си тръгва. Намекът беше съвсем прозрачен. Амех Бозорг не смяташе престоя ни у Реза и Есей за временен. Тя беше обидена, че сме отказали гостоприемството ѝ.

Нямаше време да спорим но въпроса. Зохре отказа поканата на Есей за чаша чай и обясни:

– Скоро ще тръгваме, защото ще вода мама на баня.

– Крайно време беше – измърмори Муди. – Тук сме от осем

седмици и това май е първото ѝ ходене на баня.

Същата вечер Зохране се обади по телефона.

– Моля те, ела. Мама е болна.

Реза отиде до сестра си Фарие, за да вземе колата ѝ и се върна да откара Муди, който бе ужасно горд, че отива на домашна визита.

Като се върна обаче, беше бесен. Изтощена от банята, Амех Бозорг се прибрала, веднага легнала и взела да се оплаква от болки в костите. Наредила на Зохране да забърка някаква лечебна смес и да я намаже по челото и дланите.

Муди я заварил навлечена като денк и увита в купища одеяла, за да изхвърли злите демони заедно с потта. Сложил ѝ инжекция, за да успокои болката.

– Изобщо не беше болна – измърмори той. – Просто иска да превърне банята във велико събитие.

Учудваше ме приятелското отношение на Реза към мен. Като го изхвърлих от дома ни в Корпус Кристи, той много ме намрази и взе да злослови по мой адрес. Сега по всичко изглеждаше, че е забравил старата неприязън помежду ни и при все че подкрепяше иранската революция, пазеше хубав спомен от Америка.

Една вечер Реза се опита да разнообрази живота в американски стил, като ни заведе на пицерия. Двете с Махтоб умирахме от глад, но апетитът ни изчезна още щом ни сервираха пицата. Тестената част представляваше сух ирански хляб, залят отгоре с няколко супени лъжици доматиено пюре и парченца агнешко месо. Сирене нямаше. Вкусът бе ужасен, ала ние хапнахме, колкото да уважим жеста на Реза.

Племенникът на Муди също остана доволен от себе си, защото ни демонстрира дълбоко познаване на западния начин на живот, който според него се състоеше в ядене на пица. След вечеря каза нещо, което подпомогна собствените ми планове.

– Искам да научиш Есей да готви по американски.

За да покажа на Есей как се прави бифтек или картофено пюре, трябваше с часове да обикаляме за продукти, които не се намираха лесно. Побързах да приема предложението му, преди Муди да възрази. Впоследствие сам пое ролята на пазач, когато с Есей потегляхме из тежеранските пазари. Внимавах откъде минавахме и постепенно започнах да се ориентирам из града. Научих се да вземам „оранжеви“ таксите, а не по-скъпите и по-редки „телефонни“ таксите. „Оранжево“ такси може да кара всеки, който разполага с автомобил и има желанието да спечели някой и друг риал. „Оранжевите“ таксите се движат по оживените

главни улици. Те си имаха, кажи-речи, постоянни маршрути, подобно на автобусите.

Присъствието на Муди ме изнервяше по време на тези излизания. Надявах се бдителността му да намалее и да ни пуска навън сами. Може би дори сами с Махтоб. Това би ми дало възможност да се свържа още веднъж с посолството и да проверя дали Хелън е получила писма на мое име и дали Държавният департамент е направил нещо, за да ми помогне.

Муди бе ленив по природа. Ако успееш да го убеди, че съм свикнала с живота в Техеран, той сигурно щеше да зареже пъдарската си роля.

Към края на втората седмица от престоя ни у Реза и Есей разбрах, че скоро ще трябва да се сбогуваме. Домакините ни все повече се отегчаваха от нас. Мариам бе една малка егоистка, която не желаше да дели играчките си с Махтоб. Есей продължаваше да бъде отзивчива, но не всичко личеше, че присъствието ни в тесния апартамент я притеснява. И Реза правеше усилия да се държи приятелски, но като се връщаше у дома след работа – беше счетоводител във фирмата на Баба Хаджи, – по лицето му се изписваше упрек срещу леността на Муди. Бяха разменили ролите си. В Америка Реза живееше на гърба на Муди, а сега ставаше обратното, въпреки че това не се нравеше на Реза. В крайна сметка поканата им се бе оказала един тароф.

Неблагодарността на Реза възмущаваше Муди, но вместо да разчита на авторитета и положението си, той реши да отстъпи.

– Не можем да останем тук – каза ми той. – Дойдохме само за малко, за да се почувстваш по-добре. Трябва да се върнем. Не можем да обиждаме сестра ми по този начин.

Обзе ме паника. Помолих горещо Муди да не ме връща в ужасната къща-затвор на Амех Бозорг, но той бе непреклонен. Махтоб също се разстрои от тази новина. Въпреки че двете с Мариам не се разбираха, тя хиляди пъти предпочиташе тази къща пред другата. Същата вечер в тоалетната двете се помолихме на Господ да ни помогне.

И Той ни помогна. Не знам дали Муди, като видя как се натъжихме, е говорил с тях или не, ала Мамал и Насрин слязоха при нас с едно предложение. С изненада разбрах, че Насрин говори добре английски – тайна, която бе пазила от мен до този момент.

– Мамал е на работа по цял ден, а аз ходя в университета следобед – обясни тя. – Имаме нужда някой да се грижи за малкия.

Махтоб нададе радостен вик. Едногодишният син на Насрин, Амир, беше добро дете и Махтоб много обичаше да си играе с него. При това

той носеше пелени.

В Америка Мамал ми беше много по-неприятен от Реза, а Насрин се бе отнасяла към мен с пълно пренебрежение през целия ми престой в Иран. Обаче възможността да се пренесем в техния апартамент на горния етаж бе за предпочитане пред връщането у Амех Бозорг. Освен това предложението не беше тароф. Те искаха да живеем с тях, имаха нужда от нас. Муди се съгласи, но ме предупреди повторно, че е само временно. Скоро трябвало да се върнем у сестра му.

Бяхме взели съвсем малко багаж, така че не бе трудно да го стегнем и веднага да се пренесем.

Като се появихме на горния етаж, сварихме Насрин да кади около главата на сина си. Размахваше кадилница, пълна със смрадливи, тлеещи черни семена, за да прогони злите сили, преди да го сложи да спи. Помислих си, че една приказка и чаша топло мляко са по-подходящи, но си замълчах.

Мамал и Насрин гостоприемно ни предложиха спалнята си, тъй като им било все едно дали ще спят на земята в съседната стая или в голямото си двойно легло. Те демонстрираха пълно пренебрежение към мебелите. В столовата имаше голяма маса с дванайсет стола, а дневната бе обзаведена с удобни, съвременни мебели, тапицирани в зелено кадифе. Те обаче не обръщаха никакво внимание на тези останали от шахско време символи на западното влияние и държаха двете стаи заключени, а разговаряха седнали на пода в хола, покрит с персийски килим. В хола имаше още телефон и германски цветен телевизор – това беше всичко.

Насрин поддържаше по-голяма чистота, отколкото Есей, но скоро разбрах, че готви ужасно – нито знаеше, нито се вълнуваше от неща като хигиена или вкусна храна. Като купеше парче агнешко или – с малко повече късмет – някое пиле, тя го завиваше във вестник така, както си беше с перата и вътрешностите и го пхваше във фризера. Същото това месо биваше размразявано и замразявано неколkokратно, преди да бъде изядено. Оризът ѝ бе най-мръсното нещо, което бях виждала, и гъмжеше не само от черни буболечки, но и от бели червейчета. Дори не си правеше труда да го измие, преди да го сготви.

За щастие готвенето скоро стана моя грижа. Мамал искаше ирански гозби, но поне можех да бъда сигурна, че продуктите ще са чисти.

Най-после имах нещо, с което да запълня времето си. Докато Насрин беше в университета, аз чистех къщата: бършех прах, метях, търках и миех. Мамал бе член на управителния съвет на една фармацевтична компания и скоро установих, че благодарение на работата си имаше

достъп до редки неща. Килерът им бе пълен с такива съкровища като гумени ръкавици, шампоани и с около сто кутии прах за пране – нещо, което бе невъзможно да се намери на пазара.

Насрин с учудване научи, че стените могат да се мият и че техните са били бели, преди да посивеят. Беше доволна от безплатната домашна прислужница, която бе придобила, защото това ѝ спестяваше доста време не само за учене, но и за молитви и четене на Корана. Беше много по-набожна от Есей и ходеше забулена в чадор дори и в собствения си дом.

През първите няколко дни Махтоб си играеше с Амир, докато готвех и чистех, а Муди пропиляваше времето си в бездействие. Можеше да се каже, че сме относително доволни. Муди не отвори повече дума за връщане у Амех Бозорг.

Иранците, изглежда, търсят всевъзможни начини да усложняват живота си. Един ден например Муди ме взе да отидем за захар и тази проста задача се превърна в целодневен ангажимент. Иранците имат различни предпочитания, що се отнася до захарта, с която пият чая си. Амех Бозорг предпочиташе кристална захар, която ръсеше навсякъде по пода. Мамал пък предпочиташе да пие чая с бучка захар, която слагаше на езика си, и смучеше напитката през зъби.

Мамал даде на Муди купони за захар, с които можехме да купим и от двата вида неколкомесечни дажби. Продавачът провери купоните и нагребя няколко килограма кристална захар от купчина, изсипана направо на пода за радост на пълзящите гадинки. После взе един чук и отчупи голям къс небетшекер.

У дома трябваше да направя малки кубчета от голямата буца небетшекер, като отначало я раздробих на по-малки късове, а след това одялках късовете с нещо като длето, от което по ръцете ми излязоха мехури.

Мрачните дни на октомври 1984-а бяха изпълнени с подобни задължения, но аз забелязах известен напредък. Малко по малко Муди свали гарда. Според него готвех ирански яденета по-добре от която и да е иранка, а той знаеше, че трябва да обикалям ежедневно местните пазари, за да набавя най-прясното месо и най-свежите плодове и зеленчуци. Всяка сутрин увивах добре Амир и Махтоб, за да ги предпазя от есения хлад, и потегляхме по магазините.

Открих едно място, където правеха хамбургери и пици. Съгласиха се да ми продадат два килограма рядко иранско сирене, прилично на моцарела, само защото бях американка. С него приготвих нещо подобно на американска пица. Собственикът на въпросния магазин – „Пол Пица“ –

обеща да ми продава сирене, но само на мен. Това беше първият път, когато моята националност ми помогна.

Отначало Муди вървеше по петите ми, но след време с удоволствие забелязах първите признаци на отегчение в поведението му.

Веднъж остави Насрин да го замести, докато избирах прежда, за да изплета пуловер на Махтоб. Цяла сутрин търсихме игли за плетене, но не успяхме да намерим.

– Трябва да си късметлия, за да намериш игли – рече Насрин. – Можеш да плетеш с моите.

Бавно, но сигурно подтиквах Муди към мисълта, че домакинската работа е досадно задължение. Правех така, че тъкмо по средата на готвенето ми свършваше някой продукт или подправка.

– Трябва веднага да отида за боб – казвах аз. Друг път свършваше сиренето, хлябът и дори кетчупът, който иранците много обичат.

Минаха няколко дни, през които, без да каже защо, Муди помрачня и се държеше по-зле от обикновено, но вероятно бе решил, че ме контролира достатъчно изкъсо. Веднъж, очевидно погълнат от собствените си грижи, той се оплака, че няма време да ме придружи до пазара.

– Иди сама – каза той.

Това, разбира се, породя друг проблем. Той не искаше да разполагам със свои пари, защото те щяха да ми осигурят свобода, макар и ограничена; той все още не подозираше за тайния ми фонд.

– Иди провери колко струва – нареди ми той. – После ела да ти дам пари и ще се върнеш да го купиш.

Задачата бе трудна, но аз бях твърдо решена да я изпълня. Тук всичко се продаваше на килограм и за мен метричната система бе точно толкова неразбираема, колкото и езикът фарси. Отначало взимах със себе си лист и молив и карах касиера да ми напише цената. Постепенно се научих да познавам персийските числа.

Това тромаво разрешение на проблема определено допринесе за изпълнението на плановете ми, защото така макар и за кратко, аз се отделях от Муди по два пъти за едно и също нещо.

При първите няколко излизания на пазар без Муди стриктно спазвах указанията, защото не исках да предизвикам гнева или подозренията му. Освен това се притеснявах, че може да ме проследи и надуши намеренията ми. По-късно, когато самостоятелните излизания станаха всекидневие, започнах да се бавя все повече и повече, като се оплаквах от големите опашки и лошото обслужване. За гъмжащ от хора град като Техеран това бе съвсем естествено. Най-после при четвъртото или пето

самостоятелно излизане реших да рискувам и да се обадя по телефона в швейцарското посолство. Пъхнах няколко риала в дрехата си и бързо се отправих надолу по улицата с Махтоб и Амир. Търсех уличен телефон, с който се надявах да се справа.

Бързо попаднах на един, но открих, че банкнотите, които бях взела, са напълно безполезни. Телефонът работеше с дозари, монета от два риала на стойност половин цент, която се срещаше рядко. Тръгнах от магазин на магазин, размахвах банкнотата и със заекване произнасях „Дозари“. Продавачите бяха прекалено заети, за да ми обърнат внимание. Най-сетне влязох в един магазин за мъжки облекла.

– Дозари? – попитах аз.

Високият тъмнокос мъж зад щанда ме изгледа за миг и после попита:

– Говорите ли английски?

– Да. Трябват ми дребни за телефон. Имате ли?

– Можете да се обадите от моя телефон – каза той. Казваше се Хамид и с гордост ми каза, че е бил в Америка няколко пъти. Той продължи работата си, а аз се обадох в посолството и успях да се свържа с Хелън.

– Значи сте получили съобщението ни – изрече щастливо тя.

– Какво съобщение?

– Вашият съпруг ли ви каза да позвъните?

– Не.

– А! – с изненада реагира Хелън. – Ами ние се опитваме да се свържем с вас. Родителите ви са говорили с Държавния департамент и ни помолиха да уточним адреса ви и да проверим дали вие и дъщеря ви сте добре. Обаждах се на зълва ви няколко пъти, но тя ми каза, че сте на Каспийско море.

– Никога не съм била на Каспийско море.

– Зълва ви отговори, че не знае кога ще се върнете, а аз ѝ казах, че незабавно трябва да разговарям с вас.

Хелън ми обясни, че според разпорежданията на иранското правителство отделът за защита на интересите не може да направи нищо друго, освен да принуди Муди да информира семейството ми къде се намирате ние с Махтоб и да следи дали сме добре. Хелън каза, че е писала на Муди две официални писма, с които настоява да ни доведе в посолството. Той не отговорил на първото писмо, но тази сутрин ѝ позвънил по повод на второто.

– Не гореше от желание да ми съдейства – каза Хелън. Изведнъж

ме достраша. Сега вече Муди знаеше, че родителите ми използват официални канали, за да ми помогнат с каквото могат. Дали това не беше причината за лошото му настроение през последните няколко дни? Не посмях да закъснявам повече, а трябваше да купя хляб. Като затворих, Хамид настоя да си поговорим малко.

– Някакъв проблем ли имате? – попита ме той. До този момент не бях разказвала историята си никъде другаде, освен в посолството. Единствените ми контакти с иранци бяха с роднините на Муди; единственият начин по който можех да преценя отношението на иранците към американците, бе но отношението им към мен, а то бе враждебно и обидно. Дали всички иранци мислеха по този начин? Собственикът на магазина „Пол Пица“ не бе като тях. До каква степен можех да се доверя на иранец? Преглътнах сълзите си със съзнанието, че рано или късно ще трябва да намеря някого извън семейството, който да ми помогне, и разказах тъжната си история на този непознат човек.

– Ще ви помагам винаги и с каквото мога – тържествено заяви Хамид. – Не всички иранци са като съпруга ви. Когато ви дотрябва телефон, винаги сте добре дошли.

После добави:

– Позволете ми да направя някои проверки. Имам приятели в паспортия отдел.

Благодарих на Бога за срещата си с Хамид и се втурнах към магазина с Махтоб и Амир. Трябваше да купя хляб за вечеря – това бе поводът за излизането ми. Както винаги, се наредихме на огромна опашка и наблюдавахме как работят четиримата работници в пекарната. В дъното на помещението се намираше огромна вана от неръждаема стомана, висока метър и двайсет, с диаметър над два метра, в която втасваше тестото.

В другия край на помещението, изпотен от силната горещина, един мъж ритмично загребваше от тестото, мяташе го върху теглилка и го нарязваше на приблизително равни части. После хвърляше парчетата върху посипания с брашно циментов под на пекарната, където се трудеха други двама босоноги мъже.

На пода, седнал по турски, вторият работник поемаше суровото тесто, овалваше го в купчина брашно и го омесваше в топка, докато се клатеше и си тананикаше по памет стихове от Корана. После отново мяташе измесеното тесто на пода, където се оформяше стройна редица топки.

Третият работник си избираше топка тесто от редицата и я хвърляше върху малка дървена дъска, после я разточваше с точилка,

подхвърляше я неколкократно във въздуха, като я подхващаше с единия край на точилката, и с бързо движение на ръката си я мятеше върху изпъкнала рамка, покрита с парче плат, която държеше четвъртият.

Той стоеше в нещо като яма в циментения под и оттам се виждаха само главата, раменете и ръцете му. Подът около ямата бе покрит с парчета плат, които предпазваха тялото му от непоносимата жега на огнената паст. Със същото равномерно движение той вадеше от пещта по-редната партида изпечен хляб.

Днес чакахме много по-дълго от обикновено и аз се разтревожих как ще реагира Муди.

Когато най-после дойде и нашият ред, хвърлихме парите на пода и грабнахме пресния хляб.

Докато бързахме към къщи, обясних на Махтоб, че в никакъв случай не трябва да казва на баща си за Хамид и за телефонния разговор. Оказа се, че от предупреждението ми няма никаква нужда. Малката ми петгодишна дъщеря вече знаеше кои са нейните приятели и врагове.

Муди ни посрещна, изпълнен с подозрения. За да си спестя неприятностите в момента, го излъгах, че сме чакали на една безкрайна опашка, но хлябът свършил пред нас, затова се наложило да отидем до друга хлебопродавница.

Дали бе усетил лъжата ми, или писмата от посолството го бяха направили подозрителен, но през следващите няколко дни той се държа открито предизвикателно и заплашително.

Нещата се влошиха още повече след пристигането на едно писмо от разтревожената ми майка. До този момент Муди бе отварял всички писма от семейството и приятелите ми. Сега, кой знае защо, той ми донесе неотворен плик, адресиран до мен лично от майка ми. Виждах почерка ѝ за пръв път, откакто бях пристигнала тук. Муди седна на пода до мен и занадничка през рамо, докато четях. В него пишеше:

Скъпи ми Бети и Махтоб.

Толкова се тревожим за вас. Преди да тръгнете, сънувах, че това ще се случи, че той ще ви отведе там и няма да ви пусне да се върнете. Не ти го споменах, защото не исках да се меся.

Сега сънувах друг сън – как Махтоб остава без крак след бомбена експлозия. Ако ви се случи нещо, той трябва да се чувства виновен. Вината е единствено негова...

Муди изтръгна писмото от ръцете ми.

– Гадости и тъпотии! – изкрещя той. – Никога повече няма да ти позволя нито да получаваш писма от тях, нито да разговаряш с тях по

телефона.

През следващите няколко дни излизаше с мен на пазар и изтръпвах всеки път, когато минавахме покрай магазина на Хамид.

До този момент Муди сякаш бе забравил за съществуването на света извън Иран, но резултатът от безотговорността му го стигна чак тук, на хиляди мили разстояние.

Преди да напуснем Америка, Муди пръскал пари наляво и надясно без мое знание. Похарчил над четири хиляди долара за щедри подаръци на роднините си. В Детройт бяхме подписали наемен договор за къщата, ала там нямаше кой да плаща но шестстотин долара месечно на наемодателя. Нямаше кой да изплаща вноските за нещата, които бяхме купили за обзавеждане. Сигурно вече фигурирахме в списъка на длъжниците на Федералната данъчна служба.

Все още имахме имущество, натрупано в годините, през които Муди печелеше добре. Той тайно бе теглил големи суми от банковите ни сметки, преди да дойдем в Иран, но не ги беше закрил, защото това би разкрило плановете му пред мен. Имахме дом, пълен със скъпи мебели, и два автомобила. Освен това държахме къща под наем в Корпус Кристи. В тези имоти бяха вложени десетки хиляди долара и Муди бе твърдо решен да ги прехвърли в Иран.

И представа нямаше, че съм изпратила документ с обратно съдържание до Държавния департамент, а Муди нямаше никакво желание да изплати задълженията си в Америка. Най-вече нямаше желание и стотинка от неговите пари да влезе в държавната хазна на Съединените щати.

– Няма да платя нито цент на Америка – заяви той. – Приключих с нея. Повече нищо няма да измъкнат.

Но Муди знаеше много добре, че ако текущите сметки не бъдат изплатени, кредиторите щяха да ни осъдят и да получат парите си, заедно с лихвите и глобите. Спестяванията ни се топяха с всеки изминал ден.

– Родителите ти трябва да продадат всичко и да ни изпратят парите! – изръмжа Муди, като че ли аз бях виновна за този финансов хаос, а моите родители бяха длъжни да се занимават с нашите дела.

Муди ставаше все по-неспособен да действа и с всеки изминал ден завръщането ни в Америка ставаше все по-невъзможно. Беше съсипал непоправимо и своя, и нашия живот.

Върнеше ли се в Америка, кредиторите щяха да го обсадят на минутата, а аз – за това сигурно си беше дал сметка – щях да се разведа незабавно.

Въпреки това тук, в Иран, поне засега, лекарската му диплома не струваше и пукната пара. Напрежението надхвърляше търпението му и избиваше в растяща нетърпимост към околните. Двете с Махтоб съвсем се откъснахме от него, като се стараехме да избягваме, доколкото е възможно, и най-незначителните контакти. В тревожния поглед на Муди бе стаена дълбока заплаха.

В квартала започна ремонт на канализацията. Цели два дни нямахме вода. Купчината мръсни съдове растеше. По-лошото бе, че не можех да измия продуктите за готвене. Като чу за какво се притеснявам, Мамал обеща да ни заведе на ресторант. Семейството на Муди почти не се хранеше навън, така че зачихме събитието с огромно нетърпение. Вместо да готвя вечеря, на следващия ден двете с Махтоб се опитахме, доколкото позволяваха обстоятелствата, да се облечем елегантно.

Когато Мамал се върна от работа, бяхме готови, но той бе уморен и ядосан.

– Няма да излизаме! – промърмори. Пак тароф.

Ние с Махтоб се намусихме; в живота ни имаше твърде малко приятни моменти.

– Тогава да излезем ние тримата – предложих на Муди.

– Не! – отвърна той.

– Моля те!

– Не! Ние живеем в техния дом. Не можем да излизаме сами. На тях не им се излиза, така че сготви нещо.

В този миг разочарованието надделя над бдителността ми. Забравяйки безсилието на собственото си положение, аз се поддадох на обзелата ме гняв и извиках:

– Вчера се разбрахме, че тази вечер ще вечеряме навън. Сега Мамал не желае да излиза.

Мамал изникна в съзнанието ми като най-големия виновник за всичките ми нещастия. Преди всичко той бе човекът, който ни покани на гости в Иран. Виждах лукавото му лице, когато в Детройт ме убеждаваше, че семейството му никога няма да позволи на Муди да ме задържи в Иран против волята ми.

Изправих се, впих поглед в Муди и извиках:

– Лъже! Той е един най-обикновен лъжец!

Муди скочи на крака и лицето му се изкриви в демонична гримаса.

– Наричаш Мамал лъжец, така ли? – изкрещя той.

– Точно така! – извиках. – Ти също си лъжец! И двамата непрекъснато говорите...

Прекъсна ме силният юмручен удар на Муди – право в главата. Залитнах. Бях толкова смаяна, че не почувствах никаква болка. Само чуввах писъците на Махтоб и яростните ругатни на Муди, усещах присъствието на Мамал и Насрин. Стаята се завъртя пред очите ми.

Препъвайки се, тръгнах към спалнята с надеждата да се заключа там, докато се поохлади яростта на Муди. Махтоб ме последва, цялата обляна в сълзи.

Стигнах до вратата, Махтоб идваше отзад, а след нея и Муди. Тя се опита да се пхне помежду ни, но Муди грубо я отмести встрани. Телцето ѝ се блъсна в стената и тя извика от болка. Аз се обърнах към нея, но в този миг Муди ме бутна върху леглото.

– Помощ! – извиках аз. – Помогни ми, Мамал!

С лявата си ръка Муди ме сграбчи за косата, а със свободната, свита в юмрук, започна да ме налага по главата.

Мяхах се в ръцете му, но той беше много по-силен от мен. Зашлеви ме през лицето.

– Ще те убия! – вилнееше той.

Ритнах го, успях да се поосвободя от хватката му и се опитах да се измъкна, но той ме ритна по гърба с такава злоба, че пареща парализираща болка схвана гръбнака ми.

Махтоб хълцаше в ъгъла, а аз безпомощно се гърчех в ръцете му. Скубеше ме, налагаше ме, блъскаше ме, като непрестанно ругаеше и крещеше:

– Ще те убия! Ще те убия!

– Помощ! Няма ли кой да ми помогне? – извиках няколко пъти.

Нито Мамал, нито Насрин направиха опит да се намесят. Реза и Есей също – въпреки че сигурно чуваха всичко.

Колко време продължи боят, не знам. Нито обещаната смърт, нито забвението дойдоха.

Малко по малко ударите му отслабнаха. Той спря да си поеме дъх, но все още ме притискаше здраво върху леглото. Отстрани Махтоб истерично хълцаше.

– Спри! – обади се тих глас откъм вратата. Беше Мамал. Най-сетне.

Муди вдигна глава, явно гласът му действа отрезвяващо. Мамал внимателно откъсна Муди от мен и го изведе в хола.

Махтоб се втурна и зарови глава в скута ми. Двете заедно преживяхме не болката от физическото насилие, а дълбоко спотаеното в душите ни страдание. Плачехме, задъхвахме се и дълго време не можахме да проговорим.

Цялото тяло ме болеше. От ударите на Муди по главата ми се появиха две огромни цицини. Разтревожих се, че съм сериозно наранена. Ръцете и гърбът също ме боляха. А единият ми крак бе така пострадал, че сигурно щях да куцам поне една седмица. Чудех се как ли изглежда лицето ми.

След няколко минути Насрин влезе на пръсти в стаята – една истинска покорна иранска съпруга, покрита с чадор, който лявата ѝ ръка стискаше под брадичката. Двете с Махтоб още хлипахме. Насрин седна на леглото и ме прегърна през рамо.

– Не се тревожи – каза тя. – Всичко е наред.

– Наред ли? – изумих се аз. – Нима е в реда на нещата да бъда бита по този начин? Нима е нормално да ми казва, че ще ме убие?

– Няма да те убие – рече Насрин.

– Той го каза. Защо не ми помогнахте? Защо не направихте нещо?

Насрин се опита да ме утеши, колкото може, и да ми помогне да науча правилата на играта в тази ужасяваща страна.

– Не бива да се намесваме – обясни тя. – Нямаме право на това.

Махтоб слушаше сериозно думите ѝ и аз виждах как пълните съсълзи детски очи се опитваха да ги възприемат. В този миг през ума ми мина мисъл, от която ме втресе. Какво щеше да стане, ако Муди наистина ме убие? Какво щеше да се случи тогава с Махтоб? И нея ли ще убие? Или бе достатъчно млада и податлива, за да възприеме лудостта му като нормално поведение? Щеше ли да стане като Насрин или Есей и да крие красотата, духа и душата си под чадор? Няма ли Муди да я даде за жена на някой братовчед, който ще я бие и ще ѝ прави уродливи деца с празен поглед?

– Не можем да се опълчваме срещу тях – повтори Насрин. – Но всичко е наред. Всички мъже са такива.

– Не – отвърнах рязко, – не всички мъже са такива!

– Такива са – сериозно ме увери тя. – И Мамал прави така с мен. И Реза прави така с Есей. Всички мъже правят така.

Господи, какво ли ме чака още, помислих аз.

СЕДМА ГЛАВА

Куцах дни наред. Не се чувствах добре, не ми се ходеше до пазара, пък и не исках да ме виждат в този вид. Цялото ми лице бе в синини и това ме потискаше.

Махтоб охладня още повече към баща си. Всяка нощ, преди да заспи, плачеше до пълно изтощение.

Дните минаваха напрегнато, Муди бе мрачен и зъл; двете с Махтоб живеехме в страх и безнадеждност, а положението ни ставаше все по-лошо. Жестокият побой подсили съмненията ми, а синините по мен само доказваха, че Муди наистина е достатъчно луд, за да ме убие – да ни убие, – ако изпадне в ярост. Да се опитвам да изпълня все още неясните си планове за бягство, означаваше да застрашавам ежечасно нашата безопасност. Животът ни зависеше изцяло от неговите приумици.

При всеки контакт с Муди – реплика, въпрос, поглед или дори мисъл за него – намирах нови потвърждения за старите си страхове. Познавах този човек твърде добре. В продължение на години бях наблюдавала как сянката на лудостта постепенно го обгръща. Опитвах се да забравя своите предчувствия, които водеха единствено до самосъжаление, но неизбежно се връщах отново и отново към миналото. Защо ли не се вслушав в гласа на опасенията, преди да се кача на самолета за Техеран. Щом се сетех за това – а се сетях все по-често, – имах чувството, че примката се затяга по-здраво около врата ми.

Можех да изброя безброй причини, поради които бяхме тук – финансови, правни и дори емоционални. Но резултатът бе един. Бях довели Махтоб в Иран като последен отчаян опит да осигуря свободата ѝ, но съдбата ми бе изиграла лоша шега.

Можех ли да се примиря с мисълта да живея в Иран само за да бъде Махтоб в безопасност? Едва ли. За мен вече нямаше значение дали един ден Муди ще се превърне в мил и любящ съпруг и баща. Познавах го и знаех, че лудостта му периодично и неизбежно ще избива на повърхността. За да спася живота на Махтоб, трябваше да рискувам, въпреки че неотдавна ми бе напомнено по най-категоричен начин до какво могат да доведат подобни опити.

Вместо да ме превърне в покорна робиня, гневът на Муди закали още повече волята ми и макар ежедневните ми задължения да бяха доста невинни, всяка моя мисъл и действие преследваха една-единствена

цел.

Махтоб засилваше решителността ми още повече.

Като се затваряхме в банята, тя тихичко проплакваше и ме молеше да се върнем у дома в Щатите.

– Знам как можем да се върнем в Америка – каза тя един ден. – Когато татко заспи, ще се измъкнем на пръсти, ще отидем на летището и ще се качим на първия самолет.

За едно петгодишно дете животът е твърде лесен. И твърде сложен.

Молитвите ни станаха още по-горещи. Въпреки че в продължение на години не бях стъпвала в църква, сега вярата ми в Бога се засили. Не можех да проумея защо ни е наказал да страдаме така, но знаех, че без Негова помощ не ще успеем да отхвърлим ужасното време.

Собственикът на магазина за мъжко облекло Хамид ни помагаше по малко. Когато за пръв път се престраших да вляза в магазина му след побоя, той ме попита:

– Къде се губите? Разказах му.

– Той трябва да е луд! – Говореше бавно, обмисляше всяка дума. – Къде живеете? Мога да изпратя човек, който да ви държи под око.

Това бе възможност, която си струваше да се обмисли, но като поразсъждавахме и двамата, решихме, че така Муди ще разбере за моите тайни приятели.

След време се пооправих и започнах да излизам по-често. При всяка възможност се отбивах в магазина на Хамид да телефонирам на Хелън в посолството и да обсъждам положението си с моя нов приятел.

Хамид беше бивш офицер от шахската армия, който сега живееше в дълбока конспирация.

– Народът на Иран искаше тази революция – тихо ми призна той. – Но това... – Посочи гълпите с мрачни лица, които задръстваха улиците навън – не това искахме.

Хамид също търсеше начин да се измъкне от Иран със семейството си, но първо трябваше да уреди хиляди други неща: да продаде магазина, да прехвърли спестяванията си и да вземе необходимите предпазителни мерки. Но бе твърдо решен да бяга, преди сегашната власт да открие миналото му.

– В Щатите имам много влиятелни приятели – каза той. – Те ще направят всичко за мен.

Казах му, че и моите родители и приятели в Америка правят всичко възможно, но очевидно по официален път не може да се постигне много.

Телефонът на Хамид ми помагаше много. Въпреки че информацията от посолството ме обезсърчаваше – както, разбира се, и липсата на информация, – засега тя бе единствената връзка с родината ми. Дружбата с Хамид ми помогна в друго отношение. Той бе първият иранец, от когото разбрах, че много негови сънародници са запазили доброто си отношение към западния начин на живот и не одобряват афишираното презрение на иранското правителство към Америка.

С течение на времето осъзнах, че Муди съвсем не е всесилният и всемогещ човек, за какъвто го мислех. Той изобщо не успя да получи разрешение за медицинска практика в Иран. Американската му диплома вдъхваше уважение, но в канцелариите на правителството на аятолахата той често се сблъскваше с ред предразсъдъци.

Муди не заемаше и върха в сложната семейна йерархия. Трябваше да се подчинява на по-възрастните си роднини така, както бяха длъжни да му се подчиняват по-младите. Не можеше да се измъкне от семейните задължения, което пък започна да действа в моя полза. Роднините му бяха започнали да се чудят какво става с Махтоб и мен. През първите две седмици от престоя ни в Иран той ни бе запознал с всички. Много от роднините искаха отново да ни видят и Муди знаеше, че не може вечно да ни държи под ключ.

Веднъж с неохота прие покана за вечеря в дома на Ага Хаким, когото дълбоко почиташе. Двамата бяха първи братовчеди и част от едно сложно родословно дърво. Синът на сестрата на Ага Хаким бе женен за сестрата на Есей, а дъщерята на сестра му бе омъжена за брата на Есей. Зия Хаким, с когото се запознахме на летището, бе далечният племенник на Ага Хаким. А ханум Хаким, съпругата му, също беше братовчедка на Муди. Роднинската връзка продължаваше до безкрайност.

Тези семейни отношения почиваха на взаимно уважение, но онова, което превръщаше Ага Хаким изключителен авторитет в очите на Муди, бе положението му на свят човек, главен духовник на джамията в Ниаваран, която се издигаше близо до двореца на шаха. Освен това Ага Хаким преподаваше теология в Техеранския университет. Беше автор на книги за исляма и преводач от арабски на многобройни дидактически трудове, написани от Тагатие Хаким, негов дядо, който се падаше дядо и на Муди. По време на революцията бе предвождал успешния шурм срещу двореца на шаха – събитие, заради което снимката му се появи в „Нюзуик“. Освен това ханум Хаким носеше гордата титла Бебе Хаджи, което значи „жена, която е била в Мека“.

Муди просто не можеше да откаже покана от семейство Хаким.

– Трябва да си сложиш черен чадор – каза ми той. – Не може да отидеш на гости у тях без него.

Домът им в Ниаваран – изискан квартал в северната част на Техеран – беше модерен и просторен, ала нямаше почти никакви мебели. Зарадвах се, че излизаме, но дрехите, с които бях длъжна да се обличам, ужасно ме потискаха. Потискаше ме и мисълта за дългата вечер в компанията на духовник.

Ага Хаким бе строен мъж, по-висок от Муди, с гъста прошарена брада и светски любезна усмивка, която не слизаше от лицето му. Беше облечен в черно от глава до пети. И тюрбанът му беше черен. Това бе много важен знак. Повечето духовници от неговия ранг носеха бели тюрбани. Черният тюрбан на Ага Хаким означаваше, че е пряк наследник на пророка Мохамед.

За моя изненада светостта не му попречи да ме погледне право в очите, когато ме заговори и Муди ми преведе въпроса му:

– Защо носиш чадор?

– Мислех, че е необходимо.

Вероятно коментарът на Ага Хаким притесни Муди, обаче ми го преведе.

– Не се чувстваш удобно с чадор. Това не е ислямска, а персийска дреха. В моя дом не е нужно да го носиш.

Ага Хаким много ми хареса.

Той ме разпита за семейството ми в Америка – беше първият иранец, който изобщо ми бе задавал такива въпроси. Обясних, че баща ми е смъртноболен от рак и съм ужасно загрижена както за него, така и за майка ми и синовете ми.

Той кимаше съчувствено. Разбираше добре силата на семейните връзки.

Муди бе подготвил за Махтоб изненада и й я съобщи със станалия вече характерен за него безцеремонен тон. Без каквито и да е предисловия една сутрин се обърна към нея с думите:

– Е, Махтоб, днес отиваме на училище.

И двете се разплакахме, ужасени от мисълта да бъдем разделени дори за миг.

– Не я принуждавай! – помолих го аз на колене. Ала Муди бе непреклонен. Каза, че Махтоб трябва да започне да се приспособява, а училището представлявало първата необходима крачка. Вече знаела достатъчно фарси, за да може да общува с другите деца, пък и било и време да тръгне на училище.

Муди бе изгубил търпение и отказа да изчакаме реда си в частното училище за деца в предучилищна възраст, което бяхме посетили заедно. Племенницата му Ферей беше учителка и бе записала Махтоб в предучилищната група на едно държавно училище. Трудно се намирало свободно място, каза Муди, ала благодарение на връзките си успял да свърши тази работа.

– Моля те, нека да дойда с вас – рекох аз и най-неочаквано той се съгласи.

Увити в най-топлите си дрехи, навели глави срещу пронизващия леден вятър, който духаше откъм планините на север, прекосихме няколкото преки от къщата на Мамал до улица Шариати – главната улица, – където Муди спря едно оранжево такси. Натъпкахме се вътре заедно с още дузина иранци и поехме към училището.

То представляваше ниска бетонна сграда, боядисана в мръсно тъмнозелено. Отвън приличаше на бункер. Момичета на различна възраст, облечени в черно и тъмносиво, влизаха бързешком. Двете с Махтоб колебливо последвахме Муди в мрачното преддверие. При влизането му дежурната се изправи на крака. Училището беше девическо. Тя бързо почука на вратата на служебния кабинет, откряна я и съобщи, че приближава мъж.

Докато Муди разговаряше с директорката, стиснала черния си чадор под брадичката с две ръце, ние с Махтоб плахо седяхме до вратата на канцеларията. През целия разговор жената стоя със забит в земята поглед, който вдигаше само от време на време, за да погледне към мен, но не и към него. След няколко минути Муди се обърна и измърмори:

– Тя твърди, че жена ми не изглежда много щастлива. Изкомандва ме с поглед да се държа както подобава, но отново усетих, че стане ли дума за доброто на Махтоб, ме обзема несломима решимост да се съпротивявам.

– Това училище не ми харесва – обадох се аз. – Искам да видя класната стая, в която ще учи.

Муди каза нещо на директорката.

– Ханум Шахин – така се казва директорката – ще те заведе да я видиш – обърна се той към мен. – Това е девическо училище и мъжете нямат право да влизат.

– Ханум Шахин бе около двайсет и пет годишна и дори изпод чадора се виждаше, че е хубава и привлекателна. Посрещна враждебния ми поглед с открита симпатия. Беше от малкото иранки, които бях виждала да носят очила. Разговаряхме, доколкото това бе възможно, с помощта

на жестове и няколко елементарни думи на фарси.

Бях отвратена както от училищните условия, така и от заниманията, които се водеха тук. Прекосихме няколко мръсни и мрачни зали, минахме покрай огромен портрет на ухиления аятолах и многобройни плакати в прослава на военните подвизи. Изглежда, най-любим бе образът на ранения войник, гордо подпрян на оръжието си, а на главата му – окървавена превръзка.

Ученичките седяха наблъскани една до друга на тесни скамейки и при все че почти не разбирах фарси, не ми бе трудно да схвана как им преподават. Механично повтаряха думите на учителката – тя изпяваше една фраза, а те я следваха в хор.

Бях решила, че едва ли в Иран ще мога да видя нещо по-мръсно от вече видяното. Но това бе до момента, в който надникнах в тоалетната – една-единствена за петстотинте питомнички на училището. Беше малка ки-лийка с високо прозорче, което зееше широко отворено и оттам духаше, влизаха дъжд и сняг, както и всевъзможни насекоми. Отходното място представляваше дупка в пода, която повечето деца явно не улучваха. Вместо тоалетна хартия имаше маркуч, от който течеше леденостудена вода.

Като се върнахме в канцеларията, аз се обърнах към Муди:

– Няма да мръдна оттук, докато не разгледаш това училище. Не мога да повярвам, че би искал дъщеря ти да учи в него.

Муди запита дали не би могъл да разгледа училището.

– Не! – отсече ханум Шахин. – Забранено е за мъже! Повиших глас и тонът ми стана агресивен като на всяка взискателна и недоволна майка.

– Няма да мръднем оттук, докато не разгледаш училището! – повторих аз.

Най-сетне директорката отстъпи. Изпрати дежурната напред, за да предупреждава, че в забранената територия влиза мъж. След това поведе Муди на оглед, докато ние двете с Махтоб останахме да ги чакаме в канцеларията.

Като се върнаха, Муди рече:

– Права си. И на мен не ми харесва. Ужасно е, но това е положение – тя ще идва именно тук! Това училище е по-добро от другото, което посетих сам.

Махтоб прие думите му мълчаливо. Помръкна и очите ѝ се напълниха със сълзи. Но когато Муди каза, че не могат да я приемат веднага, а чак утре, въздъхна с облекчение.

На връщане към къщи Махтоб дълго моли баща си да не я праща в онова училище, но той не склони. Цял следобед плака в обятията ми, а в банята горещо се моли:

– Моля ти се, Боже, направи така, че да стане нещо и да не се налага да ходя в онова училище!

Докато слушах молитвата на детето си, в ума ми проблесна една мисъл – може би случайно, може би не, и аз не знам. Припомних си едно основно правило и сега го повторих на Махтоб. – Зная, че Господ ще отвърне на молитвите ни, но Той не винаги отговаря така, както ние желаем. Може би ти ще трябва да ходиш в онова училище, защото Господ го иска. Може би, ако ходиш там, нещата ще се променят за добро.

Махтоб бе неутешима, но аз се поуспокоих. Може би благодарение на училището наистина щеше да се случи нещо хубаво. И двете се ужасявахме от продължителния престой, който училището означаваше за нас. Но аз си дадох сметка, че заниманията ще запълват четири часа от сутринта и шест дни в седмицата. Щяхме да имаме оправдание да излизаме всеки ден с изключение на петък, а кой можеше да предскаже какви последици ще има това? На следващия ден и тримата станахме рано. Дори само този дребен факт ме изпълни с голям оптимизъм. Като чичо, Муди вече изпълняваше ролята на духовния водач на дома. Ставаше призори, за да се убеди, че всички (с изключение на нас с Махтоб) участват в молитвата. От това престараване нямаше никаква нужда, защото религиозните Насрин и Мамал и без това си бяха ужасно съвестни и старателни. Муди обаче използваше авторитета си, за да буди Реза и Есей, които не бяха толкова ревностни вярващи. Реза се изнервяше, тъй като го очакваше дълъг работен ден, докато Муди се връщаше обратно в леглото.

Изтощен от молитвите, той свикна да си спи до десет-единайсет часа сутринта. Беше ми ясно, че новият дневен режим на Махтоб скоро ще го отегчи. Може би скоро щеше да ми разреши да я водя сама на училище, а това щеше да ми даде повече лична свобода.

И все пак, като изключим надеждите ми, сутринта бе напрегната. Докато я обличах за училище, тя не пророни нито дума. Остана мълчалива до мига, в който влязохме в канцеларията и една помощник-учителка й протегна ръка, за да я заведе в класната стая. Махтоб се разплака неудържимо. Здравно стисна края на дрехата ми.

Погледнах Муди, но в погледа му прочетох не съчувствие, а заплаха.

– Трябва да идеш, Махтоб – казах, полагайки огромно усилие да

запазя самообладание. – Всичко е наред. Ще дойдем да те вземем. Не се тревожи.

Помощник-учителката внимателно понечи да изведе Махтоб, която направи опит да се държи храбро, но щом двамата с Муди ѝ обърнахме гръб, я чухме да пищи от ужас при мисълта за раздялата. Сърцето ме заболя, но знаех, че в този момент не бих могла да се опълча срещу налудничавия си съпруг, който ме стисна за ръката и ме изведе на улицата.

Прибрахме се у дома с оранжево такси, без да разменим нито дума. Там ни чакаше Насрин, за да ни каже, че са се обадили от училището.

– Махтоб вдигала голяма врява. Трябва да отидете, за да си я приберете.

– Ти си виновна! – изкрещя ми Муди. – Ти я направи такава! Махтоб е разглезено момиче! Ти я превърна в мамино детенце!

Мълчаливо приех обвиненията му, не исках да рискувам излишно. „Аз ли съм виновната? – щеше ми се да му извикам. – Ти си тоя, който обърка живота й!“ Но се съдържах, защото в думите му имаше известна истина. Наистина глезех Махтоб. Страхувах се да я изпусна от погледа си, за да не би Муди и семейството му да ми я отнемат с помощта на някой хитро скроен заговор. Каква вина носех? Ако в живота на една майка има ситуации, в които тя може да си позволи крайности, то моето положение беше именно такава!

Муди изфуча навън и скоро се върна, влачейки след себе си онемялата Махтоб.

– Утре отиваш на училище и ще останеш там сама! – нареди ѝ той. – И никакъв рев, ясно ли е!

До вечерта използвах всяка възможност, за да ѝ поговоря.

– Бъди послушна – съветвах я. – Бъди силна, дръж се като голямо момиче и Бог ще ти помогне.

– Нали му се помолих да направи така, че да не ходя в онова училище – изплака Махтоб. – Но Той не е чул молитвата ми.

– Може би я е чул и има причина, поради която трябва да продължиш да ходиш там. Запомни, Махтоб – ти никога не си сама. Бог е винаги с теб. Той ще се грижи за теб. Запомни – когато се чувстваш самотна и уплашена, когато не знаеш какво става, моли се. Не обръщай внимание на онова, което ти казват околните, просто се моли и всичко ще се оправя.

Съветите ми не помогнаха и на следващата сутрин Махтоб се събуди уплашена и подута от рев. Сърцето ми се късаше, като гледах Муди как грубо я помъкна към училището, а на мен ми нареди да си остана

вкъщи. Паническите й писъци продължиха да кълтят в ушите ми дълго след като бяха излезли. Нервно крачех напред-назад и не можех да преглътна буцата, заседнала в гърлото ми, докато чаках Муди да се върне и разкаже как е минало този път.

Тъкмо влизаше, когато Есей го спря на стълбите, за да му каже, че от училището пак са се обадили да прибере Махтоб. Не желаела да слуша никого, а писъците й смущавали учебните занятия.

– Отивам да я взема! – сопна ми се той. – И такъв бой ще й хвърля, че утре няма и да помисли за писъци!

– Моля те, не я бий! Моля те, ще говоря с нея! – викнах подире му, преди да затръшне вратата след себе си.

Не я би. Напротив, насочи гнева си към мен, защото директорката бе поставила условие, което не му се нравеше.

– Искат поне няколко дни да ходиш с нея в училището. Ще я чакаш в канцеларията, докато има занятия. Само така ще я приемат отново.

Нещо все пак стана, помислих си. Не исках Махтоб да ходи насила на училище, но затова пък ми се откриваше възможност да излизам всеки ден. Това решение на проблема не беше по вкуса на Муди, но друго не можеше да предложи, затова взе, че се разпореди:

– Ще стоиш в канцеларията и никъде няма да мърдаш, докато не дойда да ви взема. Забранявам ти да използваш телефона.

– Добре – обещах аз, но обещанието ми беше тароф.

На следващата сутрин тримата взехме такси до училището. Махтоб беше умислена, но много по-спокойна от предишните два дни.

– Майка ти ще стои тук – рече й Муди и посочи един стол в коридора пред вратата на канцеларията. – Ще бъде тук през цялото време, докато си в клас.

Махтоб кимна и позволи на една лелка да я заведе до класната стая. Някъде по средата на коридора спря и погледна назад. Видя, че съм седнала, и продължи пътя си.

– Ще стоиш тук, докато дойда! – повтори Муди и си тръгна.

Времето течеше бавно. Не бях взела нищо, с което да си убия времето. Коридорите постепенно опустяха, а ученичките заеха местата си в класните стаи. Скоро до ушите ми стигна първото сутрешно упражнение:

– Марг бар Америка! Марг бар Америка! – звучаха десетки гласове от класните стаи. – Марг бар Америка! Марг бар Америка!

Взгласът се носеше на вълни и се набиваше в податливата на обработка детска психика, в съзнанието на невинната ми дъщеря –

възглас, който отразяваше официалната политика на Ислямската република Иран – „Смърт на Америка!“.

Когато политпромовката на мозъци приключи, от класните стаи се понесоха хоровите декламации – значително по-тихо занятие от предишното. Във всяка класна стая – дори и в по-големите класове – учителките изпяваха въпроса, а ученичките отговаряха в хор, повтаряйки като папагали казаното. Не се даваше никаква възможност за самостоятелно мислене, за задаване на въпроси или дори различна интонация. Това бе образованието, което бе получил Муди. Разсъждавах върху този факт и ми стана по-ясно защо мнозинството иранци сляпо се подчиняват на властта. Всички те изпитваха огромно затруднение да взимат самостоятелни решения.

При такова възпитание бе съвсем естествено да заемаш определеното ти в йерархията място, да командваш нисшестоящите и сляпо да се подчиняваш на висшестоящите. Тази бе педагогическата система, оформила Муди и мъжете като него във властни и вискателни семейни деспоти, а Насрин и себеподобните ѝ – в покорни на мъжете си жени. „Щом тази педагогическа система е могла да възпита един цял народ в безапелационно подчинение и жертвоготовност в името на един аятолах, олицетворяващ разума и съвестта на нацията, какво ли би сторила с едно петгодишно беззащитно същество“ – помислих си аз.

След известно време ханум Шахин излезе в коридора и ми направи знак да вляза в канцеларията. Отвърнах ѝ с иранския жест, който означава отказ – леко вдигнах глава и цъкнах с език. В този миг ненавиждах всички иранци и най-вече покорните им, забрадени с чадор жени. Директорката обаче повтори настоятелно и любезно поканата си.

Влязох в стаята. С жестове ханум Шахин ми предложи по-удобен стол и чаша чай. Приех и започнах да наблюдавам работещите тук жени, докато отпихах от чая си. Въпреки злостния антиамерикански лозунг, който трябваше да скандират с ученичките си, те се отнасяха доста любезно с мен. Опитахме се да разменим някоя и друга дума, но без особен успех.

Умирах от желание да грабна телефона, който стоеше близо до мен, и да позвъня в посолството, но не посмях да предприема нищо през този първи ден.

В тясната канцелария имаше три бюра, на които работеха пет служителки. Директорката седеше в дъното на стаята и не правеше нищо. Останалите бюра бяха заети от чиновнички, които прехвърляха листове с едната ръка, а другата стискаше чадора под брадичката. От време на

време някоя от тях ставаше, за да натисне звънеца. Телефонни разговори почти нямаше. През цялото време обаче те разговаряха словоохотливо и въпреки че не разбирах нито дума, ми стана ясно, че просто си клюкарстват.

Към десет часа сутринта усетих известно раздвижване в коридора. В канцеларията нахлу учителка, която влачеше след себе си ученичка с наведена от срам глава. Учителката взе да я навиква, като често използваше думата „баад“, която значи абсолютно същото и на английски – лош. Ханум Шахин и останалите служителки като една застанаха на нейна страна. В един глас започнаха да ругаят момичето, което се разплака. Докато траеше конското, една от жените вдигна телефона и се обади. Само след броени минути в стаята врълхлетя вбесена жена – вероятно майката на момичето. Закрещя и се закани с пръст към собствената си дъщеря, изливайки своя гняв върху беззащитното дете.

– Баад! Баад! – крещеше майката.

Детето жалостиво хлипаше.

Тази унизителна сцена продължи дълго, после майката сграбчи дъщеря си за ръката и я измъкна навън.

Сърдитото изражение на ханум Шахин и останалите жени веднага изчезна. Всички се засмяха и започнаха да се поздравяват с успеха на мисията, която очевидно се състоеше в това да накарат момичето да разбере колко е лошо. Нямах представа какво престъпление е извършило, но ми дожаля за бедното дете. Молех се Махтоб никога да не бъде подлагана на подобно зрелище.

Махтоб издържа сутринта, макар да не преливаше от щастие – помагаше й мисълта, че съм близо до нея. Когато по обяд заниманията на предучилищните групи свършиха, Муди дойде да ни вземе. Прибрахме се с такси.

На другия ден, докато седях в канцеларията, ханум Шахин доведе една учителка, за да се запознаем.

– Казвам се госпожа Азар – рече жената. – Говоря малко английски. Да поприказваме.

Седна до мен и долови подозрителния ми поглед.

– Ние знаем, че не ни харесвате, но не желаем да си мислите, че сме лоши хора. Не ви ли харесва училището?

– Много е мръсно – отвърнах. – Не искам Махтоб да ходи в такова училище.

– Съжаляваме – рече госпожа Азар. – Чувстваме се неудобно, защото сте чужденка. Бихме искали да ви помогнем с нещо.

Ханум Шахин кръжеше около нас. Чудех се дали разбира нещо от разговора ни. Тя каза нещо на фарси и госпожа Азар преведе:

– Директорката казва, че всички тук искат да научат английски. Пита ви дали не бихте идвали всеки ден и докато чакате Махтоб, да ги учите на английски, а те вас на фарси.

Ето го отговора на молитвите ми, помислих. Така ще се опознаем.

– Добре – съгласих се.

Така започнахме. Жените от канцеларията бездруго имаха малко работа, като изключим назидателните и унизителни нравоучения, и ние прекарвахме сутрините, като се учехме взаимно. Така постепенно започнах да ги опознавам. Макар да ни делеше пропаст по отношение на възпитанието и стремежите ни, те също обичаха децата и се грижеха за тях по единствения начин, който познавах. Бяха хванати в капан от системата, която им нареждаше какво да правят и как точно да го правят, но въпреки железните правила в тях проблясваха искриците на индивидуалността. Общуването не бе лесна работа, но оставах с впечатлението, че не са малко иранците, недоволни от състоянието на нещата в собствената им страна.

Нашите нови приятелки истински се привързаха към нас двете. Всяка сутрин ни посрещаха с радост. Вдигаха Махтоб на ръце и я целуваха. Ханум Шахин все повтаряше, че харесва „мириса“ ѝ, имайки предвид малкото парфюм, който скришом ѝ слагах сутрин. Насаме тези жени показваха неприязънта си към Муди, който продължаваше да ни води сутрин и да ни прибира на обед като същински тъмничар. Макар да криеха внимателно чувствата си, те все пак ненавиждаха безцеремонно му отношение към дъщеря и съпруга.

Госпожа Азар имаше доста часове и не успяваше да прекарва много време с нас, но идваше в канцеларията при всяка възможност.

Един ден не без изненада научих, че госпожа Азар е била предишната директорка на училището. Това било преди революцията. Новото правителство отстранило компетентните професионалисти като нея и ги заменило с верни на революцията администратори. Тези нови директори били общо взето по-млади и по-необразовани, но затова пък дълбоко религиозни, а именно религията имала приоритетно значение за новото правителство.

– Ханум Шахин бе избрана именно по тази причина – ми каза госпожа Азар. – И тя, и семейството ѝ са много религиозни. Тук трябва да си фанатик. Проверяват те. Не можеш да лъжеш, докато си на работа.

Ханум Шахин открито демонстрираше антиамериканските си

настроения, но със задълбочаване на отношенията ни започна да ме харесва, въпреки моята националност.

Един ден след разговор насаме с ханум Шахин госпожа Азар ми каза:

– Наистина искаме да ти помогнем по някакъв начин.

– Добре – реших да рискувам, – позволете ми да използвам телефона.

Госпожа Азар размени няколко думи с ханум Шахин. Директорката вдигна глава и изцъка. Не. Измърмори няколко думи, които госпожа Азар преведе:

– Обещахме на съпруга ви, че няма да ви разрешаваме да напускате сградата и да ползвате телефона.

В този момент отново ме озари откритието, че тези жени също като мен са хванати в капан и са длъжни да се подчиняват на правилата на мъжкия свят покорно, макар и с недоволство.

Огледах се и очите ми срещнаха погледа на всяка от тях. Прочетох единствено дълбоко съчувствие.

ОСМА ГЛАВА

Беше необичайно топъл за сезона следобед и Муди с неохота се съгласи да изпълни молбата на Махтоб да се разходим в парка. Трябваше да минем само няколко преки, ала Муди не спря да мърмори колко е далече.

– Имаме на разположение само десетина минути – каза той.

Беше много зает, няма що. Трябваше да прегледа вестниците, да изслуша всички тъпотии по радиото, да си подремне.

Като стигнахме до люлките и пързалката в другия край на парка, Махтоб извика радостно при вида на малко русо момиченце на около четири години, облечено в къси панталонки и тениска. Беше обуто в същите маратонки, с каквито Махтоб пристигна от Америка.

До пързалката стояха мъж и жена и я наблюдаваха. Майката бе хубава русокоса жена. За разлика от иранките носеше тренчкот с колан.

– Сигурно е американка – казах на Муди.

– Не – изсумтя той. Говори немски.

Махтоб изтича до пързалката, за да си поиграе с момиченцето, а аз забързах към жената въпреки протестите на Муди. Тя разговаряше с иранец, но на английски!

Представих ѝ се, докато Муди стоеше настрана като истукан. Казваше се Джуди. Съпругът ѝ – иранец по рождение – работел като предприемач в Ню Йорк. Останал там, а тя доведе двете им деца в Иран да видят баба си и дядо си. Двуседмичната им ваканция беше минала наполовина. Как ѝ завиждах за самолетния билет, за паспорта, за изходната виза! Но не можех да ѝ кажа нищо, защото Муди стоеше плътно залепен до мен.

Джуди ни представи на иранеца – нейния девер Али. Щом Али чу, че Муди е лекар, каза, че се опитва да получи виза за Америка, за да се подложи на лечение. Джуди добави, че другата седмица лети за Франкфурт, където ще посети американското посолство и ще се опита да му уреди визата. Подметнаха, че мнението на един ирано-американски лекар ги интересува много. Вниманието на Муди внезапно се отклони от мен и той засия от проявеното към собствената му персона уважение.

Момичетата слязоха от пързалката и решиха да се полюлеят, а ние с Джуди ги последвахме при люлките. Щом се отдалечихме достатъчно, за да не ни чуе Муди, аз прошепнах, без да губя време:

– Аз съм затворница! Трябва да ми помогнете! Моля ви, отидете в американското посолство във Франкфурт и им съобщете, че съм тук. Трябва да направят нещо, за да ми помогнат.

Муди и Али бавно тръгнаха подире ни, улисани в разговор. Джуди улови погледа ми и двете ускорихме крачка.

– Той не ми разрешава да говоря с никого. Тук съм затворена и не мога да се свържа със семейството си – казах ѝ аз.

– С какво мога да помогна? – попита Джуди. Замислих се.

– Нека продължим разговора на медицински теми. Това гъделичка самочувствието му на лекар.

– Чудесно! – отвърна Джуди. – И без това трябва да взема виза на Али, за да се лекува. Хайде да видим дали съпругът ви не може да направи нещо по въпроса.

Обърнахме се към мъжете.

– Можеш ли да му помогнеш? – попитах Муди.

– Да, с удоволствие.

За пръв път от месеци насам у Муди заговори лекарят.

– Ща напиша писмо – каза той. – Знам на кого да се обадя. Дори имам хартия за писма с антетка на английски.

После се замисли и добави:

– Обаче ще ми трябва пишеща машина.

– Мога да уредя това – каза Джуди. Разменихме си телефонните номера и се уговорихме да се срещнем отново в парка. На път към къщи настроението беше приповдигнато. Муди направо сияеше. Потъмнелият напоследък блясък на авторитета му го заслепяваше и му пречеше да възприеме факта, че току-що бях разговаряла насаме с една американка.

Джуди действаше бързо. Два дена по-късно позвъни и ни покани с Махтоб на среща в парка. Хранех плаха надежда, че Муди ще ни позволи да отидем сами, но той не изостави навика си. Изглежда, не подозираше заговор, но бе твърдо решен да ни държи под око.

Този път в парка Джуди беше с нисък брадат иранец на около трийсет години. Представи ни го – Рашид, административен директор на голяма клиника. Муди бе възхитен от възможността да се впусне в разговор на медицинска тема и започна настоятелно да го разпитва как да получи разрешително за практика в Иран. Междувременно Джуди и аз се отдалечихме, за да поговорим насаме.

– Не се тревожи! – каза тя. – Рашид знае за положението, в което се намираш. Ще внимава какво казва на съпруга ти. Надявахме се да разговаряме с теб насаме, но той ще заангажира вниманието на Муди, за да

мога да поговоря с теб.

Пъхна няколко пощенски марки в ръката ми.

– Ако успееш да се добереш до пощенска кутия, пусни няколко писма – каза ми тя.

После ми разясни следващия етап на нейния план. След няколко дена свекърва ѝ щяла да им организира прощално тържество и Джуди уредила да ни поканят. Взела назаем пишеща машина, за да напиша писмото, което Муди бе обещал на Али. Надявала се, че сред множеството гости ще мога да поговоря насаме с Рашид. Той познавал хора, които измъквали желаещите да напуснат Иран през Турция.

Очаквах с нетърпение тържеството и следващите два дни ми се сториха безкрайни. Дали ще науча какви са шансовете ми да избягам от Иран? Дали измъкваха желаещите със самолет? Или с автомобил? Какви бяха мотивите им? Защо им трябваше да нарушават ислямските закони и да рискуват да изпитат на гърба си строгите наказания, въведени от аятолаха? Щеше ли да ми струва скъпо? Дали щяхме да имаме нужда от паспортите си?

Господи, молах се аз, моля те, направи така, че да мога да говоря насаме с Рашид.

Междувременно реших да използвам Джуди като пощальон. Изпратих писма до мама и татко, до Джо и Джон, в които им писах колко много ги обичам и как ми липсват. Разказвах им подробно за условията, в които живеем. Като ги препрочетох, установих, че са пропити с тъга и отчаяние. За малко да ги скъсам, но после реших да ги изпратя такива, каквито са, защото отразяваха истинското ми състояние и настроение.

Писах и на брат ми Джим и снаха ми, като им предлагах план за действие. Обясних им, че Муди има големи финансови притеснения. Тук бяхме харчили нашироко, а той продължаваше да стои без работа. Всичките ни пари бяха в Америка. Може би Муди просто търсеше причина, която да му послужи като извинение за връщането ни. Предлагах на Джим да се обади, за да ни съобщи, че състоянието на татко се е влошило и трябва да се върнем, макар и „за малко“. Джим трябваше да каже, че семейството ми поема изцяло разносните за билетите и Муди ще може да се върне, без това да му струва и цент.

Тържеството в дома на свекървата на Джуди ми подежда много освежително. Още щом прекрачихме прага, ни посрещна буйна американска музика и пред очите ми се разкри невероятна гледка – мюсюлманни шиити танцуваха бясно под звуците на рокендрола. Жените бяха облечени по европейски и никой не се притесняваше от факта, че не е

покрит с чадор. Гостите неволно се превърнаха в мои съмишленици и съконспиратори. Бяха така поласкани от присъствието на американски лекар сред тях, че веднага го заобиколиха и се превърнаха в негова внимателна аудитория. Той буквално се разтопи от удоволствие, докато в това време с негово знание Джуди ме отведе в отдалечена спалня, където да напиша писмото. Там ме чакаше Рашид.

– Моят приятел извежда бегълци до Турция. Струва трийсет хиляди долара – каза ми той.

– Парите нямат значение – отвърнах аз. – Единственото, което искам, е да се измъкна оттук с дъщеря си.

Знаех, че семейството и приятелите ми ще намерят пари, каквото и да им струва това.

– Кога можем да потеглим? – попитах нетърпеливо.

– Той сега е в Турция, пък и времето скоро ще се развали. Не знам дали ще можете да тръгнете през зимата, преди да се е стопил снегът. Обадете ми се след две седмици. Ще проверя.

Записах си кодирано телефона на Рашид и го прибавих в бележника с адреси.

Той излезе от стаята, но аз и Джуди останахме там дълго, след като бях написала писмото. Непрекъснато се озъртах, защото се притеснявах, че Муди може да ме потърси, но той не се появи. Дадох на Джуди писмата, които бях написала, и тя се съгласи да ги пусне от Франкфурт. Говорехме за Америка и аз със свито сърце ѝ помогнах да стегне багажа си – на следващия ден напускаше Иран. Нито Джуди, нито аз знаехме какво и доколко би могла да ми е от полза и дали приятелят на Рашид би могъл да ме измъкне в Турция, но тя бе решена да направи всичко, което е по силите ѝ.

– Имам приятели, на които ще се обадя – каза ми Джуди.

Преди да си тръгнем, Муди бе изпаднал в екстаз.

– Рашид ми предложи работа в клиниката си – сияеше той. – Ще трябва да уредя разрешителното си.

Стояхме до късно. С Джуди се разделихме просълзени – не знаехме дали някога ще се видим отново.

Всеки петък Амех Бозорг събираше цялото семейство в дома си, за да отбелязва религиозния празник, но чувствата на Муди към сестра му вече се бяха променили и един път той ѝ каза, че плановете ни за петък са други.

В четвъртък вечерта обаче Амех Бозорг легна да умира.

– Мама умира! – обади се по телефона Зохре на Муди. – Трябва да

дойдеш, да бъдеш с нея в последния й час.

Макар да познаваше добре ужасната личност на сестра си, Муди се притесни и двамата хукнахме натам с такси. Зохре и Фереще ни въведоха в спалнята. Амех Бозорг лежеше на пода в средата на стаята, отрупана с одеяла, а главата й бе увита в тюрбан от парцали. От челото й се стичаха капки пот, които бършеше с ръце. Гърчеше се и непрестанно стенеше „Умирам! Умирам!“

Маджид и Реза също бяха там, а другите роднини бяха съобщили, че пристигат.

Муди внимателно прегледа сестра си, но не откри нищо тревожно. Прошепна ми, че вероятно потта се дължи на струпаните отгоре й завивки, а не на треска. Тя обаче се гърчеше и твърдеше, че цялото тяло я боли.

– Умирам! – непрестанно виеше Амех Бозорг. Зохре и Фереще й направиха пилешка супа. Всички взеха да я увещават да пийне малко от нея. Най-малкият й син Маджид успя да поднесе лъжица от бульона до устата й, но тя стисна устни и отказа да я глътне.

Най-сетне Муди успя да напъха лъжица супа в устата на сестра си. Като я преглътна, роднините в стаята нададоха победоносен вик.

Бдението продължи цялата нощ и на следващия ден. От време на време Баба Хаджи надникваше в стаята, а в останалата част от деня се молеше и четеше Корана.

Муди, Махтоб и аз се изнервихме от явните преструвки на Амех Бозорг. Двете с Махтоб искахме да си тръгнем, но Муди отново бе притиснат между уважението към семейството си и своя здрав разум. Амех Бозорг остана на смъртния си одър и в петък вечер, когато бяхме показани на друго място.

После, като отдаде изцелението си на Аллах, тя стана от постелята и обяви, че незабавно тръгва на поклонение в свещения град Машхед в североизточната част на страната, където се издига една особено почитана джамия, известна с лечебното си въздействие. В събота кланът изпрати забележително свежата Амех Бозорг на летището. Жените ронеха тъжни сълзи, а мъжете премятаха в ръце броениците и се молеха да стане чудо.

Муди се включи в играта, изпълнявайки задълженията си, но щом останахме насаме, ми прошепушна:

– Болестта й беше пълна измислица.

Октомври мина и настъпи ноември. Утрините в зле отоплявания апартамент бяха много студени, от което разбрах, че техранската зима

е не по-малко мъчителна от жаркото му лято. Бяхме дошли тук без подходящи дрехи за зимата, а Махтоб имаше нужда от дебело палто. За моя изненада Муди се впусна в разгорещен спор дали е нужна тази покупка и аз осъзнах, че темата „пари“ е станала особено болезнена за него.

Планът, който бяхме замислили с брат ми Джим, пропадна. Той се обади у Мамалови около две седмици след като бях дала писмата на Джуди, изпълнявайки нарежданията ми. Обясни на Муди, че татко е много зле и че семейството е събрало пари, за да се приберем у дома.

– Искаш ли да пратя билетите? – попита го той. – С каква дата да бъдат?

– Това е номер! – изкрещя в слушалката Муди. Тя никъде няма да мръдне. Не я пускам.

После тресна слушалката и изля гнева си върху мен. Скарахме се разгорещено за парите. Предложението на Рашид за поликлиниката си остана само предложение. Сигурно е било тароф.

Така или иначе разрешителното за работа на Муди бе стигнало до задънена улица и той взе да ме обвинява, че за това съм виновна аз.

– Трябва да стоя вкъщи, за да те следя и наблюдавам! – недоволстваше той и доводите му ставаха все по-нелогични. – Трябва да ти намеря един пазач. Никъде не мога да мръдна заради теб. ЦРУ ме следи, защото ти си действала нещо и сега вашите търсят теб и Махтоб.

– Какво те кара да мислиш, че роднините ми ни търсят? – попитах аз.

Той ми отвърна с пламнал от омраза поглед, в който прочетох твърде много неща. Какво ли му е известно? – чудех се аз. Ясно, посолството се бе свързвало с него заради мен, но той не знаеше, че аз знам. Или пък знае?

Той също се тормозеше от много трудни и мъчителни въпроси. Дали ми има доверие – питах се аз – и докога. Дали някога ще миряса? Кога ли ще успее да ме пречупи с бой и ще ме превърне в покорна съпруга? Муди ме бе довел в Иран с лъжи и заплахи. Сега не знаеше какво да прави с мен.

– Искам да напишеш писмо до родителите си – каза той. – Пиши им да опаковат всичките ни неща и да ги пратят с някой кораб тук.

Беше ми особено трудно да съчиня подобно писмо, особено с Муди, който надничаше през рамото ми и четеше всяка моя дума. Но се подчиних, защото знаех, че родителите ми няма да изпълнят нарежданията му.

Като се приключи с писмото, Муди склони да купим палто на

Махтоб. Насрин и Амир щяха да дойдат с нас. Понеже знаеше, че Насрин е надеждна надзирателка, Муди реши да си остане у дома. Влезе в спалнята за следобедната си дрямка. Пригответихме се да тръгваме и вече бяхме на вратата, когато телефонът иззвъня.

– За теб е – сухо каза Насрин. – Някаква жена, която говори английски.

Връчи ми слушалката и застана на стража до мен.

– Ало?

– Обажда се Хелън – изрече женски глас. Бях толкова учудена и шокирана, че някой от посолството може да ми се обади тук, но направих героичен опит да скрия чувствата си от Насрин.

– Трябва да поговорим – рече Хелън.

– Имате грешка – отвърнах аз.

Хелън не обърна внимание на думите ми, тъй като бе наясно с трудното положение, в което съм поставена.

– Не исках да ти звъня вкъщи, но един човек се свърза с нас, за да те открие, и трябва да говоря с теб. Обади ми се или ела веднага, щом можеш.

– Не зная за какво говорите – излъгах. – Сигурно имате грешка.

Щом затворих телефона, Насрин се врътна кръгом и отиде да събуди Муди. Испитах невероятна ярост към нея, но нищо не успях да направя, защото той веднага се нахвърли върху ми.

– Кой се обади по телефона?

– Не знам – заекнах. – Някаква жена. Не зная коя е. Муди продължи да беснее.

– Много добре знаеш! – изкрещя той. – А сега ще кажеш и на мен!

– Не знам! – отвърнах, като се опитвах да запазя самообладание, доколкото ми бе възможно, и застанах между Муди и Махтоб в случай, че той отново си послужи с насилие. Покорната ислямска шпионка Насрин издърпа Амир в един ъгъл.

– Искам да знам всяка дума, която ти е казала! – рече настойчиво той.

– Беше жена, която попита „С Бети ли говоря?“ и аз казах „Да“. „Добре ли сте с Махтоб?“ Казах й „Да“ и разговорът свърши. Прекъснаха ни.

– Знаеш кой е бил.

– Не, не знам.

Муди направи опит да разсъждава смислено с размътената си от съня глава, което правеше съмнителна възможността да прояви каквато и

да е проникателност. Знаеше, че посолството прави опити да се свърже с мен, но не знаеше, че аз знам. Реши да повярва на незнанието ми, но очевидно го притесни мисълта, че някой – най-вероятно от посолството – ме е проследил до дома на Мамал.

– Отваряй си очите! – рече той на Насрин, а същата вечер каза същото и на Мамал. – Някой я следи. Ще я задигнат и отвлекат от улицата.

Телефонният разговор предизвика у мен ужасно вътрешно напрежение. Какво ли ще е онова важно нещо, заради което Хелън се е решила да ме потърси вкъщи? Тя добре знаеше рисковете, свързани с ужасния нрав на Муди, така че би трябвало да е нещо наистина важно. Цялата ми седмица мина в размисли и догадки. Обаждането бе повишило бдителността на Муди. Той правеше всичко възможно да ме придружава, когато излизах на пазар. Това изчакване бе ужасно мъчително, но нищо друго не ми оставаше.

Най-сетне един следобед Насрин отиде на лекции в университета, а Муди го домързя да идва с нас, затова ни пусна да пазаруваме сами.

Веднага отидох в магазина на Хамид и се обадох на Хелън.

– Моля те, бъди внимателна – предупреди ме Хелън. – Тук се появиха две дами, които питаха за теб. Говорили са със семейството ти и искат да те измъкнат, но те моля да бъдеш много предпазлива, защото не си мерят приказките. – Тя замълча и после добави. – Моля те, направи опит да се отбиеш при мен колкото е възможно по-скоро. Трябва да обсъдим много неща.

Разговорът ме остави в още по-голямо недоумение. Кои може да са тези две тайнствени жени? Нима Джуди бе измислила някакъв сложен план за измъкването ни с Махтоб от Иран? Мога ли да се доверя на тези жени? Наистина ли бяха достатъчно осведомени или влиятелни, за да ни помогнат? Очевидно Хелън не вярваше в това, иначе не би рискувала да дразни Муди с обаждането само и само да ме предупреди да бъда нащрек. Аз обаче не мислех така. Каква ли роля ми бе отредена в тази сложна интрига.

Няколко дни след разговора ми с Хелън, през една декемврийска утрин, чийто леден дъх предвещаваше сурова зима, на входната врата се позвъни. Вратата отвори Есей и се озова пред висока слаба жена, омотана в черен чадор, която я попита може ли да се види с доктор Махмуди. Есей я упъти към горния етаж, където Муди и аз я посрещнахме. Въпреки чадора разбрах, че не е иранка, но не можех да позная каква е.

– Искам да разговарям с доктор Махмуди – рече тя. Муди ме избута навътре в апартамента. Излезе на стълбищната площадка и ме заключи

вътре. Долепих ухо до ключалката, за да подслушам разговора им.

– Аз съм американка – рече жената на най-чист английски език. Имам сериозни проблеми, защото съм диабетичка. Бихте ли ми направили кръвна картина, докторе?

Обясни, че е омъжена за иранец от Машхед, същия град, където сега Амех Бозорг бе на поклонение. Мъжът ѝ заминал на фронта и тя живеела временно със семейството му в Техеран.

– Сериозно болна съм – рече тя. – В семейството ми никой не разбира нищо от диабет. Трябва да ми помогнете!

– Не съм в състояние да ви направя изследване веднага – отвърна Муди.

От тона му разбрах, че в главата му се въртят хиляди предположения. Все още нямаше разрешение да практикува в Иран, а пред него стоеше човек, който се нуждаеше от помощ. Не работеше, така че парите дори от един-единствен пациент биха му свършили работа. Миналата седмица някаква непозната жена се бе опитала да се свърже с мен, а сега друга непозната стоеше пред прага на дома му.

– Ще трябва да дойдете утре в девет – най-после изрече той. – Не бива да ядете нищо двамадесет и четири часа.

– Не мога да дойда, защото имам занятия по Коран – отвърна тя.

За мен разказаната история звучеше страшно фалшиво. Ако е в Техеран временно – от един месец според думите ѝ, – защо се е записала да изучава Корана тук? И ако наистина страдеше от диабет, защо не изпълнява лекарските предписания?

– Дайте ми телефонния си номер – предложи Муди.

– Ще ви се обадя и ще се уточним за подходящо време.

– Не мога да ви го дам – отвърна жената. – Семейството на съпруга ми не знае, че съм отишла при американски лекар, и ще си имам неприятности.

– Как дойдохте тук? – грубо попита Муди.

– С такси, което ме чака отвън.

Сърцето ми спря. Никак не ми се искаше Муди да разбере, че една американка може сама да се оправя в Техеран.

След като си отиде, Муди се умълча. Обади се в хотела на сестра си в Машхед, за да разбере дали е казвала на някого, че има брат, завършил медицина в Щатите. Тя отрече.

Същата вечер, без изобщо да се притеснява дали ще го чуя или не, Муди разказа подробно странната случка на Мамал и Насрин, като сподели с тях подозренията си.

– Знам, че в дрехите ѝ бе скрит микрофон – рече Муди. – Сигурен съм, че е от ЦРУ.

Възможно ли бе тази жена да е агент на ЦРУ?

Чувствах се като хванато в капан животно, чиято единствена мисъл бе как да спаси себе си и своето дете. По цели дни и нощи премислях и най-малките подробности от всяка случка и разговор. След много размишления у мен се появи съмнение относно тезата на Муди. Жената се държа съвсем аматьорски, а освен това какъв интерес може да има ЦРУ, за да измъкне мен и Махтоб от Иран? И наистина ли беше толкова влиятелно и всемогъщо, както го описваха слуховете? Струваше ми се доста несъстоятелно американски агенти да са способни да свършат каквото и да било в Иран. Полицията, войниците и агентите на аятолаха бяха навсякъде. Подобно на повечето американци, свикнали на закрила от правителството си, бях надценила възможностите на същото това правителство в единоборството му с една враждебна фанатична чужда сила.

Мислех си, че е много по-вероятно тази жена да е научила за злощастната ми участ от Джуди или от Хамид. Нямах начин да разбера това – единствено можех да чакам и да видя какво ще се случи.

Тази несигурност създаваше напрежение, но и възбуда и нетърпение. За пръв път виждах как стратегията ми започва да дава плодове. Можех да правя каквото е по силите ми, да говоря с всеки, на когото имах доверие, и рано или късно щях да намеря хората, които ще могат да ми помогнат. През цялото време си давах сметка, че трябва да бъда изключително внимателна и да балансирам старателно всичките си усилия спрямо настойчивите опити на Муди да ме пречупи и покори. Един ден, пазарувайки, се отбих за малко в магазина на Хамид. Исках да се обадя на Рашид, приятеля на Джуди, който ми бе обещал да ме свърже с човека, дето измъква нелегално бегълци от Иран.

– Не взема деца! – ми каза Рашид.

– Моля те, нека да поговоря с него! – примолех му се аз. – Мога да нося Махтоб на ръце. Не представлява никаква трудност за мен.

– Не! Той рече, че дори и теб не знае как ще те преведе, защото си сама жена. Трудно било и за здрави мъже. Пътят, по който той минава, пресича планината. Върви се пеш цели четири дни. Невъзможно е да го измениш сама с дете.

– Но аз съм много силна! – казах, почти повярвала в тази полулъжа. – В добра форма съм. Мога да я нося през цялото време, няма проблеми. Нека поне разговарям с този човек!

– Сега няма никакъв смисъл. Планините са покрити със сняг. През

зимата е невъзможно да се прекосят, за да се влезе в турска територия.

Декември почти измина. Муди ме посъветва да забравя за приближаващите коледни празници. Няма да ми позволи да купя подаръци на Махтоб или да празнуваме по какъвто и да било начин. Нито един от иранските ни познати не уважавал този християнски празник.

Зимата бавно слезе от заобикалящите Техеран планини и се настани в града. Мразовитият вятър мятеше облаци сняг на талози. Ледът по улиците увеличи катастрофите и нещастните случаи, а те от своя страна – задръстванията. Но това в никакъв случай не намали нито дързостта, нито нервността на маниакалните шофьори.

Муди се простуди. Една сутрин се събуди навреме, за да ни заведе до училището, но като понечи да стане от леглото, болезнено изпъшка.

– Имаш температура – казах, след като пипнах челото му.

– Този студ... – измърмори той. – Трябват ни зимните палта. Твоите родители трябваше да ни ги пратят.

Не обърнах внимание на тази смехотворна и егоистична забележка, защото не желяех да влизам в излишен спор точно когато ми се откриваше възможност да подобря положението си. Докато решех косата на Махтоб, казах с глас, който се постарях да прозвучи съвсем безразлично:

– Добре, добре, ние ще отидем сами.

Муди бе изцяло погълнат от собствената си болка и не прояви позитивност, но подметна, че едва ли ще се справя с тази задача.

– Едно такси не знаеш да спреш! – рече той.

– Знам. Нали всеки път те наблюдавам как го правиш. Обясних му, че ще изляза на улица Шариати и ще кажа:

„Седа зафар“, което значи, че ни е нужно такси, което пътува по посока на улица Зафар.

– Трябва да бъдеш упорита – рече Муди. Ще бъда.

– Добре – съгласи се той и си легна отново. Зимната утрин ни посрещна с леден дъх, но аз не му обърнах никакво внимание. Отне ми доста време да спра такси. Най-сетне с риск на живота си почти се хвърлих пред една кола, но важното е, че успях. Факт е, че можех да се оправям из Техеран, а това ме приближаваше с крачка към възможността да се измъкна от него и страната.

Таксито бе пълно с иранци. Бавно се промъкваше през задръстванията. Шофьорът натискаше ту газта, ту спирачката, ту клаксона и неистово ругаеше ислямските си братя – наричаше ги „саг“, един особено злобен епитет, който буквално значи „куче“.

Пристигнахме навреме и без инциденти. Когато обаче четири часа по-късно на път към къщи застанах пред училището и започнах да правя отчаяни опити да спра оранжево такси, един бял пакон, местно производство (най-често срещаната кола в Иран), в която се мъдреха четири жени в черни чадори, бавно мина край мен в дясното платно. За моя изненада жената на предната седалка свали стъклото и ми извика нещо на фарси.

„Дали не пита за посоката“ – зачудих се аз.

Колата спря при завоя съвсем наблизко. Четирите жени излязоха и хукнаха към нас. Стискаха чадорите под брадичките си и крещяха нещо в един глас.

Недоумявах с какво може да съм разгневила тези жени, когато Махтоб отвърна на безмълвния ми въпрос.

– Сложи си хубаво русарито – подсети ме тя. Докоснах шала си и усетих, че оттам светотатствено се подават няколко кичурчета коса, така че побързах да смъкна русарито надолу. Четирите жени се върнаха в пакона и отново потеглиха. Спрях едно оранжево такси и с Махтоб се прибрахме у дома. Муди се чувстваше горд от постижението ни, а аз бях особено доволна, въпреки случката с четирите жени в белия пакон.

На следващия ден госпожа Азар ми обясни загадката.

– Вчера забелязах, че ви се случи неприятност – каза ми тя. – Видях онези жени, които се втурнаха към вас, докато се опитвахте да спрете такси. Тъкмо тръгнах да ви помогна, когато те си отидоха.

– Кои бяха? – попитах я аз.

– Пасдар. Това бяха жени пасдар.

Е, най-последно равенство. Специалните полицейски женски служби имаха толкова власт, колкото и колегите им от противоположния пол. Те следяха за задължителното облекло на жените.

Двайсет и пети декември 1984 година беше най-тежкият ден в живота ми. Не се случи нищо особено и именно това бе причината за страданието ми. Не можех да зарадвам Махтоб с коледен подарък, а при сегашните обстоятелства дори не исках и да правя опит, за да не събуждам носталгията й. През този ден мислено бях у дома в Мичиган с Джо и Джон, с родителите ми. Муди не ми позволи да им се обадя и да им пожелаем весела Коледа. Не бях говорила с Хелън от няколко седмици, откакто ме предупреди за загадъчните жени, които ме търсели. Нямах никакви новини за състоянието на татко, никакви новини за синовете си.

В Техеран този ден не се празнува, а това означаваше обикновен

учебен ден за Махтоб. Настиналият Муди ме обвини, че съм лоша съпруга, щом стоя с Махтоб в училище.

– Трябва да си дойдеш у дома и да ми приготвиш пилешка супа – каза той.

– Тя няма да иска да остане сама в училище – отвърнах му аз. – Знаеш го много добре. Насрин ще ти приготви пилешка супа.

Муди ме изгледа мъченически. И двамата знаехме, че Насрин е ужасна готвачка.

„Дано пилешката й супа те убие, помислих си аз. – Или простудата.“ Право да си кажа, все се молах: „Боже, нека му се случи нещо. Нека го убие бомба. Нека получи сърдечен пристъп.“ Знаех, че е грешно да храня такива помисли, но те непрекъснато се въртяха в главата ми.

Този ден учителките и персоналът направиха всичко възможно, за да ме поразвеселят.

– Весела Коледа! – рече ми госпожа Азар и ми връчи едно пакетче.

Отворих го – красиво илюстрирано кратко издание на „Рубаят“ на Омар Хаям. Стиховете бяха на френски, английски и фарси. Ханум Шахин бе толкова правоверна вярваща, че не можех и да допусна, че смята Коледа за нещо специално. Тя обаче ми подари няколко ислямски образователни книги, в които бяха подробно описани правилата и изискванията, свързани с молитвите, свещените празници и другите религиозни ритуали. Книгата, която ме заинтригува най-силно, бе английски превод на иранската конституция. Започнах да я чета внимателно още същата сутрин и продължих със същото темпо през следващите няколко дни, като търсех грижливо онези пасажи, които засягаха правата на жените. Един от дяловете се отнасяше до семейните проблеми. Ако се окаже, че иранката има конфликт с мъжа си, тя може да се отнесе до определен отдел в някакво министерство. Семейството се проучва с помощта на двамата съпрузи, които са задължени да се подчинят на решението на арбитъра, който, разбира се, е иранец. Отхвърлих тази стратегия.

Разделът, който се отнасяше до финансови средства и имоти, беше съвсем недвусмислен – съпругът притежава всичко, съпругата – нищо. При развод децата остават да живеят с бащата.

Конституцията определяше и диктуваше всички най-важни подробности от личния живот на индивида, дори и най-интимните женски проблеми. Например престъпление е жената да предприема каквито и да е противозачатъчни мерки без знанието и желанието на съпруга си. Това знаех предварително. Всъщност Муди ми бе казал, че това престъпление се наказва със смъртно наказание. Прочитът на книгите ми отвори

очите за много неща. Дадох си сметка, че досега съм нарушила доста ирански закони и сигурно щях да продължавам да го правя. Но беше твърде притеснително да знаеш, че носиш в тялото си противозачатъчна спирала – нещо, което Муди не знаеше, – която застрашава живота ти. Дали наистина екзекутират жените, използвали противозачатъчни средства? Отговорът ми беше добре известен. В тази страна мъжете можеха да правят всичко със своите съпруги.

Друг абзац от конституцията ме изпълни с още по-вледеняващ ужас. В него се казваше, че след смъртта на съпруга неговите деца не остават на вдовицата му, а на собствения му род. Ако Муди умре, Махтоб няма да ми принадлежи, а ще бъде осиновена от неговия най-близък жив роднина по права линия, тоест Амех Бозорг! Престанах да се моля да умре Муди.

Никъде в иранската конституция нямаше и намек за закон, политическа линия или обществена програма, която да ми вдъхне и най-слаба надежда. Книгата потвърждаваше всичко онова, което интуитивно знаех. Не съществуваше законен начин да напусна страната с Махтоб без позволение на Муди. Съществуваха няколко други възможности, като например развод или смъртта на Муди, в резултат на което бих могла да бъда депортирана, но щях да загубя Махтоб завинаги. Бях готова по-скоро да умра, отколкото да позволя подобно нещо. Бях дошла в Иран именно за да избягна тази твърде реална и ужасяваща възможност. Мълчаливо повторих клетвата си. Ще измъкна оттук и двете ни. В един хубав ден.

С приближаването на Новата година настроението ми малко се подобри. Вече не стоях по цял ден като затворничка в апартамента на Мамал – бях намерила приятели в училището. Те бяха възприемчиви и изпълнителни ученици, а от моя страна осъзнавах, че всяка научена дума на фарси ми помага да се ориентирам и оправям във и извън Техеран. Просто усещах, че 1985-а ще е годината, през която двете с Махтоб ще се върнем у дома – всъщност изобщо не допусках какъвто и да било друг развой на нещата.

Муди си оставаше все така непредсказуем. Понякога дружелюбен и весел, друг път – груб и заплашителен, но поне изглеждаше доволен от уреждането на жилищния ни проблем и повече не отвори дума да се връщаме у Амех Бозорг. Както се бях надявала, мързелът му нарастваше с течение на времето. Вече редовно ни позволяваше да ходим сами на училище и малко по малко престана да ни прибира на обяд. Тази по-голяма възможност да се движа самостоятелно ми вдъхваше особени

надежди.

Ханум Шахин също си даваше еметка за този развой на нещата, отбелязвайки факта, че Муди се появява в училището все по-рядко. Един ден с помощта на госпожа Азар проведохме дискретен разговор.

– Обещахме на съпруга ви, че няма да ви позволяваме да ползвате телефона и няма да ви пускаме да излизате от сградата – каза ми тя. – И трябва да изпълняваме дадените обещания, но не сме му обещавали да го уведомяваме в случай, че закъснеете за училище. Не ни казвайте къде ходите, защото, ако ни попита, ще бъдем принудени да му кажем. Ако не знаем обаче, не сме длъжни да му говорим.

ДЕВЕТА ГЛАВА

Грипът още мъчеше Муди. От ден на ден ставаше все по-мързелив и бдителността му намаля. Очевидно разчиташе, че учителките ще ме наблюдават, защото желанията му са закон, и не изпитваше и капка съмнение към тях.

Един ден закъснях за училище няколко минути, само за да проверя реакцията на учителките. Нищо не се случи: ханум Шахин удържа на дадената дума. Използвах времето, за да телефонирам на Хелън в посолството, и тя още веднъж ме предупреди за двете странни жени, които гонели от желание да ми помогнат. Каза, че иска да ме види лично, но аз се поколебах дали да предприема дългото и рисковано пътешествие до посолството, защото някое непредвидено улично задръстване можеше да се окаже фатално за навременното ми връщане.

Ставаше обаче все по-очевидно, че трябва да се действа. Например играта на Махтоб и Мариам ме тревожеше все по-силно. Момиченцата обичаха да подреждат куклите и сервизите си и се забавляваха чудесно, като се правеха на домакини. Внезапно Мариам извикваше на фарси: „Идва мъж!“ и двете бързо се увиваха в чадорите си.

И така, една сутрин поех дълбоко дъх и реших да рискувам. Двете с Махтоб тръгнахме към училището. Поехме по улица Шариати, където обикновено спирахме някое оранжево такси. Огледах се неколкократно, за да съм сигурна, че никой не ни наблюдава.

– Махтоб, тази сутрин отиваме в посолството. Не бива да казваш на татко – обърнах се към нея.

– Чашм – несъзнателно потвърди тя на фарси и този отговор още повече затвърди намерението ми да действам.

Махтоб, разбира се, искаше да напусне Иран не по-малко от мен, но ежедневно попиваше езика и нравите на страната.

Знаех, че с времето ще бъде асимилирана от тази култура дори против волята ѝ.

Намерихме такси и аз дадох на шофьора адреса на Секцията по интереси на Съединените щати към швейцарското посолство с помощта на Махтоб, която ми превеждаше. След убийствено дълго пътуване из града, последвано от неприятната процедура по легитимирането и претърсването, най-после прекрачихме прага на кабинета на Хелън.

Жадно погълнах съдържанието на писмата от Джо и Джон, от мама

и татко. Писмото на Джон бе особено трогателно: „Моля те, грижи се за Махтоб и я дръж непрекъснато под око“ – пишеше ми той.

– Вече имаме известни резултати – каза Хелън. – Все пак нещо на лице. Държавният департамент знае къде си и прави каквото може.

„Кое то не е кой знае колко“ – помислих си аз.

– Освен това една американка се е обадила за теб в посолството във Франкфурт – продължи Хелън.

„Джуди!“

– Правят каквото могат.

Идваше ми да изкрещя: „Защо тогава сме още тук?“

– Има още нещо, което може да се направи – да ви извадим нови паспорти чрез американското посолство в Швейцария. Разбира се, няма да бъдат с необходимите визи, но може да се окажат полезни. Ще ги пазим тук.

В следващия половин час попълнихме формулярите, необходими за издаването на паспортите.

– А сега да поговорим за двете жени, които дойдоха тук и питаха за теб и Махтоб – продължи Хелън. – Говорили са със семейството ти в Америка, но, моля те, внимавай! Те не знаят точно какво правят. Недей да ги слушаш, защото ще си имаш много неприятности.

И двете били американки, омъжени за иранци. Едната от тях – Триш – била съпруга на пилот. Другата – Сюзън – била омъжена за високопоставен държавен служител. И двете имали абсолютна свобода да се движат из цялата страна, както и да я напускат, когато поискат. Развълнувани от съдбата ми, искали да ми помогнат.

– Как мога да се свържа с тях? – попитах аз. Хелън смръщи вежди – явно не й стана приятно, че държа да провера и тази възможност, но отсъствието на официални пътища за решаването на проблема ме потискаше все повече и тя сама виждаше тревогата и отчаянието, изписани на лицето ми.

– Последвай ме – рече тя.

Введе ни в кабинета на шефа си, господин Винкоп – заместник-консул на посолството.

– Моля ви, не се забърквайте с тези жени – посъветва ме той. – Те са доста ексцентрични и не знаят какво вършат. Казаха ни, че ще ви отвлекат от улицата и ще ви изведат от страната, без, разбира се, да са наясно как точно ще го направят. Представят си нещата като на кино, но така те просто не стават.

Имах чувството, че животът ми е по-сложен и заплетен от който и

да е приключенски филм. Всичко можеше да се случи. Защо поне да не опитам да поговоря с тези жени? После ми хрумна друга идея.

– Какво ще кажете за евентуално прехвърляне в Турция? – попитах, защото си спомних за приятеля на Рашид, който превеждал нелегално бегълци през границата.

– Не! – отрязва господин Винкоп. – Много е опасно. Има хора, които ти обещават, че ще те прехвърлят. Взимат ти парите, завеждат те до границата, изнасилват те, убиват те или те предават на властите. Не бива да правите това, защото рискувате живота на дъщеря си. Наистина е много опасно.

Очите на Махтоб се разшириха от ужас, а сърцето ми заблъска в гърдите. До този момент дъщеря ми не бе осъзнавала, че пътят към Америка може да е свързан с физически страдания. Тя зарови глава в мен.

Хелън ни разказа още една подобна история. Съвсем наскоро иранка се опитала да напусне страната по този начин, като платила на контрабандисти да прехвърлят нея и дъщеря ѝ през границата. Контрабандистите ги завели близо до турската граница и просто ги зарязали в планините. Дъщерята умряла от изтощение и студ, а жената случайно стигнала до едно селце – била полумъртва и всичките ѝ зъби липсвали.

– От всички начини за бягство прехвърлянето в Турция е най-опасният – каза Хелън. – Можеш да получиш развод. Мога да представя случая ти в ООН – ще получиш развод и разрешение да напуснеш страната на хуманитарно основание. Тогава ще ти позволят да се върнеш в Щатите.

– Не без дъщеря ми! – отсякох.

– Ти си луда – рече Хелън и продължи пред самата Махтоб. – Защо не си тръгнеш и просто не я оставиш тук? Напусни тази страна и я забрави!

Не можех да повярвам на ушите си. Направо не можех да допусна, че Хелън е толкова безчувствена и жестокосърдечна, за да изрече всичко това пред детето. Очевидно нямаше и понятие от дълбоката връзка между майка и дъщеря.

– Мамо, не можеш да си идеш в Америка без мен! – изплака Махтоб.

Притиснах я до гърдите си и я уверих, че никога, никога няма да я изоставя. Случилото се затвърди окончателно решението ми да действам без отлагане.

– Искам да се свържа с тези жени! – твърдо заявих аз. Хелън обърна очи към тавана, а господин Винкоп се покашля нервно. Не можех да

повярвам на собствените си думи – бях затънала твърде дълбоко във всевъзможни комбинации.

Настъпи мълчание. Когато най-сетне се увери в твърдостта и неотстъпчивостта ми, господин Винкоп въздъхна:

– Наш дълг е да ви дадем тази информация, но наистина ви съветвам да не се свързвате с тях.

Той ми даде телефона на Триш и аз ѝ позвъних на минутата.

– Обаждам ви се от кабинета на заместник-консула в посолството – казах.

Триш буквално изпадна в екстаз, като разбра кой говори с нея.

– Снощи разговарях по телефона с майка ви! – извика тя. – Разговарям с нея всеки ден. Тя плаче непрекъснато и е наистина много разтревожена. Иска да направим нещо и ние ѝ обещахме. Търсим начин да се свържем с вас. Кога можем да се срещнем?

Обсъдихме подробностите. Щях да кажа на Муди, че след училище трябва да пазарувам, така че двете с Махтоб ще се приберем малко покъсно от обичайното. Ако той се съгласи, щях да се обадя на Триш и да потвърдя срещата. Двете с Махтоб щяхме да я чакаме на задния изход на парка Курош в дванайсет и петнайсет. Триш и Сюзън щяха да пристигнат с бял пакон.

– Добре! – потвърди Триш. – Доскоро!

Нейният ентузиазъм ме зарази и изплаши едновременно.

Защо го правеше? Заради пари или заради тръпката на приключението? Чувствах, че мога да ѝ гласувам доверие, що се отнася до мотивите ѝ, но дали имаше опит? От друга страна, излъчваше оптимизъм, от какъвто силно се нуждаех именно сега. Чаках с нетърпение срещата и се чудех какво ли ще излезе от нея.

Когато затворих телефона, видях, че Хелън кърши пръсти.

– Какво ще кажете за една пица утре вечер? – попитах аз.

– Много добре – в един глас отвърнаха Муди, Мамал и Насрин, без дори да додизират, че току-що съм им заложила малък капан.

Изкарах една неспокойна нощ. Измъчваха ме хиляди въпроси и правеха съня невъзможен. Разумно ли постъпвах? Трябваше ли да послушам съвета на служителите от посолството, или трябваше да изпробвам всяка предоставена ми възможност да получа свободата си? Застрашавах ли с нещо Махтоб? Имах ли право на това? Ами ако ни заловят? Ще ме върнат ли на Муди, или което е по-лошо, ще ме депортират и ще дадат Махтоб на законния ѝ собственик – нейния баща? Това бе найужасният ми кошмар. Нямах никакво желание да се връщам в Америка

сама.

Открих, че е почти невъзможно да претегля рисковете, на които се подлагаме. На разсъмване, когато Муди се надигна за молитвите си, аз все още стоях с вперени в тавана очи и без окончателно решение в главата си. Като се върна в леглото, той се сгуши в мен, за да се стопли – зимната утрин бе мразовита. Престорих се, че спя, и на мига реших – трябва да се измъкна от този мъж, когото ненавиждах!

Два часа по-късно Муди спеше свит на кълбо в леглото, а ние с Махтоб се стягахме за училище.

– Днес ще позакъснея – рекох с непринуден тон. – Ще се отбия до „Пол Пица“ за сирене.

– М-м-м – изсумтя Муди и аз го приех за съгласие. Когато на обяд освободиха предучилищните групи, Махтоб беше готова и развълнувана като мен самата, но се прикриваше далеч по-майсторски. Метнахме се на едно такси и бързо стигнахме до парка Курош, където открихме телефонна кабина.

– Тук сме – казах на Триш.

– Идваме след пет минути.

Белият пакон спря до нас точно в уговореното време. В него имаше две жени и няколко кресливи дечурлига. От предната седалка изскочи жена, сграбчи ме за ръката и ме затегли към колата.

– Хайде, идвате с нас! – рече тя. Издърпах ръката си.

– Трябва да поговорим – рекох. – Какво става?

– Търсим ви от седмици насам! – отвърна жената. – Просто идвате с нас и толкоз.

Тя отново ме хвана, а с другата си ръка се опита да дръпне Махтоб, която се сви от страх и нададе остър писък.

– Трябва да дойдете с нас веднага! – рече жената.

– Нямаме друг избор. Или тръгвате сега, или няма да ви помогнем.

– Вижте, та аз дори не ви познавам. Кажете ми поне как научихте за мен? Какъв е планът ви?

Жената заговори бързо, като се опитваше да успокои Махтоб, и в същото време нервно се озърташе наоколо с надеждата, че сцената няма да привлече вниманието на полицията.

– Аз съм Триш. Джуди ти е казала за нас. Говорим с нея всеки ден. Знаем как да те измъкнем от страната.

– Как? – попитах настоятелно.

– Ще те отведем в един апартамент. Може би ще се криеш месец, а може и дни, дори часове – не знаем. После ще те измъкнем от страната.

Шофьорката излезе от колата, за да разбере защо се бавим. В нейно лице разпознах „диабетичката“, която бе търсила Муди. Триш я представя – това бе Сюзън.

– Е, добре, кажете ми какъв е планът ви – казах аз. – Сигурно ще го приема.

– Измислили сме го, но не искаме да ти го кажем – увери ме Триш.

Главата ми пламна от въпроси и аз твърдо реших да не влизам в колата на тези две превъзбудени жени, докато не получа отговор поне на някои от тях.

– Приберете се у дома и изпипайте докрай плана си – обърнах се аз към тях. – Ще се видим пак, когато е напълно готов и тогава ще дойда.

– Ние сме зарязали всичко и по цял ден обикаляме из улиците, за да ви търсим. Сега е вашият шанс. Тръгвайте с нас или забравете за всичко!

– Моля ви, дайте ми едно денонощие, обмислете докрай нещата.

– Не. Сега или никога.

Поспорихме няколко минути на улицата, но аз не можех да предприема толкова бързо ход, който щеше да ми осигури свободата. Ами ако двете с Махтоб трябваше да се крием в апартамента, а те да не са в състояние да измислят нищо? Колко време можеха да останат необезпокоявани една американка и дъщеря ѝ в страна, която открито ненавижда Америка?

Най-после им рекох:

– Е, добре, довиждане.

Триш се обърна и отвори вратата на колата. Кипеше от ярост:

– Ти не желаш да го напуснеш – извика тя. – Никога няма да го напуснеш. Просто така си говориш и караш хората да ти вярват. Но ние вече не ти вярваме. Ти наистина искаш да останеш тук.

Колата потегли и се вля в оживеното улично движение на Техеран.

Двете с Махтоб останахме сами – странно сами сред тълпата пешеходци. Гневната реч на Триш още звучеше в ушите ми. Защо не се бях възползвала от възможността да възвърна свободата си? Възможно ли бе в обвинението ѝ да има макар и частица истина? Наистина ли се самозаблуждавах, че някога ще мога да избягам с Махтоб?

Това бяха ужасни въпроси. Двете с нея можехме сега да се носим в белия пакон в неизвестна посока към едно несигурно и изпълнено с опасности бъдеще. Вместо това бързо се отправихме към магазина, за да купя сирене и приготвя специалитет на съпруга си.

ДЕСЕТА ГЛАВА

Започнахме да общуваме редовно с Ага и ханум Хаким. Духовникът ми харесваше много, защото не натрапваше религиозността си. Муди също го харесваше. Ага Хаким използваше връзките си и своите стари познати, за да помогне на Муди да си намери работа – да практикува като лекар или поне да преподава. Освен това го насърчаваше да се захване с нещо, което можеше да върши и у дома – да преведе на английски език съчиненията на техния дядо, които сам Ага Хаким бе превел от арабски на фарси.

Муди си купи пишеща машина, уведоми ме, че трябва да играя ролята на секретарка, и се захвана да превежда „Бащи и деца“, в която Тагати Хаким бе изложил вижданията си по въпроса.

Скоро рядко използваната маса за хранене на Мамал и Насрин се покри с купища изписани листове. Муди седеше в единия ѝ край, превеждаше на ръка книгата и ми даваше написаното, за да го напечатам.

Докато работехме, започнах да разбирам по-добре поведението на Муди. Според Тагати Хаким бащата носи пълна отговорност за доброто и почтително поведение на своето дете, което е длъжно да разсъждава „правилно“ и да живее според каноните на исляма. На майката не се отрежда абсолютно никаква роля при възпитанието на децата.

Трудохме се в продължение на седмици върху тази отговорна и трудна задача. Дядото на Муди сътворил тежка, многословна дидактическа проза. Всеки следобед, когато се връщахме с Махтоб от училище, на масата ме чакаше купчина страници. Муди смяташе, че трябва да се заловя веднага за работа, защото гледаше на задачата като на нещо изключително важно.

Един път мислите на Тагати Хаким ме засегнаха дълбоко. Изброявайки в подробности задълженията на детето към бащата, той разказва следната история: баща на смъртния си одър желае да види своя син за последен път. По бузите ми се затъркаляха сълзи. Думите на страницата се размазаха пред погледа ми. Моят собствен баща умираше и моето място бе до него.

Муди видя, че плача.

– Какво има? – попита ме той.

– Тази история за умирация баща... – разплаках се аз. – Как можеш да ме държиш насила тук, когато моят баща също гасне? Ти не

изпълняваш правилата, написани от собствения ти дядо.

– Твоят баща мюсюлманин ли е? – саркастично попита Муди.

– Разбира се, че не е.

– Тогава не се отнася до него, не се брои – рече той.

Изтичах в спалнята, за да си поплача насаме. Самотата ме притисна така, че не можех да си поема дъх. Образът на татко изплува изпод стиснатите ми клепачи и аз го чух да казва: „Щом има желание, има и начин.“

Трябва да има начин, казах си аз. Просто трябва да има някакъв начин.

Веднъж, когато ни бяха на гости, Ага и ханум Хаким подхвърлиха идеята двете с Махтоб да посещаваме занятията по изучаване на Корана за англоговорещи жени всеки четвъртък следобед в джамията Хосейние Ершад. Тяхното предложение още веднъж доказа добрите им намерения спрямо мен. Те, разбира се, хранеха надежда да ме вкарат в правата вяра, но само от желанието да ме видят по-доволна и щастлива, защото за тях това именно бяха плодовете на исляма. По-важна обаче бе неизречената им препоръка към Муди – да ме пуска да излизам от къщи по-често и да ми позволи да общувам с хора, които говорят моя роден език. Семейство Хаким щяха да се радват, ако успее да стана покорна мюсюлманска съпруга, но съвсем доброволно.

Предложението им начаса подобри настроението ми. Нямах никакво желание да изучавам Корана, но мисълта да се събирам редовно с жени, които говорят английски, бе наистина вълнуваща.

Муди си замълча, защото това бе една възможност да избягвам контрола му, но аз знаех, че ще се подчини. Всяко „предложение“ на Ага Хаким, отправено към Муди, имаше силата на заповед.

Следващия четвъртък след училище той неохотно ни качи на едно такси и ни заведе до джамията. Реши да демонстрира своето всевластие, като се опита да влезе в класната стая, уж да я разгледа, но една англичанка му препречи пътя.

– Исках само да разгледам – обърна се той към нея.

– Не може! – отвърна тя. – Тук е само за жени. На мъже не е разрешено да влизат.

Притесних се, че Муди ще направи сцена и този път ще пренебрегне желанието на Ага Хаким. С присвити очи изгледа жените, които идваха за занятията. Всички бяха старателно покрити, повечето носеха чадори. Приличаха на послушни мюсюлмански съпруги, въпреки че говореха английски. Нито една не приличаше на агент на ЦРУ.

След известно колебание Муди разбра, че Ага Хаким е прав и това ще ми помогне да свикна с живота в Техеран. Сви рамене и се оттегли, като ни остави в ръцете на англичанката.

Тя съобщи правилата:

– Приказките са забранени. Тук сме за да изучаваме Корана. Това е всичко.

И ние наистина учехме. Четяхме хорово Корана, задавахме въпроси и им отговаряхме – упражнението целеше да се възхвалява ислямът и да се оплюва християнството. После заедно четяхме следобедните си молитви. Само по себе си това занимание далеч не бе забавно, но любопитството ми растеше при вида на тези жени. Искаше ми се да науча техните истории. Какво правеха тук? По свое желание ли бяха в Иран, или някои от тях бяха държани тук като робини подобно на мен?

Очаквах, че Муди ще стои пред джамията, за да ни посрещне, но погледът ми напразно потърси лицето му сред човешкото море от забързани и мрачни иранци по улицата. Опасявах се да не събудя подозренията му през този първи учебен ден, затова спрях оранжево такси и бързо се прибрах къщи с Махтоб. Щом прекрачихме прага, Муди погледна часовника си и остана доволен, че не сме се възползвали от получената привилегия.

– Заниманията ми направиха особено силно впечатление – казах му аз. – Човек наистина трябва да учи. Ако не се занимаваш, както трябва, не можеш да продължиш. Мисля, че ще науча много.

– Е, добре – изрече Муди с явно задоволство, че жена му е направила сериозна крачка към полагащата ѝ се роля в Ислямска република Иран.

Аз също бях доволна, но по коренно различни причини.

Току-що бях постигнала малък напредък по пътя към свободата си. Занятията за изучаване на Корана започваха малко след като свършваха часовете на Махтоб. Дори ако Муди реши да ни придружава до джамията, бях сигурна, че след първите няколко пъти ще ни остави да ходим сами. Така почти целият четвъртък оставаше на наше разположение.

При все че разговорите бяха забранени, естествено можехме да разменим по няколко думи преди и след занятията. След второто ми посещение една от жените ме попита откъде съм, а когато отговорих „Мичиган“, тя ми каза:

– О, трябва да се запознаеш с Елън. Тя също е от Мичиган.

Запознаха ни. Висока и едра жена. Елън Рафаие бе едва трийсетгодишна, но кожата ѝ бе суха и състарена. Носеше русарито си така

стегнато, че изобщо не успях да видя цвета на косите ѝ.

– Къде живеете в Мичиган? – попитах я аз.

– Близо до Лансинг.

– Къде по-точно?

– О, едва ли сте го чували – отвърна Елън.

– Можете да ми кажете, защото и аз живея близо до Лансинг.

– Овосо.

– Не се шегувайте! – отвърнах аз. – Родителите ми живеят в Банистър. Аз работех в Елси, а съм ходила на училище в Овосо.

И двете се развълнувахме при това невероятно съвпадение, защото то ни даваше възможност да разговаряме за много общи неща.

– Бихте ли ни посетили семейно петък следобед? – попита ме Елън.

– Не знам. Съпругът ми не ми разрешава да разговарям с чужди хора, нито да излизам. Не съм сигурна, че ще се съгласи, но ще го попитам.

Този път Муди ни чакаше пред джамията, за да ни посрещне, и аз го изненадах с широка усмивка.

– Знаеш ли? Изобщо не можеш да познаеш какво ми се случи.

Срещнах една жена от Овосо! – възкликнах.

Муди също се зарадва. Виждаше ме усмихната за първи път от месеци насам. Представих го на Елън и малко след това казах, предчувствайки, че Муди ще откаже:

– Елън ни покани на гости в петък следобед. Той обаче прие.

– Да, добре.

Елън напуснала последния клас на гимназията, за да се омъжи за Хормоз Рафаие, като по този начин приела ролята на напълно зависима от съпруга си жена. Хормоз, който бил завършил инженерство в Щатите, я превъзхождал и във финансово, и в социално положение, така че за него било напълно в реда на нещата да поеме ролята на неин повелител. Навремето и Хормоз се чувствал натурализиран американец като Муди. В Иран го смятали за враг на шахския режим. Да се върне в родината през онези години за него означавало затвор, мъчения и вероятно смърт в ръцете на САВАК. Подобно на Муди обаче Хормоз открил, че политическите събития на другия край на света могат да окажат невероятно силен ефект върху личната съдба на хората.

Хормоз работел в Минесота и двамата с Елън живеели като съвсем нормално американско семейство. Имали дъщеря на име Джесика. Когато приближило време да се роди второто им дете, Елън се върнала в Овосо. На 28 февруари 1979 година ѝ се родил син. Няколко часа по-късно

се обадила на Хормоз, за да съобщи радостната вест.

– Сега не мога да говоря с теб – отговорил Хормоз. – Слушам новините по радиото.

Това бил денят, в който шахът напуснал Иран.

Чудех се колко ли са иранците като Хормоз и Муди, за които падането на шаха и заточението му са били като зова на сирена, който ги е върнал към миналото?

Щом осъзнал прекрасното събитие, което се било случило – раждането на син, – Хормоз веднага му дал иранско име – Али. От този момент нататък неговият живот и животът на Елън се променили драстично.

Муди бе издържал цели пет години, но Хормоз веднага взел решение да се върне и да живее в Иранската република под ръководството на аятолах Хомейни.

Като лоялна американска поданичка, Елън никак не харесала тази идея. Но освен американка тя била съпруга и майка. Хормоз ясно й дал да разбере, че се връща в Иран със или без семейството. Притисната до стената, Елън се съгласила да поживее известно време в Иран. Хормоз я уверил, че ако не се чувства добре в Техеран, тя и децата ще могат да се върнат в Америка, щом пожелаят.

Като пристигнала в Техеран обаче. Елън веднага се озовала в добре познатото ми положение на затворница. Хормоз й заявил, че повече няма да види родината си, Била иранска гражданка, която трябвало да спазва законите на страната и личните му желания. Известно време я държал под ключ и я биел.

Колко странно бе да слушам тази история! Хормоз и Елън ни я разказаха заедно, докато седяхме в хола на зле поддържания им апартамент в петък следобед. Отначало се чудех дали Муди се чувства неудобно от този разговор, но после осъзнах, че сигурно е много доволен. Той знаеше края на историята – след шест години Елън продължаваше да живее в Техеран и очевидно бе свикнала с живота в родината на съпруга си. Муди искаше да чуя именно това!

– Първата година бе истински ужас – ни каза Хормоз. – Но после нещата се оправиха.

Точно година след като пристигнали в Иран, Хормоз казал на Елън: „Е, добре, отивай си. Исках да те накарам да останеш тук една година, за да видя какво ще решиш. Сега можеш да си вървиш.“

Това бяха думите, които аз пък исках Муди да чуе! О, как се молах да слуша внимателно, да схване мъдростта на решението и да ми даде

възможност да направя своя избор!

С развоя на събитията обаче ставах все по-неспокойна. Елън се върнала в Америка с Джесика и Али, но шест седмици по-късно се обадила на Хормоз и му каза: „Моля те, ела да ме вземеш.“ Не е за вярване, но това се повторило два пъти. Елън напускала Иран с разрешението на Хормоз два пъти и двата пъти се връщала. Направо не беше за вярване, но ето я – седеше срещу мен: една покорна мюсюлманска съпруга. Работеше като редактор в „МАЖУБЕХ“, иранско женско списание, което излизаше на английски и се разпространяваше из цял свят. Всичко, което Елън подготвяше за публикация, трябваше да бъде одобрено от Ислямския контролен съвет – процедура, която напълно я задоволяваше.

Отчаяно ми се искаше да поговоря с Елън насаме, за да разбере мотивите ѝ, но този следобед такава възможност не ми се удаде.

Историята на Елън ме остави бездиханна от завист и удивление. Как е възможно една американка – или който и да е – да предпочете Иран пред Америка? Искаше ми се да сграбча Елън за раменете, да я раздрусам и да изкрещя: „Защо?“

Разговорът взе неприятна посока. Хормоз ни каза, че неотдавна наследил пари от починалия си баща и сега си строяли дом, който скоро щял да бъде готов.

– Ние също бихме искали да си построим къща – весело рече Муди.
– Щяхме да строим в Детройт, но сега ще го направим тук, веднага след като си прехвърлим парите в Иран.

Изтръпнах при тези думи.

Бързо се сприятелихме с Елън и Хормоз и започнахме да си ходим на гости. За мен това приятелство носеше и приятни, и неприятни чувства. Беше прекрасно да откриеш землячка. Разликата между нея и английски говорещите иранци беше огромна, защото никога не знаеш доколко те разбират. С Елън можех да разговарям свободно, без да храня подобни съмнения. Ала не можех да възприема Елън и Хормоз като семейство – това ми идваше твърде много: все едно се оглеждах в някакво отблъскващо огледало на бъдещето. Копнеех да остана за малко насаме с Елън. Муди обаче беше нашрек – очевидно искаше първо да научи нещо повече за нея, преди да ми разреши по-тесни контакти.

Елън и Хормоз нямаха телефон. Телефонът беше лукс, който човек можеше да си уреди само след няколко години чакане. Като много други, и те се бяха уговорили с един собственик на магазин да използват телефона му при нужда.

Един ден Елън се обади от магазина и каза на Муди, че иска да ни

покани с Махтоб на следобеден чай. Той се съгласи, макар и неохотно, да разговарям с нея, защото явно не желаше да показва на какви ограничения съм подлагана.

– Приготвила съм еклери с шоколадова глазура – каза ми тя.

Покрих слушалката с ръка и попитах Муди дали ни пуска.

– Ами аз? – с подозрение попита той. – Поканен ли съм?

– Мисля, че Хормоз няма да си бъде вкъщи – отвърнах аз.

– Не, не може да отидете.

По лицето ми сигурно се е изписало огромно разочарование. В момента мислех не толкова как да се измъкна от Муди, колкото за еклерите с шоколадова глазура. Тъй или иначе, този ден Муди се случи в добро настроение. Вероятно претегли аргументите си „за“ и „против“ и ползата от приятелството ни с Елън натежа срещу рисковете да ме задържи насила вкъщи следобеда. След миг се обади:

– Добре, вървете. Еклерите бяха страшно вкусни, прекрасна бе и възможността да си поприказвам с Елън насаме. Махтоб си игра щастливо с деветгодишната Мариам (мюсюлманското име на Джесика) и шестгодишния Али. Най-хубавото беше, че Мариам и Али имаха американски играчки, книжки, картинни мозайки и една истинска кукла Барби. И докато децата си играеха, двете с Елън проведохме сериозен разговор. Задахох ѝ въпроса, който не ми даваше мира:

– Защо?

– Може би ако бях в твоето положение, щях да остана в Америка, но всичко, което имам, е тук – отвърна тя, след като се замисли. – Родителите ми са пенсионери и нямат пари, за да ми помагат. Нямам средства, нямам образование, нищо не умея да върша. На всичко отгоре имам две деца.

Беше ми трудно да разбере дори тези обяснения. А най-лошото бе, че Елън говореше за Хормоз с омраза.

– Той ме бие – проплака тя. – Бие и децата и смята, че това е в реда на нещата. (В съзнанието ми се мярна Насрин: „Всички мъже са такива.“)

Решението си Елън бе взела не от любов, а от страх. То се основаваше повече на сметки, отколкото на чувства. Елън не можеше да се изправи лице в лице срещу несигурността – цената на еманципацията. Бе предпочела ужасния живот само защото ѝ предлагаше нещо подобно на сигурност.

Най-сетне тя отговори на моето: „Защо?“ през сълзи.

– Защото, ако се върна в Америка, се страхувам, че няма да успея.

Заплаках и аз.

Доста време мина, докато Елън се успокои, и тогава събрах смелост да пристъпя към следващата точка от плана си.

– Има нещо, за което искам да поговоря с теб – започнах аз. – Но не зная дали си склонна да го държиш в тайна от съпруга си. Ако можеш да пазиш тайна и да не я споделяш с него, ще ти го кажа, в противен случай няма да те притеснявам.

Елън се замисли. Обясни ми, че когато се върнала в Иран за втори път, решила да направи всичко възможно, за да се чувства добре тук и да стане истинска мюсюлманска съпруга. Заживяла според шиитските догми, възприела тукашния начин на обличане дори в собствения си дом (тя и сега бе покрита), казвала молитвите си в уречения час, възхищавала се от светите люде, изучавала Корана и искрено приела, че Аллах е пожелал такава да бъде съдбата ѝ.

Беше покорна ислямска съпруга, но и любопитна американка.

– Не, няма да му кажа – най-после отвърна тя.

– Много е сериозно. Не бива да казваш на никого.

– Обещавам.

Дълбоко поех въздух и рекох:

– Казвам ти го, защото си американка и защото се нуждая от помощ. Искам да се махна оттук.

– Не можеш. Ако той не те пуска, няма начин да се махнеш.

– Има – рекох. – Ще избягам.

– Ти си луда. Не можеш да постъпваш така.

– Не искам от теб да ми ставаш съучастница. Искам само да правиш така, че от време на време да се измъквам от къщи, като днес например, за да отида до швейцарското посолство.

Разказах ѝ за контактите си с посолството, как пращат и получават пощата ми и правят всичко възможно, за да ми помогнат.

– Те ли ще ти съдействат да се измъкнеш от страната? – попита Елън.

– Не, чрез тях мога само да пращам информация, това е всичко. Ако някой иска да се свърже с мен, се обръща към тях.

– Не желая да ходя в посолството – рече Елън. – Никога не съм ходила там. Моят мъж ми каза, че не ми разрешава да ходя в посолството, и никога не съм стъпвала там.

– Не е нужно да ходиш – уверих я аз. – Сигурно ще мине време, докато Муди започне да ни оставя заедно за по-дълго, но смятам, че би могъл да ме пуска да излизам заедно с теб, защото му харесваш. Просто

уреджай ми да излизам от къщи. Казвай, че ще ходим по пазар или нещо подобно, и ме прикривай през това време.

Елън дълго обмисля молбата ми, преди да кимне в знак на съгласие. Остатъкът от следобедна прекарахме в кроене на бъдещи планове, без да знаем кога ще успеем да ги изпълним.

Махтоб така добре си игра с Мариам и Али, че не искаше да си тръгва, ала децата на Елън направиха раздялата по-лесна, като ѝ позволиха да си вземе за известно време някои книжки. Тя избра „Мърморкото Оскар“, „Русокооска и трите мечки“ и една книжка с комикси с патока Доналд. Освен това Елън имаше Новия завет и ми каза, че някой път ще ми го заеме.

Муди се държеше различно – понякога демонстрираше физическо-то си надмощие, а друг път правеше опити да ме спечели с любезното си поведение.

На 13 февруари ме попита:

– Искаш ли утре да отидем на ресторант по случай Деня на Свети Валентин?

– Разбира се, с удоволствие – казах аз.

Беше намислил да ни заведе в ресторанта на хотел „Хаян“, където персоналът говореше английски. И двете с Махтоб бяхме развълнувани. На самия Свети Валентин започнахме отрано да се приготвяме. Облякох си червен копринен костюм, съвсем подходящ за празника, но твърде скандален за иранските нрави. Разбира се, трябваше да го скрия с манто и русари, но се надявах, че правилата на хотела ще ми позволят да остана по костюм в ресторанта. Отделих доста време за прическата и си сложих лещите вместо очилата. Махтоб си облече бяла рокля с избродирани на нея червени рози и сложи бели кожени обувки. Тримата отидохме до улица Шариати, за да вземем оранжево такси, с което щяхме да прекосим града в източна посока – там се намираще хотелът – към главната улица, която мнозина все още наричаха Пахлави Авеню, на името на шаха.

Слязохме от таксито, а Муди остана да плати на шофьора. Покрай нас летяха автомобили и в двете посоки. С Махтоб застанахме пред една много широка канавка, в която блъбукаше мръсна вода и препречваше пътя ни към тротоара. Беше невъзможно да се прескочи, затова хванах Махтоб за ръка и я поведох към близката шахта, където можехме да преминем, без да се намокрим.

Като стъпихме върху решетката, погледът ми попадна на отвратителен плъх, голям колкото коте. Още малко и Махтоб щеше да го

настъпи. Дръпнах я рязко. Плъхът избяга.

Муди изкрещя зад гърба ми:

– Какво правиш!

– Дръпнах я, за да не я сгази колата – излъгах аз, защото не исках Махтоб да разбере за плъха.

Поехме нагоре по хълма към хотел „Хаян“. Тихичко разказах на Муди истинската причина за станалото. Това не му направи никакво впечатление. В Техеран плъховете са част от ежедневието.

Успокоих се и положих всички усилия да се насладя на останалата част от вечерта. Противно на рекламите, в хотел „Хаян“ никои не говореше английски и трябваше да остана с манто и русари по време на вечерята, ала поех риска да разгневя Аллах, като леко си разкопчах манто-то. За вечеря ни поднесоха възхитително блюдо – скариди и пържени картофи.

Муди щедро настоя да си поръчаме и кафе след вечерята, макар че струваше четири долара. Сервираха ни го в миниатюрни чашки за еспreso и бе с вкус на силно нес кафе. Жестът на Муди бе наистина трогателен. Опитваше се да ми достави удоволствие. Аз също се опитвах да го убедя, че съм много доволна.

Но се чувствах объркана, защото знаех, че Муди е в състояние да се превърне за миг от любящ съпруг в зъл демон, и вниманието му ме плашеше.

Една мисъл не ми даваше мира. Нямаше ли да бъде по-добре, ако с Махтоб бяхме последвали Триш и Сюзън? Не знаех и не можех да знам какво би се случило. Като претеглях наум всички възможности, продължавах да вярвам, че съм постъпила разумно. Планът им беше съвсем любителски. Ако бях сама, може би щях да рискувам, ала имах ли право да изложа Махтоб на подобни опасности?

Щом обаче Муди започваше да се държи зле с нас, съмненията отново ме връхлитаха. Може би бях избрала най-опасната от всички възможности за Махтоб – съжителството с баща й?

Тревожният ми сън бе прекъснат от силна, ужасяваща експлозия. През прозореца видях как нощното небе пламна в отблясъци, сякаш лумна огромен пожар. Бързо последваха нови експлозии, които отекваха все по-близо до квартала, в който живеехме.

Къщата се разтресе.

– Бомби! – изкрещях аз. – Бомбардират ни!

Над главите си чувахме воя на самолетите. През прозорците проблясваха прозрачни жълто-бели светлинки, последвани от страшен

трясък и рев, тъй както светкавицата предхожда гърма.

Махтоб извика от ужас. Муди я сграбчи и я постави между нас в средата на леглото. Сгушихме се един в друг, безпомощни и сами лице в лице със съдбата.

Муди, обзет от паника, лудо крещеше молитви на фарси. Прегърна ни, за да ни закриля, ала прегръдката му увеличи ужаса ни, защото цялото му тяло трепереше. Двете с Махтоб се молехме на английски, убедени, че смъртта е близо. Никога през живота си не ме беше обхващал подобен ужас. Сърцето ми блъскаше лудо. Ушите ме боляха от всепроникващия пронизителен вой.

Самолетите идваха на ята, а минутите затишие само отделяха една-та група от следващата. Противовъздушната отбрана стреляше по тях и небето бе прорязвано от белите и оранжеви следи на снарядите. Всеки път, когато над главите ни прелиташе бомбардировач, в безмълвна агония очаквахме огнените отблясъци и следващата ги взривна вълна на експлозиите. Понякога отблясъците бяха смътни, а звуците – приглушени. Друг път ослепителна светлина заливаше стаята и взривовите разтърсваха цялата къща. Стъклата дрънчаха страховито, а от гърдите ни се изтръгваха викове на ужас. В отразената светлина на бомбените експлозии, противовъздушната отбрана и по-меките отблясъци на горящите сгради видях, че Муди е уплашен не по-малко от мен.

Той ни притискаше все по-силно и омразата, която изпитвах към него, стана демонична. Обхваната от ужас, си спомних писмото на майка ми и съня ѝ, че Махтоб е изгубила едното си краче при бомбардировка.

„Моля те, мили Боже! Моля те, мили Боже! Моля те! Моля те, помогни ни! Закриляй ни! Закриляй Махтоб!“ – молех се аз.

Над главите ни прелетя още една вълна бомбардировачи и шумът от моторите заглъхна в далечината. Зачакахме със затаен дъх. Минутите минаваха, прегръдките ни са отпуснаха заедно с надеждата, че това ужасно изпитание е свършило. Бомбардировката продължи може би петнайсетина минути, но ни се стори безкрайно дълга. Страхът отстъпи пред яростта.

– Видя ли какво ни причини? – изкрещях на Муди. – Това ли искаш да ни сполети?

Муди реагира мигновено като същински правоверен иранец:

– Да, да! – изрева той. – Не аз ви причиних това! Ето какво причинява твоята страна на моя народ! Родната ти страна ще ви убие вас двете!

Преди да успеем да продължим спора, вратата на спалнята ни се откряна и Мамал провря глава:

- Не се тревожете, това беше противовъздушната отбрана.
- Чухме самолети – обадох се аз.
- Не е възможно.

Не беше за вярване, ала Мамал искаше да му повярвам, че това е бил пак военен парад като през Седмицата на войната.

В хола иззвъня телефонът и Мамал отиде да вдигне слушалката. Двамата с Муди станахме от леглото и го последвахме. Сънят избяга от очите ни. Сега целият град бе потънал в катранен мрак – осветяваха го само призрачните отблясъци на пожарите, пламтящи из различни краища. Обаждаше се Амех Бозорг. И Мамал, и Муди я увериха, че сме добре.

Насрин запали свещи, направи чай и се опита да успокои опънатите ни нерви.

– Няма от какво да се страхуваме – рече тя убедено. – Няма да ни ударят.

Вратата ѝ в Аллах бе силна и ставаше още по-силна при мисълта, че дори Той да допусне тя да загине, разкъсана от бомбите, няма по-славна смърт от смъртта на мъченик в свещена война.

– Нямахме никакви бомби – убеждаваше ни Мамал.

– Защо тогава някои от експлозиите бяха толкова силни? – попитах аз. – Всичко се тресе от тях.

Мамал сви рамене.

На сутринта градът се оживи, започна да ближе рани и да призовава за отмъщение. Очевидно бомбардировките бяха дело на иракските военновъздушни сили, но по радиото отново се започна с евтината пропаганда. Иракчаните били снабдявани от американците. Пилотите им били обучавани в Щатите. Бомбардировката била подготвена и ръководена от американски военни съветници. От всички тези приказки средният иранец оставаше с убеждението, че лично президентът Рейгън е пилотирал първия самолет. В този ден не беше особено приятно да си американец в Иран. Муди усети това и реши двете с Махтоб да не ходим на училище. Всъщност най-тежко засегнат бе районът около училището. Имаше много човешки жертви.

В по-късните часове на деня минаха Елън и Хормоз, за да видят дали не сме пострадали. Цели квартали бяха превърнати в развалини и димящи пожарища.

Бяхме единодушни, че войната е ужасно нещо, но мненията ни се

разминаваха по въпроса за причината, довела до нея. Аз лично я смятах за неизбежно последствие от управлението на луд фанатик, докато Муди и Хормоз проклинаха американците, които според тях носеха вината за това опустошение.

Елън се присъедини към мнението на мъжете.

Муди се заприказва с Хормоз, избирайки една от любимите си теми на разговор – двойствеността на американското правителство. Казваше, че за да поддържат съотношението на силите в Персийския залив, Съединените щати трябвало да играят на страната и на двете воюващи страни и да помагат и на Ирак, и на Иран. Бе убеден, че хвърляните от иракските самолети бомби са американски, както са американски и противовъздушните ракети на иранската ПВО. Поради дългосрочното ембарго върху доставките на оръжие, наложено на Иран, Америка го подкрепяла нелегално.

– Иран ще похарчи всичките си средства за тая война – рязко заяви той. – Ембаргото е причина да купуваме оръжие чрез трети страни и така ни излиза по-скъпо.

Всички се молахме да не се повтори никога повече снощният ужас. Радиото ни убеждаваше, че свещените шиитски армии ще нанесат бърз и съкрушителен удар и така ще си отмъстят на американските марионетки.

От слуховете, които се носеха от уста на уста, всички в Техеран знаеха, че при бомбардировката са загинали стотици хора, ала официалните съобщения ги сведоха до шест жертви, като при това добавяха цинично, че иракската въздушна атака доказала, че Аллах е на страната на Ислямска република Иран – една от бомбите, без съмнение направлявана от самия Аллах, бе паднала върху склад с боеприпаси на монафакините – шахски привърженици, които се бореха срещу режима на Хомейни. Спасителните групи, проникнали в разрушената сграда, открили не само оръжие и муниции, но и казани за варене на контрабанден алкохол.

Правителството обяви, че това е абсолютно необоримо доказателство за волята на Аллах Иран да победи във войната и като добавка – да унищожи демоничните монафакини.

В града бе въведен строг режим на икономии. Пострадали бяха електроцентрали и ток можеше да се използва само при най-належащи случаи. От тази вечер нататък до второ нареждане градът щеше да остане затъмнен като предохраниелна мярка срещу въздушни нападения и за да се икономисва електроенергия. Улично осветление нямаше. По къщите можеха да светят само слаби осветителни тела, и то така, че да не

се виждат от улицата. Муди започна да носи със себе си миниатюрно джобно фенерче.

Дните минаваха в спорове и въпросителни, следвани от изпълнени със страх и напрежение нощи. В продължение на няколко седмици въздушни нападения имаше през вечер или две. После зачестиха – всяка вечер и щом паднеше мрак, Махтоб я свиваше стомахът. По-голямата част от времето прекарвахме в банята – молахме се, треперехме и плачехме. Преместихме се от леглата в спалнята и започнахме да спим на земята под солидната маса в трапезарията. Покривахме я с одеяла, чиито краища ни предпазваха от хвърчащите парчета стъкло. Всички страдахме от безсъние. Бомбардировката бе най-ужасното нещо, което можехме да си представим.

Един ден след училище оранжевото такси ни свали на улица Шаритати и двете с Махтоб се отправихме към хлебарницата, за да изпълним всекидневното си задължение. Искахме да си купим барбари – замесен с мая хляб, който печеха в овални форми и беше дълъг над половин метър. Ако се яде, докато е топъл и пресен, барбари е много вкусен.

Наредихме се на опашката. Вече беше минал над половин час. Хлебарите работеха сръчно – претегляха тестото, месеха го и нареждаха самуните настрана, където втасваха. Щом хлябът бухнеше, един от майсторите го оформяше и с пръст правеше надлъжни черти по горната част. Друг мятеше самуните в загрялата фурна, а после ги вадеше с плоска лопата с триметрова дървена дръжка.

Докато чакахме, забелязахме, че замесеното тесто привършва и единият от хлебарите веднага се залови да забърка ново количество. Вкара маркуч в голяма вана и завъртя крана. Тъй като знаеше, че ще трябва доста време, за да я напълни, мъжът реши да отскочи до тоалетната – тясна кабинка в средата на помещението. Вонята отвътре ни накара инстинктивно да се отдръпнем.

„Дали ще си измие ръцете, преди да се захване за работа?“ – запита се аз. Не се виждаше никакъв умивалник.

За мой ужас хлебарят се отправи към ваната и изми ръцете си в същата вода, с която щеше да замеси следващата фурна хляб.

Нямах време да се боря с отвращението си, защото внезапно чух сирената за въздушна тревога. След броени секунди чухме шума от моторите на приближаващите самолети.

Мисълта ми щуро запрепуска. Опитвах се да разсъждавам логично и да не се поддарам на паниката. Дали да се скрием тук, или да тичаме към къщи? Беше важно да покажа на Муди, че умеем да се грижим сами

за себе си, за да продължи да ни пуска сами.

– Тичай, Махтоб! – изкрещях аз. – Трябва да се доберем до нас.

– Страх ме е, мамо! – извика Махтоб.

Взех я на ръце. Нещо ми подсказа да се махна от улица Шариати и веднага кривнах в една пряка. Поех по преплетените като лабиринт улички, които водеха към дома. Тичах с все сила. Около нас се разнасяха воят на самолетните мотори и тътенът на противовъздушната отбрана. Усещахме мощните взривни вълни на експлозиите. Ранени и умиращи виеха в предсмъртен ужас.

Около нас се сипеха парчета от противовъздушните снаряди и някои бяха достатъчно големи, за да убият човек. Продължихме да бягаме.

Махтоб скри лице в гърдите ми. Пръстите ѝ се забиха в раменете ми.

– Страх ме е, мамо! Страх ме е! – хлипаше тя.

– Няма страшно, всичко е наред! – надвиквах аз воя и тътена. – Моли се, Махтоб, моли се!

Най-сетне стигнахме нашата улица и с подкосени от умора крака прекрачихме прага на двора. Муди неспокойно поглеждаше навън. Чакаше ни. Като приближихме, той широко отвори вратата и ни помогна да влезем. Тримата се сгушихме един до друг в антрето, опрели гръб в сигурната бетонна стена, и останахме там до края на бомбардировката.

Един ден заведох Махтоб и Амир в парка. Малкият подритваше в количката си. За да стигнем до площадката с люлките, трябваше да минем покрай волейболно игрище, където играеха двайсетина младежи. Всички се радваха на топлия пролетен ден.

Махтоб се заигра на люлките. Малко по-късно чух развълнувани гласове откъм игрището. Вдигнах очи и видях четири-пет бели пикапа нисан да блокират входа на заградения парк. Пасдар! Сигурно бяха тук, за да претърсят хората в парка.

Проверих облеклото си. Мантото беше закопчано, русарито – прилежно вързано под брадичката, но не ми се искаше да се срещам с тях и реших бързо да се прибираме. Викнах към Махтоб.

Отправих се към изхода с количката, хванала за ръка Махтоб. Като приближихме волейболното игрище, ми стана ясно, че днес на мушка бяха младежите. Под дулата на оръжията мълчаливо ги подкараха към пикапите.

Наблюдавахме сцената. Прибраха всички момчета и потеглиха.

„Какво ли ще ги сполети?“ – питах се аз. Бързо се прибрах у дома развълнувана и уплашена.

Есей ни отвори вратата. Разказах на двамата с Реза какво съм видяла в парка и той се опита да даде някакво обяснение:

– Вероятно са ги прибрали, защото са били събрани на едно място. Противозаконно е да се събират на групи без предварително разрешение.

– Какво ще стане с тях? – попитах аз. Реза сви рамене.

– Не знам. – В гласа му не прозвуча никаква тревога. Муди също отмина инцидента с безразличие.

– Щом ги е прибрал пасдар, значи са вършели нещо непозволено – каза той.

Когато обаче разказах за случилото се на госпожа Азар на следния ден, тя реагира различно.

– Като видят момчета, събрани на едно място, ги прибират и ги пращат на фронта – рече тя. – Правят го и в училище. Понякога закарват камионите до някоя мъжка гимназия, натоварват момчетата и ги вземат войници. Семействата им не ги виждат никога повече.

Господи, как ненавиждах войната! Тя бе съвършено безсмислена. Не можех да проумея как е възможно да съществува страна, в която хората горят от желание да убиват и от готовност да умират. Ето това е едно от най-значимите и най-необясними културни различия между разглезените от свобода и демокрация американци и ограничаваните и потискани изостанали народи. Според Мамал и Насрин животът – включително техният собствен – нямаше особена стойност. Смъртта е често срещано явление и следователно не е никак загадъчна. Какво друго можеше да направи човек, освен да вярва в Аллах? А ако се случеше най-лошото, нима то не бе неизбежно така или иначе? Тяхната невероятна смелост пред лицето на смъртта не бе преструвка, а по-скоро проявление на една крайна философия, която създаваше готови на саможертва терористи. Най-категоричното потвърждение на това получих един път следобед, когато както обикновено бяхме у Амех Бозорг, за да почетем светия ден с нескончаеми религиозни ритуали. По телевизията пряко предаваха петъчната проповед в централната градска джамия. Не й обръщах внимание, докато не чух тревожните гласове на Мамал и Муди. Амех Бозорг запищя тъжно и протяжно.

– Бомбардират по време на проповедта – рече Муди.

Директното предаване показваше препълнените с правоверни градски площади. Всички бягаха панически. Камерите се насочиха към небето и видяхме ниско летящите иракски самолети. Експлозиите оставяха трупове и издъхващи сред полуделите от ужас тълпи.

– Баба Хаджи е там! – напомни ми Муди.

Баба Хаджи никога не пропускаше петъчната проповед.

В центъра на Техеран цареше паника. Съобщенията за жертвите и разрушенията бяха съвсем противоречиви, но добре премерената въздушна атака бе истинска емоционална и материална победа за Ирак.

Семейството тревожно зачака връщането на Баба Хаджи. Стана два часа, после два и половина. Баба Хаджи никога не се беше връщал от петъчната проповед толкова късно.

Без да губи време, Амех Бозорг зави на умряло и заскуба косата си. Свали пъстрия чадор и сложи бял, седна на пода и протяжно почна да чете Корана, като едновременно пищеше и плачеше.

– Тя е луда! – рече Муди за сестра си. – Не ни остава нищо друго, освен да стоим и да се надяваме. Поне да беше изчакала, докато ни известят, че е убит.

Роднините притичваха на улицата, за да проверят дали не се връща патриархът на семейството. Часовете се точеха напрегнато, Амех Бозорг виеше и опяваше. Тя сякаш изпитваше неземна наслада от новото си положение на вдовица на мъченик.

Беше почти пет часа, когато Фереше се втурна в къщата и закрещя:

– Идва! Приближава по улицата!

Семейството се струпа на портата и се хвърли да прегръща Баба Хаджи, щом той прекрачи прага. Баба Хаджи влезе бавно и безмълвно, забил очи в земята. Събралите се отстъпиха назад, за да мине светият човек. Дрехите му бяха оплискани с кръв и парченца човешка плът. За всеобща изненада той се отправи директно към банята, за да се изкъпе.

По-късно Муди разговаря с него и след това ми каза:

– Ужасно е ядосан, че не са го убили. Иска да стане мъченик като брат си.

М уди не споделяше безумната смелост на семейството си. Беше уплашен до смърт. Техеран се приспособяваше към кървавата действителност на войната и шефовете на гражданската отбрана разпространиха допълнения и поправки към своите разпоредби. По време на въздушна атака всеки трябваше да търси прикритие в специално скривалище в приземния етаж. Отново започнахме да спим в леглата си и можехме да почиваме удобно, докато не чуем ужасяващия сигнал, който ни пращаше към входа в основата на стълбите.

Там, дори в присъствието на Мамал и Реза, Муди не криеше паниката си. Крещеше ужасено и се тресеше от неописуем страх. После се

опитваше да прикрие слабостта и страхливостта си, като беснееше срещу американците. След всяка следваща бомбардировка обаче думите му звучаха все по-кухо и по-безсмислено.

Понякога се поглеждахме с взаимно разбиране. Муди осъзнаваше, че е отговорен за тежката ни участ, но вече не знаеше как да се справи с положението.

ЕДИНАДЕСЕТА ГЛАВА

Веднъж в годината всеки иранец задължително ходи на баня. Поводът за това събитие е Но-руз, персийската Нова година – четиринайсетдневен празник, през който всички жени лъскат и чистят домовете си и те наистина добиват относително приветлив вид. Но-руз е дългоочакван празник за магазините, които продават обувки, тъй като тогава всеки си купува нов чифт. През цялото време почти никой не работи, защото семействата прекарват празниците по вечери, следобедни събирания и посещения по домовете. Тези гостувания следват строг йерархичен ред.

Но-руз се празнува на 21 март, първия ден на пролетта. На този ден вечерта се събрахме с Реза, Мамал и техните семейства около „хафт син“ (седемте „С“) – софре, наредена със символични храни, които започват с буквата „с“. Вниманието бе насочено към няколко яйца върху огледало. Според персийската легенда един бик крепи Земята на рогата си и всяка година премества тежкия си товар от единия на другия рог. Точният момент на идването на персийската Нова година може да бъде отбелязан при внимателно взирание в яйцата, защото в мига, в който бикът премества Земята, яйцата лекичко се чукват едно в друго.

Започнахме да броим часовете до събитието точно както правим навръх Нова година в Щатите. Настъпи моментът, когато Слънцето стигна зодиака на Стрелеца и всички вперихме поглед в яйцата. Внезапно стаята потъна в мрак и воят на сирена предупреди за предстоящо въздушно нападение. Всички се втурнахме към антрето на по-сигурно място и още веднъж преживяхме ужаса на бомбардировката. Сигурна съм, че на този Но-руз яйцата наистина са се чукнали.

Бомбардировките са ужасно нещо, ала животът е по-силен от тях и заплахата от страна на иракските въздушни сили не можеше да попречи на иранците да празнуват. Поредицата семейни събирания започна на следващия ден така, както предварително бе планирана. Началото, естествено, бе поставено в дома на Амех Бозорг. Реза, Есей, Мариам, Мехди, Мамал, Насрин, Амир, Муди, Махтоб и аз се натъпкахме в колата на Мамал и потеглихме към нейния дом. Нямах никакво настроение за тържества.

Щом прекрачихме прага на къщата, дамата с орловия нос се завтече насреща ни. Пищеше от удоволствие, хвърли се върху Муди и го покри с целувки. После насочи вниманието си към Махтоб. Прегърна я нежно.

Тъкмо да ме целуне леко по бузата, аз придърпах русарито си, за да избягна допира на устните ѝ.

Амех Бозорг беше приготвила подаръци за празника. Тя изненада Муди с бюро и библиотека с плъзгащи се стъклени витрини. Махтоб получи рокля от естествена коприна, внос от Мека. Амех Бозорг се вживя в ролята си да раздава подаръци на всички с изключение на мен. Муди не забеляза пропускател, пък мен това не ме интересуваше. Прекарах един тъжен и самотен следобед в предишния си затвор. Никой не си направи труда, нито смееше да разговаря на английски с мен. Махтоб не се отделише от мен, защото се страхуваше да не остане сама с Амех Бозорг.

Досадните тържества продължаваха ден след ден. Една сутрин се пригответохме да посетим няколко къщи и аз си облякох светлокафяв вълнен костюм с три четвърти сако, подобно на палто. Обух си плътни чорапи и се покрих с русари.

– Ако съм с този жакет, трябва ли да обличам и манто? – попитах Муди.

– Не, разбира се – отвърна той.

Маджид ни караше до домовете на роднините за задължителните ни визити, но през този ден имаше други планове за късния следобед, затова тримата с Муди и Махтоб взехме едно такси до дома на Ага и ханум Хаким.

Когато си тръгнахме, вече беше мръкнало. Трябваше да прекосим няколко преки, преди да излезем на главна улица, за да хванем такси. Колите профучаваха край нас, но такси не се виждаше. Внезапно бял пикап нисан заби спирачки на завоя, следван от бял пакон. Четирима брадати мъже в тъмнозелената униформа на пасдар изскочиха от нисана. Един сграбчи Муди, а останалите насочиха към него оръжието си. Едновременно с това четири жени пасдар, увити в черните си чадори, ме заобиколиха и закрещяха в лицето ми. Знаех, че причината за всичко това е вълненият ми костюм. Трябваше да си облека манто.

Мъжете пасдар повлякоха Муди към нисана, но той инстинктивно се задърпа и им закрещя нещо на фарси.

„Хвърлете го в затвора! Хвърлете го в затвора!“ – безмълвно ликувах аз.

Муди и полицаите спориха дълго, докато жените ми крещяха обидни думи на фарси. След това бързо се метнаха в колите и потеглиха.

– Какво им каза? – попитах го аз.

– Казах им, че си на гости и не знаеш правилата – отвърна Муди.

– Ти каза, че мога да остана по костюм – рекох аз. Муди призна

грешката си.

– Не знаех, но отсега нататък трябва да си облечена или с манто, или с чадор, когато излизаш. – После се опита да възвърне достойнството си.

– Сега вече знаеш и ще е по-добре повече да не те спират – довърши сонната Муди.

Едва към края на седмицата дойде ред на Мамал и Насрин да посрещат гости. Двете с Насрин почистихме и лъснахме къщата. Муди и Мамал отидоха на пазара и се върнаха с пълни кошници пресни плодове, сладкиши и ядки. Направихме огромно количество чай. Очакваха се много гости, които щяха да се точат през целия ден.

Случи се така, че Елън и Хормоз бяха у дома, когато от високоговорителите отвън се разнесе призивът за молитва. Три пъти на ден този призив прекъсва заниманията на всеки техранец. Няма значение къде сте или какво правите – никога не ви оставят да забравите, че е време за молитва. Всъщност молитвите могат да бъдат прочетени и в следващите няколко часа, но Аллах цени повече онези, които откликват незабавно.

– Нуждая се от чадор – скочи Елън.

Към нея се присъединиха и други вярващи, в това число и Амех Бозорг, и се заприготвиха за молитва. Скоро от съседната стая се разнесе монотонният напев на молитвите им.

После Амех Бозорг подметна колко много ѝ харесала Елън.

– Хвала на Бога! – обърна се тя към Муди. – Хвала на Бога! Много добре си чете молитвите. Аллах ще я възнагради.

По време на тържеството Муди се заприказва с един от братовчедите на Насрин, който също беше лекар.

– Защо не работиш? – попита го доктор Мараши.

– Ами не съм се оправил още с документите и разрешителното – отвърна Муди.

– Нека поговоря с болничната управа. Имаме голяма нужда от анестезиолог.

– Наистина ли можеш да ми помогнеш? – с надежда в гласа попита Муди.

– Директорът на болницата ми е приятел. Дватама ще видим какво може да се направи – отвърна доктор Мараши.

Муди бе на седмото небе от радост, защото знаеше колко е важно да заемаш добро положение в обществото и да имаш влиятелни приятели. Най-после се бе появила реална възможност. Муди беше мързелив, но като специалист го биваше, а освен това му се нравеха и

парите, и положението на доктор – професия, която в Иран бе на особена почит. Разсъждавайки над подобно развитие на нещата, стигнах до извода, че това може да се окаже добре и за мен. Сега имах малко свобода, колкото и незначителна да беше. Муди разбираше все по-ясно, че е прекалено трудно да ме наблюдава непрекъснато. Той трябваше да ми даде малко повече свобода, за да оправи собствения си объркан живот.

Ако сега започнеш работа, това със сигурност щеше да ми даде по-голяма свобода на действие, а може би щеше да се отрази добре и на накърнената му гордост.

През втората седмица на Но-руз празниците продължиха с така наречената „почивка“ край Каспийско море. То се намира на север от Техеран и представлява част от ирано-съветската граница. Братът на Есей работеше в министерството на ислямската култура – в отдела, който бе конфискувал цялото имущество на шаха. Той предложи да ни заведе в една от шахските вили, като ни описваше примамващи чудеса.

Ако бях дошла в Иран преди ден-два, разказът му щеше да ми прозвучи екзотично. Шахска вила! Но вече имах горчивия опит от двореца, за да повярвам в каквато и да е история за приказни богатства и разкош в републиката на аятолаха.

Преди всичко мечтите ми за едноседмична почивка в шахска вила едва ли биха могли да се съчетаят с пътуване в компанията на още двама души, натъпкани в три коли. Единствено вълнуващ бе фактът, че ще пътувам в провинцията. Знаех, че Иран е голяма държава, и нямах никаква представа каква част от територията ѝ трябва да прекосим с Махтоб, в случай че изобщо някога тръгнем да се измъкваме по този начин. Затова оглеждах местата, през които минавахме.

Колкото повече пътувахме, толкова по-обезкуражена се чувствах. Природата бе несъмнено красива, ала красотата ѝ се дължеше на огромните планини, които се извисяваха в небето. Стръмните им зъбери бяха по-високи и по-остри от Скалистите планини. Те обкръжаваха Техеран от всички страни и го превръщаха в огромен капан. Свита на две в претъпканата кола, гледах надвесените им над нас стръмни склонове. Тъжно и мълчаливо разговарях със себе си. Може би през тази седмица ще възникне благоприятна възможност да се измъкнем с Махтоб. Може би с някой кораб ще прекосим Каспийско море и ще стигнем в Русия.

„Какво от това – успокоих се аз. – Единственото, което искам, е да се измъкна оттук.“

Всичките ми мисли водеха до ужасяващ извод. Осъзнах, че песимизмът и огорчението ми нарастват с всеки изминал ден. Муди също бе

станал по-раздразнителен и се чудех дали не реагира подсъзнателно на моя униващ дух. Прониза ме ледена тръпка. Напрежението между нас растеше и заплашваше да провали внимателно съставения ми план да притъпя бдителността му. Ако в скоро време нещата не се променят за добро, тогава непременно ще стане нещо лошо.

Като пристигнахме в шахската вила, установихме, че всички мебели са изчезнали. Някога сградата наистина е била едно малко чудо, но сега се издигаше гола и празна. След като вечеряхме, всички до един налягахме заедно в една стая и се приготвихме да спим на пода. Тъй като в стаята спяха и мъжете – всъщност до мен лежеше Ага Хаким, – трябваше да остана облечена през цялата нощ, опитвайки се да си намеря удобна поза за сън, навлечена с мантията и омотана в русарито.

В ранната пролетна нощ през прозорците нахлуваше мразовит въздух. Двете с Махтоб се въртяхме и треперехме от студ цяла нощ, докато иранските ни роднини спяха като къпани.

На сутринта видяхме, че околността е засегната от суша. В резултат бе въведена предохранителна мярка – режим на водата. През деня имахме съвсем малко вода и аз прекарах първата сутрин от „почивката“ в двора с другите жени да чистим салатата в кофа, пълна с леденостудена вода, докато едни от мъжете се търкаляха из къщата и си доспиваха, а други се размотаваха по двора и ни гледаха. По-късно отидоха на езда: на жените не е разрешено да яздят. Разходихме се по брега, който някога може и да е бил прекрасен, но сега целият бе покрит с отпадъци и мръсотия.

Седмицата се влачеше бавно, неудобствата и обидите следваха една след друга. Двете с Махтоб търпяхме, защото знаехме, че така трябва. Вече бяхме свикнали с тези неща.

Настъпващата пролет носеше и оптимизъм, и песимизъм. Снегът по планините скоро щеше да се стопи. Дали приятелят на Рашид щеше да ни преведе в Турция? Топлото време даваше възможност да се действа, но в същото време отминалата зима ми напомняше за дългото ни затворничество. Двете с Махтоб бяхме престояли в Иран вече над седем месеца.

Когато се върнахме в Техеран, Муди научи, че е получил мястото в болницата. Беше луд от радост. По цял ден хвърчеше из къщата и ни се усмихваше – нещо, което отдавна бяхме забравили. Непрекъснато пускаше шегички и отново се превърна в онзи любезен и любящ мъж, който някога ме бе привлякъл толкова силно.

– Всъщност документите ми още не са в ред – призна ми той. – В

болницата обаче ще си затворят очите и ще ми разрешат да работя. Имат нужда от анестезиолог. Щом си оправя документите, ще ми платят за всички изработени часове.

Към края на деня обаче ентузиазмът му взе да се изпарява. Замисли се и аз отлично знаех какво се върти в главата му: как щеше да ходи на работа и едновременно с това да ме държи под око? Оставих го сам. Да видим какво ще измисли. Нямаше да ходи всеки ден на работа, а когато отидеше, имаше кой да ме следи. Насрин щеше да му докладва кога излизам и кога се връщам. Трябваше светкавично да се връщам от училището, защото, докато тя е на лекции в университета, бях длъжна да се грижа за Амир. Изключение от това разписание правеше четвъртък, когато ходех на часове по изучаване на Корана. Тогава Насрин имаше грижата да урежда бавачка на Амир. Просто чувах как мозъкът на Муди щрака ли, щрака. Можеше ли да ми има доверие? Налагаше му се, иначе трябваше да се прости с работата си.

– В четвъртък след занятия ще се прибираш право къщи! – каза той. – Ще те проверявам, така да знаеш!

– Добре – обещах му аз.

– Ще видим – рече Муди. Лицето му светна отново при мисълта, че започва работа.

Използвах свободата си в съвсем редки случаи, само когато си струваше да се рискува. Муди бе достатъчно подъл, за да ангажира колкото си иска роднини да ме шпионират. Самият той го бе правил нееднократно. Когато имаше свободен ден или свършваше по-рано, се появяваше в училище, за да ни придружи. Държеше ме в пълно неведение за намеренията и действията си.

Аз стриктно се придържах към дневната програма, като я нарушавах само когато имах някаква определена цел. Веднъж в училище, по време на междучасието, една учителка тихо влезе в канцеларията и седна на пейката до мен. Познавах я само по физиономия – винаги ми се усмихваше много любезно. Кимнахме си вместо поздрав. Тя се огледа наоколо, за да е сигурна, че никой не ни наблюдава, и после прошепна едва-едва:

– Нагу! (Не говори) Нагу, госпожа Азар. Кимнах утвърдително.

– Говорила с мой мъж теб – жената се бореше с думите. – Тя иска помогне теб.

На фарси няма местоимения „тя“ и „той“. Иранците винаги ги бъркат. Учителката сведе поглед. Ръката ѝ се плъзна почти незабележимо изпод диплите на одеждата и се протегна към моята. Тя се огледа още

веднъж, за да е сигурна, че никой не ни следи. После бързо ме докосна и се отдръпна, а в дланта ми остана късче хартия. На него бе надраскан телефонен номер.

– Ти се обади – прошепна учителката. – Жена. На връщане от училище с Махтоб се отбихме за малко в магазина на Хамид, за да видим какво ще ни донесе тази странна връзка. Като набрах номера, се обади женски глас и на английски се представи за госпожица Алави. Каза, че е щастлива да ме чуе. Обясни, че работи при съпруга на учителката и той разказал на нея и майка ѝ за нашето положение.

– Тъй като говоря английски, защото съм учила в Англия, той ме помоли да ви помогна с каквото мога. Казах, че ще опитам – каза госпожица Алави.

Отново получих доказателство, че не всички иранци трябва да бъдат поставяни в една-единствена категория на фанатизирани американофоби. Госпожица Алави предлагаше помощта си напълно безкористно. Тя рискуваше живота и свободата си само с това, че е разговаряла с мен.

– Как можем да се срещнем? – попита тя.

– Трябва да изчакам сгоден случай – отвърнах.

– Аз мога по всяко време, стига да ви е удобно. Най-добре е в обедната почивка. Ще дойда с кола където и да сте и ще се видим.

– Добре – отвърнах аз.

Кантората ѝ беше далеч от къщата на Мамал, от училището на Махтоб и дори от джамията, където се провеждаха занятията ми в четвъртък. Трудно щяхме да си уредим среща, на която да се опознаем, защото няхахме нито времето, нито възможността за това. Чудех се какви ли са мотивите на госпожица Алави, защото в дискретността ѝ не се съмнявах. Думите ѝ звучаха толкова искрено, че веднага пораждаха доверие.

Дните се точеха бавно и се превръщаха в седмици, а аз продължавах да търся най-сигурния и безопасен начин да осъществя тази среща. Сега, когато Муди ходеше на работа, открих, че мерките за сигурност се бяха засилили. Насрин бе по-бдителна и от съпруга ми. Всеки път, когато прекрочвах прага, тя поглеждаше часовника си. Ала системата за наблюдение и контрол на Муди бе обречена на провал. В град с население четиринайсет милиона той практически не можеше да проследи всички мои действия. Когато един ден се прибрахме с Махтоб от училище, сварихме Насрин ужасно изнервена. Обадили се да я повикат на много важно събрание в университета и тя ме чакаше, за да ми остави Амир. Насрин бързо излезе. Муди бе на работа. Реза и Есей бяха отишли на гости

у роднини.

Веднага се обадох на госпожица Алави.

– Можем да се срещнем днес следобед, сега! – казах ѝ аз.

– Идвам веднага – отвърна тя.

Казах ѝ къде се намира паркът, който бе на няколко преки от къщата.

– Как ще ви разпозная? – попитах я аз.

– Ще бъда облечена в черно палто, панталони и шал. Траурни дрехи. Майка ми почина наскоро.

– Моите съболезнования.

– Благодаря – отвърна тя.

Оставих бележка на Муди. Неговата програма в болницата беше с фиксиран начален час – той ходеше там рано сутрин, – ала никога не се знаеше кога ще свърши. Можеше да се върне както в единатсет вечерта, така и всеки момент.

„Децата са нетърпими. Ще ги заведа в парка“ – написах аз.

Махтоб и Амир много обичаха да ходят в парка. Можех напълно да разчитам на Махтоб и на чувството ѝ за самосъхранение, а Амир бе едва проходил малчуган, така че те не ме тревожеха. Онова, което ме тревожеше, бе как ще реагира Муди на решението ми да изляза от къщи и да ида в парка, непридружавана от никого и без негово разрешение. Надявах се, че ще се прибере у дома преди него.

Децата се бяха заиграли на люлките заедно с други хлапета, когато облечена в черно жена приближи към мен. Иранското облекло винаги създава затруднения да си представите външността на непознат човек, но от онова, което можех да видя, предположих, че е около петдесет-годишна. Може да беше и по-млада. Седна до мен на пейката.

– Оставих бележка на съпруга си – бързо казах аз. – Може да се появи тук.

– Добре! – отвърна госпожица Алави. – Ако дойде, ще се направя, че съм с някое от другите деца.

Тя улови погледа на жената, която седеше на пейка срещу нас, и изрече няколко думи на фарси. – Казах ѝ, че ако съпругът ви дойде, ще се престоря, че съм с нея и нейните деца, а не с вас. Тя се съгласи.

Непознатата прие предложението без никакви възражения. Почваше да ми става ясно, че всъщност иранците страшно обичат интригите. Свикнали са да живеят потайно и вероятно го правят успешно – преди при шаха, сега при аятолаха. Заговори и контразаговори са тяхното ежедневие не само на държавно ниво, но и в семейния живот. Молбата

на госпожица Алави изобщо не учуди или разтревожи непознатата. Напротив, станалото направи деня ѝ много по-вълнуващ и интересен.

– Е, кажете какво ви се е случило? – попита госпожица Алави. – Защо сте в Иран?

Разказах ѝ историята си възможно най-сбито, като не пропуснах важните моменти.

– Разбирам проблема ви – каза ми тя. – Когато учех в Англия, се чувствавах чужда и през цялото време с мен се отнасяха като с чужденка, при все че не исках да е така. Исках да остана в Англия, но се нуждаех от хора, които да ми помогнат да го сторя. Никой обаче не ми съдейства и трябваше да се върна в Иран. Това натъжи много и мен, и майка ми. Решихме да помагаме на чужденците, които идват в нашата страна, когато и с каквото можем. Ще ви помогна. Знам, че мога да го направя.

Тя замълча, овладя чувствата си и после продължи:

– Майка ми почина преди две седмици. Разбрахте това. Преди да склопи очи, тя говореше за вас и ме накара да ѝ обещавам, че имам ли възможност, ще помагам на всеки чужденец. Затова трябва да изпълня обещанието си. Искрено желая да го изпълня. – Госпожица Алави изтри сълзите с крайчето на шала.

– Как? – попитах я аз. – С какво бихте могли да ми помогнете?

– Имам брат, който живее в Захидан – град на границата с Пакистан. Ще...

– Мамо! Мамо! Мамо! – Махтоб се затича към мен. – Татко е тук!

Муди се бе подпрял от външната страна на парковата ограда от ковано желязо и бе вторачил в мен изпълнения си с дълбоко съмнение поглед. Подозрение бе изписано и по лицето му. Той рязко ми направи знак да се приближа.

– Спокойно – прошепнах към госпожица Алави и Махтоб. Дръжте се естествено. Махтоб, върни се на люлките и продължавай да си играеш.

Надигнах се от пейката и се отправих към Муди, благодарна, че оградата ни разделя.

– Какво правиш тук? – сонна се той.

– Денят е толкова хубав – отвърнах. – Идва пролет. Прииска ми се да доведе децата в парка.

– Коя е жената, дето седи до теб?

– Не знам, И тя е довела децата да си поиграят.

– Вие разговаряте. Говори ли английски?

Знаех, че Муди е бил достатъчно далеч, за да чуе каквото и да било,

и затова го излъгах:

– Не. Упражнявам фарси с нея.

Муди подозрително огледа парка, но видя само дечица, които весело и шумно играеха под строгия поглед на майките си. Госпожица Алави и другата иранка бяха отишли при люлките уж да играят с децата си. Нищичко не подсказваше за заговора. Той ме бе проверил и аз се бях оказала там, където бях осведомила, че ще бъда. Без да продума, Муди се въртна и се отправи към къщи.

Бавно се върнах на детската площадка и отидох да залюлея Махтоб и Амир. Умирах от желание да се обърна и да видя дали още ме следи, но продължих да играя ролята си. След минута-две се върнах на пейката. Госпожица Алави изчака още малко, преди да седне до мен.

– Отиде си – рече тя.

Алави улови погледа на другата иранка и ѝ кимна с благодарност. Жената кимна в отговор, без изобщо да е наясно с причината за безмълвния заговор, но очевидно ѝ правеше огромно удоволствие да участва в него. „Каква ли ежедневна агония изживяват тези жени?“ – питах се аз.

Мислите ми бързо се върнаха към собствените ми проблеми.

– Та брат ви...? – попитах, без да губя повече време.

– Живее в Захидан на пакистанската граница. Ще говоря с него и ще го питам дали може да ви измъкне от страната, ако ви заведе в Захидан.

– Дали ще може?

Госпожица Алави снижи гласа си до шепот:

– Той го прави непрестанно. Превежда нелегално през границата.

Настроението ми се повиши. Като си припомних обстоятелствата, при които се стигна до тази среща, осъзнах, че те далеч не са били толкова случайни, колкото изглеждаше. Учителката и нейният съпруг сигурно са знаели, че госпожица Алави не е просто жена, говореща английски, а човек, който може да ми помогне. Те знаят за брат ѝ! Разбира се, аз не съм единствената, която иска да се махне от Иран. Щом тукашният живот е нетърпим за мен, сигурно е нетърпим и за много други попаднали тук човешки същества. Историята на тази страна бе история на потиснически режими и следователно съвсем логично бе да се допусне, че тук отдавна функционира система за нелегално извеждане на хора през границата. Най-последно се бях свързала с един от тези професионалисти!

– Колко струва? – попитах.

– Не се тревожете за пари. Аз ще платя за вас. Заклех се пред майка

си. Ако някой ден решите да ми се отплатите, добре. Ако не, няма значение.

– Кога можем да тръгнем? – казах възбудено. – Как можем да се доберем до Захидан?

– Скоро ще тръгнем – рече тя. – Трябва да ви уредя документи, за да можете двете с дъщеря си да заминете дотам със самолет.

Тя се спря по-подробно на плана си, като подчерта изрично един от етапите. Бързината била от първостепенно значение. Когато всичко се уреди, трябвало да се измъкнем от Муди така, че да забележи отсъствието ни едва след няколко часа. Трябвало да стигнем до летището и да се качим в самолета за Захидан, преди подозренията на Муди да го накарат да потърси съдействието на полицията.

Четвъртък би бил най-подходящ за целта, помислих си аз. Муди ще е на работа. По програма двете с Махтоб сме на училище сутринта и на занятия по Корана следобед. Можехме да стигнем до Захидан, преди Муди изобщо да разбере, че ни няма.

Този план бе далеч по-разумен и професионален от плана на Триш и Сюзън. Хелън и господин Винкоп от посолството бяха подчертали, че най-неочаквано затруднение може да възникне именно ако след бягството ни от Муди се наложи да се крием в Техеран и от него, и от полицията. Госпожица Алави се съгласи с мен, че укриването не е най-разумният начин на действие. Първи ще бъдат алармирани властите на летището, на които ще бъде съобщено, че са избягали американка и нейното дете. Беше изключително важно да минем през летищата в Техеран и Захидан и да стигнем до хората, с които ще пресечем границата, преди да се е появило официалното съобщение за отсъствието ни.

– Колко скоро? – попитах развълнувано.

– Две седмици – отвърна тя. – Ще говоря с брат си. Обадете ми се тази неделя, ако успеете. Хайде да помислим как можем да се срещнем тук още веднъж, за да обсъдим подробностите.

Едва прикривах огромната си радост, а трябваше, и то не само от Муди, Мамал, Насрин и останалите ми врагове, но и от собствената ми дъщеря. Махтоб беше станала превъзходна актриса, но не посмях да я обременя с тази вълнуваща тайна. Щях да ѝ кажа, като наближи моментът на бягството, но не и преди това.

Муди бе прекалено зает със собствените си дела, когато се върнахме от парка, и ме остави насаме с мислите ми, от които главата ми щеше да се пръсне.

Изведнъж сърцето ми замря, като си припомних строгите

предупреждения на Хелън и господин Винкоп за контрабандистите. „Но те говореха за онези по ирано-турската граница – запорих сама със себе си, – а тези хора ще те отведат в Пакистан. И въпреки това контрабандистите са едни и същи навсякъде. Изнасилват те. Ограбват те. Убиват те или те предават на властите. А дали тези ужасни истории не са разпространявани от правителството, за да сплаши хората, или бяха самата истина?“

Госпожица Алави лесно спечели доверието ми, ала не познавах нито брат ѝ, нито безумните смелчаци, които рискуваха живота си в тези авантюри. Изпитвах непреодолимо желание да се видя с Хелън в посолството, за да споделя новия си план с нея, да чуя съветите ѝ и мнението ѝ дали мога да се доверя на госпожица Алави.

На другата сутрин на път към училище двете с Махтоб се отбихме в магазина на Хамид и се обадохме на Хелън. Обясних ѝ с няколко думи за новата връзка, но трябваше да внимавам какво говоря по телефона.

– Ела при мен – отвърна Хелън. – Ще бъде чудесно да се видим днес. Освен това имате писма от близките. Паспортите ви също са тук. Моля ви, елате днес.

– Ще направя опит – отговорих аз.

Обаче как? Беше опасен ден. Муди не беше на работа и не знаех дали ще дойде по обед в училището. Обадох се още веднъж – този път на Елън в службата ѝ – и казах, че искам да ме отведе в швейцарското посолство.

По-късно същата сутрин Елън се обадила у дома и говорила с Муди. Попитала го може ли да я придружим из магазините следобед. Щяла да ни вземе от училище, да обядваме у тях, а после да обиколим магазините, за да потърсим по-леки дрехи за пролетта.

Муди дал съгласието си!

После Елън мина към изпълнение на втората част от нашия план. Телефонът в училищната канцелария извън-ня и служителката подаде слушалката на ханум Шахин. Тя разговаряше на фарси, но от неколкостратното споменаване на името „Бети“ разбрах, че говори с Елън. Така Елън трябваше да провери дали ханум Шахин ще ми разреши да се обади или не. Не ми разреши. Елън трябваше пак да звъни на Муди, за да му каже да се обади в училището, за да ми разрешат да говоря с нея.

Най-сетне се чухме.

– Всичко е наред! – рече Елън с треперящ от вълнение глас. – Ще ви взема с Махтоб от училище.

– Добре – отвърнах и добавих: – Случило ли се е нещо?

– Не! – рязко отвърна Елън.

След петнайсет минути тя отново ми позвъни.

– Говорих с Муди и му казах, че е възникнал ангажимент. Не мога да го направя днес следобед.

– Какво се е случило?

– Промених решението си. Трябва да говоря с теб.

Побеснях. Умирах от желание да се добера до посолството, но не смеех да отида, без да съм сигурна, че Елън ще ме прикрива. Какво ли бе станало? Как бих могла да отида до посолството?

На следващия ден не се появи никаква възможност, защото Муди отново не бе на работа и настроението му бе отвратително. Отведе ни до училището и изляз разпорежданията си – да не сме си тръгвали сами, щял да дойде да ни прибере. Дванайсет мина, но него никакъв го нямаше. Двете с Махтоб покорно чакахме. Колкото повече време минаваше, толкова по-неспокойни ставахме. Само се споглеждахме въпросително. Дали не ни изпитваше? Не знаехме какво да правим. Мина цял час, а Муди все не пристигаше.

– Хайде да се прибираме – казах на Махтоб.

Без да губим време, тръгнахме разтревожени, че може да се е случило нещо, което да усложни и без това несигурното ни положение. Махнах на едно оранжево такси. Остави ни на улица Шариати и ние бързо поехме към къщи. Може би Муди ни следеше. Когато обаче се прибрахме, заварихме Муди проснат на пода в хола и облян в сълзи.

– Какво се е случило? – попитах го аз.

– Нилуфар... – отвърна Муди. – Паднала от балкона на дома им. Бързо да вървим там!

ДВНАДЕСЕТА ГЛАВА

Нилуфар бе деветнайсетмесечната дъщеричка на втория син на Баба Хаджи и Амех Бозорг – Мортеза и жена му Настаран. Тя бе малката сладурана, която, без да иска, съсипа една от тортите за рождения ден на Махтоб. Мила, усмихната и закачлива, Нилуфар се държеше много любвеобилно с мен и Махтоб. Отначало се разстроих, но скоро в съзнанието ми светна предупредителна лампичка. Ами ако това е клопка? Дали Муди не бе замислил някаква измама, за да ни отведе някъде? Не можех да направя нищичко. Последвахме го до улица Шариати и взехме такси. Тревогата изостряше сетивата ми. Дали Елън не бе споделила нашата тайна с Муди? Или бяха звънели от посолството? Дали не ни водеше в някакво тайно убежище, където нямаше да имаме никаква възможност да се свържем с когото и да било? На два пъти сменяхме превозни средства и докато се носехме бясно, се молех Махтоб да не се издаде, че кварталът ѝ е известен. Насочвахме се по познат маршрут, който водеше към Секцията но интереси на САЩ към швейцарското посолство. Оказа се, че болницата, в която се озовахме, се намира точно срещу посолството! Муди бързо ни въведе в приемната и попита за стаята на Нилуфар. Колкото и малки да бяха познанията ми по фарси, схванах, че има някакъв проблем и Муди се опитва да преодолее бюрократичните ограничения, като изтъква компетентността си на лекар. Няколко минути той спори разгорещено с медицинската сестра на рецепцията, после ни обясни, че ние с Махтоб не може да влезем, защото не сме с чадори. Веднага разбрах причината за гнева му – ако сам отидеше да види Нилуфар, трябваше да ме остави без надзор в приемната, която гледаше право към посолството! Разбрах, че не става въпрос за клопка. Нилуфар наистина бе пострадала. За миг забравих собствените си грижи. Заболя ме сърцето за малкото момиченце и родителите му.

Най-сетне Муди реши, че роднинските му чувства са по-силни от факта, че ще остави без надзор семейството си. Освен това, разбира се, не знаеше, че аз знам къде се намираме.

– Стойте тук! – изкомандва и хукна да научи повече подробности за състоянието на Нилуфар.

Ужасно положение – да си толкова близо до посолството и да не можеш да действаш. Не си струваше за няколко минути, прекарани с Хелън, да събуждам яростта на Муди.

А той се върна почти веднага:

– Тук няма никой. Мортеза я е завел в друга болница, а Настаран се е прибрала у дома, така че отиваме у тях.

Бързо се отправихме към къщата им, която бе наблизко. Минахме покрай посолството. Положих всички усилия да гледам право пред себе си и тихичко си пожелах и Махтоб да не погледне към сградата. Не исках Муди да разбере, че мястото ни е познато. Къщата на Мортеза и Настаран се намираше на една пресечка зад посолството. Там вече се бяха събрали няколко жени, за да изразят съчувствието си. Сред тях бе и племенницата на Муди Фереше, която приготвяше чай. Настаран крачеше напред-назад, като през пет минути излизаше на балкона и гледаше към улицата в очакване на съпруга си и на новини за дъщеря си. Именно от този балкон бе паднало момиченцето. Претърколило се през нестабилния метален парапет, висок едва половин метър, и бе паднало от третия етаж на тротоара. Балконът бе съвсем обикновен, както бе обикновена и тази трагедия за Техеран. Минаха два часа. Почти не разговаряхме, а разменените реплики бяха кратки и нервни. Махтоб не се отделяше от мен, а лицето ѝ бе опънато и сериозно. И двете си мислехме за хубавото като кукла весело детенце и заедно шепнехме молитви към Господа да бди над малката Нилуфар. Опитах се да утеша Настаран и тя разбра, че чувствата ми са съвсем искрени. Двете с Махтоб придружихме Настаран при едно от поредните ѝ излизания на балкона. Видяхме Мортеза в другия край на двора. Той вървеше към къщи, прикрепян от двамата си братя. В ръцете им имаше кутии с носни кърпички, които се намираха много рядко. Настаран нададе смразяващ кръвта писък, защото разбра какво се е случило. Тя хукна към вратата и посрещна мъжете на стълбищната площадка.

– Морде! Мъртва е! – промълви Мортеза със замъглени от сълзи очи.

Настаран припадна. Почти веднага домът се изпълни със скърбящи роднини. Те се блъскаха в гърдите и виеха, както повелява ритуалът. Муди, Махтоб и аз плачехме заедно с тях. Изпитвах дълбоко и искрено съчувствие към Настаран и Мортеза, ала през дългата скръбна нощ, която прекарахме у тях, започнах да се питам по какъв начин би засегнала плановете ни тази трагедия. Беше вторник, а в неделя трябваше да се срещнем с госпожица Алави. Дали щях да спазя уговорката си, или животът ни щеше да се промени чувствително след нещастията с Нилуфар? Трябваше по някакъв начин да се добера до телефон, за да ѝ позвъня, както и на Хелън в посолството. Освен това горях от нетърпение да

разбера какво става с Елън. На следващата сутрин се облякохме в тъмни траурни дрехи и се приготвихме да придружим семейството и множеството роднини до гробищата. Бяха поставили малката Нилуфар в хладилна камера през нощта, а днес родителите ѝ трябваше да извършат ритуалното измиване на мъртвото ѝ телце, докато останалите роднини четяха специални молитви. После щяха да отнесат завитото в обикновен бял плат тяло на Нилуфар и да го положат в земята. Докато се приготвяхме в спалнята за този тъжен ден, аз предложих на Муди:

– Защо да не остана вкъщи и да гледам всички деца, докато големите са на гробищата?

– Не! – отсече Муди. – Трябва да дойдеш с нас.

– Не искам Махтоб да гледа такива неща. Наистина ще е по-добре, ако си остана вкъщи и се грижа за малките.

– Не!

Когато обаче отидохме у Настаран и Мортеза, повторих предложението си пред останалите и всички решиха, че така е по-добре. Муди бързо отстъпи, защото бе прекалено зает, за да се занимава с мен. Не се осмелявах да напусна къщата без негово разрешение, но щом останах сама с нищо неподозиращите деца, сграбчих телефона и позвъних на Хелън в посолството.

– Моля те, ела. Трябва да говоря с теб – каза Хелън.

– Не мога. Намирам се почти срещу теб, но не мога да дойда.

Помислих, че може би ще е възможно да изведа децата в някой парк по-късно, след като се върнеха възрастните.

С Хелън се уговорихме да се срещнем в три часа в парка близо до посолството. Не успях да се свържа с госпожица Алави, което ме потисна, ала хванах Елън в службата и разговорът ми с нея бе ужасяващ.

– Ще кажа на Муди абсолютно всичко – рече Елън. – Ще му кажа, че се опитваш да избягаш.

– Не постъпвай така с мен! – молах я аз. – Споделих с теб, защото си американка. Казах ти, защото обеща да пазиш тайната ми. Ти ми обеща да не казваш на никого!

– Казах всичко на Хормоз – отговори Елън, а в гласа ѝ се промъкна рязка нотка. – Той наистина ми се ядоса. Каза ми да не припарвам до посолството и да кажа на Муди всичко, защото това е мой ислямски дълг. Ако не му кажа, и на вас с Махтоб ви се случи нещо, грехът ще падне върху мен, все едно че съм ви убила. Длъжна съм да му кажа!

Онемях от ужас. Муди може да ме убие! Сигурно ще ме заключи и ще ми отнеме Махтоб. Малките безценни късчета свобода, които си бях

извоювала, щяха да бъдат изгубени завинаги. След подобен случай той нямаше никога повече да ми вярва.

– Недей, моля те! – хлипах аз. – Моля те, не му казвай!

Крещях й но телефона, плаках, умолявах я да си припомни, че сме землячки, но тя остана непреклонна. Трябвало да изпълни ислямския си дълг от любов към мен, за мое добро и за доброто на моята дъщеря. Трябвало да каже на Муди.

– Остави ме да му кажа сама – изрекох отчаяно. – Мога да се справя по-добре от теб.

– Добре – реши Елън. – Ще ти дам малко време, но ако не му кажеш ти, ще му кажа аз.

Затворих телефона с чувството, че на врата ми е нахлузена ислямска примка. Какво щях да правя сега? Колко дълго можех да чакам? Още колко време щях да намирам извинения пред Елън и да отлагам признанието си? Трябваше ли да казвам на Муди? Как би реагирал? Ще ме набие – в това нямаше никакво съмнение, – но докъде щеше да го доведе яростта му? А след това? Господи, как ми се искаше да си бях държала езика зад зъбите и да не бях споменавала и дума на Елън! Как можех да предвидя, че ще ме провали не иранец, а американка от родния ми град? Обзета от ярост, огледах познатата обстановка в мръсния дом. Като не знаех какво друго да направя, запретнах ръкави и се захванах да чистя. Започнах от кухнята. Подът на иранските кухни е като на баня – има наклон и като плиснеш кофа вода, всички мръсотии отиват право в канализацията. Започнах да изливам кофа след кофа, после взех да търкам между металните кухненски шкафове – нещо, което иранските домакини не си правят труда да вършат. Изпод шкафове изплуваха вече умрели гигантски хлеббарки. Като се борех с погнусата, изтърках кухнята до блясък, без да обръщам внимание на невъобразимия шум, който вдигаха петнайсетината дечурлига в хола. След като прегледах запасите от продукти, реших да приготвя вечеря. Яденето е основното социално занимание на тези хора и знаех, че ще ми бъдат много благодарни, ако ги посрещна с топло блюдо при завръщането им от гробищата. А аз просто трябваше да върша нещо. Тъй като в хладилника намерих малко телешко, а не обичайното овнешко месо, реших да приготвя таскебап, персийско блюдо, което Муди особено харесва. Нарязах и запържих голямо количество кромид лук. След това наредих пласт кромид, пласт месо и щедро залях ястието с къри и подправки. Отгоре нарязях картофи, домати и моркови. От врящата тенджера в кухнята се разнесе приятната миризма на телешко варено. Сърцето ми се свиваше от напрежение, но

установих, че обичайните домакински занимания са в състояние да ме мобилизират. Трагичната смърт на Нилуфар ми даваше още няколко дни свобода. По време на траура Муди нямаше да види Хормоз и Елън. Осъзнавах, че най-добрият вариант е да поддържам статуквото, доколкото мога, и да се надявам госпожица Алави да направи някакво чудо, преди предателството на Елън да е предизвикало криза. „Не спирай да работиш“ – внушавах си аз. Когато опечалените се върнаха, правех специалитета си – бакла по ливански.

– Не се прави така. Ние го приготвяме различно – рече Фереще, като видя, че съм сложила кромид лук в гозбата.

– Остави ме да го приготвя, както аз си знам – отвърнах ѝ аз.

– Да, но никой няма да го яде.

Фереще не позна. Семейството омете до шушка всичко, което бях приготвила, и ме обсипа с похвали. Разбира се, на мен ми стана много приятно, пък и Муди бе доволен, но моят мотив бе съвсем друг. Знаех, че за възрастните тази седмица щеше да бъде ангажирана с множество ритуали, и исках да си подсигуря задължението да се грижа за децата и домакинството. След като се нахраниха, роднините единодушно ми гласуваха доверие да се занимавам с малките и прехраната. Когато към три часа следобед предложих да заведа децата в парка, всички бяха във възторг от идеята. За голямо мое разочарование обаче веселякът Маджид, винаги готов за игри и закачки, дойде с нас. Видях отдалеч Хелън и ѝ кимнах почти незабелязано, че е невъзможно да говорим. Тя ни погледа известно време, но не посмя да приближи.

Седмицата се влачеше едва-едва. Втори път не успях да се добера до телефона, защото някой от възрастните все си намираще причина да остане къщи с мен и децата. Когато най-после Муди ми каза, че жалейката свършва в петък и Махтоб трябва да се върне в училище още в събота, страшно се зарадвах, защото уговорената среща с госпожица Алави бе в неделя.

Муди бързо забрави скръбта си по Нилуфар и потъна в собствените си грижи. В тревожния му замислен поглед започнаха да проблясват искрици лудост, които ми бяха познати отпреди, и това ужасно ме разтревожи. Тази лудост ме хвърляше в паника. Понякога изглеждаше, като че Елън вече е говорила с него. Друг път си мислех, че той всъщност има достатъчно собствени причини, за да пошурее. В събота се държа особено зле с нас. Без да ни изпуска за миг от очи, ни придружи чак до самото училище. Държеше се дръпнато и злобно, докато крачехме по улицата, а после грубо ни набута в едно такси. С Махтоб само се споглеждахме

уплашено, предчувствайки някаква неприятност.

В училището Муди ми заяви в присъствието на Махтоб:

– Остави я тук. Тя трябва да се научи да стои сама. Заведи я до класната стая и се върни, за да се прибираме.

Махтоб изпищя и се вкопчи в края на палтото ми. Бе едва петгодишна и не бе в състояние да оцени двойната опасност – да събуди яростта на баща си и да бъде разделена от майка си.

– Махтоб, дръж се! – бързо изрекох аз. Опитах се да говоря утешително ала гласът ми трепереше. – Няма страшно! Ела, ще те заведа в класната стая. На обед ще дойда да те взема.

Махтоб смирено ме последва по коридора. Колкото повече приближаваше към класната стая и се отдалечаваше от заплахата, която представляваше баща ѝ, толкова по-силно усещаше раздялата си с мен и започна да подсмърча, а после направо се разхлипа. Пред стаята вече виеше от ужас, както бе правила през първите два учебни дни.

– Махтоб! – помолих я аз. – Трябва да се успокоиш. Татко наистина е ядосан.

Думите ми бяха заглушени от писъците на Махтоб. С едната си ръка ме държеше здраво за дрехата, а с другата блъскаше настрана учителката.

– Махтоб, моля те! – плачех аз. Внезапно пълната с момиченца класна стая зяпна от изненада и смущение. Като една всички посегнаха към шаловете си, за да се убедят, че са на място и главите им са плътно покрити. Мъж бе влязъл в тяхното светилище! Вдигнах очи и видях Муди. Беше се надвесил над нас, а оплешивяващото му теме бе почервеняло от сляпа ярост. Вдигнатият му юмрук всеки миг щеше да се стовари върху ни. Очите му бяха помътнели от демоничен бяс.

ТРИНАДЕСЕТА ГЛАВА

Муди сграбчи Махтоб за ръката и я заблъска. После я завъртя към себе си и я плесна през лицето.

– Недей! Не я бий! – изпищях аз.

Махтоб извика от изненада и болка, но успя да се изплъзне от ръцете му и посегна отново към палтото ми. Опитах се да застана помежду им, но той бе по-силен и от двете ни и продължи да ѝ нанася удари, където свари, и пестниците му попадаха по гърба и ръцете на малката му жертва. С всеки следващ удар писъците на Махтоб ставаха все по-силни и покъртителни. Увиснах като побъркана на ръката му и се мъчех да я измъкна от лапите му. С един замах на лявата си ръка Муди залепи Махтоб на стената. Ханум Шахин и другите учителки бързо я обградиха, за да я запазят от гнева на баща ѝ. Тя се опита да избяга, да се измъкне от прегръдките им, ала напразно. Яростта на Муди си намери нов отдушник. Дясната му ръка, свита в юмрук, се стовари върху главата ми, аз се олюлях и политнах назад.

– Ще те убия! – закрещя ми на английски той.

Очите му святкаха от злоба. Изглежда учителките предизвикателно, сграбчи ме за китката и се обърна направо към ханум Шахин:

– Ще я убия!

Каза го тихо и заканително. Дръпна ме за ръката, а аз бях твърде замаяна от силния му удар, за да му окажа каквато и да е съпротива. Въпреки замъгленото ми и изпълнено с ужас съзнание аз си давах сметка, че всъщност така е по-добре – бях успяла да обърна гнева му към себе си. Реших да си тръгна с него, за да го отдалеча от Махтоб. „Всичко е наред – казах си аз, – щом не са заедно. Докато съм с него, тя ще се оправя.“ Махтоб внезапно се изскубна от ръцете на учителките и се втурна към мен, за да ме защити, като ме задърпа назад.

– Не се тревожи, Махтоб – хлипах аз. – Ще се върна. Остави ни. Остави ни!

Ханум Шахин пристъпи плахо напред и прегърна Махтоб. Останалите учителки отстъпиха назад, за да ни направят път да минем. Всички тези жени бяха безпомощни пред гнева на един-единствен натрапник. Махтоб закрещя още по-пронизително и отчаяно. Муди ме повлече по коридора и ме измъкна на улицата. От болка и страх ми се виеше свят, ужасявах се какво ли може да ми стори. Ще ме убие ли наистина? Ако

оцелея, какво ще направи на Махтоб? Дали ще я видя някога пак?

На улицата той извика към едно оранжево такси:

– Направо!

Колата спря до нас. Муди отвори задната врата и грубо ме блъсна вътре. Там вече имаше четири-пет иранци, затова Муди седна отпред. Таксито рязко потегли и се вля в автомобилния поток, а Муди, за когото останалите пътници сякаш не съществуваха, се обърна към мен и закрещя:

– Ти си отвратителна! Писна ми от теб! Ще те убия! Днес ще те убия!

Продължи да ме заплашва още известно време, през което гневът ми се надигна с такава сила, че пресуши сълзите и страха ми.

– Така ли? – саркастично отвърнах аз. – Каж ми как по-точно възнамеряваш да ме убиеш?

– С голям нож. Ще те нарежа на парчета и ще изпратя носа и ухото ти на твоите роднини. Те никога вече няма да те видят. Заедно с пепелта ти ще им изпратя и едно изгорено американско знаме.

Страховете ми се върнаха с още по-голяма сила. Защо го бях предизвикала? Беше обезумял и никой не можеше да каже на какво е способен. Заплахите му звучаха съвсем сериозно. Знаех, че е в състояние да извърши всичко, което описва с такива зловещи подробности. Муди продължи да беснее, да крещи и да псува. Единственото, на което можех да се надявам, бе гневът му да се излее в приказки, а не в действия. Таксито се носеше към болницата, в която работеше, а не към къщи. В един миг млъкна. Явно обмисляше следващите си ходове. Когато колата попадна в задръстване, се обърна назад и ми нареди:

– Слизай!

– Няма да сляза! – бързо отвърнах аз.

– Казах „Слизай!“ – изкрещя той, посегна към дръжката на задната врата и я отвори. С другата си ръка ме блъсна и аз се озовах на улицата, залитайки от рязкото движение. За моя изненада Муди остана в таксито и преди да осъзная какво става, вратата хлопна и то бързо се отдалечи. Заобиколена от тъпла забързани хора, аз се почувствах най-самотния човек в света. Първата ми мисъл бе за Махтоб. Дали Муди щеше да се върне в училището, за да я бие и да я отведе далеч от мен? Не, реших аз, нали продължи към болницата. Знаех, че по обяд ще отиде да я прибере от училище, но не преди това. Дотогава ми оставаха няколко часа. „Намери телефон – казах си аз. – Обади се на Хелън. Обади се в полицията. Обади се на някой, който може да сложи край на този кошмар.“ Никъде

не успях да открия телефон и дълго се лутах из улиците, а русарито ми бе подгизнало от сълзи. Изведнъж разпознах квартала. Бях само на няколко преки от апартамента на Елън. Побягнах с всички сили, като проклинах веещите се поли на палтото, които ми пречеха да тичам, и се молах Елън и Хормоз да са си у дома. Щом не можех да се свържа с посолството, то трябваше да се доверя на Елън и Хормоз! Трябваше да се доверя на някого! Като наближих дома на Елън, си спомних за магазина, чийто телефон използвах. Може би все пак е по-добре да се обадя в посолството. Минах на бегот край апартамента им и се отправих към магазина. Гледах да не предизвиквам каквото и да е подозрение. Влязох вътре и обясних възможно най-спокойно на собственика, че съм приятелка на Елън и трябва да се обадя по телефона. Той ми разреши. Скоро чух гласа на Хелън и спокойствието ми отиде по дяволите.

– Моля те, помогни ми, трябва да ми помогнеш – хлипах в слушалката аз.

– Успокой се и ми разкажи какво се е случило – рече Хелън.

Разказах ѝ всичко от игла до конец.

– Няма да те убие – убеждаваше ме Хелън. – И преди го е казвал.

– Не, този път изглеждаше съвсем сериозен. Ще го направи, сигурна съм. Моля те, трябва да се видим. Ела.

– Можеш ли да дойдеш в посолството? – попита Хелън.

Прецених възможностите си. Щях да успея да отида дотам и да се върна в училището по обяд. Трябваше да отида, въпреки че рискувах, но си струваше заради детето ми.

– Не! – отвърнах. – Не мога да дойда до посолството.

Знаех, че Хелън биваше ежедневно обсаждана от стотици чужденци, попаднали в Иран, всеки със своята тъжна и отчаяна история. Времето ѝ бе ценно и тя почти не бе в състояние да напуска посолството, но сега имах голяма нужда от нея.

– Трябва да дойдеш! – изплаках аз.

– Добре. Къде?

– В училището на Махтоб.

– Добре.

Бързо се отправих към главната улица, като се оглеждах за оранжево такси. По лицето ми се стичаха сълзи. Блъсках пешеходците, които ми се пречкаха и ме бавеха. Тъкмо когато минавах покрай Елънови, Хормоз случайно надникна през отворения прозорец на втория етаж.

– Бети! Къде отиваш? – викна той.

– Никъде! Добре съм. Остави ме на мира. Хормоз долови паниката

в гласа ми и изскочи от къщата. Догони ме бързо.

– Какво се е случило?

– Защо не ме оставиш на мира! – изхлипах аз. – Няма да те оставя.

Какво има?

– Нищо. Трябва да вървя.

– Ела у дома – предложи Хормоз.

– Не мога. Трябва да отида в училището на Махтоб.

– Ела, ела – меко повтори той. – Ще поговорим и ще те закараме до училището.

– Не искам. Обадох се в посолството и имам среща с едни хора в училището.

Иранската гордост на Хормоз бе засегната.

– Защо си се обаждала в посолството? Нямах никаква работа да се обаждаш там. Не ги замесвай в твоите проблеми. Те не могат да ти помогнат по никакъв начин.

В отговор изхлипах.

– Правиш голяма грешка! – продължи покровителствено Хормоз. – Ще си имаш сериозни неприятности с Муди, задето си звъняла в посолството.

– Тръгвам си – рекох, – отивам в училището на Махтоб.

Като разбра, че не ме е накарал да променя решението си и искам да бъда с дъщеря си, Хормоз каза:

– Тогавя двамата с Елън ще те закараме.

– Добре, но веднага – казах аз.

В училището цареше възбуда. Ханум Шахин каза, че Махтоб е в клас – тъжна, но тиха. Тя предложи да не я безпокоим и аз се съгласих. Елън и Хормоз дълго разговаряха с директорката, за да разберат дали не преувеличавам. Хормоз бе притеснен и угрижен. Не му харесваше лудостта на Муди, не му се искаше да гледа страданията ми. Търсеше начин да разреши този проблем, без да предизвиква повече неприятности. След известно време госпожа Азар приближи и ми каза:

– Отвън те търсят.

– Кой – с подозрение запита ханум Шахин. Хормоз й каза нещо на фарси и лицето на директорката притъмня. Не желаше в тази история да се намесват служители на швейцарското посолство. Въпреки намръщената й физиономия излязох да говоря с тях. Хелън и господин Винкоп ме чакаха пред училището. Поканиха ме да седна в кола, която не носеше отличителните знаци на дипломатически автомобил. Там им разказах за случилото се.

– Ще те заведем в полицията – заяви господин Винкоп.

Полицията! Дълго се бях колебала дали да използвам тази възможност и винаги я бях отхвърляла. Това бе иранска полиция, която съблюдаше иранските закони, а според тях Муди бе пълновластен господар на семейството. Те може би щяха да ми помогнат до известна степен, ала мен ме плашеше окончателното им решение. Имаха правото да ме депортират, като ме принудят да напусна страната без дъщеря ми. Махтоб щеше да си остане винаги тук в тази ненормална страна с безумния си баща. Сега обаче полицията изглеждаше единствената ми алтернатива. Събитията от сутринта бяха сякаш пред очите ми и това ме убеди още повече, че Муди ще изпълни заплахите си. Страхувах се и за себе си, и за Махтоб.

– Добре – съгласих се. – Отиваме в полицията, но първо ще взема Махтоб.

Върнах се в училището, където Хормоз и Елън продължаваха да разговарят с ханум Шахин.

– Отивам да взема Махтоб – заявих аз. Госпожа Азар преведе думите ми, а после и отговора на ханум Шахин. Думите ѝ пронизаха съзнанието ми и аз инстинктивно усетих рязката промяна в поведението, на директорката. В продължение на месеци и особено тази сутрин тя явно бе на моя страна във войната срещу съпруга ми. Сега обаче бях извършила неппростим грях – бях довела служители от Секцията по интереси на Съединените щати в нейната обител. Официално те бяха представители на швейцарското посолство, ала представяха Америка. Работата на ханум Шахин обаче бе да мисли, преподава и проповядва срещу американците. Тя бе назначена на поста си заради своята твърда политическа убеденост.

Ханум Шахин каза:

– Не можем да ви я дадем. Такъв е ислямският закон. Това училище е ислямско и трябва да спазваме закона, който казва, че детето принадлежи на своя баща. При това положение не можем да ви дадем детето. Невъзможно.

– Трябва да ми я дадете. Той ще ѝ причини зло – изкрещях аз.

Ханум Шахин доби още по-строг вид.

– Не! Не трябваше да водите хората от посолството тук.

– Добре тогава, ще дойдете ли с мен и Махтоб в полицията? Ще дойде ли представител на училището с нас?

– Не! – отвърна ханум Шахин. – Ние не знаем нищо.

– Но той ми заяви пред вас, че ще ме убие.

– Нищо не знаем! – повтори директорката. Погледът ми спря върху ханум Матави, една от чиновничките, която бе най-добрата ми ученичка по английски.

– Ти ще дойдеш ли с нас? Чу го какво каза.

– Да! – отговори тя – Чух да го казва.

– Ще дойдеш ли с мен в полицията?

Ханум Матави хвърли бърз поглед към ханум Шахин, която вирна брадичката и изцъка с език: „Не.“

– Не мога в работно време, но като свършат часовете, ще дойда с теб в полицията и ще им кажа, че е заявил, че ще те убие – каза ханум Матави.

При това упорство ханум Шахин се намръщи още повече. Препъвна на всяка крачка, онемяла от страх, изпълнена с омраза към ислямския закон, който ми отнемаше правото да съм с дъщеря си, аз излязох навън и се върнах в колата на посолството.

– Не ми дават Махтоб – изплаках. Не искат да дойдат в полицията.

– Какво смяташ да правиш? – попита Хелън.

– Не знам – отвърнах.

Думите „полиция“ и „ислямски закон“ не излизаха от главата ми. Ако ислямският закон оказва такова въздействие върху ханум Шахин, тогава какво можех да очаквам от полицията? Там работеха мъже. Сега вече бях сигурна, че отиването ми в полицията означаваше да загубя Махтоб завинаги. Не можех да постъпя по този начин, дори да рискувам собствения си живот. Можех ли да заложа на възможността Муди да се успокои и остави заплахите си неизпълнени, можех ли да се надявам, че няма да ми посегне? Имах ли изобщо някакъв избор? Хелън и господин Винкоп се опитваха да ми помогнат да разсъждавам логично. Разбираха страха ми от полицията, ала се бояха и за мен, и за невинното петгодишно момиченце, попаднали под ударите на един развилнял се луд. Изказах гласно мислите си и им разказах за госпожица Алави и плановете й да накара брат си да ни измъкне в Пакистан.

– Толкова сме близко до изпълнението и затова мисля, че просто трябва да почакам и видя какво ще се случи. Може би ще успеем да се измъкнем по този начин.

– Ти си луда – любезно изрече Хелън. – Отиди в полицията. Те ще ти помогнат да напуснеш Иран. Остави Махтоб тук.

– Никога! – отвърнах и още веднъж се удивих от бездушното отношение на Хелън.

Тя бе мил човек и нямаше никакво намерение да ме оскърби или да

ми причини болка. Припомних си, че е иранка от арменски произход. Бе закърмена с коренно различна философия. За нея децата наистина принадлежаха на бащите си. Тя просто не познаваше майчиния инстинкт.

– Няма ли да отидеш в полицията? – попита ме господин Винкоп.

– Не. Отида ли, повече никога няма да видя Махтоб. Служителят на посолството въздъхна дълбоко.

– Добре. Сега не можем да направим нищо повече за вас. Може би трябва да говорим с приятелите ви.

Извиках навън Елън и Хормоз.

– Можете ли да ѝ помогнете? – попита господин Винкоп.

– Да – отвърна Хормоз, – няма да я оставим тук сама. Ще останем, докато пристигне Муди. Ще откараме Бети и Махтоб у нас и ще направим всичко необходимо, за да са в безопасност. Ще ги задържим у нас, докато се реши проблемът.

Всички се поуспокоихме. Елън и Хормоз по свой начин искаха да ни помогнат. Хелън и господин Винкоп ми оставиха домашните си телефони и ме накараха да обещаая, че ще им позвъня веднага, ако се появят нови проблеми. После си отидоха. Елън, Хормоз и аз зачакахме пред училището, седнали в колата им, да се появи Муди. По едно време Хормоз рече:

– Въпреки че по този начин пренебрегваме ислямския си дълг, с Елън решихме да не казваме на Муди за хората от посолството и за твоите планове. Поне засега. Трябва обаче да ни обещаеш, че няма да предприемаш нищо.

– Благодаря ви – прошепнах аз. – Обещавам да стоя в Иран, стига да съм с Махтоб. Обещавам да не правя опити за бягство.

Бих се заклела в думите си над Корана, ако имаше и такъв пред мен. Малко преди дванайсет пред училището спря такси и от него слезе Муди. Той веднага ни видя.

– Защо си ги въвлякла в тази история? – изкрещя ми той.

– Не ни е въвлечала – намеси се Хормоз. – Не искаше да идваме, но ние настояхме.

– Не е вярно! – обвини го Муди. – Отишла е и ви е повикала. Намесва ви в нашите семейни разправи.

За разлика от Мамал и Реза, които не смееха да се опълчат срещу своя роднина, Хормоз му се опъна. По-млад, по-силен и много по-як, той знаеше, че ще надвие Муди, ако работата опре до физическа разправа. Муди също го знаеше. Хормоз обаче предпочете разумния подход.

– Хайде да вземем Махтоб, да отидем у нас и да седнем да обсъдим

нещата – предложи той.

Муди се замисли, подметна, че Елън и Хормоз явно ме защитават, но се съгласи. Цял следобед стояхме у тях. Махтоб лежеше свита на кълбо в скута ми, не смееше да ме пусне и слушаше със страх дългата тирада, в която се впусна баща й. Разказа на Елън и Хормоз каква лоша жена съм. Трябвало да се разведе с мен преди години. Каза им, че ненавиждам аятолах Хомейни, което бе вярно и разбираемо, и че съм агент на ЦРУ, което бе смехотворно, но доказваше степента на неговата лудост. Усетих, че сега ми се открива възможност да си го върна.

– Писна ми да го защитавам – изсъсках. – Причината, поради която иска да остане в Иран, е, че е лош лекар.

Не вярвах на думите си – Муди бе компетентен, даже отличен лекар, но не можех да се боря с честни методи.

– Той е толкова лош лекар, че го изритаха от болницата в Алпена. Непрекъснато го съдеха заради грешки в лечението.

Известно време си разменяхме злъчни обиди, а после Хормоз изведе Муди, под предлог че трябва да купи цигари на Елън. Елън използва тази възможност, за да ме посъветва да не говоря нищо лошо.

– Стой си кротко и го остави да разправя за теб каквото си иска, без да му отвърщаш – рече тя. – Просто се дръж мило с него. Няма значение какво говори.

– Но неговите думи са стопроцентови лъжи.

– Иранците направо се вбесяват, когато ги обидиш – предупреди ме Елън.

Щом Муди и Хормоз се върнаха, схватката продължи. Ненавиждайки себе си, аз хапех устни и се опитвах да следвам съвета на Елън, докато слушах как Муди беснее срещу мен. Знаех, че думите му не могат да ми причинят физическа болка, а Елън и Хормоз ми бяха обещали да ме приютят в дома си. Затова седях покорно и чаках Муди да излее гнева си докрай. Тактиката ми успя. Постепенно той се успокои и Хормоз дипломатично се захвана да изглади противоречията помежду ни. Искаше да ни одобри. Искаше да бъдем щастливи. Знаеше, че и смесените бракове могат да бъдат успешни. В края на краищата бе щастлив и смяташе, че и Елън е щастлива. Най-после Муди отсече:

– Добре, прибираме се у дома!

– Не – отвърна Хормоз. – Трябва да останете, докато разрешим проблема.

– Не! – изръмжа Муди. – Отиваме си у дома. Няма да оставаме у вас.

За мой ужас Хормоз отвърна:

– Добре, но ще се радваме да останете.

– Не можеш да ме принудиш да си тръгна с него! – извиках аз. – Обеща на... – почти си прехапах езика, за да не се изтърва и кажа „хората от посолството“, – обеща, че ще ни закриляш. Не можеш да ме изпратиш вкъщи с него!

– Той няма да ти направи нищо – отвърна ми Хормоз, като гледаше Муди право в очите. – Само си приказва. – И изцъка с език.

– Тръгваме си! – повтори Муди.

– Добре – съгласи се Хормоз.

Махтоб замръзна в ръцете ми. Значи щяхме да останем на милостта на този луд, човека, който днес се закле да ме убие?

– Хайде! – изръмжа Муди. Докато се готвехме да си тръгваме, успях да остана за миг насаме с Елън.

– Моля те, обади се да видиш как сме. Знаем, че ще се случи нещо – изхлипах аз.

Таксито ни остави пред магазина за плодове и зеленчуци на улица Шариати и въпреки ужасните преживелици през този ден Махтоб не може да съдържи радостния си възглас, като зърна на витрината нещо специално.

– Ягоди! – извика тя.

Не знаех, че в Иран има ягоди. Те са любимият ми плод.

– Може ли да купим, тате? Моля те – рече Махтоб. Муди отново побесня.

– Нямах нужда от ягоди. Много са скъпи! Махтоб се разплака.

– Хайде към къщи! – изръмжа Муди и ни подкара към уличката.

ЧЕТИРИНАДЕСЕТА ГЛАВА

Колко безсънни нощи бях прекарала в тази потискаща обстановка! Но тази беше най-страшната. През цялата вечер Муди не ми обърна никакво внимание и заговорнически си шепнеше с Мамал и Насрин. Когато най-сетне дойде да си легне, полунощ отдавна минаваше. Страхът гонеше съня от очите ми, но се престорих, че спя дълбоко.

Той бързо заспа, ала аз останах нащрек и с напредването на нощта страховете ми нараснаха. Не можех да се надявам на никаква закрила нито от Мамал, нито от Реза, нито от когото и да било. От Муди не чаках нищо добро – лудостта му се засилваше. Не можех да заспя от страх, че той ще се събуди и ще връхлети върху мен с нож, с въже или просто с голи ръце. Може би щеше да се опита да ми инжектира бързодействаща отрова.

Минутите се точеха и ми се струваха безкрайни. Напрегнато слухтах, за да доловя и най-слабия тревожен шум, а ръцете ме боляха, защото притисках до себе си Махтоб. Не преставах да се моля наум, докато очаквах смъртта си, безпомощна срещу яростта на полуделия ми съпруг.

Мина цяла вечност, преди призивът за молитва да прозвучи от градските високоговорители. След няколко минути чух Муди да се моли в хола заедно с Мамал и Насрин. Махтоб неспокойно се размърда в леглото. Първите утринни лъчи разкъсаха мрака на ужасната нощ.

Махтоб стана за училище. Трепереше от страх и се хвана за стомаха от мига, в който се събуди. Оплакваше се от болки и докато се обличаше, на няколко пъти изтича до тоалетната.

Сега знаех, наистина знаех следващия ход на Муди. Усетих го по очите и тона му, като подвикваше на Махтоб да бърза, а после се обърна към мен:

– Днес ще я заведе аз. Ти оставаш тук.

През тези осем месеца двете с Махтоб бяхме неразделни съюзници в борбата срещу голямата мечта на Муди да ни превърне в истинско иранско семейство. Заедно можехме да се съпротивяваме, поотделно със сигурност щяхме да се огънем и предадем.

– Ако те отведе надалеч от тук, трябва да отидеш с него – нареждах през сълзи, докато стояхме сгушени в банята.

– Трябва да си добричка с татко, дори ако те отведе далеч от мен и не те върне тук. Не казвай на никого, че сме ходили в посолството.

Никога никому не споменавай, че сме се опитвали да избягаме. Не казвай даже и да те бият. Ако кажеш, никога няма да успеем да се измъкнем. Това е нашата тайна и трябва да я пазиш.

– Не искам да ме разделят от теб – скимтеше Махтоб.

– Знам. Не бих могла да го понеса, но ако те отведе, не се тревожи. Помни, че никога не си сама. Помни, че Господ е винаги с теб и няма значение колко самотна се чувстваш. Когато те е страх, моли се и помни, че никога няма да напусна тази страна без теб. Никога! Един ден ще си отидем заедно отук.

Докато Махтоб се стегне и пригответи за училище, стана много късно. Облечен в тъмносин костюм, Муди нетърпеливо я чакаше, за да тръгват. И той щеше да закъснее за работа. Цялото му същество подсказваше, че ще избухне всеки момент, и чашата на търпението му преля тъкмо когато се готвеше да поведе Махтоб навън. Тя изпъшка и побягна към спасителната тоалетна. Муди се хвърли след нея и я повлече към вратата.

– Толкова й е зле! – изкрещях аз. – Не можеш да постъпваш така с нея!

– Мога! – изръмжа той.

– Моля те, нека да дойда и аз.

– Не!

Той перна Махтоб по главата с опакото на ръката си и тя изписка. Инстинктът за самосъхранение ме напусна отново. Отчаяно исках да спася Махтоб от ужасите, които я очакваха. Хвърлих се към Муди и се вкопчих с всички сили за ръката му, а ноктите ми пробиха и разпраха самото му.

Той отхвърли Махтоб настрана и ме сграбчи, хвърли ме на земята и се нахвърли върху мен. Сграбчи ми главата с две ръце и я заблъска по пода. Махтоб с писък хукна към кухнята за Насрин. Муди за миг я проследи с очи и аз използвах момента, за да му върна удара. Ноктите ми се впиха в лицето му, а пръстите ми се вкопчиха в косата му. Двамата се мятахме по пода няколко минути, а после той ми нанесе силен изненадващ удар по лицето и взе превес. Като не намери никого в кухнята, Махтоб побягна към спалнята на Мамал и Насрин.

– Помощ! Моля ви, помогнете! – пищях аз. Махтоб увисна на дръжката на вратата, но тя бе затворена. Отвътре не се чуваше ни звук, ни стон. Отникъде не можех да разчитам на помощ. Натрупаната през изминалите осем месеца ярост ми даде сили да се съпротивявам на Муди така, че той истински се изненада. Ритах, хапех, опитвах се да

докопам очите му с нокти и да го ритна в слабините и така не му давах възможност да мисли за друго.

– Тичай долу у Есей! – изкрещях към Махтоб.

Тя плачеше и пишеше и не искаше да ме остави насаме с лудия, който бе неин татко, уплашена както за моя, така и за своя живот. Нападна го в гръб и малките й юмручета забарабаниха по гърба му яростно, но безсилно. Впи се в кръста му и го задърпа, за да го отскубне от мен. Той едно се извърна и с лекота я отблъсна.

– Върви, Махтоб! Тичай у Есей! – повторих аз. Отчаяно, милото ми дете най-сетне изчезна зад вратата и изтича надолу по стълбите, докато Муди и аз продължихме да водим последната битка в живота си – така поне си мислех тогава. Муди ме захапа по ръката толкова силно, че ми потече кръв. Изпищях, отскубнах се от хватката му и успях да го ритна, но ударът повече го разгневи, отколкото му причини болка. Сграбчи ме със силните си ръце и ме хвърли на земята. При падането си ударих гръбнака и остра болка прониза цялото ми тяло. Сега почти не бях в състояние да се движа. Той дълго ме удря и рита, ругаейки с все сили. После взе да ме влачи по пода за косата. В ръцете му оставаха цели кичури.

Спря да си поеме дъх. Лежах и стенех, без да мога да помръдна. Внезапно се въртна и хукна към стълбищната площадка. Тежката дървена врата хлопна зад гърба му и чух как ключалката изщрака два пъти за по-голяма сигурност. Скоро долових писъците на Махтоб – ужасните звуци се чуваха приглушено, от разстояние, но късаха сърцето ми до кръв. После настъпи тишина.

Мина доста време, преди да успее да се поизправя до седнало положение. Мина още толкова, докато успее да стана на крака. Забравила болката от отчаяние, със залитане се отправих към банята. Когато се добрах до нея, покачих се върху тоалетната въпреки болката, пронизваща гръбнака ми. Повдигнах се на пръсти и с мъка успях да се добера до вентилационната шахта, която свързваше баните на първия и втория етаж. Оттук се чуваше как Муди се оплаква на Есей и реди всевъзможни проклетия и ругатни. Есей отговаряше с тих и успокоителен глас. От Махтоб не се чуваше ни звук, ни стон.

Така мина известно време. Идваше ми да пиция от парещата болка в гръба, която се усилваше от неудобната ми поза на пръсти, но сега не можех да мисля за собствените си неприятности. Тонът на разговора долу постепенно се снижи и накрая не бях в състояние да доловя нито дума. И тогава внезапно чух как Махтоб запищя. Наострила слух,

проследих писъците от апартамента на Есей през коридора и до входа на къщата. Желязната врата хлопна с глухия ужасяващ звън на затворнически порти.

Смъкнах се от тоалетната чиния и бързо се отправих към спалнята на Мамал и Насрин. Ключът стоеше в ключалката, стаята бе празна. Хукнах към прозореца, който гледаше към предния двор на къщата. Притиснах нос в стъклото, за да мерна какво става долу. Муди седеше с току-що защит ръкав – от Есей, разбира се. Здравно стискаше Махтоб под мишница, за да не я изгърве, дори ако рита и се опитва да се измъкне от хватката му. Със свободната си ръка разгъна бебешката количка на Амир, хвърли Махтоб вътре и завърза ръцете и краката й.

Обвзе ме нетърпимата мисъл, че виждам Махтоб за последен път в живота си. Бях сигурна в това. Обърнах се и се завтекох към спалнята, сграбчих фотоапарата на Муди от близкия рафт и се върнах към прозореца тъкмо навреме, за да снимам как се отправиха по посока на улица Шариати. Махтоб продължаваше да пищи, но Муди бе глух и ням за протестите й.

Просълзена, останах да гледам подир тях дълго след като се скриха от погледа ми. „Повече никога няма да я видя“ – повтарях си аз.

– Добре ли си?

Беше Есей, която викаше през шахтата в банята. Сигурно ме бе чула да плача, докато се опитвах да измия кръвта по себе си.

– Да! – викнах в отговор. – Искам да говоря с теб. Така бе невъзможно да разговаряме, защото трябваше да си крещим.

– Моля те, слез в задния двор, за да можем да поговорим – помолих я аз.

Затъртрих изтръпналото си от болки тяло към задния двор и видях Есей да ме чака долу.

– Защо пусна Муди у вас? – попитах, хлипайки силно. – Защо не защити Махтоб?

– Дватамата влязоха едновременно – обясни Есей. – Тя се беше скрила под стълбището, той я намери и я доведе при мен.

Горкичката Махтоб, изплака сърцето ми. Обърнах се към Есей и й казах:

– Трябва да ми помогнеш.

– Реза отиде на работа – отвърна Есей.

Очите и цялото й поведение излъчваха искрено съчувствие, но и вродената предпазливост на иранската жена. Тя щеше да направи за мен всичко възможно, но нямаше да посмее да се опълчи срещу желанията

на съпруга си или своя роднина.

– Наистина съжалявам, но нищо не можем да направим.

– Добре ли е Махтоб? Къде е?

– Не знам къде я заведе.

И двете чухме как нейното бебе заплака.

– Трябва да се прибирам – рече тя.

Върнах се в апартамента. „Обади се в посолството – казах си аз. Защо не се бях сетила по-рано?“ Ако не успеех да се свържа с Хелън и господин Винкоп в посолството, имах домашните им телефони. Бързо се отправих към кухнята, но телефона го нямаше.

Сега вече ми стана ясно, че тази сутрин Муди е планирал действията много внимателно. Къде беше Мамал?

Къде беше Насрин? Къде е телефонът? Положението бе много по-сериозно, отколкото си представях. Мъчех се да разсъждавам логично и да намеря начин да отвърна на удара.

Вече бях натрупала опит на затворено в клетка животно и внимателно претършувах и огледах стаите. Нямах никакъв план, ала знаех, че трябва да търся слабите места на новата клопка на Муди. Върнах се на балкона и се огледах внимателно, като изключих възможността да се прехвърля през парапета, защото тогава щях да се озова в задния двор на Реза и Есей, от който излизане няма, тъй като бе ограден с висок тухлен зид.

Отстрани на балкона имаше тесен парапет, който го свързваше с покрива на съседната едноетажна къща. От прозореца на спалнята ни можех да се добера до него и да се прехвърля върху съседния покрив, макар операцията да бе доста рискована. Ами после? Ако вратата на съседския балкон е заключена? Ако няма никой в къщата? Щяха ли да ми помогнат съседите, или ще повикат полицията? Дори да успея да избягам, какво ще стане с Махтоб?

В главата ми се въртяха десетки страхове, възможности и предположения, въпреки че слепоочията ми пулсираха от ударите на Муди. Безнадеждността на положението ме притисна като оловна плоча. Трябваше да установя връзка – каквато и да е, но връзка – с външния свят. Бързо закрачих към спалнята на Мамал и Насрин и отворих прозореца, който гледаше към малка пресечка отстрани на къщата. Навън се носеше обичайният уличен шум и никой дори не подозираше за зловещата ми съдба. Струваше ми се особено важно да бъда по-близо до забързаните по свои дела мъже и жени. Прозорците имаха железни решетки, разстоянието между пръчките бе около петнайсет сантиметра, а между

тях и самите прозорци имаше закрепен с болтове шперплат, който ми пречеше да виждам какво става навън. Тротоарът бе съвсем тесен и минаваше непосредствено до къщата, така че изобщо не можех да го видя.

Дадох си сметка, че ако успея да сваля шперплата, ще мога да приоткрина чело в решетката и да наблюдавам тротоара. Прерових къщата за отвертка, но никъде не успях да открия, и тогава взех от кухнята един нож. Отместих шперплата и вперих поглед надолу. Сега вече можех да наблюдавам оживеното движение по улицата, но това с нищо не променяше нещата. Никой от минувачите не можеше да ми помогне. Неохотно върнах шперплата на място, за да не забележи Муди какво съм се опитвала да правя. Върнах се в хола и там си дадох сметка, че ако иска, Муди може да ме изолира още повече. Всички врати в апартамента имаха ключалки и би могъл да ме заключи в хола. Още веднъж прерових къщата за някакви инструменти или оръжие и най-сетне взех остър кухненски нож. Скрих го заедно с ножа, който бях използвала като отвертка, под един от персийските килими в хола. Ако Муди ме заключеше тук, можех да ги използвам, за да разбия ключалките. Продължих да тършувам из къщата и ми дойде наум, че между столовата и стълбищната площадка има вътрешен прозорец. Муди бе забравил тази възможност за измъкване. Той почти не се забелязваше, тъй като бе скрит зад тежко перде. Не бе заключен и леко се отвори още от първия опит. Показах глава навън и внимателно заоглеждах наоколо. Можех лесно да се измъкна и да изляза на площадката, но пак си оставах пленница, защото тежката желязна външна врата винаги стоеше заключена. Внимателно огледах стълбището, което продължаваше нагоре към покрива на сградата. Можех да изляза горе и да се опитам да се прехвърля на някой съседен покрив. Ами после? Дали някой от съседите щеше да приеме избягала от съпруга си американка и да я остави да напусне необезпокоявана дома му? Дори в този случай щях да остана без Махтоб.

Не спирах да плача. Осъзнавах, че с живота ми е свършено и Муди може да ме убие всеки момент и затова трябва да опазя моите познати. Сграбчих бележника с адресите и бързо започнах да унищожавам телефонни номера. При все че бяха кодирани, не исках да застрашавам живота на нито един от хората, които бяха направили и най-малък опит да ми помогнат. Между страниците имаше няколко късчета хартия с кодирани телефонни номера, които изгорих и изхвърлих пепелта.

Съсипана от всичко случило се през последните няколко ужасни дни, аз се строполих на пода и останах така. Възможно е и да съм задрямала. Събуди ме звукът на превъртащ се в ключалката ключ и преди да

имам време да реагирам, влезе Есей. Носеше поднос с храна.

– Моля те да хапнеш – рече тя.

Поех подноса, благодарих и за храната и се опитах да завържа разговор, но Есей се държеше свито и притеснено.

– Съжалявам – тихо промълви тя, преди да напусне, и заключи вратата след себе си. Изшракването на ключа отекна в главата ми. Отнесох подноса в кухнята, без да се докосна до яденето. Минаха дълги и мъчителни часове, преди той да се върне. Беше сам.

– Къде е тя? – изплаках аз.

– Не е нужно да знаеш – строго отвърна той. – Не се безпокой за нея. Отсега нататък за нея ще се грижа аз.

Той ме блъсна грубо и влезе в спалнята. За миг изпитах перверзно удоволствие, наслаждавайки се на следите от собствените си нокти по физиономията му. Но това чувство се стопи много бързо при сравнението между неговите и моите много по-жестоки наранявания. Къде беше милото ми дете?

Муди бързо се върна в хола с някои дрешки на Махтоб и куклата, която ѝ подарихме за рождения ден.

– Искат ли я – каза той.

– Къде е? Моля те, позволи ми да я видя.

Без да каже дума, Муди ме отстрани от пътя си и напусна апартамента, като заключи вратата след себе си.

Късно следобед, докато лежах свита на кълбо в леглото с туптящ от болки гръб, чух звънеца на входната врата. Някой стоеше на пътеката. Изтичах към домофона. Беше Елън.

– Заключена съм. Почакай да ида до прозореца. Можем да говорим оттам.

Бързо свалих шперплата и притиснах чело в желязната решетка. Елън стоеше на пътеката заедно с Мариам и Али.

– Дойдох да видя какво става – рече тя и добави: – Али е жаден и иска да пийне нещо.

– Не мога да ти дам нищо за пиене. Заключена съм – обърнах се към Али.

Разбира се, Есей чу разговора и скоро се появи на пътеката с чаша вода за момченцето.

– С какво можем да помогнем? – попита ме Елън. Есей също очакваше да чуе отговора на този въпрос.

– Доведи Хормоз – предложих аз. – Опитайте се да разговаряте с Муди.

Елън се съгласи. Тя поведе децата по оживения тротоар, а полите на чадора ѝ се развяваха от пролетния бриз.

В късните часове на същия следобед Реза разговаря с мен от вътрешния двор. Излязох на балкона. Сега вече знаех, че Есей има ключ за горния апартамент, но Реза отказа да се качи при мен.

– Реза – проплаках аз, – искрено ти благодаря за вниманието, което ми оказваш тук в Иран. Ти си по-любезен от всички останали, особено като се имат предвид неприятностите ни в Щатите.

– Благодаря. Добре ли си?

– Моля те, помогни ми. Мисля, че си единственият, който може да говори с Муди. Ще видя ли някога Махтоб?

– Не се безпокой. Ще я видиш отново. Той няма да ти я отнеме, защото те обича. Обича и нея. Не иска Махтоб да израсне сама. Неговото детство е минало без майка и баща и той няма да позволи и с Махтоб да се случи същото.

– Моля те, говори с него – молах аз.

– Не мога да разговарям с него. Правото да взема решения е негово... каквото реши, това ще бъде. Не мога да му казвам какво да прави.

– Опитай, моля те. Тази вечер.

– Не, тази вечер не мога – отвърна Реза. – Утре ще ходя в командировка до Ращ. Като се върна след два дни, ако нищо не се е променило, може би ще говоря с него.

– Моля те, не си отивай. Стой тук. Страх ме е. Не ми се стои сама.

– Не мога. Трябва да вървя.

Привечер Есей ми отключи.

– Ела долу – рече тя.

Там бяха Елън, Хормоз и Реза. Докато Мариам и Али си играеха с двете деца на Реза и Есей, ние се опитвахме да намерим решение на така възникналата дилема. Всички те бяха подкрепяли Муди, бяха стояли твърдо срещу мен, с пълното съзнание, че постъпват разумно. Всички бяха правоверни мюсюлмани. Трябваше да уважават Муди и правото му да се разпорежда в семейството си. Но те бяха и мои приятели и всички обичаха Махтоб. Беше им ясно, че в тази проклета ислямска република един баща и съпруг може да стигне твърде далеч.

Никой не искаше да ходи в полицията, най-малко – аз. В присъствието на Реза и Есей не смеех да обсъждам с Елън и Хормоз възможността да се свържем с посолството.

Знаех, че ще откажат да контактуват със служители от швейцарската или американската мисия.

Това ни поставяше пред неразрешима дилема. Не можехме да предприемем нищо. Оставаше да се опитаме да разговаряме разумно с Муди, но всички знаехме, че в момента с него не може да се разговаря разумно. Кой знае дали изобщо някога щеше да е в състояние да прояви разум.

Опитвах се да потисна надигашата се в мен вълна от ярост. Набийте го! Затворете го! Изпратете ни с Махтоб в Америка! Ето това ми се искаше да им закрещя и да ги накарам да видят единственото разрешение на тази ужасна история. Трябваше обаче да се съобразявам с реалността.

Трябваше да намеря някакъв среден вариант, който да ги удовлетвори, но такъв май нямаше. Както разговаряхме, входната врата се отвори и затвори. Реза излезе да види кой идва и доведе Муди в апартамента.

– Как си успяла да се измъкнеш? – попита ме той. – Защо си слязла тук?

– Есей има ключ – обясних аз. – Тя ме доведе.

– Дай ми го! – изкрещя той и Есей покорно се подчини.

– Недей така – кротко се обади Реза, като се опитваше да укроти бяса на Муди.

– Какво правят тия тук? – изкрещя Муди и посочи Елън и Хормоз.

– Опитват се да помогнат. Имаме проблеми и се нуждаем от помощ – обадох се аз.

– Нямаме никакви проблеми! – беснееше Муди. – Ти имаш проблеми.

Той се обърна към Елън и Хормоз.

– Махайте се и ни оставете сами. Това не е ваша работа. Не желая повече да имате нищо общо с нея!

За мой ужас Елън и Хормоз веднага станаха да си ходят.

– Моля ви, не си тръгвайте – молах ги аз. – Страх ме е, че ще ме бие пак. Ще ме убие! Ако го направи, никой никога няма да научи. Моля ви, не ме оставяйте сама!

– Трябва да тръгваме – рече Хормоз. – Каза ни да си ходим и е в правото си да решава.

Скоро си тръгнаха. Муди ме завлече горе и заключи вратата след нас.

– Къде са Мамал и Насрин? – нервно попитах аз.

– Ти се държиш толкова отвратително, че повече не издържах тук – рече Муди. – Отидоха у родителите на Насрин. Бяха принудени да

напуснат собствения си дом. – Гласът му се повиши. – Това не е тяхна работа. Това си е само наш проблем. Ще направиш добре да не говориш с никой друг за това. Сега вземам нещата в свои ръце. Ще решавам аз. Ще се справя с всичко и с всички.

Бях прекалено уплашена, за да му се противопоставя, и кротувах, докато той беснееше. Поне не ме би.

Тази нощ прекарахме сами в апартамента. Лежахме в едно легло, всеки се бе свил възможно най-далеч от другия и му бе обърнал гръб. Муди спа, ала аз се въртях и търсех удобна поза за изтръпналото си от болки тяло. Напразно. Притеснявах се за Махтоб, плачех за нея, опитвах се да разговарям с нея в мислите си. Не спирах да се моля.

На сутринта Муди се приготви да ходи на работа и си облече чист костюм. Преди да тръгне, грабна заека на Махтоб.

– Иска си го – каза той и излезе.

ПЕТНАДЕСЕТА ГЛАВА

Останах в леглото дълго след като Муди излезе, ридаяйки горчиво: „Махтоб! Махтоб! Махтоб!“ Имах чувството, че тялото ми е една огромна синина. Особено ме болеше опашката, която се бе натъртила доста силно, когато Муди ме блъсна на земята. Свита на кълбо, се опитвах да забравя за болката.

Сигурно бяха минали часове, когато долових познат шум в задния двор. Скърцаше ръждясалата верига на люлката, на която Махтоб толкова обичаше да се люлее. Бавно се измъкнах от леглото и се добрах до балкона, за да видя кой играе навън.

Беше Мариам, дъщеричката на Есей, която весело се люлееше под топлите лъчи на априлското слънце. Тя ме видя и извика невинно:

– Къде е Махтоб?

Сълзите ми попречиха да й отговоря.

Само аз си знаех защо доведох Махтоб в Иран – за да я спася. Сега я бях загубила. Обгърна ме мрак. Трябваше да се преборя със злата си участ. Трябваше да намеря начин да съхраня смелостта и решимостта си. Дали побоят, който ми нанесе Муди, не бе пречупил съпротивата ми? Страхувах се от отговора на този въпрос.

От всичко най-много ме интересуваше как е постъпил с Махтоб. Не по-малко обезпокояваща бе мисълта как е могъл да го направи. Този Муди просто не бе човекът, за когото се бях омъжила.

Какво се обърка? Отговорът ми бе и известен, и неизвестен. Давах си ясна сметка за обстоятелствата. Можех да възстановя по памет кривата на лудостта му през осемте ни години семеен живот и да я свържа с професионалните му проблеми. Можех дори да назова конкретни случаи, свързани с непредвидими тогава политически събития.

Защо не ги забелязах навреме, за да предотвратя злощастieto? Едва сега си дадох сметка как е трябвало да постъпя.

Когато преди осем години тригодишният договор на Муди с Детройтската остеопатична болница изтече, двамата бяхме изправени пред дилемата – дали да живеем заедно, или всеки поотделно да се погрижи за собствения си живот. Решението дойде, след като се запознахме с едно предложение за работа в Остеопатичната болница в Корпус Кристи, където работеше само един анестезиолог, а имаше нужда и от втори. Годишната заплата бе сто и петдесет хиляди долара и това ужасно ни

зарадва.

Част от мен се съпротивляваше на мисълта да се отделя от родителите си в Мичиган, но друго, по-силно чувство ми подсказваше, че съм готова за един нов блажен и охолен живот.

Джо и особено шестгодишният Джон бяха възхитени от такава перспектива. Преди сватбата Джон ми каза:

– Мамо, не зная дали ще мога да живея с Муди.

– Защо?

– Носи ми толкова много сладки неща, че ще ми се развалят зъбите.

Като разбрах, че говори сериозно, се разсмях. Джон свързваше Муди със сладкиши и щастливо бъдеше.

Неоспоримият факт, че двамата с Муди се обичаме, допълваше всички останали разумни аргументи в полза на този брак. Да се откажа от него и да го изпратя в Корпус Кристи, за да продължа да живея посредствено сред работниците в Централен Мичиган, ми се струваше глупаво.

И тъй сключихме брак на шести юни 1977 г. в една джамия в Хюс-тън. Сватбената церемония бе скромна и в тесен приятелски кръг. След като изслушахме няколко простички слова на английски и фарси, аз се оказах любимата и обсипана с почести кралица на Муди.

Непрекъснато ми носеше цветя, подаръци и много мили изненади. Често получавах по пощата собственооръчно нарисувана картичка или любовно писмо с изрязани от вестник думички. Не пропускаше възможност да ме похвали пред приятелите ни. Веднъж по време на вечеря ми поднесе голяма и лъскава синьозлатиста купа с надпис „На най-прекрасната съпруга в света“. Колекцията ми от музикални кутийки растеше. Подаряваше и книги по всякакъв повод с най-ласкави посвещения. Не минаваше и ден да не ми покаже силните си чувства.

Веднага пролича колко мъдро решение е взел Муди, избирайки за своя специалност анестезиологията. Тя е една от най-доходните, при това съвсем не изтощителна. Муди ръководеше екип от дипломирани и специализирани медицински сестри-анестезиолози, което му даваше възможност да наблюдава трима-четирима пациенти едновременно, като получава хонорарите, предвидени в подобни случаи. Работата му бе лека. Трябваше да ходи в болницата рано сутрин за операции, често свършваше до обяд и се прибираше у дома. Нямах фиксиран работен ден, а повикванията по спешност разделяше с колегата си.

Роден в елитно иранско семейство, Муди лесно влезе в ролята на проспериращ американски лекар. Купихме голяма красива къща в един

от богатите квартали на Корпус Кристи, в който живееха лекари, стоматолози, адвокати и представители на други солидни професии.

Муди нае домашна прислужница, за да ме освободи от по-неприятните домакински ангажменти, и двамата впрегнахме на работа моите организаторски способности.

Времето ми бе запълнено от приятното задължение да вода дневниците и сметките на Муди, съчетано с удоволствието от грижите за семейството и дома. Домашната прислужница се занимаваше с по-досадните неща, свързани с поддържането на къщата.

Често канехме гости – от една страна, обичахме компаниите, а, от друга, знаехме, че създаването на връзки и познанства е много важно за кариерата на всеки медик. Преди да дойдем в Корпус Кристи, другият анестезиолог бе претрупан с работа. Беше благодарен за помощта, но лекарите работят на териториален принцип, тъй че идването на Муди положи началото на едно благородно съревнование. Имаше много работа, но въпреки това чувствахме нужда да заздравим отношенията си чрез много обществени ангажменти. Лекарите от нашия кръг бяха както американци, така и чужденци, които, подобно на Муди, бяха дошли да учат и практикуват в Щатите. Имаше много индийци, пакистанци, египтяни и араби от Саудитска Арабия, както и сънародници на мъжа ми. Често си разказвахме един на друг различни обичаи, свързани с други култури. Прочух се с уменията си да приготвям ирански ястия.

Участието ми в дейностите, организирани от болницата, бе още един начин да завържа приятелство със съпругите на другите лекари.

Станахме център и на друг един социален кръг. Оказа се, че близкият Тексаски университет е предпочитан от иранските студенти. Често ги канехме на гости и като членове на Ислямското дружество на Южен Тексас организирахме събирания и тържества по случай ирански и ислямски празници. Бях доволна, че Муди най-сетне е успял да постигне истинското равновесие между сегашния и миналия си живот. Той се чувстваше неизмеримо щастлив в ролята си на натурализиран американски лекар, настойник на по-младите си сънародници.

Муди доказа до каква степен се е американизирал, когато подаде молба за американско поданство. Във формуляра имаше множество въпроси – като например:

Вярвате ли в Конституцията на Съединените щати и формата на управление на САЩ?

Имате ли желание да положите клетва за вярност пред САЩ?

Ако законът го изисква, ще участвате ли във военен конфликт на

страната на Съединените щати?

Муди отговори положително на всички.

Пътувахме често. На няколко пъти ходихме до Мексико и Калифорния. Когато и където да се провеждаше медицински семинар или конференция, двамата с Муди отивахме, а децата оставяхме вкъщи с бавачка. Имаше възможност да отсядаме в луксозни хотели и да се храним в добри ресторанти, защото всички разходи минаваха по сметка „служебна командировка“. При подобни пътувания грижливо събирах в плик всички сметки и фактури.

Тази прекрасна промяна в моя живот заплашваше да ми завърти главата. Въпреки че не работех, бях по-заета от всякога. Обсипана с любов и внимание, обичана до полуда, можех ли изобщо да се оплача от нещо?

Още от самото начало на нашия семеен живот знаехме, че в него са заложили известни проблеми, но и двамата предпочитахме да не мислим за тях. В редките случаи, когато между нас възникваше спор, той бе пораждан от културните ни различия. Например веднъж отидохме до една банка в Корпус Кристи да открием сметка и той написа на бланката само собственото си име.

– Какво е това? – попитах. – Къде е моето име?

Той се изненада.

– Ние, иранците, не откриваме банкови сметки на женско име.

– Тук не можеш да постъпваш като иранец – възразих аз. – Трябва да постъпваш като американец.

След кратък спор Муди отстъпи. Просто не му беше хрумвало, че онова, което имаме, е наше общо притежание.

Чувството му за собственост върху мен бе нещо, което много ме дразнеше. Сякаш и аз подобно на банковата му сметка бях лично негова. Когато се намирахме в компанията на много хора, той искаше да съм плътно до него. Винаги стояхме прегърнати или ме стискаше за ръката, сякаш се страхуваше да не избягам. Неговото внимание и любов ме ласкаеха, но понякога ме дразнеха.

В ролята си на втори баща, а не на приятеля на мама Муди също не бе блестящ. Естествено, възприе поведението на ирански родител и изискваше от Джо и Джон да му се подчиняват безпрекословно. Това бе особено неприятно за Джо, на своите единайсет години вече започваше да се чувства по-самостоятелен. До сватбата ми именно той бе мъжът в семейството.

Освен това присъствието на Реза бе несъмнено най-големият

източник на напрежение по онова време. Той учеше в държавния университет Уейн в Детройт и известно време живя в апартамента на Муди. На първата годишнина от брака ни се дипломира като икономист и Муди го покани да остане при нас в Корпус Кристи, докато си намери работа.

Когато Муди отсъстваше от къщи, Реза моментално влизаше в ролята на господар и повелител и започваше да се разпорежда с абсолютно всичко, очаквайки да му се подчиняваме безпрекословно. Скоро след пристигането му бях поканила няколко приятелки на чай. Реза мълчливо се настани в стаята при нас и очевидно си водеше наум бележки, за да докладва на Муди, в случай че сме си позволили непочтителни изказвания. В мига, в който гостите ми си тръгнаха, той ми нареди да измия съдовете.

– Ще се погрижа за тях, като му дойде времето – сопнах се аз.

Реза се опитваше да ми нарежда кога да пера, какво да приготвя на момчетата за обяд и кога да отскача до съседите за кафе. Спорех с него, но той бе изключително упорит и от своя страна не си помръдваше пръста да ми помогне в домакинството.

Многократно се оплаках на Муди за наглите му опити да се меси в живота ми. Той обаче, тъй като не знаеше за най-неприятните случаи, ме съветваше да бъда по-търпелива.

– Няма да стои дълго – казваше ми той. – Само докато си намери работа. Племенник ми е. Трябва да му помогна.

С Муди влагахме средства в пазара на недвижими имоти и по-точно в бизнеса с жилища под наем, от който можехме да печелим благодарение на данъчните облекчения. По тази причина бяхме установили отлични отношения с един от най-преуспяващите банкери в града. Убедих го да се срещне с Реза, за да види дали може да му намери работа.

– Предложиха ми да започна работа като касиер – оплака се Реза, като се върна от срещата. – Нямам намерение да ставам касиер в банка.

– Много хора биха се радвали на такова предложение – отговорих аз, неприятно изненадана от реакцията му.

– Това е добро начало за бъдеща кариера.

Тогава Реза каза нещо много показателно – нещо, което успях да осъзная години по-късно, когато опознах чувствителността на иранца и по-точно на семейството на Муди. Той каза:

– В тази страна няма да приема никаква друга работа, освен президент на компания.

Бе готов да живее на наш гръб и благодарение на нашата щедрост,

докато някоя американска компания не проявеше изключителна мъдрост и коленопреклонно го помолеше да я управлява.

Междувременно Реза прекарваше времето си на плажа, потънал в четене на Корана, в молитви и в опити да контролира всяко мое действие. Когато тези му задължения го изтощаваха, той лягаше да си подремне.

Изнервящите седмици станаха месеци. Най-накрая убедих Муди да предприеме нещо. Рекох му:

– Или той напуска, или аз.

Наистина ли щях да го сторя? Вероятно не, защото разчитах на чувствата на Муди към мен и се оказах права.

Като мърмореше на фарси – очевидно проклетия по мой адрес – Реза се изнесе на квартира, чийто наем плащаше Муди. Скоро след това той се върна в Иран, за да се ожени за братовчедка си Есей.

След заминаването на Реза щяхме отново да се радваме на щастливия си семеен живот – така поне си мислех. Муди и аз бяхме различни в някои отношения, ала знаех, че компромисът е част от брака. Бях сигурна, че с времето всичко ще се оправи.

Прецених положителните страни. Животът ми се бе променил коренно и бях щастлива, защото най-сетне бях постигнала онова вечно изплъзващо ми се „по-добро“.

Как можех да предполагам, че някъде на десет хиляди мили източно оттук, се надига странна буря, която ще разбие брака ми, ще ме направи пленница, ще ме раздели от синовете ми и ще заплаши не само собствения ми живот, но и живота на неродената ми дъщеря?

Бяхме женени от година и половина, когато наскоро след новогодишните празници на 1979-а Муди си купи скъп радиоапарат с късовълнов обхват, снабден със слушалки. Той бе достатъчно мощен да лови станции от половината свят. У Муди внезапно се бе породил интерес към предаванията на Радио Иран.

В Техеран студентите бяха организирали няколко демонстрации срещу правителството на шаха. В миналото бе имало подобни сблъсъци, ала сегашните бяха по-сериозни и по-многобройни отпреди. От Париж, където бе в изгнание, аятолах Хомейни започна да издига остри възвания срещу шаха и западното влияние.

Новините, които Муди слушаше по радиото, често противоречаха на онова, което гледахме във вечерните телевизионни емисии. Постепенно той взе да се съмнява в достоверното представяне на събитията от страна на Америка.

Когато шахът напусна Иран и на следващия ден аятолах Хомейни се завърна триумфално в страната, Муди реши да отпразнува събитието. Той доведе много ирански студенти у дома, без да ме предупреди. Стояха до късно вечерта и изпълваха моя американски дом с развълнувани и оживени разговори на фарси.

Революцията дойде в нашия дом заедно с иранската революция. Муди започна да се моли с невиджано за мен усърдие и да прави дарения на различни шиитски групи.

Без да ме нита, изхвърли запасите ни от алкохолни напитки, които държахме за честите гости. Това стана причина повечето от американските ни познати да спрат да ни посещават. Тонът, с който започна да разговаря Муди, пропъди много други.

Той беснееше срещу американските вестници и ги наричаше лъжци. През следващите няколко месеца студентите превърнаха дома ни в клуб. Обединиха се в „Група загрижени мюсюлмани“, както се нарекоха сами, и наред с другите си дейности съчиниха и следното обръщение, което разпространиха в печата, радиото и телевизията:

„В името на всемилостивия и всемогъщ Аллах.

Днес в Съединените щати ислямът е едно от най-непонятните неща. За това има няколко причини:

1) Средствата за масова информация поднасят невярно тълкуване на събитията в Ислямска република Иран.

2) Отказът на американското правителство да се отнася справедливо към мюсюлманските държави.

3) Отказът на християнството да възприеме исляма и неговите последователи.

Средствата за масова информация са оказвали огромно въздействие върху американското общество. Вечерните новини, вестниците и седмичниците са основата, върху която се изгражда общественото мнение в Америка. Тези източници представляват пропаганда на най-високо ниво, защото фактите, които поднасят, са единствено и само в подкрепа на американските интереси. Ето защо международните събития биват често осветлявани едностранчиво.

Пресен пример за подобно превратно тълкуване и представяне са събитията в Ислямска република Иран. Именно иранският народ изгони шаха и единодушно одобри установяването на ислямска република. Скоро научихме за кюрдските вълнения в

Иран. Ако кюрдите се борят за самоуправление, защо тогава в конфликта участват израелски, руски и иракски военни?

Ислямската революция в Иран доказа, че иранците са срещу американската външна политика, а не срещу американското общество. Ние ви молим да преценявате внимателно вашите средства за масова информация. Общувайте с ирански мюсюлмани, които са наясно със сегашното положение.

Благодарим ви
Група загрижени мюсюлмани
Корпус Кристи, Тексас“

Това вече ми дойде много.

Изправих се в защита на страната си, обвинявайки родината на Муди. Разговорите ни се превърнаха в неприятни спорове – нещо нетипично за нормалните ни и спокойни отношения.

Един ден заявих отчаяно:

– Трябва да сключим примирие. Двамата с теб просто не можем да разговаряме за политика.

Муди се съгласи и известно време успяхме да съжителстваме в мир, но аз вече не бях центърът на неговата вселена. Ежедневните доказателства за любовта му ставаха все по-редки. Сега сякаш бе женен за радиоапарата си и една дузина вестници, списания и пропагандни материали. Някои от тях бяха на фарси, други – на английски. Понякога, когато Муди отсъствуваше, им хвърлях по едно око и винаги се потрисах от злобата и неприязънта на безумните им нападки срещу Америка.

Муди оттегли документите си за американско поданство.

Понякога думата „развод“ доста занимаваше мислите ми. Бе дума, от която се страхувах и която ненавиждах. Веднъж вече бях минала по този път и никак не ми се искаше всичко да се повтори отново. Да се разведе с Муди означаваше да се откажа от живот, който не бих могла да си осигуря сама, и от брак, за който все още вярвах, че е изграден на основата на любовта.

Освен това обмислянето на подобна възможност стана напълно излишно в момента, в който разбрах, че съм бременна.

Чудото оказа прекрасно въздействие върху Муди. Той престана да възвеличава политиката на Иран, изпълнен с гордост от факта, че ще става баща. Поднови чудесния си навик да ме обсипва ежедневно с подаръци. Щом започнах да нося широки дрехи, той взе да се хвали с корева ми пред всеки срещнат. Направи ми стотици снимки и ми казваше,

че бременността ме е разкрасила.

Третото лято от брака ни премина под знака на очакваното бебе. Когато Муди бе на работа в болницата, двамата с Джон си прекарвахме чудесно. Той бе вече осемгодишен и много ми помагаше в къщната работа. Заедно превърнахме една от спалните в бебешка стая. Доставяше ни голяма радост да купуваме заедно бебешки дрешки в жълто и бяло. Двамата с Муди посещавахме заедно курсове за млади родители, където той не криеше, че предпочита син. За мен това нямаше никакво значение. Вече обичах живото същество в мен, било то момче или момиче.

В началото на септември, когато бях в осмия месец, Муди ме помоли да го придружа на една медицинска конференция в Хюстън. Пътуването щеше да ни осигури няколко прекрасни дни, преди да ни затрупат изтощителните грижи по новороденото. Моят лекар одобри идеята, като ме увери, че до раждането ми остава цял месец.

През първата ни вечер в Хюстън обаче получих остри болки ниско долу и се разтревожих не на шега, че родилните ми болки започват.

– Ще се справиш – окуражи ме Муди.

На следващия ден искаше да посети НАСА.

– Не се чувствам много добре – казах му.

– Добре, да отидем на пазар – предложи той.

Преди да тръгнем по магазините, отидохме да обядваме, но в ресторанта болката се засили и се почувствах доста отпаднала.

– Да се върнем в хотела. Може би ще успее да излезе, след като си почина.

Там започнаха родилните болки и водата ми изтече. Муди не можеше да повярва, че е настъпил сублимният момент.

– Ти си лекар. Водата ми изтече. Не знаеш ли какво означава това?

Той се обади на моя лекар в Корпус Кристи, който го насочи към свой колега в Хюстън. Той се съгласи да се заеме с мен и ни накара бързо да отидем в болницата.

Помня ярките горещи светлини на родилната зала.

Помня и Муди в чиста престилка да стои до мен, да стиска ръката ми и да ми помага със съвети. Спомням си родилните мъки и ужасната болка, която съпровожда идването на новия живот. Може би е предупреждение за всичко онова, което очаква човека в бъдеще.

Преди всичко обаче помня акушер-гинеколога, който обяви:

– Имате дъщеря!

Екипът лекари нададе радостни възгласи при това великолепно чудо. Засмях се, замаяна от щастие, облекчение и изтощение. Лекарят и

сестрата положиха първите грижи за новороденото и после ми го донесоха.

Беше едно светлокожо бичу със светлосини очи, които примигваха срещу силната светлина на лампите. По влажната ѝ главица бяха полепнали няколко червеникаво-руси букли. Миниатюрното ѝ лице бе копие на Муди.

– Защо е със светла коса? – попита напрегнато Муди. – И защо има сини очи?

– Не мога да ти отговоря – казах, прекалено уморена и възбудена, за да обръщам внимание на дребните му притеснения относно прекрасното дете, на което бях дала живот. – Като изключим светлия тен и косата, тя ти е одрала кожата.

За миг бебето погълна цялото ми внимание и аз престанах да забелязвам какво става наоколо. Обвих я с ръце и ѝ заговорих, трептяща от любов:

– Ще те кръстим Мариам – прошепнах аз. Това бе едно от най-прекрасните ирански имена, които знаех, а освен това приличаше на екзотично американско име.

Минаха няколко минути, преди да осъзная, че Муди си е тръгнал.

Каква странна смесица от чувства изпитах тогава! Муди очевидно не бе успял да зададе на глас въпроса, който истински го е измъчвал. „Защо е момиче?“ – бе обвинението, което той бе искал да ми отправи. Неговата ислямска мъжественост бе наранена от появата на първородна дъщеря и той ни остави сами тази нощ, при все че трябваше да бъде при нас. Не очаквах такова поведение от мъжа си.

Нощта мина, прекъсвана от неописуемата радост, която изпитвах при допира на малките устнички до гърдата си, и от мрачните мисли, породени от детинското поведение на Муди. Чудех се дали това е само мимолетна реакция, или ни е напуснал завинаги. В този миг бях толкова ядосана, че наистина не ме интересуваше.

Обади се рано сутринта без думичка извинение за снощното си отсъствие. Не спомена и за предпочитанията си за син. Обясни, че е прекарал нощта в джамията, в която се бяхме оженили, и се молил на Аллах.

Когато по-късно сутринта дойде в болницата с радостна усмивка, в ръцете си носеше куп листове, изписани на фарси. Били от джамията.

– Какво пише? – попитах аз.

– Махтоб – сияещ отвърна той.

– Махтоб ли? Какво значи това?

– Лунна светлина – каза той и обясни, че е разговарял по телефона

с роднините си в Иран, които предложили няколко подходящи имена за детето, Муди каза, че е избрал името Махтоб, тъй като предишната вечер имало пълнолуние.

Поспорихме дали да не е Мариам – името звучеше по американски, а детето беше и щеше да бъде американче. Ала бях слаба и с ужасно объркани чувства. Муди попълни свидетелството за раждане, на което пишеше Махтоб Мариам Махмуди. През ума ми мина смътната мисъл колко лесно съм се подчинила на съпруга си.

Двумесечната Махтоб бе облечена в розова дантелена рокля, която ѝ бе подарък от човека, забравил бързо първоначалното си разочарование, възхитен от малката и станал най-гордият баща на света. Бебето лежеше доволно в ръцете ми и ме гледаше. Нейните очички бързо потъмняха и станаха тъмнокафяви. Изучавах нещата от света наоколо, докато над стотина студенти мюсюлмани се бяха събрали у нас да отбележат празника на жертвоприношението. Беше 4 ноември 1979 г.

Муди участваше в живота на Ислямското дружество на Южен Тексас и сега бе един от главните организатори на събитието, провеждано в един парк наблизо. Бях се възстановила доста бързо и тъй като това празненство нямаше нищо общо с политиката, с радост се включих в подготовката. Помогнах при приготвянето на огромни количества ориз. С останалите съпруги – пъстра група от иранки, египтянки, арабки и американки – приготвихме различни сосове. Направихме салата от краставици, домати и лук и я поляхме с лимонов сок. В големи кошници подредихме разнообразни свежи плодове. Приготвихме баклава.

В този случай обаче грижата за основното ястие имаха мъжете. Празникът е в чест на деня, в който Господ заповядал на Авраам да му принесе в жертва собствения си син Исаак, ала пощадил момчето, като на негово място приел жертвено агне. Мъжете донесоха няколко овце и като застанаха с лице към Мека, припывайки свещени молитви, прерязаха гърлата им. После отнесоха закланите животни в едно заведение с открит аскара и приготвиха месото за празника.

Този тържествен ден се чества от всички мюсюлмани, а не само от иранците, така че разговорите на политически теми се ограничиха само до малки групи иранци, които възбудено обсъждаха успешните опити на аятолаха да централизира властта.

Стоях настрана от тези разговори и си общувах със съпругите, които представляваха едно миниатюрно американско общество. Повечето харесваха допира с източната култура, но бяха истински щастливи, че живеят в Америка.

Веднага след празника оставихме момчетата у дома и тримата с Муди и Махтоб се отправихме към Далас, за да участваме в една конференция на остеопати. По пътя се отбихме в Остин да посетим разширяващия се кръг от роднини, които също бяха заменили родната си страна с Америка. Вечеряхме заедно и се уговорихме на следващата сутрин да се срещнем за закуска в хотела.

Изморени от предишния ден, се успахме. Тъй като бързахме да приключим със сутрешните си ангажименти, не си направихме труда да пуснем телевизора. Когато слязохме във фойето на хотела, един от племенниците – младеж на име Ямал – ни чакаше нетърпеливо. Той възбудено се хвърли към нас.

– Чу ли новината? Превзели са американското посолство в Техеран.

И се разся.

Едва сега Муди осъзна, че политиката е една твърде сериозна игра. От удобното си местенце на половин свят разстояние от събитията отначало той се бе чувствал достатъчно сигурно, за да тръби на всеослушание своята гореща подкрепа за революцията и за мечтата на аятолаха да превърне Иран в ислямска република. На приказки и отдалече това бе доста лесно.

Сега обаче студентите от Техеранския университет бяха извършили спрямо Щатите враждебен акт, който можеше да доведе до военен конфликт, и Муди се сблъска с реалната опасност да бъде засегнат пряко. Не беше хубаво да си иранец в Щатите в тия времена, нито пък да си омъжена за иранец. Един ирански студент от Тексаския университет бе бит от двама непознати и Муди се тревожеше да не го сполети нещо подобно. Освен това го безпокоеше мисълта да не го арестуват или депортират.

Някои лекари от болницата започнаха да го наричат „Доктор Хо-мейни“. Веднъж се закле, че една кола се опитала да го изблъска от уличното платно. Няколко пъти ни заплашваха по телефона. „Ще те пипнем и ще те убием“ – каза в слушалката глас с южняшки акцент. Истински стреснат, Муди нае въоръжена охрана, за да наблюдава къщата и ни пази, когато излизаме.

„Дали ще има край тази лудост? – чудех се аз, – Защо са тези глупави военни игри? Защо просто не ме оставят да бъда добра съпруга и майка?“

Муди откри, че не може да стои настрана от световните събития. За него бе почти невъзможно да остане неутрален. Иранските му приятели искаха да го включат още по-активно в дейността си и да го направят

организатор на демонстрации, както и да използват дома ни за своего рода базов лагер. Американските ни приятели и съседи, както и колегите му в болницата очакваха и дори изискваха от него да декларира своята вярност към нацията, която му бе осигурила висок жизнен стандарт.

В началото той се колебаеше. Насаме изпаднаше в екстаз от подлудяващите събития около кризата със заложниците и открито се радваше на безпомощността на Америка, на която стана свидетел светът. Мразех го за тези му чувства и двамата спорехме разгорещено. Освен това не спираше да произнася тиради срещу американското ембарго върху доставките на оръжие за Иран. Непрестанно повтаряше, че това е номер и Америка продава оръжие на Иран чрез трета страна, което неминуемо вдигало цената му.

Случи се нещо загадъчно. Муди бе завързал близко приятелство с доктор Моджалали – ирански неврохирург. Тъй като бе учил в Иран, доктор Моджалали нямаше право да практикува в Америка и затова работеше като лаборант, но Муди се отнасяше с него като с равен и двамата работеха въодушевено с иранските студенти. Приятелството им свърши внезапно. Муди престана да говори с доктор Моджалали, ала отказа да ми обясни защо.

В болницата Муди възприе тактика на ненападение. При все че продължи да позволява на иранските студенти да се събират в дома ни, той се опита това да става скришно и се постара да бъдат избягвани разговорите на политически теми, заявявайки, че е прекратил връзките си с „Групата загрижени мюсюлмани“. Потъна в работата си.

Злото обаче бе сторено. Бе разгласявал симпатиите си твърде открито и затова се превърна в лесна плячка за всеки, който имаше причина да го атакува.

Напрежението стигна своя връх, когато другият анестезиолог го обвини, че слуша радио по време на операция. Бях склонна да му повярвам, но, от друга страна, познавах същността на работата на Муди. Двамата с него бяхме харчили с удоволствие хонорарите му на анестезиолог, но те зависеха от нарастването на броя на пациентите му. Въпреки че работеше по-малко, отколкото получаваше, колегата на Муди явно бе видял откритата се възможност да разшири силовото територията си.

Това противоречие раздели персонала на болницата на два враждувачи лагера. Бе повече от сигурно, че неприятностите ще продължат, още повече че кризата със заложниците бе прераснала в продължителен и болезнен конфликт.

Към края на тази изпълнена с бурни събития и вълнения година

Муди се оказа между чука и наковалнята, уязвим от нападките и на двете страни.

За Коледа отидохме в Мичиган на гости на родителите ми. Празниците бяха прекрасен начин да се откъснем от нетърпимата напрегната обстановка в Корпус Кристи. Майка ми и баща ми обсипаха Джо, Джон и малката Махтоб с подаръци. През тези хубави дни започнах да си мисля за евентуалната възможност да се махнем от изнервящата атмосфера на Корпус Кристи. Муди харесваше Мичиган. Дали нямаше да се върне тук, ако си намери работа? Имаше ли свободни места?

Знаех, че ако се свърже с някои от старите си колеги, тази тема вероятно ще бъде засегната, затова един ден предложих:

– Защо не отидеш на гости на старите си познати в Карсън Сити?

Той прие предложението с възторг. Това бе една възможност да потърси нова работа в по-спокойна атмосфера, където никой не подозираше пристрастията му към събитията в Иран. Посещението възвърна надеждите му, че има места, където фактът, че е чужденец, няма да има никакво значение. Очите му грееха, когато ми каза: „Познавам един, който търси анестезиолог.“

Муди се обади на въпросното лице – анестезиолог в Алпина – и получи покана за разговор. Събитията се развиваха с шеметна скорост. Двамата с Муди оставихме децата при родителите ми и потеглихме нататък.

Докато пътувахме, заваля сняг и покри зелените борове с празнична бяла одежда. Този зимен пейзаж бе поразително красив след трите години, прекарани в сухия горещ Тексас.

– Как сме могли да напуснем това място? – чудеше се гласно Муди.

Болницата в Алпина бе разположена сред приказно красива местност. Около заснежения паркинг се издигаха модерни сгради. Сред борове се разхождаха необезпокоявано канадски гъски. В далечината хълмове обграждаха като в рамка тази живописна картина.

Разговорът мина гладко. Тук в Алпина имаха голяма нужда от втори анестезиолог. Накрая лекарят се усмихна, протегна ръка и попита:

– Кога можете да започнете?

Минаха няколко месеца, преди да уредим нещата си в Корпус Кристи. Муди с такова нетърпение очакваше да се преместим, че на няколко пъти пусна климатичната инсталация на студено, за да накладе огън в камината. Зимата в Тексас е винаги мека и топла. Огънят му напомняше Мичиган. В прекрасно разположение на духа приключихме с подготовката за преместването. Отново бяхме единодушни и

преследвахме една и съща цел. Муди бе направил своя окончателен избор – да живее и работи в Америка. Той щеше да стане – всъщност вече беше – американец.

Продадохме къщата в Корпус Кристи, при все че запазахме права върху сградата, която давахме под наем, използвайки вложението като данъчно облекчение. През пролетта вече бяхме в Алпина, на три часа път от моите родители и на милиони километри от Иран.

ШЕСТНАДЕСЕТА ГЛАВА

Господи, колко далеч бе Алпина от отвратителния апартамент, в който бях затворена! Колко далеч бяха мама и татко. Колко далеч бяха Джо и Джон. Колко далеч бе Махтоб!

Дали беше с Мамал и Насрин? Надявах се да не е с тях. Надявах се да е при някого, когото познава и обича, някой, който я обича. Дали е у Амех Бозорг? Мисълта ме накара да потръпна. Колко сълзи пролях заради детето си!

В апартамента бях съвсем сама, обречена на цял ден самота. Бях така полудяла от желание да науча нещичко за Махтоб, че започнах да се безпокоя за душевното си състояние. Разкъсвана от мъка и обляна в сълзи, направих онова, което бях казала на Махтоб да прави. Усетиш ли се самотна, винаги можеш да се помолиш, защото човек никога не е съвсем сам.

Затворих очи и опитах. „Мили Боже, помогни ми!“ – започнах аз, ала изтерзаните ми мисли се шураха, без да могат да се съберат, и изведнъж изпитах чувство на вина. Бях пренебрегвала вярата години наред и едва когато се бях озовала затворница в чужда земя, се обръщах към своя Бог за помощ. Щеше ли да ме изслуша Той сега?

Опитах отново. Вече не се молах двете с Махтоб да намерим начин да се върнем в Америка. Сега всичките ми молби се свеждаха до едно – отново да бъда заедно с дъщеря си. „Мили Боже, помогни ми да си върна обратно Махтоб. Пази я и я утеши. Дай ѝ знак, че я обичаш, че си до нея. Кажй ѝ, че я обичам. Помогни ми да си я върна.“

Нещо – или някой – ме накара да си отворя очите. Наистина чух нещо, а може би ми се стори? Стресната, вдигнах поглед и видях куфарчето на Муди в единия ъгъл на стаята. Обикновено го взимаше със себе си, ала днес го бе забравил или просто оставил. Изпълнена от любопитство, отидох, за да го разгледам отблизо. Представа няха какво държи в него – може би щях да намеря нещо, с което да си помогна, ключ или нещо такова?

Куфарчето имаше заключалка с цифрова комбинация.

Знаеше я само Муди.

„Ще започна с нула, нула, нула“ – измърморих аз. Така или иначе няха никакъв друг избор.

Отнесох го в спалнята на Мамал и Насрин, където прозорецът към

фасадата ми даваше възможност да реагирам навреме, ако някой дойде-ше. Седнах на пода и превъртах цифрите на 0-0-0. Натиснах закопчалките. Нищо.

Преместих едната нула на единица и опитах отново. Пак нищо. С едно ухо давах слух на шумовете от улицата, за да не пропусна връщането на Муди, и продължавах да местя систематично цифрите: 0-0-3, 0-0-4, 0-0-5. Не спирах да опитвам – така времето минаваше по-бързо, ала и песимизмът ми растеше.

Стигнах до 1-0-0. Отново ядец. Но продължих. Сега начинанието ми изглеждаше напълно безсмислено, пък и вероятно в куфарчето нямаше нищо, което да ми е от полза. Така или иначе ми оставаха още 900 комбинации и нищо друго, с което да запълвам времето си. Стигнах до 1-1-4. Нищо. 1-1-5. Нищо. Защо ли продължавам? 1-1-6. Нищо. Ами ако Муди се промъкне тихичко зад гърба ми и види как се ровя в личните ми неща?

Нагласих цифрите на 1-1-7 и без всякаква надежда натиснах закопчалките.

И двете изсракаха и се отвориха начаса! Вдигнах капака и зяпнах от изненада. Вътре бе телефонът – цифров апарат с всичките му аксесоари. Мамал го бе донесъл от Германия при една командировка. В единия си край кабелът имаше нещо като щепсел. Именно той се включваше в телефонния контакт.

Хвърлих се към контакта, но в същия миг спрях. Есей си бе у дома, тъкмо под мен. Чувах я как шета насам-натам, чувах гукането на бебето. Знаех, че проклетият телефон е ужасен. Винаги когато някой набираще номер на горния етаж, долният апарат също звънеше приглушено.

Есей щеше да разбере. Можех ли да рискувам? Не, тя вече ми бе показала на чия страна е. Не бе съгласна с онова, което върши Муди, ала трябваше да слуша и да се подчинява. Ако той пожелаеше, тя щеше да ме шпионира. Времето течеше – двайсет минути, може би половин час. Стоях в хола с телефона в ръце. Бях готова да го включа, просто преценявах риска. Тогава чух да се отваря и затваря входната врата на апартамента долу. После се отвори и затвори и вратата на къщата. Изтичах до прозореца и притиснах лице към решетката тъкмо когато Есей и децата й се отправиха надолу по улицата. Тя почти не излизаше от къщи даже за няколко минути. Това бе сякаш отговор на молитвите ми.

Веднага включих телефона, позвъних на Хелън в посолството и през сълзи й разказах за злощастната си участ.

– Смятах, че си у Елън и се опитваш да оправиш нещата – рече

Хелън.

– Не. Той ме държи под ключ. Отведе някъде Махтоб – бързо отвърнах аз. – Не бих искала да предприемам нищо, защото рискувам да не я видя повече.

– Защо не говориш с господин Винкоп – предложи Хелън.

Тя прехвърли разговора на неговия телефон. Още веднъж обясних, че не бих искала да рискувам, в случай че посолството се намеси активно. Поне докато не се върне при мен Махтоб.

– Не постъпвате разумно – опита се да ме посъветва той. – Трябва да дойдем и да се опитаме да ви измъкнем оттам. Трябва да се обадим в полицията, че ви държат под ключ.

– Не! – изкрещях в слушалката. – Това е моето желание! Настоявам да не предприемате нищо. Не се опитвайте да се свързвате с мен. Не правете нищо, за да ми помогнете! Ще ви се обадя веднага, щом мога, но не знам кога – може би утре, може би след шест месеца, не знам. Ала не се опитвайте да се свързвате с мен!

Затворих, чудейки се дали мога да рискувам и да се обадя в службата на Елън. В този миг чух да се превърта ключ във външната врата. Връщаха се Есей и децата. Бързо изключих телефона, напъхах го в куфарчето и го сложих отново там, където го бе оставил Муди.

Внезапно се сетих за снимката, която бях направила, когато Муди отвеждаше Махтоб. На лентата сигурно имаше и други снимки. Ако я занесеше да я промият, щеше да разбере какво съм направила и да се вбеси. Прерових кожената чанта, в която държеше апарата, за нов филм, за да го сменя, но такъв нямаше.

Сега ми се стори, че снимката е нещо съвсем маловажно, защото на нея се виждаше само гърбът на Махтоб и Муди, който я буташе в количката. Не си струваше заради нея да раздухам яростта му. Отворих фотоапарата, осветих филма и го върнах обратно, като се надявах искрено да съм съсипала някоя важна за Муди снимка.

Два дни по-късно без каквото и да е обяснение Есей се изнесе от долния апартамент с Мариам и Мехди. Надникнах от горния прозорец и я видях как се качи в поръчано по телефона такси, едва напъхвайки в него куфара, непослушните си деца и развяващия се чадор. Сякаш отиваше на гости у свои роднини. Реза още не се бе върнал от работа. Сега бях напълно изолирана.

Понякога Муди се прибираще вечер, понякога – не. Не знаех коя от двете възможности предпочитам. Той ме отблъскваше и ужасяваше, ала бе единствената ми връзка с Махтоб. Когато все пак се прибираще

привечер с множество покупки в ръце, бе дръпнат и рязък. На всичките ми въпроси за Махтоб отговаряше с краткото: „Добре е!“

– Справя ли се в училище? – питах аз.

– Не ходи на училище – соннато отвърна той. – Не я пускат заради онова, което си направила. Ти си виновна. Развали всичко и сега не я щат там. Създаваш ми отвратителни ядове и грижи. – После смени темата. – Ти си много лоша съпруга. Не ми раждаш други деца. Ще си взема друга жена, та да ме дари със син.

Внезапно си помислих за спиралата. Ами ако Муди разбере за нея? Ами ако ме набие толкова жестоко, че се наложи лечение и някой ирански лекар я открие? Ако не ме убие Муди, неговото правителство ще го направи.

– Ще те заведе при Хомейни и ще му кажа, че не го харесваш. Ще те заведе при правителството и ще им кажа, че си агентка на ЦРУ – изръмжа Муди.

Ако не бях чувала истории за хора, обвинени без каквото и да е основание, а после хвърлени в затвора или екзекутирани без съд и присъда, щях да сметна приказките му за празни заплахи, но не беше така. Изцяло зависех от милостта на този луд човек и неговото също толкова смахнато правителство. Знаех със сигурност, че животът ми зависи от прищевките и странните хрумвания на Муди и неговия аятолах.

Заклучена в един апартамент с мъчителя си, не смеех да се впускам в каквото и да е спор. Всеки път, когато забелязвах да блещукат в очите му пламъчетата на лудостта, си прехапвах езика и се надявах да не чуе ужасеното тупкане на сърцето ми.

Фактът, че не съм мюсюлманка, будеше най-силно яростта му.

– Ще гориш в ада – крещеше ми той. – А аз ще отида в рая. Защо не се осъзнаеш?

– Не знам какво ще стане – отговарях смирено, за да не го предизвиквам повече. – Не мога да отсъдя. Само Господ е съдник.

В нощите, през които Муди решаваше да остане при мен, спяхме в едно легло, но далеч един от друг. Няколко пъти се опитах да се притисна в него и сложа глава на рамото му в отчаяните си опити да си върна свободата, като едва се съдържах да не повърна. Муди обаче си оставаше напълно безразличен. Изхъркваше и се обръщаше на другата страна.

Сутрин ме оставяше, а куфарчето с телефона вземаше със себе си.

Полудявах от ужас и скука. Тялото още ме наболяваше от страхотния бой. Победена от депресията и отчаянието, лежах с часове в леглото – нито можех да спя, нито да стана. Друг път кръстосвах апартамента,

якаш търсех и аз не знам какво. Някои от дните ми се нижеха като в мъгла. Не мина много време и аз нито вече знаех, нито ме интересуваше кой ден или кой месец е и дали ще видя отново слънцето или не. Единственото, което исках, бе дъщеря си.

През тези изпълнени с агония дни страхът ми се концентрира върху една малка подробност. Бърках дълбоко с пръсти в тялото си и търсех края на спиралата, която носех. Намерих я и се поколебах за миг. Ами ако предизвикам кръвоизлив? Бях затворена в изолиран апартамент, не разполагах с телефон. Ами ако умра от силното кръвотечение?

В този момент изобщо не ме интересуваше дали ще живея, или ще умра. Дръпнах края и извиках от болка, ала спиралата не помръдна. Опитах още няколко пъти, като дръпнах още по-силно, гърчейки се от силната болка. Нищо не се получи. Най-сетне взех пинцетите от несерчето си и хванах края с тях. С бавно движение, което изтръгваше стонове от стиснатите ми устни, най-после успях. Изведнъж в ръката ми се оказа малката пластмасова тръбичка с метална жичка, която можеше да ме осъди на смърт. Всичко ме болеше. Изчаках няколко минути, за да се убедя, че не кървя.

Внимателно разгледах спиралата. Какво да правя сега с нея? Не можех просто да я хвърля в кофата за смет и да рискувам Муди да я открие, а като лекар щеше да я познае веднага.

Дали тоалетната щеше да я поеме? Беше лека и не бях сигурна дали няма да остане на повърхността. Ами ако заседне някъде и се наложи да викаме каналджия, който ще намери и покаже на Муди странния предмет?

Металът бе мек.

Може би щях да успея да го нарежа на парченца. Сред шивашките принадлежности на Насрин открих ножица и старателно нарязвах спиралата на миниатюрни късчета.

Изтичах за кухненския нож и бързо се справих с прозореца. Надвеси се и изчаках да не би някой да види как парченцата от моята спирала отплават по тежеранските канавки.

Рожденият ден на татко бе на пети април. Ако го доживееше, щеше да навърши шейсет и пет. Джон бе роден на седми април. Щеше да навърши петнайсет. Дали знаеше, че съм още жива?

Не можех да им изпратя подаръци. Не можех да им приготвя торти. Не можех да им се обадя и да им честитя. Не можех да им изпратя поздравителни картички.

Дори не знаех кога точно се падат рождените им дни, защото бях

загубила представа за времето.

Понякога нощем излизах на балкона и гледах луната. Тогава си мислех колко е голям светът, а луната е само една – една и съща за Джо и Джон, за мама и татко, за мен, за Махтоб.

Имах чувството, че луната ни свързва.

Един ден случайно погледнах през прозореца и дъхът ми спря. На отсрещния тротоар стоеше госпожица Алави с впит в мен поглед. За миг ми се стори, че е привидение, родено от замъгленото ми съзнание.

– Какво правиш тук? – попитах изненадано.

– Стоя и наблюдавам с часове – отвърна тя. – Знам какво ти се е случило.

Как е разбрала къде живея, чудех се аз. От посолството? От училището? Това не ме интересуваше – разтреперах се при мисълта за тази жена, която рискуваше собствения си живот, за да измъкне Махтоб и мен от страната. Изстенах, защото това отново ми напомни, че Махтоб я няма.

– Какво мога да направя? – попита госпожица Алави.

– Нищо – съсипана от скръб отвърнах аз.

– Трябва да говоря с теб – снижи глас тя, осъзнавайки колко подозрително изглежда този разговор през улицата, воден при това на английски.

– Почакай! – рекох.

За няколко секунди отместих решетката, пъхнах глава между железните пръти и продължихме с приглушен тон странния си разговор.

– Наблюдавах дома ти дни наред – каза госпожица Алави.

Тя обясни, че известно време била придружавана от брат си. Той седял в кола. Това обаче предизвикало нечии съмнения и ги питали какво правят тук. Братът на госпожица Алави обяснил, че наблюдава едно момиче, дето живее наблизко, защото искал да я вземе за жена. Това обяснение било достатъчно, но случилото се притеснило брат й. Така или иначе днес госпожица Алави бе сама.

– Всичко за пътуването до Захидан е готово – рече тя.

– Не мога да тръгна. Махтоб не е при мен.

– Ще я намеря. Дали ще може?

– Не предприемай нищо подозрително!

Тя кимна и после изчезна също тъй тайнствено, както бе дошла. Завинтих обратно решетката, скрих ножа и отново потънах в летаргия, като се чудех дали случилото се не е било сън.

Сигурно Бог бе забавил движението на света. Денят имаше по

четирийсет и осем и дори седемдесет и два часа. Това бяха най-самотните дни в живота ми. Бе изтощително да си търся подходящо занимание за запълване на времето.

Кроях подробни планове как да вляза във връзка с Махтоб. От продуктите, които намирах из къщи, се опитвах да приготвям любимите ястия на Махтоб и да ѝ ги пращам по баща ѝ. За нея булгар пилафът бе голям деликатес.

От малко бяла прежда успях да измайсторя чифт чорапки за куклата ѝ. После се сетих, че има две поло блузи, които обличаше рядко, защото се оплакваше, че я стягат на вратлето. Намалих яките и с отрязаните парчета уших още кукленски дрешки. Намерих и една бяла риза с дълги ръкави, която ѝ бе омаляла. Отрязах ръкавите и ги приших в набор към долната част на ризката, която стана с къс ръкав и Махтоб отново можеше да си я носи. Муди отнасяше подаръците, но не споменаваше нищо за нея, освен когато ми върна кукленските чорапки.

– Казва, че не ги иска, защото другите деца ще ѝ ги изцапат – обясни той.

Тази новина ме накара да засия вътрешно, без да дам възможност на Муди да разбере какво точно се е случило. Умната малка Махтоб се бе досетила за моя план. По този начин ми казваше: „Мамичко, още съм жива.“ Освен това е с други деца. Това изключваше дома на Амех Бозорг, слава Богу!

Но къде беше?

От досада и скука започнах да чета книгите на Муди, които бяха на английски. Повечето бяха за исляма. Изчетох ги от кора до кора. Имаше и един речник „Уебстър“, който също прочетох. Как ми се искаше да има и Библия.

През тези ужасни дни и нощи единствен Господ бе винаги до мен. Не спирах да разговарям с Него. Постепенно, докато се точеше безкрайният низ от еднообразни дни, в измъченото ми съзнание се оформи стратегия. Бях напълно безпомощна и няха никаква възможност да се защитя, затова бях готова да опитам всичко, стига то да ми върнеше Махтоб. Ето защо се обърнах към религията на Муди.

Внимателно прочетох книжка с подробни инструкции за обичаите и ритуалите, извършвани преди молитва, и започнах да ги спазвам и изпълнявам. Преди да се помоля, измивах дланите, ръцете, лицето и ходилата на краката си. После се покривах с бял молитвен чадор. Когато мюсюлманин коленичи в молитвена поза, за да се преклони пред волята на Аллаха, той не бива да докосва с главата си нищо, направено от

човешки ръце. Навън това не представляваше никаква трудност, но вкъщи молещият се трябва да използва молитвен камък. Ние имахме няколко. Това са обикновени глинени късчета с диаметър около три сантиметра. За целта става всяка глина, но тези бяха направени от глина, специално донесена от Мека.

Загръщах се с чадора, навеждах се напред, за да докосна с чело молитвения камък, и с разтворена пред мен на пода книга с инструкции упражнявах непрестанно молитвите.

И така еднасутрин изненадах Муди, като станах заедно с него и го последвах в банята за ритуалното измиване.

Той се стъписа, когато се загрънах в чадора и заех мястото си в хола. Знаех точно къде е – не до него, а зад него. Двамата се обърнахме с лице към Мека и започнахме да се молим.

С това целях две неща. Исках да доставя удоволствие на Муди, дори ако прозреше плитко скроения ми план. Щеше да се досети, че се опитвам да спечеля благоволенieto му, за да си върна Махтоб, но това нямаше ли да му подсказва нещо важно? Да ми отнеме Махтоб бе последният му отчаян опит да ме спечели на негова страна. Не беше ли това доказателство, че стратегията му действа?

Но дори и тази причина не бе най-важната. Бях много по-искрена в молитвите си, отколкото си представяше Муди. Отчаяно се нуждаех от помощ, откъдето и да е. Ако Аллах е също толкова могъщо божество, както и моят Бог, бях готова да изпълня предписанията и изискванията му възможно най-стриктно. Исках да угодя на Аллах повече, отколкото на Муди.

Като свършихме молитвите си, Муди сопнато рече:

– Не трябва да ги казваш на английски!

Сега имах още една задача за изпълнение. Няколко дни след това без прекъсване упражнявах арабските думи, като се опитвах да си внуша, че не се превръщам в покорна мюсюлманска жена.

Един ден се появи Елън, обявявайки за присъствието си със звънца на входната врата. Разговаряхме през прозореца.

– Зная, че Муди е наредил да не те доближавам, но исках да видя как си, жива ли си – рече Елън. – Промениха ли се нещата?

– Не.

– Знаеш ли къде е Махтоб?

– Не. А ти?

– Не – отвърна Елън и каза: Дали Ага Хаким няма да помогне? Муди го уважава. Бих могла да разговарям с него.

– Не – бързо отвърнах аз. – Ако Муди разбере, че съм разговаряла с някого, нещата ще се влошат. Не искам да правя нищо подобно. Искам само едно – да видя Махтоб.

Елън се съгласи с доводите ми, като поклати притеснено покритата си с чадор глава.

– Има едно нещо, което можеш да направиш – казах аз. – Можеш да ми донесеш твоя Нов завет.

– Добре – съгласи се Елън. – Как обаче ще ти го дам? – Ще завържа кошница на въженце и ще ти я пусна.

– Дадено.

Елън си отиде и така и не се появи с Новия завет. Вероятно, изпитала ела угризения от тайното си посещение, тя бе казала на Хормоз.

В една слънчева утрин стоях на балкона към задния двор и се чудех нормална ли съм или побъркана. Колко време продължава всичко това? Опитвах се да си възстановя кога точно ме би Муди. Дали беше преди месец? Два месеца? Не можех да си спомня нищо. Реших да преброя петъците, защото те единствено се различаваха от останалите дни на седмицата с по-честите призиви към правоверните за молитва. Успях да си припомня само един петък. Нима бе минала само една седмица? Или десетина дни? Наистина ли още бе април?

Забелязах, че през отворения прозорец на съседната къща отсреща ме наблюдава жена. Не я бях забелязвала преди.

– Откъде си? – неочаквано извика тя на английски с несигурен глас.

Стреснах се. Бях изненадана и изпълнена с подозрения.

– Защо питаш?

– Защото знам, че си чужденка. Притеснението отвърза езика ми и думите сами заизскачаха от устата ми. Не се колебах дълго дали жената е приятел или враг.

– Затворена съм в тази къща – изрекох. – Отнеха ми дъщерята и ме заключиха тук. Имам нужда от помощ. Моля те, помогни ми.

– Искрено съжалявам – отвърна тя. – Ще направя каквото мога.

Какво ли можеше да направи? Една иранска домакиня разполага с малко повече свобода от мен в този момент. Тогава ми хрумна нещо.

– Искам да изпратя писмо на семейството си – рекох.

– Добре. Напиши писмото, после аз ще изляза на улицата и ти ще ми го пуснеш.

Бързо надрасках бележка, която сигурно не бе особено смислена и разбираема. Набързо описах за последните си перипетии и предупредих мама и татко да не оказват сериозен натиск нито върху посолството,

нито върху Държавния департамент в този момент, поне докато не си върна Махтоб. Писах им, че ги обичам, и сълзите ми капеха върху листа.

Отместих решетката от прозореца към улицата и с плика в ръка зачаках жената да се появи на улицата. Нямах много пешеходци, но не бях сигурна, че ще я позная – всички иранки си приличат в еднаквите си одежди. Минаха няколко жени, но никоя не даде знак, че ме е познала.

После се появи още една облечена в черно манто и покрита с русари жена. Тя се движеше забързано по всекидневните си дела, но когато се приближи към наблюдателницата ми, погледна нагоре и едва забележимо кимна. Писмото се плъзна от пръстите ми и полетя надолу като есенен лист. Моята нова съюзница бързо го вдигна и го пхна в дрехата си, без да забави крачка.

Повече не я видях, при все че прекарах много време на балкона към задния двор с такава надежда. Сигурно бе решила, че рискът е прекалено голям и не си заслужава труда.

Както се бях надявала, участието ми в молитвите посмекчи малко поведението на Муди. За награда той ми донесе „Хаян“, техрански ежедневник, който излизаше на английски. Материалите в него бяха пълни с пропаганда, но поне имах нещо за четене на родния си език, различно от религиозните четива и речника. Освен това вече знаех коя дата сме. Беше ми трудно да повярвам, че съм прекарала затворена едва десетина дни. Напълно възможно бе „Хаян“ да лъже за датата така, както лъжеше за всичко останало.

Появата на вестника сложи началото на внезапна промяна в положението ми или по-скоро в поведението на Муди. Сега той се прибираще в апартамента всяка вечер и ми носеше „Хаян“, а от време на време и по някой деликатес.

– Ягоди – обяви той, като се върна един късен следобед. – Скъпи са и не се намират лесно.

Колко странен и многозначителен жест за помирение! Той бе отказал на Махтоб ягоди вечерта, в която се връщахме от дома на Елън и Хормоз – вечерта, в която двете бяхме заедно за последен път.

Не бях хапвала ягоди от година. Тези бяха дребни и твърди – вероятно не бяха особено вкусни, но в този миг представляваха нещо съвсем екзотично. Наложих си да спра след третата и казах:

– Занеси ги на Махтоб.

– Добре.

Понякога Муди се държеше любезно с мен и дори проявяваше

желание да разговаряме за незначителни неща. Друг път бе рязък и заплашителен. Въпреки че непрекъснато го разпитвах за Махтоб, не казваше нито дума.

– Колко още ще я караме така? – питах го аз. Отговорът му – изсумтяване.

Дните се низеха мрачно и тъжно.

Звънецът на входа ни събуди посред нощ. Винаги нащрек, за да се защитава от демоните, които се опитваха да го обладаят, Муди скочи от леглото и забързано се отправи към прозореца. Разбудена от летаргичния си сън, аз се заслушах от спалнята и успях да чуя гласа на Мустафа, третия син на Амех Бозорг и Баба Хаджи. Чух как Муди каза на фарси, че ще отиде веднага.

– Какво се е случило? – попитах, когато се върна в спалнята да се облека.

– Махтоб е болна. Трябва да вървя – отвърна той. Сърцето ми спря.

– Позволи ми да дойда с теб! – изплаках.

– Не! Ще стоиш тук!

– Моля те!

– Не!

– Моля те, доведи я у дома!

– Не! Никога повече няма да я доведа тук!

Той се отправи към вратата, а аз скочих от леглото и се завтекох след него, готова да хукна из улиците на Техеран по нощница, ако това щеше да ми помогне да ида при дъщеря си.

Муди ме отблъсна, заключи вратата зад себе си и ме остави сама с ужасната новина. Махтоб е болна! Толкова болна, че Мустафа дойде да извика Муди посред нощ. Ще я заведе ли в болница? Толкова ли е зле? Какво се бе случило? „Детето ми, детето ми, детето ми“ – ридях аз.

Обляна в сълзи и обхваната от черни мисли през тази безкрайна нощ, се опитах да си обясня защо именно Мустафа бе този, който ни съобщи за болестта на Махтоб. Защо?

После си припомних, че Мустафа и жена му Молук живеят само на три преки оттук. Домът им бе доста удобно скривалище. Махтоб ги познаваше и се разбираше с децата им. Освен това Молук бе малко по-голяма чистница и се държеше по-приятелски с нас в сравнение с останалите членове на семейството. Мисълта, че Махтоб живее у Мустафа и Молук, ме поуспокои, но не бе достатъчно утешение за нараненото ми сърце. Когато едно дете е болно, то се нуждае преди всичко от присъствието на майка си. Опитах се мислено да ѝ предам колко я обичам и

искрено се надявах и молах да чуе молитвите ми и да усети дълбоката майчина любов.

През последните няколко седмици бях решила, че съм на дъното на отчаянието си. Сега обаче бях тласната в още по-дълбока пропаст. Дългите и тягостни часове на нощта се източиха едва-едва. Настъпи ден, но нямах никакви новини. Сутринта се влачеше още по-бавно. С всеки удар на сърцето си ридаях: „Махтоб! Махтоб! Махтоб!“

Не можех нито да ям, нито да спя.

Не бях в състояние да върша каквото и да е.

Само си я представях как лежи сам-самичка в болничното легло.

Следобедът се проточи мъчително и болезнено. Струваше ми се, че това е най-дългият ден от жалкото ми съществуване.

Изведнъж ми хрумна налудничавата идея. Впих очи през прозореца на спалнята и видях една жена в съседния двор. Беше прислужницата – възрастна лелка, увита в чадор. Тя се бе навела и миеше, доколкото можеше с една ръка, паници и тигани. Бях я виждала да го прави много пъти, но никога не я бях заговаряла.

В този миг взех решение. Ще избягам от този затвор, ще изтичам до Мустафа и Молук и ще спася болното си дете. Бях твърде разстроена, за да разсъждавам нормално и да се безпокоя за евентуалните последствия. Каквито и да са, трябва да видя детето си веднага.

Този прозорец нямаше нито метална решетка, нито дървен капак. Придърпах един стол, качих се и се опрях на стената, опипвайки с крак тесния перваз. Застанала така, вкопчена с две ръце за прозоречната рамка, бях само на една крачка от едноетажната съседна къща. Обърнах налясно глава и извиках:

– Ханум!

Възрастната жена сепнато се обърна към мен.

– Шома ингелиси сохбат миконид? (Говорите ли английски?) – попитах.

Надявах се, че можем да се разберем достатъчно, за да ми позволи да скоча върху покрива на къщата, да ме пусне вътре, а след това да ми даде възможност да изляза през входната врата. Вместо отговор жената стисна своя чадор и тичешком се скри вътре.

Внимателно се върнах обратно в стаята. Отникъде помощ, отникъде изход! Крачих напред-назад и търсех отговорите на десетки въпроси, които нахлуваха в съзнанието ми.

Потърсих нещо за четене в библиотеката на Муди – нещо на английски, което не бях научила наизуст. Намерих памфлет, дълъг четири

страници, и любопитно впих поглед в него. Виждах го за пръв път. Беше упътване на английски, в което подробно се описваха специални ислямски молитви за определени ритуали.

Подвих нозе, приседнах на пода и го прегледах небрежно. Погледът ми спря на описанието на Наср.

Наср е много сериозно обещание, което се дава на Аллах – то е нещото като клетва, уговорка, договор. Реза и Есей бяха дали наср. Ако Аллах помогнеше по някакъв начин да се оправи деформираното краче на Мехди, Реза и Есей трябваше да носят един път годишно подноси с хляб, сирене, зеленчуци и друга храна в джамията, за да им я благословят, а после да я раздадат на бедните.

От уличните високоговорители се разнесе призив за молитва. По лицето ми се стичаха сълзи, докато се миех и увивах в чадора. Сега знаех какво трябва да направя. Ще дам наср.

Забравила, че смесвам и обърквам исляма и християнството, аз казах гласно: „Моля те, Аллах, ако двете с Махтоб се съберем отново и се доберем успешно до Америка, ще отида в Йерусалим, в свещената земя. Това е моят наср.“ После прочетох на глас молитвите от отворената пред мен книга, като припявах една специална дълга молитва на арабски с истинско вдъхновение и дълбока вяра. Откъсната от света, аз разговарях направо с Бога.

Настъпи нощта. Мрак обви Техеран. Седях на пода в хола и се опитвах да си запълня времето с четене.

Изведнъж токът изгасна. За пръв път от седмици насам ужасяващият звук на противовъздушните сирени нахлу в замъгленото ми съзнание.

Махтоб! Бе първата ми мисъл. Горката Махтоб ще бъде толкова уплашена. В отчаяние се втурнах към вратата, но тя, разбира се, бе заключена и аз бях хваната като в капан в апартамента на втория етаж. В агония крачех напред-назад без нито една мисъл за собствената ми безопасност. Припомних си думите от писмото на Джон: „Моля те, грижи се за Махтоб и не се отделяй от нея.“ Тогава плаках за дъщеря си с най-горчивите и тъжни сълзи в моя живот.

Навън виеха сирени и се носеше далечният грохот и тътен на противовъздушните оръдия. Чувах моторите на самолетите и експлозиите от бомбите. Непрестанно се молах за Махтоб.

Бомбардировката продължи няколко минути – бе най-кратката до този момент. Аз обаче треперах от страх, сама в тъмната къща, в тъмния град, обхваната от черно отчаяние. Лежах и плачех.

Може да беше минал половин час, когато чух входната врата да се

отваря. Тежките стъпки на Муди отекнаха по стълбището и аз се втурнах в хола, за да го посрещна, готова да се моля като просякиня за мъничко новини за Махтоб. Вратата се отвори и той застана на прага, а силуетът му се очерта в рамката ѝ на слабата светлинка на джобното фенерче.

Носеше на ръце нещо като голям, тежък вързоп.

Приближих, за да видя какво е.

Изведнъж дъхът ми секна. Беше Махтоб! Увита в одеяло, тя се бе свила в него будна, но мълчалива. Безизразното ѝ лице бе призрачнобледо.

СЕДЕМНАДЕСЕТА ГЛАВА

– Благодаря ти, Боже, благодаря ти – прошепах високо. Наум ми идваха единствено насрът и молбата, която бях отправила към Бога този ден. Бог беше отвърнал на молитвите ми.

Изпитвах ужас и възторг едновременно. Детето ми изглеждаше толкова тъжно, толкова унило, толкова болно.

Прегърнах съпруга си и дъщеря си.

– Толкова те обичам за това, че я доведе отново у дома – казах на Муди и още докато изричах тези думи, почувствах целия им абсурд. Той беше причината за цялото ми нещастие, но в този миг му бях безкрайно благодарна, че виждам Махтоб, та почти повярвах в това нелепо твърдение.

– Предполагам, че въздушното нападение е било изпратено от Бога – каза Муди. – Ние няма защо да живеем разделени. Във времена като тези трябва да бъдем заедно. Наистина се безпокоях за теб. Не трябва да се разделяме вече.

Челото на Махтоб беше обляно в трескава пот. Протегнах ръце да я взема и Муди ми я подаде. Беше толкова хубаво, че можех да я докосна.

Тя не промълви нито дума, докато я носех към спалнята. Муди ни последва. Завих я, после грабнах някакъв парцал, натопих го в студена вода и изтрих челото ѝ. Беше в съзнание, но очевидно не смееше нищо да каже в присъствието на Муди.

– Изяждаше ли си яденето – попитах.

– Да – увери ме той.

Но състоянието ѝ говореше по-скоро за обратното. Тя беше само кожа и кости.

През нощта той не посмя да ни остави сами. Махтоб беше все така безмълвна и апатична, но температурата ѝ спадна малко благодарение на грижите ми. Тримата прекарахме нощта заедно в едно легло. Махтоб лежеше помежду ни, често разбуждана в лекия си сън от стомашни болки и диария. Притисках я в обятията си цяла нощ и само от време на време потъвах в мъчителен сън. През цялото време се боях да задам на Муди въпроса: „Какво ще правим сега?“

Сутринта, докато Муди се приготвяше за работа, той се обърна към мене, не грубо, но чувството от предишната нощ вече го нямаше:

– Пригответи я.

– Моля те, не я взимай.

– Не. Няма да я оставя тук с тебе.

В този ужасен миг не посмях да реагирам. Муди имаше абсолютна власт над мене и аз не можех да рискувам да бъда отделена от дъщеря си отново. Безмълвна, Махтоб се остави баща и да я отнесе, а майка ѝ остана с чувството, че сърцето ѝ ще се пръсне.

Нещо много странно ставаше с нас тримата. Трябваше ми време, за да си дам сметка за неувимите промени в поведението ни, но интуитивно чувствах, че навлизахме в нова фаза на нашия съвместен живот.

Муди беше по-потиснат, по-малко предизвикателен, по-замислен от преди. Изглеждаше поуспокоен, сякаш бе намерил някаква вътрешна опора. Но в очите му долових признаци на задълбочаващо се безпокойство. Беше погълнат от мисълта за пари.

– Все още не ми плащат в болницата – оплака се той. – Работа за нищо.

– Това е абсурдно – казах. – Направо нее за вярване. Откъде взимаш пари тогава?

– Парите, с които живеем, взимам на заем от Мамал. И все пак не му вярвах. Бях убедена, че предпочита да си мисля, че няма пари и затова не можем да променим живота си.

По някаква непонятна за мен причина Муди постепенно беше променил мишената на своя гняв. Вече водеше Махтоб у дома почти всяка вечер, с изключение на нощите, когато бе дежурен в болницата. След седмица-две започна да позволява на Махтоб да оставас мен и през деня, когато бе на работа, а звукът на плъзгащото се резе, докато заключаваше два пъти вратата след себе си, ни напомняше, че сме затворнички.

Една сутрин, след като излезе както обикновено, останах озадачена, че не чух познатия звук на резето. Муди се отдалечи от къщата и шумът от стъпките му заглъхна. Изтичах до прозореца в спалнята и го видях как крачи надолу по улицата.

Дали беше забравил да ни заключи, или това беше проверка.

Реших, че последното е по-вероятно. Двете с Махтоб останахме в апартамента и когато Муди се върна след няколко часа, беше в много по-ведро разположение на духа. Вече бях сигурна, че това е проверка. Беше наблюдавал апартамента или може би бе наел шпионин; но ние бяхме доказали своята благонадеждност.

Муди говореше по-често и по-разгорещено за нас тримата като за семейство, сякаш се опитваше да ни сплоти в едно като щит срещу жестокостта на света около нас. Дните бавно преминаваха в седмици и у

мене все повече се затвърждаваше увереността, че той ще ми върне окончателно Махтоб.

Махтоб също се променяше. В началото тя с неохота споделяше подробности за времето, което бе прекарала далече от мен.

– Много ли плака? – питах аз. – Моли ли татко да те доведе пак тук?

– Не – отговаряше тя с тих и уплашен глас. – Не съм го молила. Не съм плакала. Не говорех с никого. Не си играех. Не правех нищо.

Трябваше да проведе много такива разговори, за да я накарам да престане да страни от мен. Най-накрая разбрах, че е била подложена на многобройни кръстосани разпити, особено от жената на племенника на Муди – Молук. Разпитвала я дали майка ѝ я е водила някога в посолството, дали майка ѝ не се е опитвала да напусне страната. Но Махтоб отговаряла на всичко с „не“.

– Аз се опитах да изляза от къщата, мамо – казваше тя, сякаш щях да ѝ се разсърдя, че не бе успяла да избяга. – Знаех пътя от къщата на Молук. Понякога, като излизахме с Молук да купуваме зеленчуци или нещо друго, щеше ми се да избягам и да се върна при теб.

Бях толкова благодарна, че не бе успяла да избяга. Само при мисълта за Махтоб, тръгнала из задръстените улици на Техеран с объркания им трафик, невнимателните шофьори и зловещата полиция, сърцето ми се свиваше.

Не беше избягала, не беше правила нищо. И в това се състоеше промяната у Махтоб. Средата я бе асимилирала против волята ѝ. Тя беше покорена. Болката и ужасът са били твърде големи за нея, за да си позволи да рискува. Беше потисната, болна, обезверена, съкрушена.

Промяната у тях двамата промени и мен. Дългите дни, които прекарвах заключена в апартамента на Мамал, ми дадоха възможност да размисля. Мислите ми се оформяха в логически заключения, опитвах се да анализирам и планирам живота си много повече откогато и да било. Бях сигурна, че няма да свикна с живота в Иран. У мен се бе загнездила мисълта, че повече не мога да вярвам на обърканото съзнание на Муди. Засега той изглеждаше по-добре, не толкова опасен, и разсъждаваше по-разумно, но аз не можех да разчитам, че това ще продължи дълго. Можех само да се възползвам от временното му състояние, за да подобря положението си, преди неприятностите да започнат отново.

Какво можеше да се направи? Нямах никаква представа, но успях да стигна до някои обобщения. Трябваше да насоча всичките си усилия към едно – да се измъкнем с Махтоб от Иран и да се върнем в Америка,

но за целта трябваше добре да обмисля всяко свое действие. Стигнах до заключението, че отсега нататък ще трябва да пазя тайните си от своята дъщеря. Кръстосаният разпит, на който я бе подложила Молук, силно ме обезпокои. Не можех да рискувам тя да знае твърде много. Вече нямаше да говоря с нея за завръщане в Америка. Трудно ми беше да взема такова решение, защото обичах да споделям с Махтоб веднага всяка добра вест. Но знаех, че това е най-добрият начин да проявя любовта си към нея. Не биваше да подклаждам в нея надежди. Нямаше нищо да ѝ кажа, докато не тръгнем за Америка, а аз все още няхах представа как ще стане това.

И така, след като Муди, ръководен от някакви свои налудничави подбуди, бе започнал да търси емоционална подкрепа от жена си и дъщеря си, всяка една от нас успя да изгради около себе си защитна обвивка. Това доведе до крехък мир, до едно странно съществуване, което, погледнато от страни, изглеждаше по-лесно, по-спокойно, по-безопасно, но напрежението оставаше дълбоко спотаено под повърхността. По-лесно преживявахме ден за ден, но в действителност, по пътя, по който бяхме поели, сблъсъкът беше неизбежен и се приближаваше все по-заплашително.

Мамал и Насрин продължиха да живеят при роднини, но Реза и Есей се върнаха отново в апартаментата си под нас. Предпазливото приятелство между Есей и мен се поднови.

На шестнайсетия ден от персийския месец ордибехеш, който тази година се падаше на шести май, бе рожденият ден на дванайсетия имам – Имам Мехди. Преди векове той изчезнал и до ден днешен шиитите вярват, че ще се появи отново в деня на Страшния съд заедно с Исус. Според обичая на рождения му ден хората отправят към него молбите си.

Есей ме покани в дома на една възрастна жена, която завършваше четиринайсетата година от своя наср. Трябваше да организира тържество по случай рождения ден на Имам Мехди, в замяна на което неизлечимо болната ѝ дъщеря щеше да оздравее.

Есей каза, че ще има около двеста жени, и аз си представих един дълъг ден на вопли и молитви. Казах ѝ:

– Не, не искам да ходя.

– Моля те, ела – отвърна Есей. – Ако искаш нещо да ти се сбъдне, плащаш на жената, която чете Корана, и тя се моли за теб. Преди да изтече една година, преди да дойде следващият рожден ден на Имам Мехди, желанието ти ще бъде изпълнено. Нима нямаш такова желание? Тя

ми се усмихна топло и искрено. Много добре знаеше моето желание!

– Добре – казах, – ако Муди ми разреши.

За моя изненада Муди се съгласи. Вероятно защото почти всички жени от рода му щяха да бъдат там и щяха да ни надзирават – мен и Махтоб. Освен това той държеше да участвам в религиозните церемонии.

Още на разсъмване къщата беше пълна с хора. Мъжете се събираха в апартамента на Реза, а жените поемаха с колите към къщата на възрастната жена, която живееше на юг, близо до летището.

Денят беше истинска изненада. Влязохме в къща, пълна с непокрити жени, облечени в ярки празнични одежди, в пурпурни вечерни рокли с тежки колиета, в тоалети, избродирани с пайети, с открити рамене, в костюми с плътно прилепнали по бедрата панталони. Всички бяха с току-що направени фризури, обилен грим и златни бижута. От няколко стереовисокоговорителя гърмяха бандери, под ритъма на барабани и цимбал. Из целия хол жени, вдигнали ръце над главите, танцуваха чувствено, сладострастно поклащайки бедра. Никоя не беше покрита.

Есей смъкна чадора и остана по рокля със скандално деколте. Цялата беше в златни бижута.

Насрин носеше тоалет от морскосиньо с изрисувани в червено кашмирени фигури.

Зохре и Фереще бяха там, но от майка им, Амех Бозорг, нямаше и следа.

– Болна е – обясниха те.

Сега, като видях що за празненство е това, стана ми ясно защо я няма. Амех Бозорг не обичаше радостта, тук тя наистина щеше да се поболее.

Скоро забавленията започнаха с една група жени, наредени в редица, които изпълняваха танц с коремите си. Няколко жени пееха. Присъединиха се и други танцуващи, облечени в ярки одеяния.

Една след друга жените се приближаваха към тази, която четеше Корана в ъгъла на стаята, тя обявяваше по микрофона желанието на всяка жена и след това потъваше в монотонното си мърморене.

Фереще си пожела да вземе един изпит в училище. Зохре искаше съпруг. Есей желаше Мехди да проходи. Насрин нямаше никакво желание. Шумното празненство беше в разгара си, когато Есей се обърна към мен:

– Нямах ли желание?

– Имам, но не знам как да го направя.

Тя ми подаде някакви пари.

– Просто иди при жената и ѝ дай тези пари – каза тя.

– След това седни до нея и тя ще се помоли за теб. Не е нужно да ѝ казваш своето желание. Но докато се моли, ти трябва да мислиш само за него.

Хванах Махтоб за ръката и се приближих до светата жена. Подадох ѝ парите и мълчаливо приседнах до нея.

Тя метна на главата ми парче черна коприна и започна да напява монотонна молитва.

„Колко съм глупава – помислих си. – Невъзможно е да излезе нещо от това.“ После реших, че може и да подейства. Трябваше всичко да опитам. Съсредоточих се – искам Махтоб и аз да се върнем в Америка! Ритуалът продължи само няколко минути. Когато свърши, си дадох сметка, че може би ще си имам неприятности. Всички племенници на Муди бяха тук и все някоя щеше да му каже, че съм си пожелала нещо. Той ще настоява да узнае какво е то.

Реших да ги изпреваря и първа да кажа на Муди.

– Пожелал си нещо днес – заявих аз. – Помолих Имам Мехди да ми изпълни желанието.

– Какво си пожела? – попита той подозрително.

– Пожелал си ние тримата отново да бъдем щастливи като семейство.

Беше минал месец, откакто Муди за първи път остави Махтоб да пренощува у дома. Оттогава бруталността му чувствително намалела и ние отново заживяхме почти като семейство. Позволяваше на Махтоб да прекарва с мен по няколко дни всяка седмица. Понякога ни пускаше на пазар, друг път ни пазеше ревниво. Водехме странно, уединено съществуване.

Живеех в мъчително очакване да се появи някаква възможност, но в крайна сметка какво друго можех да направя. Играех своята отчаяна игра вече и с Махтоб, както с Муди. Правоверно повтарях мюсюлманските си молитви и като взимаше пример от мен, Махтоб правеше същото. Постепенно Муди се поддаде на заблудата, защото му се искаше да вярва, че един ден отново ще заживеем нормално. Но съществуваше една нова опасност, която ме изпълваше с ужас. Сега, когато отново живеехме като семейство, трябваше да доказвам чувствата си. Ами ако забременея? Не исках да усложнявам положението си, като създам още един живот в този побъркан свят. Не исках да имам дете, чийто баща ме отвращава. Бременността би ме обрекла на този затвор завинаги.

На девети юни беше моят четирийсети рожден ден. Опитвах се да не мисля за това. Муди имаше нощно дежурство в болницата, затова нареди двете с Махтоб да преспим долу при Есей, така че тя да може да ни наблюдава. Аз се противопоставих, но той беше непреклонен. През нощта на моя рожден ден Махтоб и аз трябваше да прогоним огромните хлебарки, привлечани от урината на Мехди, за да си направим място на пода в апартамента на Есей, да постелим одеялата си и да се опитаме да заспим.

Посред нощ звънна телефонът. Есей се обади и аз я чух да повтаря „не“, „не“.

– Това е моето семейство – извиках. – Днес е моят рожден ден.

Беше ме обхванало особено непокорство и като сграбчих телефона, чух гласа на сестра си Каролин. Каза ми, че татко е по-добре и че Джо е постъпил при моя бивш работодател. Очите ми се насълзиха, а гърлото ми се беше свило така, че едва говорех.

– Кажу ми, че го обичам – беше единственото, което успях да промълвя. – Кажу и на Джон... че го обичам.

Муди се върна от дежурството си в болницата чак на другата вечер. За рождения ден ми донесе малък букет от маргарити и хризантеми. Благодарих му и набързо му разказах за обаждането на Каролин, преди Реза и Есей да са го направили. За мое успокоение той реагира по-скоро с безразличие, отколкото с гняв.

В един горещ летен ден Муди ни изведе на разходка. Отидохме до възрастна двойка негови роднини на няколко преки от нас. Синът им Мортеза, който беше горе-долу на годините на Муди, живееше с тях. Беше загубил жена си преди няколко години и родителите му помагаша да се грижи за дъщеря си Елхам – малко по-голяма от Махтоб. Беше мило и красиво момиченце, но изглеждаше мрачна и самотна, често пренебрегвана от баща си, баба си и дядо си.

Още от първите думи на Мортеза ми стана ясно, че роднините на Муди са го склонили да ми предостави повече свобода.

– Толкова се радваме, че те виждаме – ми каза той. – Загуби се напоследък. Чудехме се какво ти се е случило и се тревожихме за теб.

– Добре е – каза Муди и в гласа му се прокрадна смущение. – Сами виждате, че е добре.

Мортеза работеше в правителствената служба, контролираща телексите съобщения на страната с чужбина. Работата беше отговорна и даваше големи привилегии. По време на разговора ни този ден той обясни, че смятал да заведе Елхам през ваканцията в Швейцария или може

би в Англия.

– Ще бъде чудесно, ако тя понаучи малко английски, преди да заминем – каза той.

– О, с удоволствие бих я учила на английски – казах.

– Това е прекрасна идея – съгласи се Муди. – Защо не я водиш у дома сутрин? Бети ще я учи на английски, докато аз съм на работа.

По-късно, по пътя към къщи, Муди каза, че е много доволен. Елхам била приятно момиче, много по-добре възпитана от повечето ирански деца, и той би искал да ѝ помогне. Каза, че се чувствал особено привързан към нея, защото и тя като него била загубила майка си още като дете. Нещо повече, бил доволен, че аз ще имам някакво занимание.

– Искам ти да си щастлива тук – каза той.

– Искам да съм щастлива тук – излъгах аз. Уроците с Елхам дойдоха като отговор на моите молитви. Муди вече не си даваше труд да отвежда Махтоб в къщата на Молук през деня. Елхам и аз се нуждаехме от Махтоб като преводач, а когато не се трудехме върху уроците, двете момиченца се заиграваха заедно.

Реза и Есей имаха намерение да отидат на поклонение до свещения град Мешхед, където Амех Бозорг беше ходила да търси чудодейно изцеление. Преди раждането на Мехди, Реза и Есей бяха направили наср, обещавайки да отидат на поклонение, ако Аллах им даде син. Това, че Мехди беше физически и умствено увреден, нямаше значение, те трябваше да изпълнят своя наср. Когато ни поканиха да ги придружим, аз настоях пред Муди да приемем.

В съзнанието ми веднага проблесна мисълта, че така ще пътуваме със самолет до Мешхед, намиращ се в най-североизточната част на Иран. Там бяха станали няколко отвлечения на самолети и това даваше нищожната, но пък реална възможност точно нашият полет да направи непредвидено кацане в Багдад.

Надявах се, че пътуването може да приспи подозренията на Муди. Желанието ми да отида на поклонение трябваше да го убеди в нарастващата ми привързаност към неговия начин на живот.

Имаше обаче много по-дълбока причина за моето нетърпение. Аз наистина исках да отида на поклонение. Есей ми беше казала, че ако стриктно спазваш нужните ритуали на гроба в Мешхед, ще ти бъдат изпълнени три желания. Аз имах едно-единствено желание и страстно исках да повярвам в чудесата на Мешхед.

– Някои хора водят болните и лудите там. Връзват ги на гроба с въже и чакат да стане чудото – ми каза Есей с най-сериозен тон. –

Мнозина правят така.

Вече не знаех в какво от религията на Муди вярвам и в какво не. Бях подтиквана само от отчаянието.

Муди с готовност се съгласи да направим поклонението. Той също имаше какво да си пожелае.

Полетът до Мешхед беше кратък и след пристигането Муди ни набърска в едно такси, което ни закара до хотела. Той и Реза бяха запазили стаи в най-добрия хотел на града.

– Какво е това? – промърмори той, като се оказахме в студената и влажна стая.

Очакваше ни неудобно легло. Продрано парче плат беше простряно върху прозореца и служеше за перде. Широки пукнатини набраздяваха сивата мазилка на стените. Килимът беше толкова мръсен, че не смеех да се събуем. А миризмата от тоалетната беше убийствена.

Съседният „апартамент“ на Реза и Есей не беше по-добър. Решихме да отидем до харама веднага, водени както от религиозно усърдие, така и от желанието да избягаме от хотела.

Есей и аз намъкнахме по един абах, взет на заем за този случай. Това беше арабско одяние, подобно на чадора, но с ластичен пояс, който не му позволява да се мести. Амазьор като мен се оправяше по-лесно с абаха.

Тръгнахме пеш към масжеда, на пет преки от хотела ни, през улици, задръстени от продавачи, които шумно предлагаха запасите си от молитвени камъни. Други търговци разнасяха красиви бродерии и бижута, изработени от тюркоази. От високоговорителите се носеха тътнещи молитви.

Масжедът, с фантастични куполи и минарета, беше най-големият, който бях виждала до този момент. Пробоихме си път пред тълпи правоверни и спряхме до външен басейн да се измием преди молитвата. След това последвахме един водач, който ни преведе през широк двор и през цяла редица различни зали, застлани с великолепни персийски килими и с огромни, обковани със злато и сребро огледала по стените. Гигантски полилеи осветяваха пространството и светлините им се отразяваха в огледалата и заслепяваха очите ни.

Като се приближихме към харама, мъжете и жените се разделиха. Двете с Есей и децата се опитвахме да си пробием път през тълпата възторжени поклонници, за да стигнем харама и да се помолим на Аллах да изпълни желанията ни, но на няколко пъти ни изтикваха встрани. Найсетне се оттеглихме към мястото, отделено за молитви.

Малко по-късно Есей реши да опита пак. Тя притисна Мариам в ръцете си и се хвърли в тълпата богомолци. Двете с Махтоб останахме зад нея. Най-сетне тя успя с яростна упоритост да достигне харама и вдигна Мариам високо над тълпата, за да може момиченцето да докосне гроба.

По-късно Муди ми се развика, че не съм дала и на Махтоб тази възможност.

– Утре ти ще вземеш Махтоб – каза той на Есей.

Три дни преминаха в религиозен екстаз. Аз все пак успях да си пробия път до харама и когато докоснах гроба, помолих Аллах най-искрено да ми изпълни само едно желание – да ни позволи двете с Махтоб да се върнем благополучно в Америка, така че да видя баща си, преди да умре.

Поклонението ме разтърси дълбоко, усещах, че съм повярвала в религията на Муди. Разбира се, това беше плод на моето отчаяние, съчетано с магията на заобикалящата ме обстановка. Каквато и да беше причината, аз бях повярвала в силата на харама. През четвъртия ни ден в Мешхед реших да повтора свещения ритуал с цялата преданост, на която бях способна.

– Искам да отида при харама сама – казах на Муди. Той не ме попита нищо. За него беше също очевидна моята отдаденост на вярата. Той дори се усмихна едва-едва, с което показва, че е доволен от промяната у мен.

Излязох рано от хотела, преди още другите да се приготвят, за да отправя за последен път своята единствена и най-искрена молитва. Като пристигнах, с удоволствие открих, че съм изпреварила тълпата. Лесно стигнах до харама, подадох няколко риала на един свещенослужител, който се съгласи да се моли за мене, за моето неизказано желание, после седнах до харама и останах така, потънала в съзерцание. Отново и отново повтарях молбата си към Аллах и почувствах как ме обхваща странен покой. Интуитивно усещах, че Господ ще отговори на молбата ми. И то скоро.

Като късчета от мозайка нещата започнаха едно по едно да се наместват в мисълта ми.

Веднъж Муди ни заведе в дома на Амех Бозорг, без да си дава труд да се преоблече в обичайните одежди за посещения, които представляваха нещо като развлечена пижама. Остана по костюм и само след минута бе въвличен в ожесточено пререкание със сестра си. Преминаха на шустарийски диалект – езика, на който бяха говорили като деца, тъй че

нито Махтоб, нито аз можехме да разберем за какво става дума, но по всичко личеше, че това е продължение на някакъв стар спор.

– Трябва да изляза! – внезапно каза той. – Ти и Махтоб оставате тук.

След това двамата с Меджид бързо излязоха.

Не ми се искаше да оставаме в тази къща, която бе свързана с толкова печални за мен спомени, нито пък да остана насаме с някой от нейните обитатели. Махтоб и аз се отправихме към задния двор с басейна, за да се погреем на слънцето и да се усамотим.

За мое разочарование Амех Бозорг ни последва.

– Скъпа моя! – каза тя меко.

Амех Бозорг ме бе нарекла „скъпа моя!“ После ме обгърна с огромните си ръце. Говореше на фарси, като използваше прости думи, които или сама успяха да разбере, или Махтоб можеше да ми преведе.

– Много, много, много ми е мъчно за тебе, скъпа моя. Тя се хвана за главата и заплака:

– Иди на телефона. Обади се на семейството си. „Това е уловка“ – си помислих.

– Не – казах аз. Махтоб ѝ преведе думите ми. – Не мога, защото Муди не ми позволява да се обаждам. Не съм получила разрешението му.

– Не, обади се на семейството си – настояваше Амех Бозорг.

– Татко ще се ядоса – каза Махтоб.

Амех Бозорг ни изгледа изпитателно. Погледнах я право в очите. „Какво става тук? – се чудех. – Дали е капан, който Муди ми е поставил, за да ме изпита дали ще му се подчиня? Или нещо се бе променило, нещо, за което няхах понятие?“

Амех Бозорг се обърна към Махтоб:

– Баща ти няма да се ядоса, защото няма да му кажем. Отново отказах. Подозрителността и объркването ми растяха при мисълта за измамите, с които тя си бе служила в миналото, и особено в Кум, когато ми нареди да седна и да не мърдам, а после се оплака, че съм отказала да се поклоня на гроба.

Амех Бозорг изчезна, но скоро се върна с дъщерите си Зохре и Фереще, които ни заговориха на английски:

– Обади се на семейството си – каза Зохре. – Ние наистина се безпокоим, че не си говорила с тях. Обади се на всички. Говори колкото искаш. Ние няма да му кажем.

Имаше нещо злобно в начина, по който бе произнесено това „му“.

И точно туй в края на краищата ме убеди. В този миг възможността да говоря със семейството си, колкото и кратък и горчив да бъде този разговор, си струваше риска да предизвикам гнева на Муди.

И така, обадох се. Разплаках се от мъка и любов. Те също се разплакаха, татко ми призна, че състоянието му се влошава с всеки изминал ден, че болките се увеличават и че докторите настояват за нова операция. Говорих с Джо и Джон, като ги събудих посред нощ в дома на баща им.

Амех Бозорг ни остави сами с Махтоб, докато говорехме по телефона. Не ни обезпокои нито веднъж. После ни повика да седнем в хола. Махтоб, Зохране и Фереще превеждаха, докато ние се опитвахме да говорим откровено.

– Аз настоях Муди да ти върне Махтоб – рече тя. – Казах му, че не може да постъпва така с теб. Не може така да се отнася.

Не можех да повярвам на ушите си – жената, която ненавиждах, която се бе държала с мен така враждебно, да ми стане съюзник? Дали виждаше лудостта на по-малкия си брат и от състрадание искаше да ни предпази от евентуалните ужаси? Толкова много неща исках да си изясня веднага. Разговарях с нея предпазливо, но тя като че ли прояви разбиране. Това бе огромно завоевание за тази странна жена. Тя знаеше, че аз виждам неразбираемата промяна у нея. Независимо от всичко не можех да ѝ доверя тайните си. Но можех ли да разчитам на помощта ѝ срещу неконтролируемото поведение на Муди?

Същия ден се сблъсках и с друг един проблем. По-голямата част от багажа ни беше струпан в празния килер до спалнята, в която живеехме преди време. Никой друг не ползваше стаята, тя беше още наша. В един момент, когато останах сама, отидох в спалнята и изрових запасите лекарства, които Муди беше донесъл от Америка.

Миниатюрните розови хапчета бяха в пластмасова опаковка. Наричаха се „Нордет“. Така и не разбрах как Муди е успял да прекара противозачатъчни хапчета през митницата на една ислямска република, в която контролът върху бременността е забранен. Може би с подкуп? Във всеки случай хапчетата бяха налице – цели кутии, пръснати сред други лекарства. Дали Муди ги беше броил? Не знаех. Като съпоставих страха от разкритието със страха от забременяването, се престраших да взема запаси за един месец.

Пъгнах малкия пакет под дрехата си и пластмасовата опаковка изшумоля. Чуваше се при всяко мое движение. Оставаше ми само да се надявам, че никой няма да забележи.

Когато Муди се върна да ни отведе вкъщи, никой не му каза за телефонните ми разговори с Америка. Тръгнахме и на всяка стъпка дъхът ми секваше от едва доловимото шумолене, но очевидно само аз го чувах.

У дома веднага скрих хапчетата под дюшека. На следващия ден глътнах едно, без да съм сигурна дали това е най-подходящото време, молейки се да подейства.

След няколко вечери Баба Хаджи се обади на Муди да му каже, че ще наmine. Муди не можеше да му откаже.

Суетях се из кухнята, приготвяйки чай и други неща за почитаемия гост. Гнетеше ме мисълта, че може би идва да разкаже на Муди за телефонните ми разговори. За моя най-голяма изненада обаче двете с Махтоб подслушахме един разговор, който ме изпълни с оптимизъм.

Доколкото разбрахме, Баба Хаджи каза на Муди следното:

– Това е домът на Мамал. Мамал отиде да живее при своите сватове заради теб, защото Насрин не иска да ходи покрита през цялото време в собствената си къща, а ти си тук непрекъснато. Омръзнало им е вече. Долу е домът на Реза, ти и него използваш. На тях също им е омръзнало. Трябва да се преместите незабавно. Трябва да се махнете отук.

Муди отговори тихо и почитателно. Разбира се, ще уважи молбата на Баба Хаджи. Възрастният мъж кимна, знаейки, че думите му носят силата на свещения авторитет. След като предаде посланието той си тръгна.

Муди страшно се ядоса на семейството си, на собствените си роднини. Неочаквано ние с Махтоб се оказахме всичко, което има. Сега вече бяхме само ние тримата срещу несправедливия свят.

Сложихме Махтоб да си легне и разговаряхме с Муди до късно през нощта.

– Аз изучих Реза – оплака се той. – Дадох му всичко, от което имаше нужда – пари, нова кола, самостоятелен дом. Като дойде Мамал, аз платих за операцията му – колко тичане падна тогава. Винаги съм давал на семейството си всичко, което са поискали. Обаждаха ми се в Америка, че нямат палта, изпращах им. Толкова пари изхарчих за тях, а те го забравиха, всичко забравиха. Сега просто искат да ме изгонят.

После се захвана с Насрин.

– Ами Насрин. Толкова е глупава! Защо ѝ е притрябвало да се покрива през цялото време? Защо не може да бъде като Есей? Разбира се, добре им беше, докато бяхме тук – ти чистеше, ти готвеше, сменяше пелените на Амир. Ти правиш всичко тук. А тя мързелува, само дете ще

изкъпе Амир веднъж на няколко месеца, като дойде празник. Що за майка и съпруга е? Но сега, нали ще си бъде вкъщи през лятната ваканция, няма нужда от детегледачка и затова – махайте се! Къде да отидем без пари? Как си я представят те тази работа?

Това бяха необичайни думи от страна на Муди, който в своята илямска преданост непрекъснато се бе оплаквал, че Есей е безнравствена, задето не се покрива, а Насрин смяташе за образец на добродетелност. Промяната в неговите разбирания ме поразиха.

Промърморих нещо в знак на съчувствие. На мястото на Насрин и аз щях да искам Муди да се махне от къщата ми, но това го премълчах и застанах изцяло на страната на своя съпруг, точно както той очакваше. Отново се оказах негов съюзник и най-голям почитател – всяка дума, която обърканият ми ум можеше да роди, галеше егото му с неискрени ласкателства.

– Наистина ли нямаме никакви пари? – попитах.

– Наистина. Все още не ми плащат. Документите ми не са готови.

Вярах му. После додадох:

– Как ще се преместим тогава?

– Меджид каза да наемем каквато искаме квартира, а те с Мамал ще се погрижат за парите.

С много усилия успях да потисна радостта си. Муди беше дал дума на Баба Хаджи и аз не се съмнявах, че ще се преместим от този затвор. Нещо повече, сега вече нямаше никаква възможност да се окажем отново в дома на Амех Бозорг, защото Муди изпитваше неопишуема ярост към своята доскоро толкова почитана сестра. Изобщо не можеше и дума да става да живеем с когото и да било от роднините му, след като те бяха накърнили достойнството му.

Можех ли да се надявам, че решението на Муди ще бъде да ни върне обратно в Америка?

– Те не те разбират – казах му нежно. – Ти си направил толкова много за тях. Но всичко ще се оправи. Поне тримата сме заедно.

– Да – каза той.

Прегърна ме. После ме целуна. И през следващите няколко страстни минути, които последваха, успях да се откъсна от настоящето. В този миг тялото ми беше просто инструмент, който можех да използвам, когато потръбва, за да се сдобия със свободата си.

Търсехме да наемем квартира. Тръгнахме из мръсни улици и отблъскващи квартали с един посредник на недвижими имоти. Всички апартаменти, които разгледахме, бяха в ужасен вид – мръсни и

небоядисвани от десетилетия.

Реакцията на Муди беше окуражителна – той също роптаеше срещу отвратителните условия на живот. Трябваше му почти година, за да се отърси от детските си спомени и да започне да осъзнава нищетата, която сънародниците му приемаха за естествена. Той не искаше повече да живее така.

Примката на обстоятелствата се стягаше около врата му. Въпреки че заемаше уважавана длъжност в болницата, все още практикуваше медицина неофициално, защото не можеше да убеди антиамериканското правителство да признае дипломите му, не получаваше пари, не можеше да осигури благоденствието на своето семейство, което според него беше неговото основно задължение.

Муди откри, че вече не е склонен да уважава желанията на по-възрастните си роднини. Баба Хаджи имаше приятел посредник на недвижими имоти. Той ни показа апартамент само на една пряка от къщата на Мамал. Не го харесавме и отказахме да го наедем, което доведе до избухването на спор между Муди и Баба Хаджи.

– Тук няма двор – оплака се Муди. – Махтоб има нужда от двор, за да играе.

– Няма значение – каза Баба Хаджи. Нуждите и желанията на деца не го занимаваха.

– Тук няма нито мебели, нито домакински уреди – каза Муди.

– Няма значение. Нямаме нужда от мебели.

– Ние нямаме нищо – настоя Муди. – Нямаме нито печка, нито хладилник, нито пералня. Нямаме дори чинии и лъжици.

Докато слушах разговора, открих, че вече по-добре разбирам фарси. Бях изумена и същевременно доволна от доводите на Муди. Искаше двор за Махтоб, настояваше да имаме домакински уреди. Искаше ги за нас, а не само за себе си, и то така, че да се възпротиви срещу многоуважавания патриарх на рода.

– Няма значение – повтори Баба Хаджи. – Намери си свой дом и всички ще ти дадат каквото ти трябва.

– Това е тароф – отвърна Муди гневно. – Това е тароф.

Баба Хаджи си тръгна разярен, а Муди взе да се тревожи, че е прекалил.

– Трябва бързо да се махнем от това място – каза. – Трябва да си намерим достатъчно голяма квартира, където бих могъл да откроя клиника и да започна да печеля пари.

След като размисли малко, рече нещо твърде обезпокоително:

– Трябва да уредим да ни изпратят вещите от Америка – каза той.

Реза Шафие беше роднина на Муди и работеше като анестезиолог в Швейцария. Периодичните посещения при родителите му бяха повод за големи празненства и затова, когато получихме покана за вечеря в негова чест, Муди беше въодушевен. Сега, когато вече работеше в болница и възнамеряваше да започне частна практика, професионалните разговори с колеги имаха голямо значение за него.

Искаше да направи специален подарък на Реза Шафие и ме прати заедно с Махтоб в точно определена сладкарница, в която продаваха шам-фъстък, подреден умело във вид на декоративни пана. Отидохме в най-горещото време следобед и се оказа, че магазинът е затворен – беше часът за молитва.

– Хайде да почакаме ей там – казах на Махтоб и посочих сянката под едно дърво от другата страна на улицата. – Толкова е горещо.

Докато чакахме, забелязах група пасдари, спотайващи се в дъното на улицата. Зърнах един бял пикап, пълен с униформени мъже, и един пакон, в който седяха четири жени пасдари, загърнати в чадори. Докоснах инстинктивно челото си с ръка и със задоволство открих, че косата ми не се показва изпод русарито. „Този път няма за какво да се хванат с мене“ – рекох си аз.

Омръзна ми да чакаме и понечихме да пресечем улицата, за да видим ще отворят ли магазина скоро. Едва стъпихме на платното и паконът рязко потегли – спирачките му изскърцаха до нас. Четири жени пасдари изскочиха и ни заобиколиха. Една от тях ни заговори:

– Ти не си иранка, нали? – попита тя на фарси, сякаш ме обвиняваше в нещо.

– Не.

– Откъде си?

– От Америка – отговорих на фарси.

Тя заговори ядосано и бързо в лицето ми, поставяйки на неимоверно изпитание ограничените ми познания по езика.

– Не разбирам – промълвих със запъване.

Това разгневи жената още повече. Тя продължи да ми крещи на своя неразбираем език, докато най-сетне Махтоб успя да ми преведе.

– Иска да знае защо не разбираш – обясни Махтоб. – Твърди, че в началото добре си разбирала фарси.

– Кажй й, че разбирам само няколко думи, не повече. Това донякъде успокои жената, но тя продължи да говори, докато Махтоб обясни:

– Спряла те е, защото чорапите ти са набръчкани. Опънах виновно

чорапите си и жената тръгна да си върви, но преди това се обърна към Махтоб:

– Кажи на майка си да не излиза на улицата с набрани чорапи.

Така порицана, купих шам-фъстъка и на връщане към къщи предупредих Махтоб да не казва на баща си за случилото се. Опасявах се, че Муди може пак да ми наложи някакви ограничения. Махтоб ме разбра.

Същата вечер отидохме в дома на чичо Шафие в техранския квартал Геиша, за да подарим шам-фъстъка на сина му Реза. Там имаше около петдесет-шейсет души.

Късно вечерта, след като повечето от гостите се бяха разотишли и ние тъкмо се готвехме да си тръгваме, внезапно засвириха сирени. Зловещият им вой известяваше началото на въздушно нападение. Светлините угаснаха.

Придърпах Махтоб към себе си и заедно с още четирийсет души се прилепихме до една от стените. Напрегнато очаквахме да чуем звука на зенитните оръдия, с който вече бяхме свикнали. Доловихме моторния шум на приближаващи се самолети, но зенитните оръдия мълчаха.

– Нещо не е наред – обади се някой. – Може би сме свършили боеприпасите.

Атакуващите самолети ревяха съвсем близо над главите ни.

Оглуши ме експлозия и аз почувствах как някакъв тъмен призрак профуча зловещо през стаята и ни остави уязвими и сковани от студ. Стената зад гърба ми отекна и някаква вълна ни блъсна двете с Махтоб напред. Чашите за чай звъннаха. Разнесе се звук на счупени стъкла.

Преди да успеем да реагираме, втора експлозия ни разтърси, след това трета. Цялата къща се тресеше. Мазилката се ронеше наоколо. Навред долавях писъци, но те звучаха странно и глухо. Чакахме таванът да се срути отгоре ни. Махтоб скимтеше. Муди стискаше ръката ми до болка.

Стояхме безпомощни, затаили дъх, борейки се с паниката.

Постепенно чувството за реалност се върна. Мина време, преди някой да осъзнае, че грохотът на самолетите и ужасяващите бомбени експлозии са отстъпили място на сирените на бързата помощ. Чувах се писъците на жертвите отвън.

– Бързо на покрива – каза някой и ние като един се втурнахме към плоския открит покрив на къщата. Градът беше тъмен, но множеството пожари и фаровете на линейки, полицейски и пожарни коли осветяваха картината на опустошението. Въздухът се бе превърнал в гъст облак

прах. Пред себе си виждахме само смърт и разруха. На мястото на съседните сгради сега в земята зееха дълбоки ями. Нощта миришеше на барут и изгоряла плът. По улицата мъже, жени и деца, изпаднали в истерия, тичаха, пищяха, плачеха и търсеха изчезналите си семейства.

Някои от мъжете отскочиха до близката главна улица, за да разберат какво става. Върнаха се с новината, че улиците са затворени за всякакви превозни средства, с изключение на линейките и пожарните.

– Тази нощ не можете да си тръгнете от Геиша – каза някой.

Нощта прекарахме на пода в къщата на чичо Шафие. Двете с Махтоб отправихме благодарствени молитви към Бога, че ни бе пощадил, и отново се помолихме за избавление.

Пътищата останаха затворени и на следващата сутрин, но една линейка пристигна да откара Муди в болницата. Докато той се грижеше за пострадалите, ние умувахме върху мълчанието на зенитната артилерия предишната нощ. Песимистите смятаха, че правителството е останало без боеприпаси. Ако това се окажеше вярно, адският огън върху ни щеше да се увеличи.

Изглежда, слуховете бяха плъзнали из целия град, защото следобед правителствената телевизия излъчи изявление, което целеше да успокои духовете. Доколкото разбрах, говорителите съветваха населението да не се безпокои. Причината за липсата на зенитен огън била, че правителството опитвало нещо друго. Но така и не казаха какво.

Муди се върна в къщата на чичо Шафие чак през нощта. Квартал Геиша все още беше отворен само за колите на бърза помощ и пожарната, така че трябваше да прекараме тук още една нощ. Муди беше уморен и изнервен от дългия ден в болницата. Носеше лоши новини за много пострадали. В една къща, в която имало многолюден рожден ден, загинали осемдесет деца.

Реза Шафие трябваше да отложи връщането си в Швейцария. Вечерта той рече на Муди:

– Не можеш да оставиш Бети и Махтоб тук. Твърде опасно е. Нека ги взема в Швейцария. Ще отседнат при мене. Ще се грижа за тях. Няма да ги изпускам от очи.

Какво ли знаеше Реза Шафие за моето положение? Наистина ли смяташе да ни пази в Швейцария, или само искаше да успокои страховете на Муди, за да избягаме? Това нямаше значение, защото бях сигурна, че бихме могли да се върнем в Америка през Швейцария.

Но Муди на мига унищожи тази слаба надежда:

– Не! – изръмжа той. – В никакъв случай. Предпочиташе да ни

излага на опасностите на войната. Прекарахме още два дни в къщата на чичо Шафие, докато специалните групи успеят да изнесат ранените и убитите. Всеки ден новините от правителството ставаха все по-тайнствени. Репортерите твърдяха, че Иран вече притежавал модерни ракети въздух-въздух, които били далеч по-ефикасни от зенитните оръдия, затова не ги използвал. Един репортер добави, че гражданите на Иран ще бъдат изненадани, като научат откъде идват новите ракети.

Америка? Русия? Франция? Израел? Всички обсъждаха този въпрос, но Муди беше убеден, че новото оръжие идва от Съединените щати.

– Заради ембаргото върху търговията с оръжие – каза той. – Съединените щати вероятно ги внасят чрез трети страни и по този начин припращат Иран да плаща по-висока цена.

Муди беше убеден, че ненаситните за пари американски търговци на оръжие не биха пропуснали клиент с такъв неутолим апетит.

Не знаех, пък и не ме интересуваше откъде идваха ракетите, само се молах да не се налага да бъдат използвани.

Няколко дни по-късно нещата претърпяха ново развитие.

Правителството обеща жестока разплата с Ирак заради бомбардировката над Геиша и този път оповести, че при безпощадното нападение над Багдад е било използвано ново оръжие: ракети земя-земя, които можели да достигат Багдад от Иран, без да има нужда от самолети.

Съществуването на второ ново оръжие отново възбуди спорове по въпроса, кой снабдява Иран с модерни оръжия.

Правителството обяви триумфално, че новите оръжия били иранско производство. Муди се отнесе скептично към това твърдение.

Един ден той ни пусна двете с Махтоб да отидем на пазар с Есей и Мариам за летни дрехи на момичетата.

След като цялата сутрин обикаляхме пазарите, накрая взехме едно оранжево такси до дома. И четирите се сместихме на предната седалка. Аз бях в средата, а Махтоб – на скута ми. Шофьорът потегли и докато превключваше лоста със скоростите, усетих как ръката му се отрива в крака ми. В началото си помислих, че е било случайно, но след малко ръката му се плъзна по-нагоре и стисна бедрото ми.

Вонеше отвратително, хвърляше ми коси погледи и се подхилкваше похотливо. Махтоб разговаряше с Мариам, което ми даде възможност да го сръгам силно в ребрата, без тя да забележи.

Това обаче само го окуражи. Той сложи длан върху крака ми и го стисна. Ръката му се плъзна бързо нагоре.

– Слизаме – извиках аз. – Тук, благодаря! Шофьорът натисна спирачките.

– Не казвай нищо, само слез по-бързо – казах на Есей. Изтиках Есей и децата на тротоара и се измъкнах подир тях.

– Какво има? – попита Есей. – Това не е нашето място.

– Знам – казах.

Цялата треперех. Отпратих момичетата да погледат една витрина и разказах на Есей какво се бе случило.

– Чувала съм за такива неща – каза тя. – Но на мен никога не ми се е случвало. Мисля, че го правят само на чужденки.

След като бяхме извън опасност, нова мисъл се появи в главата ми.

– Есей – обърнах се към нея, – моля те, не казвай на Муди, защото, ако разбере, няма да ме пуска да излизам вече. Моля те, не казвай и на Реза.

Есей поразмисли малко, после кимна в знак на съгласие.

Влошаващите се отношения на Муди с иранските му роднини ме накараха да се замисля. Прехвърлях в паметта си подробностите от живота му и се опитвах да го разбера, доколкото мога, като се надявах, че така ще съм в състояние да заема най-правилната позиция спрямо него. Той беше напуснал Иран и беше отпътувал за Англия още съвсем млад. По-късно бе пристигнал в Америка. Преподавал в училище, но прекъснал, за да учи инженерство. След няколко години работа като инженер се прехвърлил в медицина. После три години бе работил в Корпус Кристи, две в Алпина, една в Детройт, преди отново да преобърне живота си, като ни поведе в Техеран. Сега, почти година от пристигането ни, животът му отново ставаше неспокоен.

Не можеше да се установи на едно място. Успяваше да поддържа известно равновесие, но само за кратко време, след което отново търсеше промяната. Винаги изглеждаше сякаш причината е външна, а не вътре в него. Но сега, поглеждайки назад, осъзнавах, че той винаги бе допринасял за неприятностите си. Водеше го някакво безумие, което не му даваше покой.

Тогава, чудех се аз, какво ще е следващото нещо, което ще го привлече?

Изглеждаше, че за него няма изход от дилемата. Действията му все повече издаваха, че аз съм единственият му приятел и съюзник. Бяхме сами срещу жестокия свят.

Всичко това породи у мене слабата надежда, че може би отново ще ни върне в Америка, но за това съществуваха и други пречки.

Една вечер, когато внимателно повдигнах въпроса за връщането ни у дома, Муди реагира по-скоро с безразличие, отколкото с гняв. Разказа ми неща, в които, изглежда, вярваше, но които ми се сториха невероятни.

– Помниш ли доктор Моджалали? – попита ме той.

– Разбира се.

В Корпус Кристи доктор Моджалали беше близък приятел на Муди, докато малко след превземането на американското посолство в Техеран те двамата внезапно престанаха да се виждат.

– Той работеше за ЦРУ – заяви Муди. – Предложи ми и аз да работя за ЦРУ, да настройвам студентите в университета срещу Хомейни. Разбира се, отказох. Но нищо добро не ни чака в Америка. Ако се върна в Америка, ще ме убият. От ЦРУ са ме нарочили.

– Не е така – отвърнах аз. – Въобразяваш си. – Така е – изкрещя той.

Растящият му гняв не ми позволи да продължа. Не можех да повярвам, че е толкова важен, та да фигурира в черния списък на ЦРУ – нещо, в което той бе напълно убеден.

Един ден научих друго, много по-съществено обстоятелство, което му пречеше да се върне в Америка. Веднъж, докато пазарувахме с Махтоб, минах през магазина на Хамид да се обадя на Хелън в посолството. Попитах я дали Муди може да се върне в Америка.

– Невъзможно е! – каза тя. – Изтекъл е срокът на зелената му карта.

Единственият начин да се върне в Америка беше, ако аз – като негова жена и американска гражданка – му дам разрешение. Аз, разбира се, щях да го направя, за да мога да се върна с Махтоб, но това щеше да бъде съкрушителен удар по мъжкото му достойнство.

Ето какво бе станало. Бе чакал твърде дълго. Великият му план бе взел драматичен и горчив за него обрат. Сега Муди беше в капана на Иран и изход за него нямаше.

ОСЕМНАДЕСЕТА ГЛАВА

Един ден във вестник „Кхаян“ попаднах на обява, предлагаща жилища за чужденци.

– Може би говорят английски – казах на Муди. – Да им звънна ли?

– Да – отговори той.

Жената, която се обади, говореше перфектен английски и се зарадва, като разбра, че семейство американци търси квартира. Уговорихме се да се срещнем на следващия ден късно следобед, след като Муди приключеше с работата си в болницата.

Следващите няколко следобеда посредничката ни показа няколко апартамента с чисти, светли и уютно обзаведени по западен образец стаи. Но нито един не беше това, което ни трябваше. Някои бяха много малки, други бяха твърде отдалечени от болницата. Ние обаче знаехме, че сме на прав път. Собствениците на тези жилища или живееха в чужбина, или бяха образовани иранци, които държаха да ги запазят в добро състояние. А това най-лесно ставаше, като квартирите не се даваха на иранци.

Знаехме, че рано или късно ще намерим най-подходящото за нас място, но работното време на Муди ограничаваше възможностите ни за търсене, така че предложението на посредничката беше съвсем естествено. Без да знае нашите лични отношения, тя невинно каза:

– Какво ще кажете, ако с Бети започнем още от сутринта. Ще обиколим повече места и ако тя намери нещо подходящо, след това ще го видите заедно.

Погледнах към Муди. Как ли щеше да реагира?

– Добре – съгласи се той.

По-късно, когато бяхме сами, той внесе известни ограничения в позволенията си.

– Трябва да те взема от дома. Няма да се отделяш от нея и да те връща обратно къщи – нареди той.

– Добре – съгласих се аз.

Бавно, много бавно се разхлабвах веригите ми.

Още на следващия ден попаднах на идеалната за нас квартира. Просторен апартамент на два етажа, най-големият от трите в сградата. Намираше се в северната част на Техеран, където постройките бяха, общо взето, по-нови и добре поддържани. Беше само на петнайсет минути

с такси от болницата.

Сградата е била построена по времето на шахския режим и апартаментът, който ме интересуваше, беше красиво обзаведен с италиански мебели. Имаше канапета и кресла, елегантна гарнитура в трапезарията, модерни уреди в кухнята и телефон, така че нямаше да ни се наложи да прибавяме и нашите имена към списъка на чакащите. Пред сградата имаше затревен двор и голям плувен басейн.

Апартаментът обхващаше голяма част от двата етажа, а разпределението на стаите би позволило на Муди да открие клиника в двете крила, които посредничката наричаше вили. Вилата отгядно опасваше сградата до задната ѝ страна и тук щяхме да живеем ние, а клиниката на Муди щеше да бъде в предното крило на апартаментата. Широки дървени врати отделяха едното крило от останалата част на апартаментата и така естествено се оформяха чакалнята и стаята за процедури.

Голямата спалня и детската стая за Махтоб бяха на втория етаж, където имаше и баня, напълно обзаведена с вана, душ и истинска тоалетна. До голямата спалня се намираше малък апартамент с изглед към задния двор, далече от улицата.

Още същата вечер отидохме с Муди да разгледаме апартаментата и той също го хареса. Без да му казвам каквото и да е, сам забеляза, че мястото е чудесно за клиниката, която иска да открие.

Аз също вярвах, че това е най-подходящото място за осъществяване на плановете ми. Като господарка на собствения си дом и съпруга на доктор щях да имам много повече свобода. Муди не би могъл да ме контролира, нито да ме държи далеч от телефона. Тук нямаше да има човек, който постоянно да ме шпионира или да ме държи под ключ.

Притеснявах се все пак, че не мога да предупредя Махтоб да не гледа на тази къща като на неин дом завинаги. Тя вече не говореше за връщане у дома. По очите ѝ познавах, че мечтае точно за това, но не смееше да го сподели дори насаме с мен.

Преместихме се към края на юли благодарение на парите, осигурени от Меджид и Мамал. Дадоха ни и една значителна сума, за да си купим всичко необходимо – хавлиени кърпи, одеяла, възглавници, тенджери, тигани, храна.

Помогнаха и другите роднини, доволни, че се установяваме. Щастливи от помириенето ни, Ага Хаким ни покани на вечеря. Изненадата, която бяха подготвили за Муди, впоследствие се оказа много важна за мен. Едва прекрачили прага на дома им, Муди изведнъж засия, като забеляза двете неочаквани гостенки.

– Чамсей! – извика той. – Зарий!

Двете сестри бяха израснали в Шустар в съседство със семейството на Муди. Не ги беше виждал, откакто бе напуснал Иран, и много им се зарадва. Чамсей Наджафий веднага ми допадна – още преди да науча каквото и да е за живота ѝ. Носеше чадор, различен от онези, които бях виждала дотогава. Бе направен от прозрачна дантелена материя, което обезсмисляше предназначението му. Под него носеше черна пола и розов пуловер в европейски стил. Разговаряше с мен любезно на безупречен английски.

Муди се зарадва, като разбра, че съпругът на Чамсей е хирург в една от малкото частни болници в Техеран.

– Доктор Наджафий може би ще успее да ти намери работа – предположи Ага Хаким.

По-нататък в разговора с изненада научих, че и Чамсей, и Зарий живеят по десет месеца в годината в Америка. Доктор Наджафий разпределяше времето си между двете страни. Идваше тук да печели от безбожните такси на частната си практика и прекарваше по шест месеца от годината в Калифорния, където посещаваше семинари, обогатяваше познанията си и се наслаждаваше на свободата и чистотата. Зарий беше петнайсет години по-голяма от Чамсей. Беше вдовица и живееше със сестра си. Английският и не бе така блестящ, както на Чамсей, но и тя се държеше с мен много мило. И двете се смятаха за американки.

Докато седяхме на пода и вечеряхме, аз се заслушах в разговора, който се водеше около мен, къде на фарси, къде на английски. Това, което чувах, ми доставяше удоволствие. Зарий се обърна към Муди:

– Какво мисли сестра ти за Бети?

– Е, има някои проблеми помежду им – отговори Муди.

Чамсей се нахвърли върху Муди.

– Няма да е справедливо да подчиняваш жена си на човек като сестра ти – каза тя. – Познавам я добре и съм сигурна, че е невъзможно да се спогодят с Бети. Каквото и да прави Бети, никога няма да ѝ угоди. Сигурна съм, че едва я понася.

Муди не се ядоса от нейните приказки, дори кимна в знак на съгласие.

– Да – каза той. – Не е справедливо.

– Непременно трябва да се върнете у дома – каза Чамсей. – Защо трябва да стоите тук толкова дълго?

Муди сви рамене.

– Това е грешка – продължи Чамсей. – Това е лудост. Върнете се в

Америка.

Зарий кимна в знак на съгласие.

„Трябва да прекарваме повече време с тези хора“ – помислих си аз.

На тръгване Муди каза учтиво:

– Непременно трябва да дойдете у нас на вечеря. По пътя към дома се опитах да разбера дали поканата му е била само тароф.

– Толкова ми харесаха – казах. – Нека по-скоро ги поканим у нас.

– Добре – съгласи се Муди, предвкусвайки удоволствието от добрата храна и добрата компания.

– Те живеят само на няколко преки от нас.

Най-сетне шефът на Муди в болницата го уведоми, че вече са му платили. Парите били депозирани по сметка в една банка, недалеч от болницата. За да ги изтегли, Муди трябвало само да представи в банката точния номер на сметката.

Сияещ от щастие, Муди отишъл в банката, за да получи първите пари, които бе спечелил в Иран за близо година. Но банковият чиновник му казал, че в банковата сметка няма пари.

– Но ние ги депозирахме – уверил го администраторът в болницата.

– Пари няма – настоявал банковият чиновник. Муди се разкарал няколко пъти между болницата и банката, докато най-сетне научил каква е работата. Бюрократия. Счетоводството в Иран се водеше на ръка. Като разбрал, че ще трябва да чака поне още десет дни, преди да си получи парите, Муди побеснял.

Разказа ми премеждията си с неподправен гняв, като допълваше историята с впечатляващи епитети:

– На тая страна и трябва само една атомна бомба! Да се затрие от лицето на земята и да се започне всичко отначало.

Чакаха ни и още неприятни изненади, защото, когато парите пристигнаха, сумата се оказа доста по-малка от обещаната. Нещо повече, болницата практикуваше странен начин на заплащане, при който трудът над определена граница просто не се заплащаше. Муди изчисли, че би могъл да изработва същите пари само за два дни в седмица вместо за шест. Затова уведоми болницата, че ще работи само във вторник и сряда. Това щеше да му осигурява свободно време за работа в частната му клиника.

Окачи една обикновена табела с надпис на фарси:

Д-р Махмуди, учил и специализирал в Америка.

Когато я видя, племенникът, Мортеза Годси, който беше адвокат, се разфуча:

– Не я слагай! Не бива да практикуваш медицина без разрешение. Може да те арестуват.

– Не ме интересува – отговори Муди. – Толкова време чаках за едно разрешително. Не мога повече.

Дори и да се безпокоеше, че двете с Махтоб може да се изплъзнем от ръцете му, не бе в състояние да направи много, за да успокои страховете си. Сега той се нуждаеше от нас повече отвсякога. Ние бяхме неговото семейство, ние бяхме всичко, което имаше. В този момент той имаше нужда да вярва в нашата любов и привързаност. А това беше и нашият шанс.

Зад къщата ни минаваше главната улица, на която имаше три магазина. Посещавах ги ежедневно.

Единият магазин беше нещо като супермаркет, много различен от американските супермаркети, но все пак място, където можеха да се купят някои основни продукти, когато ги имаше. Винаги се намираха фасул, сирене, кетчуп и подправки. Понякога продаваха мляко и яйца. Вторият магазин беше за плодове и зеленчуци. В третия се продаваше месо.

Муди се сприятели със собствениците на магазините. Те и техните семейства се лекуваха при Муди безплатно. В замяна на това ни уведомяваха, като се появят някои редки стоки, и ни запазваха най-доброто.

Почти всеки ден носех по нещичко на тези хора, като например вестници, конци, канап, които те използваша за опаковка. Ага Реза, собственикът на супера, ми казваше:

– Вие сте голяма спестовница. Повечето иранки са прахоснички.

И тримата собственици ме наричаха „Ханум Доктор“ и винаги намираха някое момче да донесе покупките ми вкъщи.

Муди искаше да живее като проспериращ доктор с американско образование, като истински професионалист, да се издигне над заобикалящата го мизерия, но не можеше да се занимава с подробностите. Веднъж ми връчи някакви пари.

– Купи каквото трябва – каза. – Подреди къщата. Подреди клиниката.

За мене това поръчение означаваше да се преборя с всички превратности, които един град, населен с четиринайсет милиона, понякога враждебно настроени и винаги непредсказуеми жители, поставя пред една чужденка. Знаех, че друга жена, било иранка, било американка или каквато и да е, не би се осмелила да приеме такова предизвикателство по време на редовните си обиколки из Техеран без закрилата на мъж

или поне компанията на по-възрастна жена.

Веднъж Муди ме изпрати до един магазин в центъра, който беше собственост на бащата на Молук, жената, която се бе грижила за Махтоб, когато Муди я беше отвлякъл от мен. Трябваше да купя хавлиени кърпи и плат за чаршафи – лукс, който щеше да ни нареди сред елита.

– Вземи автобус – предложи Муди. – Пътува се дълго, но затова пък безплатно.

Подаде ми цял лист автобусни билети, които държавните служители получаваха безплатно.

Не бих спестявала на Муди няколко риала, но ми се искаше да науча всички съществуващи видове транспорт, така че двете с Махтоб последвахме съвета му. Първо стигнахме до главната улица и взехме такси до една автобусна спирка, близо до дома на Мамал. Автобусът приличаше по-скоро на презокеански параход, отколкото на градско превозно средство. Всички места бяха заети, а останалите пътници се блъскаха по пътеката.

Пътуването до центъра на града продължи повече от час. Спирките бяха много и на всяка ставаше меле. Никой не чакаше спокойно реда си; хората слизаха и се качваха един през друг, като се ругаеха и ръгаха с лакти.

Най-сетне стигнахме магазина и купихме каквото трябва. И двете с Махтоб се чувствахме изтощени. Бяхме се натоварили с пакети и едва си пробивахме път през тълпите по тротоарите. Най-накрая стигнахме автогарата. Не можах да намеря номера, който Муди ни каза да вземем, и усетих, че ме обзема паника. За мен беше много важно да се справя с тази задача както трябва. При провал от моя страна Муди щеше да реши, че не ме бива за подобни поръчения. И още по-лошо – можеше да се усъмни в неоправданото ни закъснение.

Объркването вероятно е проличало в погледа ми, защото един иранец ме попита:

– Какво има, госпожо?

– Сайед хандан – казах аз. Това беше районът, в който живееше Мамал и откъдето можех лесно да се оправя.

Той ни махна да го последваме и ни заведе до един празен автобус:

– Сайед хандан – каза той.

Кимнах в знак на благодарност. Качихме се и веднага седнахме на двете места зад шофьора, въпреки че всички бяха свободни.

Скоро автобусът се изпълни. За моя изненада човекът, който ни упъти, се качи и седна на мястото на шофьора.

Подадох му нашите билети, но той махна с ръка. Вече съжалявах, че сме избрали това място, защото шофьорът миришеше ужасно, дори за иранец. Беше нисък и чисто избръснат, но това беше единственото чисто нещо по него. Дрехите му сякаш не бяха прани от месеци.

Преди да потеглим, шофьорът мина по тясната пътека между седалките и започна да събира билетите. Не му обърнах внимание. Махтоб беше уморена и изнервена. Пакетите ни тежаха. Не можехме да се настаним удобно. Шофьорът, стигна до нас и протегна ръка. Докато му подавах билетите, той сграбчи ръката ми и я стисна, после бавно отдръпна своята. „Това е случайно – помислих си аз. – Иранците не постъпват така с жените.“ Не обърнах много внимание на случая, защото единствената ми мисъл беше да се върнем час по-скоро у дома.

Махтоб се унесе и потъна в дълбока дрямка. Спа през целия път до последната спирка. „Как ли ще я пренеса заедно с всички тези пакети“ – чудех се аз. Разтърсих я да се събуди.

– Хайде, Махтоб – казах тихо. – Време е да слизаме. Тя не помръдна. Спеше дълбоко.

Бяхме останали сами в автобуса. Вдигнах глава и видях, че шофьорът чака само нас. Той се усмихна и протегна ръце, предлагайки ми да сваля Махтоб от автобуса. Помислих си, че това е много мило от негова страна.

Той я взе и аз се вцепених, като го видях да долепва отвратителните си устни и да целува спящото ми дете.

Ужасена, се огледах наоколо. В празния автобус беше тъмно, а пътеката – тясна. Събрах пакетите и станах от мястото си.

Но шофьорът ми препречи пътя с Махтоб на ръце. Без да каже дума, той се наведе напред и силно се притисна в мен.

– Извинете – казах на фарси, пресегнах се и изтръгнах Махтоб от ръцете на шофьора. Опитвах се да го заобиколя, но той ми препречи пътя с ръка. Все така, без да казва нищо. Продължаваше да притиска отвратителното си вонящо тяло към мен.

Наистина се уплаших. Огледах се за нещо, с което бих могла да го ударя, като едновременно се чудех дали да рискувам да го ритна с коляно в слабините. Чувствувах, че всеки миг ще загубя съзнание от изтощение и погнуса.

– Къде живееш? – попита той на фарси. – Ще ти помогна да се прибереш – и сложи ръка върху гърдата ми. Обзе ме ярост, сръгах го с лакът, проврях се край него и изскочих от автобуса. Махтоб продължаваше да спи в ръцете ми.

Опасностите на живота в мизерстващия, претъпкан с бежанци град излязоха отново на преден план един ден, когато гостувах на Елън.

Двете бяхме постигнали мълчаливо примирие. Независимо от заплахата ѝ, че ще ме предаде, за да изпълни ислямския си дълг, тя и Хормоз бяха направили всичко каквото могат в труден за мен момент и повече не споменаха, че ще издадат на Муди намеренията ми за бягство. Въпреки че в основата си нашите жизнени философии се разминаваха доста, и двете бяхме американки и ни свързваха много общи неща.

Смрачаваше се, когато си тръгнах от дома ѝ.

– Няма да си ходиш сама – каза Елън.

– Не се безпокой – отговорих.

– Не, Хормоз ще те закара.

– Няма нужда. Нека си почива. Ще взема такси.

– Няма да те пусна!

Тогава Елън обясни причината за опасенията си.

– Вчера едно момиче беше убито в нашия квартал. Намериха я съвсем наблизо. Била тринайсетгодишна и излязла от къщи в пет часа сутринта да купи месо с купоните. Не се прибрала навреме и родителите ѝ тръгнали да я търсят. Намерили тялото ѝ на улицата. Била изнасилена и после убита.

Бях шокирана.

– Това става ежедневно – продължи Елън с тревога в гласа. – Случва се непрекъснато.

Не знаех дали мога да ѝ вярвам. Щом като Елън знаеше за тези неща, защо не ми е казала досега? Защо никога не бях виждала нищо във вестниците за обири, изнасилвания или убийства.

– Афганистанците го правят – каза Елън. – В Иран има много афганистанци и те нямат жени, затова изнасилват когото сварят.

Скоро след този случай ме посети Меджид. Разказах му за разговора ми с Елън.

– О, да, това е така – каза той. – Случва се ежедневно. Наистина е опасно да ходиш сама. Трябва да внимаваш.

Есей се обади един ден, като направо плачеше.

– Страх ме е – каза тя. – Току-що се обади майка ти от Америка и аз ѝ казах, че сте се преместили. Поиска ми новия ти телефонен номер. Отвърнах ѝ, че не го знам, и тя побесня. Нарече ме лъжкиня. Тогава ѝ дадох номера ти, но сега си мисля, че ще си имам неприятности.

– Не се притеснявай – казах аз. – Муди не си е у дома, така че всичко е наред. Нека прекратим разговора, за да може майка ми да се свърже

с мен.

След миг телефонът иззвъня и аз сграбчих слушалката. Със задавен глас майка ми едва успя да изрече „здравей“. Татко също се обади. Беше ми трудно да говоря, защото огромна топка бе застанала на гърлото ми.

– Как си? – попитах татко.

– Добре съм – каза той. – Да искаш, значи да можеш. – Гласът му звучеше жизнерадостно.

– А ти как я караш? – попита майка.

– По-добре.

Разказах им за новата ни къща и за по-голямата си свобода.

– Как са Джо и Джон? – попитах аз. – Толкова ми липсват.

– Добре са, растат, станали са истински мъже – каза майка.

Джо работел. Джон бил вече втора година в колежа и играл във футболния отбор. Пропусках толкова много от техния живот.

– Предайте им, че много ги обичам.

– Непременно.

Изработихме цяла програма за телефонни разговори. Те можеха да се обаждат и да говорим свободно, докато Муди беше в болницата в сряда и четвъртък. Това означаваше, че трябва да стават в три през нощта, за да поръчат разговора, но си струваше. Майка каза, че другата седмица ще гледа да доведе Джо и Джон и те да ми се обадят.

На следващия ден отидох на гости у Есей, за да ѝ спестя неприятностите. Като се върнах у дома, казах на Муди, че родителите ми са се обадили в дома на Есей, докато съм била там, и че съм им дала новия ни номер.

– Добре – каза той.

Не изглеждаше ядосан, че съм говорила с тях, дори като че бе доволен от съвпадението.

– Ела у нас да пием чай – предложи ми Чамсей по телефона.

Обърнах се към Муди за позволение.

– Разбира се – каза той.

Какво друго можеше да каже. Уважаваше Чамсей и Зарий и очевидно не искаше те да разберат, че се е отнасял с мене зле преди.

Този ден чаят беше безкрайно приятен. Двете с Чамсей станахме веднага близки приятелки и същото лято прекарахме много дни заедно.

Обикновено Чамсей прекарваше само по два месеца в годината в прекрасния си дом до нашия нов апартамент, но този път смяташе да остане в Техеран по-дълго. Искаше да продаде къщата и да прехвърли каквото може от парите в Калифорния. Чамсей с нетърпение очакваше да

прекъсне връзките си с Иран и да се върне в Калифорния, но мисълта, че това ще е краят на нашите почти сестрински отношения, натъжаваше и двете ни.

– Не знам как ще мога да се върна в Калифорния и да оставя Бети тук – каза един ден на Муди. – Пусни я с мен да се прибере у дома.

Нито Муди, нито аз посмяхме да продължим темата и затова не отговорихме на предложението ѝ.

Чамсей беше като глътка свеж въздух в живота ми, но трябваше да минат няколко седмици, преди да се реша да ѝ доверя повече неща от живота ми. Знаех, че мога да разчитам на нейната подкрепа, но не бях сигурна дали тя ще запази всичко в тайна. Веднъж вече ме бяха предали. Тя вероятно щеше да отиде при Муди и да му се развика, че ме държи тук против волята ми. Естествената ѝ реакция щеше да настрои Муди срещу мен, и то точно сега, когато нещата бяха започнали да се променят. Затова не се реших да споделя с нея нищо повече, но малко по малко тя сама започна да отгатва подробностите. Може би това, че исках разрешение от Муди за всяко нещо, ѝ подсказа истината. Обсъждах с него всяко свое излизане, всеки похарчен от мен риал.

Един ден, след като споделих колко се тревожа за баща си в Мичиган, тя рече:

– Ами тогава, защо не отидеш да го видиш?

– Не мога.

– Бети, ще направиш голяма грешка, ако не отидеш да го видиш. – И тя ми разказа следната история. – Живеех в Шустар, а баща ми – в Техеран. Веднъж осъмнах с лошо предчувствие. Нещо ми подсказваше, че трябва да видя баща си. Казах на съпруга си. Той отвърна: „Не, никъде няма да ходиш сега. Ще отидеш следващия месец, когато свърши училището.“ Скарахме се – единственият път в живота, когато наистина се изправихме един срещу друг. Аз му казах: „Ако не ме оставиш да видя баща си, ще те напусна.“ Тогава той рече: „Върви!“

Когато Чамсей пристигнала в дома на баща си в Техеран, разбрала, че той ще влиза в болница на следващия ден за изследвания. Останали будни до късно през нощта, а на другия ден тя го придружила до болницата, където неочаквано починал от сърдечен удар.

– Ако не бях отишла да го видя, никога нямаше да си простя, никога – ми каза тя. – Вероятно щях да се разведа със съпруга си. Нещо ме караше да видя баща си. Ти също трябва да видиш баща си.

– Не мога – казах аз и се разплаках. След това ѝ обясних защо.

– Не мога да повярвам, че Муди е способен на такова нещо.

– Щастлива съм, че имам твоето приятелство, но ако той разбере, че ти знаеш за моето желание да се върна у дома, ще ми забрани да се виждам с теб.

– Не се безпокой – каза Чамсей. – Няма да му кажа.

Тя удържа на думата си. Но от този ден отношението ѝ към Муди се промени чувствително. Стана студена и равнодушна. Потискаше гнева си, колкото и дантеленият ѝ чадор прикриваше дрехите ѝ.

Лятото свърши някак бързо. В края на август отново щяха да празнуват Седмицата на войната и това беше мрачно напомняне, че вече повече от година двете с Махтоб сме заложнички в Иран. Всяка вечер по улиците гърмеше военна музика. Мъже маршируваха в строй, изпълнявайки ритуала на самобичуването. Веригите плющяха по голите им гърбове в ритъма на марша – първо по дясното, после по лявото рамо. От монотонните скандирания изпадаха в транс. По гърбовете им течеше кръв, но те не усещаха болка.

Новините по телевизията бяха изпълнени с повече яростна реторика от обикновено, но вече по-лесно приемах всичко това, защото добре разбирах съществената разлика между иранските думи и иранските дела. Гневните речи и кресливи лозунги бяха просто тароф.

– Много искам да направим истински рожден ден на Махтоб – казах аз.

– Ама няма да каним никого от моето семейство – каза Муди.

И за моя изненада допълни:

– Изобщо не искам никой от тях да идва тук. Те са мръсни и миришат.

Преди няколко месеца празнуването на рожден ден без роднините му щеше да се сметне за недопустимо нарушение на добрия тон.

– Ще поканим Чамсей и Зарий, Елън и Хормоз, Малихех и семейството ѝ.

Малихех беше наша съседка, която живееше в малкия апартамент под голямата ни спалня. Не говореше английски, но се държеше много мило с мен. Всеки ден научавах по малко фарси от нея.

Гостите, които Муди възнамеряваше да покани, показваха колко се е променил кръгът на приятелите ни и колко се е подобрило отношението на Муди към Елън и Хормоз. Беше оценил навременната им помощ в труден за нас момент. През този относително спокоен период в бурния живот на Муди желанието му да се сближи с Елън и Хормоз беше едно мълчаливо признание, че неприятностите ни изцяло или отчасти се дължаха на безумието му.

Махтоб не искаше готова торта. Предпочиташе аз да я направя. Това бе сериозно предизвикателство. Надморската височина на Техеран и метричните означения върху скалата на фурната обрекоха на провал всичките ми сладкарски способности. Тортата стана чуплива и суха, но Махтоб я хареса и се прехласна по евтината пластмасова кукла, която поставих в средата.

Тази година рожденият ден на Махтоб съвпадна с един от безбройните религиозни празници. Беше неприсъствен ден и затова решихме да поканим гостите на обяд, а не на вечеря.

Приготвих печено говеждо с различни гарнитурни.

Всичко беше готово, гостите бяха пристигнали, с изключение на Елън и Хормоз. Докато ги чакахме, Махтоб отвори подаръците си. Малихех ѝ донесе кукла на популярния герой от иранските анимационни филми Мишлето Муш, с огромни оранжеви уши. Чамсей и Зарий бяха приготвили за Махтоб наистина специален подарък – ананас, който беше много рядко срещан плод тук. Двамата с Муди ѝ подарихме комплект блуза и панталони в нейния любим цвят – лилаво, и колело, произведено в Тайван, което струваше четиристотин и петдесет долара.

Почакахме още известно време, но най-накрая седнахме на масата без Елън и Хормоз. Те пристигнаха късно следобеда, изненадани, че сме свършили с яденето.

– Ти ми каза вечеря, а не обяд – сопна се Елън ядосано.

– Греша – отвърнах ѝ аз. – Станало е някакво недоразумение.

– Ти все нещо не разбираш – развика ѝ се Хормоз. – Винаги закъсяваме или подраняваме заради теб. Все ще объркаш нещо.

Хормоз си изкара яда върху Елън пред останалите гости, а тя стоеше с покорно сведена глава.

По този начин Елън мълчаливо допринесе за твърдото ми решение да избягам от Иран. И да не беше нейният пример, пак щях да се опитам, но този случай ме убеди, че време за губене няма. Всеки ден, прекаран в Иран, увеличаваше опасността да заприличам на нея.

Животът ни бе достигнал повратна точка. Сега бяхме значително по-добре и в това се криеше опасността от примирение. Беше ли възможно да намеря относително щастие с Муди тук в Иран? Положение, което би било за предпочитане пред реалните рискове на бягството.

Всяка нощ, когато си лягах с Муди, си давах сметка, че отговорът може да бъде недвусмислено отрицателен. Отвращавах се от човека, с когото спях, и нещо още по-важно – боях се от него. Сърцето ми подсказваше, че новият му изблик на ярост е само въпрос на време.

Сега, когато можех да използвам телефона и да отскачам за малко до посолството, поднових усилията си да намеря някой, който би могъл да ни помогне. За съжаление най-сигурният ми човек, изглежда, се бе изпарил в горещия въздух на лятото. Телефонът на мис Алави не отговаряше. Направих още един опит да се свържа отново с Рашид, чийто приятел прехвърляше хора през турската граница. Той отново отказа да вземе със себе си дете. Трябваше да намеря някой друг. Но кой? И как?

ДЕВЕТНАДЕСЕТА ГЛАВА

Бях вперила поглед в адреса, надраскан набързо върху парче хартия, подадено ми от... Някой.

– Иди на този адрес и попитай за шефа – ми обясни този Някой.

Да разкрия самоличността на този мой благодетел би означавало да го обрека на смърт в ръцете на Ислямска република Иран.

Адресът беше на кантора, намираща се в другия край на града, което означаваше безкрайно пътуване през натоварените улици, но аз бях решена да тръгна веднага, въпреки опасностите. Бяхме заедно с Махтоб. Минаваше обяд и не знаех дали ще успея да се прибера преди Муди. Свободата ми даваше смелост. Ако се наложеше, щях да купя нещо, каквото и да е, и да излъжа Муди, че сме се забавили по магазините.

Реших, че не мога повече да чакам. Трябваше веднага да отида.

За да спестим време, взехме по-скъпото телефонно такси вместо обикновеното оранжево. Въпреки това пътуването беше дълго и досадно. Махтоб не попита къде отиваме, може би усещаше, че има неща, за които е по-добре да не знае.

Най-сетне пристигнахме на адреса, написан на късчето хартия. Беше административна сграда, из която сновяха енергични служители, показващи нехарактерна за този град експедитивност. Жената на пропускателното говореше английски. Казах ѝ, че искам да се видя с директора.

– Завийте вляво – каза тя. – След това надолу по стълбите. Той е в дъното на залата.

Двете с Махтоб се озовахме в сутерена, където имаше зала, препълнена с бюра. В единия край се намираще чакалня, обзаведена с удобни мебели в западен стил. Имаше книги и списания.

– Махтоб, изчакай ме тук – предложих аз. Тя се съгласи.

– Шефа? – попитах един служител.

– В дъното на залата. – Запътих се решително нататък, почуках на вратата и когато отвори се обади мъжки глас, отговорих, както ме бяха посъветвали:

– Аз съм Бети Махмуди.

– Влезте! – каза мъжът на английски с прекрасно произношение и ми стисна ръката. – Очаквах ви.

Затвори вратата след мен и ме покани да седна, награждавайки ме със сърдечна усмивка. Беше дребен и слаб човек, изискано облечен в

чист костюм и вратовръзка. Седна зад бюрото си и се впусна в непринуден разговор, убеден в сигурността на офиса си. Докато говореше, потрачваше с химикалката по бюрото.

Онзи, който ми беше дал адреса и когото не бих искала да назовавам по име, ми бе разказал някои неща за него. Този човек също се надяваше някой ден да се измъкне от Иран заедно със семейството си, но обстоятелствата в живота все още не му позволяваха това. През деня той беше преуспяващ бизнесмен, на пръв поглед подкрепящ правителството на аятолаха. Нощем животът му представляваше заплетено кълбо от интриги. Бе известен под много имена. Аз го наричах Амал.

– Наистина съжалявам, че сте в подобно положение – каза Амал без предисловия. – Ще направя каквото мога, за да ви изведе оттук.

Откритостта му правеше приятно впечатление, но и тревожеше. Той знаеше моята история. Смяташе, че може да ми помогне. Това не ми беше за първи път, имах горчивия опит с Триш и Сюзън, с Рашид и приятеля му, с тайнствената мис Алави.

– Вижте – казах, – излъгаха ме на няколко пъти, но вие трябва да знаете, че имам само едно условие. Няма да си тръгна оттук без дъщеря ми. Ако тя не може да замине, аз оставам. Не искам да ви губя времето. Това е единственото ми условие.

– Уважавам вашата непреклонност – каза Амал. – Щом като това е вашето желание, ще ви изведе от страната двете. Трябва да сте търпелива, защото аз самият не знам как и кога това ще може да стане. Имайте търпение.

Думите му стоплиха сърцето ми и трябваше да положа доста усилия, да се овладее. Той ми предлагаше надежда, но и съвсем искрено признаваше, че не знае как и кога ще можем да избягаме.

– Ето телефоните ми – каза той, като ги нахвърля на една бланка. – Нека ви покажа как да ги закодирате. Това са директни телефони, единият е тук в офиса, а другият е у дома. Винаги, по всяко време на деня и нощта, когато имате възможност, ми се обаждайте. Не се колебайте, моля ви. Необходимо ми е да ви чувам. Изобщо не си мислете, че ме притеснявате, обаждайте се винаги, за да не се обаждам аз. Мъжът ви може да започне да ревнува. – Амал се засмя.

Настроението му беше заразително. „Жалко, че е женен“ – помислих си аз и незабавно потиснах тази мисъл с чувство за вина.

– Добре – кимнах, все още объркана. Създаваше впечатление на човек, за когото невъзможни неща няма.

По телефона няма да обсъждаме нищо – предупреди ме той. –

Просто казвате „Как сте“ или нещо подобно. Ако трябва да ви предам нещо, ще ви кажа, че трябва да ви видя, и вие ще дойдете тук.

„Какво ли се крие зад всичко това – почудих се. – Може би пари?“

– Да помоля ли родителите ми да изпратят някаква сума до посолството? – попитах.

– Не. Сега не мислете за пари. Аз ще заплатя каквото е необходимо вместо вас. Ще ми ги върнете по-късно, когато стигнете в Америка.

Махтоб мълча в таксито по целия безкраен път до дома. И по-добре, защото главата ми се въртеше. В ушите ми непрекъснато звучаха думите на Амал и аз все се опитвах да претегля възможностите ни за успех. Наистина ли бях успяла да намеря пътя към нашето спасение?

„Ще ми ги върнете по-късно, когато стигнете в Америка“ – беше казал той спокойно и уверено.

Но си спомних и другите му думи: „Не знам как и кога това ще може да стане.“

ДВАДЕСЕТА ГЛАВА

Лятото отмина и отново дойде време за училище. Трябваше да се преструвам, че споделям идеята Махтоб да влезе в първи клас, и затова не казах нищо, когато Муди повдигна въпроса.

За голяма моя изненада Махтоб сякаш също нямаше нищо против. Тя, изглежда, свикваше с мисълта, че ни предстои да живеем в Иран.

Една сутрин Муди, Махтоб и аз се запътихме към близкото училище, което се намираще на десет минути път от дома. Тази сграда приличаше повече на училище с много прозорци и достатъчно слънчева светлина. Атмосферата обаче влияеше на директорката – начумерена жена, загърната в чадор, която ни изгледа подозрително.

– Искаме да запишем дъщеря си при вас – каза ѝ Муди на фарси.

– Не може – отсече тя. – Нямаме свободни места. Насочи ни към друго училище, което беше доста по-далече от дома.

– Дойдохме тук, защото ни е по-близо – опита се да ѝ обясни Муди.

– Нямаме свободни места.

Обърнахме се да си вървим и аз усетих как Махтоб си отдъхна с облекчение, че няма да остане под грижите на тази кисела стара вещица.

– Е, добре – промърмори Муди. – Днес нямам време да ходя до онова училище. Трябва да съм в операционната.

– Ъ-ъ – обърна се към нас директорката. – Вие сте лекар?

– Да.

– Върнете се тогава. Седнете. Винаги ще се намери свободно място за дъщерята на доктор.

Муди се поласка от тази проява на уважение към високия му социален статус.

Директорката ни обясни най-същественото за Махтоб: сива униформа, палто, панталони, шал, който не се връзва както обикновените шалове и е доста по-неудобен от русарито, но все пак не колкото чадора. Трябваше да я доведе в един определен ден на родителска среща.

На излизане попитах Муди:

– Как ще изкара само с една униформа? Да не би да очакват, че всеки ден ще ходи с една и съща?

– Другите правят така – каза Муди. – Но ти си права. Ще трябва да ѝ вземем няколко.

Той тръгна за работа, като ни остави пари за униформите. Докато

обикаляхме но магазините, топлото следобедно слънце на този ранен септемврийски ден ми подежда окуражаващо. Ето ме, вървя свободно с дъщеря си. Бях успяла да направя още една стъпка. Докато Махтоб е на училище, а Муди – на работа, можех да ходя където поискам из Техеран.

Няколко дни по-късно двете с Махтоб взехме съседката ни Малихех да ни превежда и отидохме на първата родителска среща, която всъщност се оказа среща на майки и дъщери. Малихех говореше английски много малко, но с нейна помощ и с помощта на Махтоб успях да разбера достатъчно от това, което ставаше.

Срещата продължи повече от пет часа, като по-голямата част от времето премина в молитви и четене на Корана. След това директорката отправи пламенна молба за дарения към родителите. Обясни, че в училището няма тоалетна и затова са нужни пари преди започването на учебната година.

– За нищо на света! – казах на Муди. – Не трябва да им се дават никакви пари! След като могат да си позволят да поддържат толкова полицейки по улиците, които да следят дали косата на някоя жена случайно не се показва изпод русарито, или чорапите ѝ не са се смъкнали, тогава би трябвало да отделят малко пари и за тоалетни в училищата.

Той не прие доводите ми. Направи щедро дарение и когато година-та започна, училището беше снабдено с необходимите дупки в пода.

Не мина много време и нещата си дойдоха на мястото. Махтоб тръгваше рано за училище. От мен се искаше само да я изпратя до автобусната спирка и после да я посрещна пак там.

Обикновено Муди си стоеше у дома или работеше в клиниката. Като се увериха в способностите му, пациентите заприждаха със стотици. Манипулациите му носеха облекчение на хората, въпреки че от време на време възникваха проблеми с някои по-ревностни жени мюсюлманки. Междувременно аз продължавах да посрещам пациентите и да ги упътвам, така че дните ми обикновено не предлагаха голямо разнообразие.

Живеех единствено с мисълта за вторник и сряда – дните, в които Муди отиваше в болницата. Те изцяло ми принадлежаха, осигурявах ми свободата да се движа където си поискам.

Започнах да посещавам посолството редовно и да се срещам с Хелън. Всяка седмица изпращах или получавах писма от родителите ми и децата. От една страна, това ме караше да се чувствам чудесно, но, от друга, ми действаше потискащо. Всички те ми липсваха толкова много. Безпокоях се при всяко писмо от мама, в което ми описваше

влошаващото се състояние на татко. Не знаеше колко още време му остава. Пишеше, че непрекъснато говори за нас и се моли да доживее срещата ни.

Обаждах се на Амал при всяка възможност. Той все разпитваше за здравето ми и завършваше със:

– Имай търпение!

Един ден отидох на пазар. Трябваше да извадя допълнителен ключ за дома. Тръгнах към ключаря и докато вървях нататък, минах покрай книжарница, която не бях забелязала до този момент. Нещо ме подкани и аз влязох вътре.

Продавачката говореше английски.

– Имате ли някакви готварски книги на английски? – попитах.

– Да. На долния етаж. Надолу по стълбите.

Долу открих употребявани и орфани готварски книги и се почувствах на седмото небе. Защо досега не бях потърсила тази толкова проста възможност да си помагам с готварски рецепти? Десетки ястия минаха пред погледа ми и само се помолих да намеря необходимите ми продукти или да измисля нещо, с което да ги заместя.

От мислите ми ме изтръгна гласът на момиченце, което говореше на английски:

– Мамо, ще ми купиш ли книжката с приказки?

В дъното зърнах жена и дете, загърнати в палта и шалове. Жената беше висока, с тъмна коса и лек бронзов оттенък на кожата, каквото имаха повечето иранци. Не приличаше на американка, но за всеки случай я попитах:

– Американка ли сте?

– Да – отговори Алис Шариф.

Тя стана моя приятелка в тази чужда страна. Беше начална учителка от Сан Франциско, омъжена за американизиран иранец. Съпругът ѝ Малик току-що бил получил докторската си степен, когато починал баща му. Сега двамата с Алис временно живееха в Техеран, докато се уредят въпросите с наследството. На нея не ѝ харесваше тук, но това бяха само временни неудобства. Дъщеря им Самира, която наричаха Сами, беше на годините на Махтоб.

– О, Господи – възкликнах, като погледнах часовника си. – Трябва да посрещна дъщеря си. Нямам никакво време.

Разменихме си телефонните номера. Същата вечер разказах на Муди за Алис.

– Трябва да ги поканим – прояви той искрен интерес. – Трябва да се

запознат с Чамсей и Зарий.

– Какво ще кажеш за петък? – предложих.

– Добре – съгласи се той веднага.

В петък вечер възбудата ни беше обща. Той веднага хареса Алис и Малик. Алис беше интелигентна и енергична, разговорите бяха нейната стихия и за всеки случай имаше по една шеговита история. Като наблюдавах гостите ни тази вечер, си дадох сметка, че от всичките ни познати в Иран Чамсей и Алис бяха единствените, които изглеждаха истински щастливи. Може би защото и двете знаеха, че скоро ще се върнат в Америка.

Алис ни разказа следния виц.

– Веднъж един човек влязъл в магазин за картини и видял портрет на Хомейни. Решил да го купи и продавачът му казал, че струва петстотин тумона. А един тумон е равен на десет риала.

– Ще ви дам триста – казал купувачът.

– Не, петстотин.

– Триста и петдесет.

– Петстотин.

– Четиристотин – казал купувачът. – Повече не давам.

В този момент влязъл друг купувач, харесал една картина, изобразяваща Христос, и попитал продавача колко струва.

– Петстотин тумона – отговорил той.

– Добре.

Купувачът платил и си тръгнал с картината. Тогава продавачът се обърнал към първия купувач и му рекъл:

– Господине, видяхте ли този човек? Влезе, намери това, което му харесва, плати парите и си тръгна.

Тогава първият купувач му отвърнал:

– Е, ако можете да приковете Хомейни на кръста и да го разпънете, ще ви дам петстотин.

Всички в стаята се разсмяха, в това число и Муди. Чамсей ми се обади още на следващия ден и ми каза:

– Бети, Алис е чудесна. Трябва да се сприятелите с нея.

– Така е – съгласих се.

– А за Елън забрави! – продължи Чамсей. – Не е святна.

С Алис се виждахме често. Тя беше единствената ми позната в Иран, която разполагаше с машина за сушене на дрехи. Имаше огромни запаси от омекотители за пране. Имаше дори и горчица.

И още нещо – тя имаше паспорт, с който можеше да се върне у

дома.

– Само да кажеш на Чамсей какво ти се е случило. Или на Алис. Няма да ги видиш повече, чуваш ли?

– Няма – обещах.

Муди остана доволен, защото искаше да вярва, че въпросът за връщането ни в Америка е приключен веднъж завинаги. Искеше да вярва, че е победил, че е направил от мене това, което беше направил Хормоз от Елън.

Уповавайки се на обещанието ми, той ми разреши да общувам свободно с Чамсей и Алис. В действителност нямаше голям избор, защото, ако се опитах отново да ме затвори, вече щеше да му бъде много трудно да поддържа за пред приятелите ни заблудата, че нашият брак е щастлив.

Въпреки че Муди бе променил отношението си към своето семейство, все пак трябваше да се съобразяваме с добрия тон. Не му се искаше да кани Баба Хаджи и Амех Бозорг на вечеря, но това беше начинът да покаже почитта си към тях. И без това бяхме забавили поканата си твърде много.

– Махтоб ходи на училище и трябва да си е в леглото най-късно в осем, така че елате в шест – каза той по телефона на сестра си.

Тя му напомни, че те никога не вечерят преди десет.

– Не ме интересува – сръза я Муди. – Или ще вечеряте в шест, или изобщо не идвайте.

Като нямаше накъде, Амех Бозорг се съгласи.

Поканихме на вечеря и семейство Хаким, за да облекчим бремето на нейното присъствие.

Приготвих специална вечеря, като за предястие избрах пилешко, най-предпочитаното месо в Иран. След една успешна обиколка по пазарите станах притежателна на единственото брюкселско зеле в цял Иран. Задуших го с лук и моркови.

Баба Хаджи и Амех Бозорг заедно с Меджид и Фереще пристигнаха в осем, а не в шест, но това беше все пак приемлив компромис. Седнахме да вечеряме със семейство Хаким на масата в трапезарията.

Семейство Хаким бяха достатъчно изискани, за да свикнат бързо с масата, но Баба Хаджи и Амех Бозорг, колкото и да се опитвах да се представят в най-добра светлина, не успяха. Баба Хаджи се взираше в неизвестните за него прибори, с които не знаеше как да си служи. Очевидно не знаеше какво се прави с колосаната салфетка и вероятно му се струваше безумно разточителство всеки да има отделна чаша за пиене.

Амех Бозорг не можеше да си намери място на стола. Най-сетне тя взе чинията си от масата и седна на пода, като не преставаше да излива задоволството си от брюкселското зеле, което наричаше „малките зелчици на Бети“.

След минути трапезарията ми стана на нищо. Залци се търкаляха по масата и пода, гостите ни ровеха в чиниите с ръце и само по невнимание – с лъжица. Махтоб и аз се хранехме тихо и прилично.

Скоро вечерята свърши и когато гостите се преместиха в хола, Муди промърмори:

– Погледни мястото на Махтоб. Няма и зрънце ориз около чинията или на пода. А сега виж там, където седяха възрастните.

Не ми се гледаше. Знаех, че ще има да стоя до късно през нощта, докато изчистя всичко.

Сервирах чая в хола. Амех Бозорг бръкна в захарницата и остави плътна бяла следа върху килима, докато си сипваше лъжица след лъжица в миниатюрната стъклена чашка.

Една вечер отидохме при Акрам Хаким, майката на Джамал, един от племенниците на Муди, с когото преди години бяхме закусвали заедно в един хотел в Остин и който за първи път разказа новината за завземането на американското посолство в Техеран. Тук беше и племенницата на Акрам Хаким, която изглеждаше силно разтревожена. Попитах я за причината и тя ми разказа следната история на английски.

Сутринта почиствала дома си с прахосмукачката и внезапно решила, че ѝ се пуши. Облякла се набързо и отскочила през улицата, като оставила двете си дъщери – едната на седем, а другата на десет – сами в апартамента. Купила цигари и докато пресичала обратно, я спряла женската полиция. Завели я в колата, почистили с ацетон лака от ноктите и червилото ѝ. Нахокали я, а после ѝ казали, че ще я пратят в затвора.

Тя ги помолила да ѝ позволят първо да вземе дъщерите си от апартамента.

Без да ги е грижа за децата обаче, жените я задържали в колата си още около два часа, като не спирали да я поучават. Попитали я дали си казва молитвите и тя им отговорила, че не. Казали ѝ, че преди да я пуснат, трябва да им обещае, че никога вече няма да носи лак на ноктите си или грим на лицето си. Трябвало също така да обещае, че ще си казва прилежно молитвите. Защото в противен случай, предупредили я те, щяла да отиде в ада, както става с лошите хора.

– И аз ги ненавиждам – съгласих се аз.

– Страх ме е от тях – каза жената. – Опасни са. Обясни, че когато

само следят по техранските улици за облеклото, те са просто досадни. Но освен това изпълнявали функциите на тайна полиция, преследваща враговете на републиката или просто беззащитните хора, които можеха да тормозят безнаказано. Когато осъждали някоя от арестуваните жени на смърт, мъжете първо я изнасилвали, защото си имали такава приказка: „Една жена не трябва да умира девствена.“

Събуждах се и лягах с мисълта за моето бягство. Нищо съществено не се случваше, но аз продължавах да търся всевъзможни контакти. Срещях се с Хелън в посолството и почти всеки ден разговарях с Амал.

Всичко, с което се занимавах, беше подчинено на крайната ми цел. Имаше три причини, поради които гледах да се представя за образцова жена и майка. Първо, исках да затвърдя илюзията за нормалния ни живот, като по този начин успокоя вероятните подозрения на Муди. Второ, трябваше да успокоя Махтоб и да отклоня мислите ѝ от затворническото ни положение.

– Не може ли да си отидем в Америка, мамо? – питаше тя от време на време.

– Не сега – казвах. – Може би един ден, след време, татко ще размисли и ние всички ще се върнем у дома.

Тази заблуда я успокояваше, но не и мен.

Третата причина, поради която се опитвах да създам „щастлив“ дом, беше, за да не полудея. Знаех, че поемехме ли по пътя към свободата, ни очаква пълна неизвестност. Не исках и да мисля за евентуалните опасности. Понякога се сещах за Съюзън и Триш и за това как се бях уплашила от настоящето им искане да избягаме с тях незабавно. Дали не бях сгрещила? Не можех да съм сигурна. Дали някога щях да събера достатъчно смелост? Ще бъдем ли в състояние двете с Махтоб да се справим с всичко, което ни очаква? Нямаше как да знам. Гледах все да си намирам някаква работа, за да ми минават дните по-лесно, докато дойдеше този момент.

Един ден Муди се опита да направи нещо за мен и ми предложи да отида в съседния козметичен салон. Това беше абсурдно за страна, в която не ти позволяват да показваш нито косата, нито лицето си, но въпреки това отидох. Козметичката предложи да оформи веждите ми и да почисти част от космите по лицето ми. Съгласих се.

Вместо да използва кола-маска или пинцети, козметичката извади дълъг памучен конец. Опъна го и го прокара нагоре-надолу по лицето ми, като изскубваше космите.

Искаше ми се да закрещя от болка, но се съдържах, чудейки се как

жените се решаваха да се подлагат на такива мъчения в името на красотата. Когато всичко приключи, лицето ме болеше. Цялата ми кожа гореше.

Вечерта забелязах, че лицето ми се изрива. Обривът бързо се разпростря върху врата и гърдите ми.

– Конецът е бил мръсен – промърмори Муди.

Една вечер се прибрах от супермаркета и открих, че приемната на Муди е претъпкана с пациенти.

– Отвори вратите – нареди ми Муди. – Нека някои от тях влязат в хола.

Не ми се щеше да пускам непознати иранци в хола си, но нямаше какво да се прави. Отворих двукрилата дървена врата и поканих правосътоящите пациенти да седнат на дивана и креслата.

Едно от задълженията ми беше да поднасям чай на пациентите. Мразех го, но сега ми беше още по-неприятно, защото целият ми хол щеше да бъде залян с чай и разсипана захар.

Така или иначе, поднесох чая и се върнах да занеса подноса обратно в кухнята, когато една от жените ме попита:

– Американка ли сте?

– Да – отговорих. – Говорите ли английски?

– Да. Учила съм в Америка.

Седнах до нея и усетих, че настроението ми взе да се оправя.

– Къде? – попитах.

– В Мичиган.

– О, аз съм от Мичиган. Къде точно в Мичиган сте учили?

– В Каламазу.

Името ѝ беше Фереще Норузи. Беше красива млада жена, която някой от болницата беше изпратил при Муди. Оплакваше се от болки с неясен произход във врата и гърба и се надяваше, че манипулациите ще ѝ помогнат.

Поговорихме си близо час, докато тя чакаше.

Фереще идваше често за манипулации и аз винаги я канех в хола да си поговорим. Една вечер тя ми довери следното:

– Знам от какво е болката – каза.

– Така ли? От какво?

– Това е от стреса.

Започна да плаче. Преди година, ми каза тя, една вечер съпругът ѝ отишъл да зареди колата с бензин и повече не се върнал. Фереще и родителите ѝ като побъркани претърсили болниците, но не намерили

никаква следа от него.

– След двайсет и пет дни се обадиха от полицията – изплака Фереше. – Казах да дойдем да приберем колата, но не можели да ни кажат нищо повече.

Фереше и нейната едногодишна дъщеря се преместили при родителите ѝ. Изминали още четири кошмарни месеца, преди полицията да ги уведоми, че съпругът ѝ е в затвора. Разрешили ѝ свиждане.

– Те просто са го хванали и са го тикнали в затвора – хлипаше Фереше. – Оттогава мина година и още не са предявили към него никакво обвинение.

– Как е възможно това? – попитах. Защо?

– Беше магистър по икономика – обясни Фереше. – Също като мен. Освен това сме учили в Америка. Ние сме хората, от които правителството се страхува.

Фереше не искаше да казвам на никого за мъжа ѝ. Боеше се, че ако приказва много, ще арестуват и нея.

Вечерта, след като Муди затвори клиниката си, ми каза:

– Фереше ми харесва. С какво се занимава мъжът ѝ?

– Магистър е по икономика – казах.

– Ела колкото е възможно по-скоро.

В гласа му звучеше напрежение и сърцето ми се разтупка.

– Мога да дойда най-рано във вторник – отвърнах. – Докато Муди е в болницата.

– Звънни ми преди това – каза Амал.

Какво можеше да бъде? Очаквах по-скоро добри новини, отколкото нови проблеми, защото в гласа на Амал долових някакъв съдържан оптимизъм.

Във вторник станах рано, казах си молитвата с Муди, след което времето затече бавно. Махтоб тръгна за училище в седем, Муди излезе около час по-късно. Проследих го с поглед от прозореца, докато се качи в едно такси, след което се обади на Амал, за да му кажа, че пристигам. Изтичах към булеварда, за да взема такси.

Беше в началото на ноември. Студеният вятър подсказваше, че може би ще завали. Сутрин движението по улиците беше и без това претоварено, а сега трябваше да се прехвърлям на няколко таксита, за да прекося целия град. Когато стигнах до административната сграда и почуках на вратата на Амал, главата ми щеше да се пръсне от въпроси.

Отвори ми бързо и се усмихна широко.

– Влез – каза. – Седни. Какво да ти предложа – чай или кафе?

– Кафе.

Примирах от нетърпение, но той явно се забавляваше от отлагането на момента.

Най-сетне ми подаде чашата кафе, седна зад бюрото си и каза:

– Е добре, мисля, че ще е хубаво да се свържеш със семейството си.

– Какво се е случило?

– По-добре им кажи да сложат още два прибора на празничната трапеза за деня, който наричате Ден на благодарността.

Въздъгнах. Значи този път няма съмнение. Ще стане. Двете с Махтоб ще се върнем в Америка.

– Как? – попитах.

Той ми обясни плана. Щяхме да прелетим до Бандар Аббас, в най-южната част на страната, със самолет. Оттам щяха да ни прехвърлят с моторна лодка през Персийския залив до Обединените арабски емирства.

– Там може да имате някои бюрократични затруднения – каза Амал, – но ще бъдете извън Иран и няма да ви върнат обратно. За кратко време ще можете да получите паспорт от посолството и да се върнете у дома.

Като си представих пътуването с открита моторница през морето, ми прилоша, но щом това е цената на свободата, ние с дъщеря ми щяхме да я платим.

– Трябва ли да плащам нещо? – попитах.

– Аз ще платя каквото трябва – каза Амал и повтори това, което беше казал още при първата ни среща. – Когато се върнеш в Щатите, ще ми изпратиш парите.

– Ето – казах и му подадох пачка банкноти. – По-добре тези пари да останат при вас. Не бих искала Муди да ги намери.

Това бяха около деветдесет долара и още около шестстотин долара в риали, останали от моите първоначални запаси. Амал се съгласи да ги съхранява.

– Ще имаш нужда от документи за самоличност – каза той. – Иначе не можеш да се качиш на самолета.

– Шофьорската ми книжка е в посолството – отговорих – заедно със свидетелството ми за раждане и кредитните ми карти.

– Иранско ли е свидетелството?

– Не. При тях е американското ми свидетелство, с което дойдох тук. Иранското ми свидетелство за раждане е в Муди – прибрал го е

някъде.

– Може да опитаме да ти купим билет с американското ти свидетелство за раждане – разсъждаваше Амал. – Но по-лесно ще стане с иранското. Прибери си нещата от посолството и опитай да си вземеш иранските документи.

– Добре. Кога тръгваме?

– Имам човек в Бандар Аббас, който точно в този момент урежда нещата, и го очаквам да се върне в Техеран след няколко дни. Не се безпокой, ти и Махтоб ще бъдете у дома за Деня на благодарността.

От офиса на Амал звъннах на Хелън в посолството.

– Трябва да те видя веднага – й казах. Приемното време в посолството беше свършило, но Хелън се съгласи:

– Слизам долу да кажа на охраната да те пусне. След телефонния разговор Амал ме предупреди:

– Не казвай на хората в посолството какво точно става.

Но аз бях толкова възбудена, че в мига, в който Хелън видя лицето ми, възкликна:

– Господи! Какво е станало с теб? Изглеждаш толкова щастлива, толкова променена.

– Отивам си у дома – казах.

– Не мога да повярвам.

– Наистина. Отивам си у дома и имам нужда от документите и кредитните карти.

Хелън също се зарадва. По лицето ѝ се разля щастлива усмивка. Прегърна ме силно и двете се разплакахме от радост. Не попита как, кога, кой. Знаеше, че няма да ѝ кажа, а може би и не искаше да знае.

Хелън ми даде документите, които ѝ бях предала за съхранение – шофьорската ми книжка, американските ни свидетелства за раждане и новоиздадените ни американски паспорти, както и кредитните ми карти. Заедно отидохме да видим мистър Винкоп. Той също се зарадва, но ме предупреди да внимавам.

– Не трябва да рискувате живота на Махтоб – каза той.

Нещо в изражението на лицето му обаче не съответстваше на думите му. Наистина негов дълг беше да ни предупреди, но все пак като че ликуваше от успеха на моите планове.

Следващото му предупреждение имаше повече смисъл.

– Наистина се безпокоя за вас – каза. – Толкова сте щастлива, че отдалече ви личи. Съпругът ви ще разбере, че има нещо.

– Ще се постарая да го скрия – обещах.

Погледнах към часовника си и видях, че вече закъснявам. Муди щеше да се прибере от болницата чак късно следобед, но трябваше да си бъда вкъщи до един и четвърт, когато Махтоб се връщаше от училище. Така че се извиних и хукнах към къщи.

Наближаваше един и половина, когато стигнах у дома. Махтоб стоеше пред заключената врата и плачеше.

– Помислих, че си заминала за Америка без мене – проплака тя.

Как исках да ѝ кажа къде съм била и какво се е случило! Но не можех да споделя с нея това, което знаех. Разполагахме с малко време. Твърде много неща трябваше да се уточняват. Много бяха опасностите, които ни очакваха. Тя по-трудно щеше да прикрие радостта си от мен. – Никога няма да замина за Америка без теб – успокоявах я аз. Отключих вратата и влязохме. – Махтоб, моля те, не казвай на татко, че съм закъсняла.

Тя кимна. Сега, когато страховете ѝ бяха изчезнали, тя се втурна да играе. Междувременно се постарях да скрия документите в тапицерията на канапето в хола и да измисля начин да прикрия радостта си.

В ума ми започна да се оформя идея и аз звъннах на Алис.

– Иска ми се да отпразнуваме Деня на благодарността у нас – казах аз. – Нека да приготвим заедно вечерята. Ще поканим Чамсей и Зарий и освен това много искам да се запознаеш с Фереще.

Алис се съгласи веднага.

„Чудесно – помислих си. – Няма да съм тук, но поне мога да се преструвам, че ще бъда.“

Муди се върна късно следобед и аз се спуснах към него:

– Двете с Алис ще приготвим пиршество по случай Деня на благодарността.

– Чудесно – отговори той. Пуйката беше любимото му ястие.

– Трябва да купим пуйка.

– Ще се справите ли двете с Алис?

– О, разбира се.

– Добре – каза Муди, доволен, че е намерил жена си в настроение.

През следващите няколко седмици, докато Махтоб беше на училище, а Муди зает с работата си, неуморно обикалях Техеран с енергията и жизнеността на младо момиче. Двете с Алис издирвахме продукти за празничната вечеря.

Алис се изненада от уменията ми да се оправям из Техеран. Тя също обичаше да се разхожда, но не смееше да се отдалечава твърде много, затова се остави изцяло на моята способност да се ориентирам.

Вървахме повече от час. Препорнахме под огромната арка, водеща към пазара, и се озовахме в един трескав свят на образи и звуци. Като разбунен кошер по протежение на цели квартали пред нас се простираха в два реда дюкянчетата на стотици търговци. Стоките се рекламираха на висок глас. Навсякъде гъмжеше от народ. За първи път видях афганистанци в торбести, набръчкани панталони, набрани на кръста, които носеха огромни вързопи на гърбовете си.

– Тук, по тази улица, се продава всичко за ядене – обясних на Алис.
– Риба, пилета, пуйки.

Бавно си пробивахме път през мръсното множество, шумът ни оглушаваше. Най-сетне стигнахме пряката, която търсехме.

Макар и трудно, намерихме една сергия, на която се продаваха мършави пуйки. Висяха от тавана, не съвсем изчистени, с полепнала по тях градска мръсотия, но затова пък бяха единствените. Искаше ми се пуйката да е около пет килограма, но най-голямата беше три.

– Можем да изпечем и малко телешко – предложи Алис.

Така че купихме пуйката и тръгнахме обратно.

Наложи се дълго да чакаме за оранжево такси. Минаваха доста, но тук, в най-населената част на града, всички бяха препълнени. Пуйката тежеше и ръцете ме заболяха. Най-сетне едно такси спря. Задната седалка беше заета, затова се качихме отпред. Алис влезе първа и седна до шофьора.

Пред очите ми се редяха картините на този омразен за мене град и аз се отпуснах, потънала в блянове. Знаех, че никога няма да приготвям тази пуйка. Вместо това щях да помагам на майка ми да сготви вечерята, за която Махтоб и аз ще бъдем вечно благодарни.

Гласът на Алис прекъсна мечтите ми.

– Тук моля – нареди тя на шофьора.

– Но ние не сме... – започнах.

Чак когато Алис ме избута навън, разбрах каква е работата. Таксито се отдалечи.

– Не можеш да си представиш какво ми правеше шофьорът – каза Алис.

– Мога и още как. Случвало ми се е. Не трябва да казваме на мъжете, защото вече няма да ни пускат да излизаме сами.

Алис кимна в знак на съгласие.

И двете не бяхме чували подобни неща да стават с иранките. Чудехме се дали иранската преса, която непрекъснато тръбеше за разводите в Америка, не беше причината иранците да си мислят, че всички

американки са луди по секса.

Спряхме друго такси и този път седнахме на задната седалка.

След като се прибрахме у дома, трябваше дълго да чистим мършавата птица, педантично изскубвайки перата ѝ с пинцети, преди да я замразим.

Необходими бяха още много обиколки из магазините. На няколко пъти пришпорвах Алис или я оставях у дома доста преди обяд. Първия път ѝ казах:

– Ако Муди попита, кажи му, че съм останала при тебе на кафе след покупките и съм си тръгнала около един часа.

Алис ме изгледа учудено, но кимна и нищо не каза. След този случай за нея бях „у дома ѝ“ дори когато кръстосвах гъмжация от хора град.

Често от дома на Алис отивах в магазина на Хамид, откъдето се обаждах на Амал. Няколко пъти той ме покани, за да обсъдим подробностите. Оптимизмът му не изчезваше, въпреки че Денят на благодарността приближаваше.

Хамид обаче беше настроен по-песимистично. Когато споделих чувствената си тайна с моя отдавнашен съюзник, той каза:

– Не, не ми се вярва да стане. Ще останете в Иран до второто пришествие на Имам Мехди.

Дните бяха трескави, вечерите с Муди бяха като странни интермедии, които изискваха от мен почти нечовешки усилия. Не биваше да показвам изтощението си, защото Муди можеше да ме заподозре. Стриктно изпълнявах всички свои задължения като готвене, чистене и грижи за Махтоб. През нощта сънят не идваше, защото мислите ми бяха все в Америка. Нощем аз вече си бях у дома.

Неизвестно откъде, но намирах сили за всичко.

Алис беше ценен съюзник, въпреки че не знаеше нищо за тази тайнствена страна на живота ми. Един ден, докато пазарувахме, случайно споменах:

– Много ми се иска да се обадя у дома. Толкова ми липсват.

Алис знаеше, че Муди не ми позволява да се обаждам у дома. Нейният съпруг също не ѝ позволяваше да се обажда в Калифорния много често, защото телефонните такси били много високи. Но Алис имаше собствени пари, които печелеше от частните уроци по английски, и понякога ги използваше, за да се обажда тайно у дома.

– Ще те заведа до Туб Кунех – каза тя.

– Какво е това?

– Телефонна компания. В центъра, близо до пазара. Там се плаща в брой, но затова пък можеш да се обадиш в чужбина.

Това беше чудесна новина. Още на следващия ден излъгах, че ще търся кервиз, и двете с Алис се запътихме към центъра, към Туб Кунех. Докато Алис разговаряше със семейството си в Калифорния, аз говорих с мама и татко в Мичиган.

– Намерих място, откъдето ще мога да ви се обаждам – казах аз. – Така ще бъде по-лесно, отколкото да звъня от посолството и по-безопасно, отколкото вие да се обадите у дома. Вече ще се чуваме по-често.

– О, дано – каза майка.

Татко много се зарадва, като чу гласа ми. Каза, че от това му ставало по-добре.

– Имам за вас изненада – съобщих им аз. – Двете с Махтоб ще си бъдем у дома за Деня на благодарността.

ДВАДЕСЕТ И ПЪРВА ГЛАВА

– Нищо не казвай – рече Амал. – Само стой и не казвай нищо.

Така и направих, каквото ми каза. Той отиде до вратата на офиса зад гърба ми, отвори я и промърмори нещо на фарси.

Висок, мургав човек влезе в офиса и застава пред мен. Взря се в лицето ми, сякаш искаше да запомни всяка моя черта. Хрумна ми да сваля русарито си, за да може по-добре да ме види, но реших да не правя нищо без съгласието на Амал. Не знаех кой е този човек и не исках да го обидя.

Той остана така минута-две, след което безмълвно напусна стаята. Амал отново седна зад бюрото си и не спомена повече за посетителя.

– Изпратих човек до Бандар Аббас да уреди моторницата – каза. – Чакам го да се върне в Техеран. А аз уреждам нещата около полета до Бандор Аббас. С теб в самолета ще има и наши хора, които ти няма да познаваш. Те няма да седят до теб.

Амал излъчваше увереност, но аз продължавах да бъда неспокойна. Напредвахме болезнено бавно. Времето не означаваше почти нищо за иранците. Беше невъзможно да се спазва каквото и да е разписание. Дните се бяха източили някак неусетно. След няколко дни бе Денят на благодарността и вече бе съвсем ясно, че двете с Махтоб няма да го празнуваме в Мичиган.

– Възможно е да си бъдете у дома до края на седмицата – каза Амал, като се опитваше да ме утеши. – Или следващата седмица. Има още неща за доизглаждане. Не мога да те изпратя, преди всичко да е уредено.

– Ами ако никога не се уреди?

– Не мисли за това. Работя и по други планове. Изпратих човек да говори с един главатар на племе от Захидан и вероятно ще можем да ви прехвърлим през границата в Пакистан. Разговарях и с един човек, който има жена и дъщеря, като теб и Махтоб. Опитвам се да го убедя да ви качи на самолета до Токио или Турция все едно сте неговите жена и дъщеря. Като се върне, съм намерил човек, на когото ще платя да подпечата паспортите, за да изглежда така, сякаш жена му и дъщеря му са присигнали с него.

Струваше ми се рисковано, защото не бях сигурна, че толкова лесно ще мина за иранка. Жените се снимаха за паспорт с чадор, покриваш

лицето им. Освен това ако при паспортната проверка някой от служителите ме заговореше нещо на фарси, всичко щеше да пропадне.

– Моля те, побързай – казах на Амал. – Времето не тече в моя полза. Трябва непременно да видя баща си, преди да умре. Ще умре в мир само ако ни види живи и здрави. Моля те, ио-скоро намери някакъв начин.

– Опитвам се.

Трудно ми беше да прекарам Деня на благодарността в Иран, особено след като бях обещала на родителите си, че двете с Махтоб ще се върнем на този ден. Слава Богу, че не казах на Махтоб.

В четвъртък сутринта се събудих в дълбока депресия. За какво трябваше да бъде благодарна?

Налагаше се да се справя с лошото си настроение или поне да събере сили да преживея деня, затова се впуснах в приготовления за вечерята, като се постарях да направя истински шедевър от мършавата пуйка.

Когато следобед приятелите започнаха да пристигат, настроението ми изведнъж се подобри. Благодарна бях заради тях – тези чудесни, отзивчиви, цивилизовани хора, които, независимо от произхода си, бяха повече американци, отколкото иранци. Дойдоха у дома, за да отпразнуват един толкова американски празник. Чамсей и Зарий, Алис, Фереше – обичах ги всички и все пак колко исках да си бъда у дома.

Депресията се върна отново след вечерята, след като изядохме това, което иначе трябваше да бъде тиквен пай. Муди седна в едно от креслата, скръсти ръце на корема и задряма, доволен от съдбата си, сякаш нищо в живота му през изминалата година и половина не се бе променило. Как ненавиждах това чудовище! Как копнеех да бъда с мама и татко, с Джо и Джон.

Един вторник брат ми Джим се обади от Америка, тъй като знаеше, че Муди ще бъде на работа. Каза ми, че състоянието на татко се е подобрило изведнъж, след като им се бях обадила да им кажа, че двете с Махтоб ще се върнем за Деня на благодарността.

– Цели три дни остана на крака – каза Джим. – Това не беше се случвало от дълго време. Дори излезе в градината.

– Как е той сега? – попитах аз.

– Точно за това ти се обаждам, като не се върна за Деня на благодарността, той отново изпадна в отчаяние. Състоянието му се влошава с всеки изминал ден. Трябва да вярва в нещо. Можеш ли да му се обадиш пак?

– Не е лесно – обясних му аз. – Не мога да се обаждам отук,

защото Муди ще познае по сметката. Трябва да отида чак в центъра, а това е доста трудно, но ще се опитам.

– Ще успеете ли двете да се върнете с Махтоб? – попита той.

– Опитвам се да организирам нещо, но засега не мога да кажа нищо със сигурност.

– Не предприемай нищо прибързано – предупреди ме Джим.

След този разговор се почувствах разбита – бях се провалила, не успях да се върна, както бях обещала, за Деня на благодарността. Идваше Коледа! Моля ти се, Боже, нека тогава поне бъдем в Мичиган, а не в Иран.

Официално Коледа в Иран не се празнува. Американците в Техеран обикновено организираха весели празненства за Коледа, но тази година им бе отправено зловещо предупреждение. В началото на декември иранската преса публикува на първите си страници един материал, съветващ американците да забравят за празника. Щастieto и радостта не подхождаха на болката и страданията по време на войната, твърдеше аятолахът.

Това не трогна особено Муди. Той парадираше с медицинската си практика и тъй като вече не се интересуваше от иранската политика, бе решил дъщеря му да прекара една наистина весела Коледа.

Трябваше да си намирам някакви занимания, а и да отклонявам вниманието на Муди от непрекъснатите си пътувания из града, затова се заех с коледните покупки.

– Махтоб има толкова малко играчки тук – казах на Муди. – Искам да й купя няколко за Коледа.

Той се съгласи с мене и аз тръгнах из магазините, понякога с Алис, но по-често сама. Веднъж, след като бяхме прекарвали цялата сутрин на пазара, двете с Алис се качихме на автобус за дома. Тя слезе една спирка преди мен. Трябваше да се прибера сама. Погледнах часовника си. Едва щях да посрещна навреме училищния автобус на Махтоб.

Изведнъж завиха сирени, но хората бяха толкова свикнали с тях, че шофьорите например изобщо не им обръщаха внимание. Тези обаче бяха по-силни и по-тревожни от обикновено. За моя изненада шофьорът отби встрани, за да пропусне линейките. Покрай нас профучаха няколко полицейски коли, последвани от огромен, странен на вид камион.

– Бомба! Бомба – закрещяха пътниците.

Това беше сапъорният отряд. Елън ми бе разказвала за въпросния камион, така че го познах веднага. Механичните му ръце повдигаха бомбата и я поставяха в брониран контейнер в каросерията на камиона.

Уплаших се. Там някъде, недалеч от нашата улица, имаше бомба.

Автобусът стигна последната спирка и аз бързо спрях едно оранжево такси. Скоро попаднахме на голямо задръстване. Шофьорът взе да ругае колегите си, а аз пак погледнах часовника. Изпаднах в паника. Всеки момент Махтоб трябваше да се върне от училище. Ако ме няма на спирката, ще се уплаши, особено с тези сирени и полицейски коли. Освен това някъде отпред имаше бомба.

Движението бе отклонено и когато таксито зави по една улица встрани, видях, че автобусът на Махтоб е пред нас. Тя слезе на спирката и се огледа. На ъгъла се бяха струпали полицейски коли и любопитни минувачи.

Хвърлих няколко риала на шофьора, изскочих от таксито и се затичах към Махтоб. Задръстването показваше, че бомбата е съвсем наблизо.

Хванах я за ръка и заедно се затичахме към къщи, но едва завихме зад ъгъла, когато видяхме огромния син камион, паркиран в дъното на улицата, на стотина метра от дома ни.

Загледахме се като хипнотизирани. Точно в този момент ръцете на гигантски стоманен робот бръкнаха в жълт, паркиран до тротоара пакон. Въпреки огромните си размери механичното чудовище вдигна бомбата нежно, а после внимателно я положи в металния контейнер в багажника на камиона.

След няколко минути сапъорският отряд си тръгна. Полицаяте се струпаха около жълтия пакон, търсейки улики, за да припишат бомбата на противниците на Хомейни.

Това беше част от ежедневието на полицията. А за мен – зловещо напомняне за опасностите, които животът ни в Техеран крие. Трябваше да се избавим от този ад, преди да е пламнал под краката ни.

Казах на Муди, че съм купила играчки за Махтоб от пазара, което беше наполовина вярно. Бях открила няколко магазина наблизо, от които можех бързо да пазарувам, за да ми остане време за срещи с Амал. Така успях да се вместя във времето, което би ми трябвало, за да стигна до пазара и обратно.

Веднъж след един изморителен, но затова пък успешен ден по магазините се отбих при Алис. Бях купила играчки за Махтоб.

– Може ли да ги оставя тук? – попитах. – Ще ги пренасям малко по малко.

– Добре – съгласи се Алис.

Тя беше истински приятел и не задаваше излишни въпроси. Не

смеех да споделя тайните си планове с нея. Но Алис беше изключително интелигентна и прозорлива жена. Знаеше, че съм нещастна, а и самата тя не харесваше Муди. Алис сигурно се учудваше от тайнствените ми действия. Може би си мислеше, че имам връзка с някого.

И в известен смисъл това беше така. Нямахе никаква физическа връзка между мен и Амал. Той беше привързан към семейството си, а и аз за нищо на света не бих посмяла да обърквам брака му.

Разбира се, той беше физически привлекателен, излъчваше спокойствие и деловитост и създаваше впечатление на човек, за когото невъзможни неща няма. Към мен и Махтоб се отнасяше с безкрайна грижовност. Между нас съществуваше близост, защото бяхме изцяло погълнати от общата ни цел. Не Муди, Амал беше мъжът в живота ми. Непрекъснато мислех за него. След провала на плановете ни за Деня на благодарността той ме увери, че двете с Махтоб ще си бъдем у дома за Коледа.

Трябваше или да му повярвам, или да полудея. Дните се нижеха, изпълнени с дреболии, а напредък почти нямаше.

Една сутрин, след като Махтоб и Муди излязоха, тръгнах към близкия магазин. Беше денят, в който докарвах мляко и бързах да купя, преди да се е свършило. Завих зад ъгъла и когато излязох на булеварда, замръзнах на място.

Няколко камиона на пасдар бяха спрели точно срещу магазина. Униформените полицаи стояха на тротоара с автомати, насочени към магазина. Докато наблюдавах, пристигна голям камион и спря до полицейските коли.

Обърнах се и бързо се отдалечих, защото не ми се искаше да се забърквам. Взех оранжево такси до един друг магазин.

На връщане видях, че полицаите изнасят стоките и ги товарят в големия камион. Запътих се към безопасното убежище, което моят дом ми предлагаше.

Попитах съседката дали знае какво става, но тя само повдигна рамене. Не след дълго се появи боклукчията, който беше редовен източник на информация в махалата, и Малихех го заразително. Знаеше само, че са конфискували стоката от трите магазина.

Излязох отново, водена от любопитство, но и от загриженост за тримата търговци. Проверих дали дрехите ми са в изправност и тръгнах към магазина. Като приближих, видях, че Ага Реза стои на тротоара и безучастно гледа как пасдар разграбват всичко.

– Искам мляко – му казах на фарси.

– Няма – отговори той. След това вдигна рамене, проявявайки стоицизма на човек, свикнал с приумиците на тези грабители, които се ползваха с благословията на правителството. – Това е краят – въздъхна той.

Отидох по-нататък и попаднах на още полицаи, които разпиляваха връзките със зеленчуци и товареха пресните плодове на камиона. От съседния магазин измъкваха месото.

Следобед, когато Муди се върна от работа и аз му разказах как тримата ни приятели са били изхвърлени от магазините им, той рече:

– Сигурно са продавали нещо на черно, иначе това нямаше да им се случи.

Муди проявяваше странно чувство за морал. Както всички, и той с удоволствие се ползваше от деликатесите, предлагани на черния пазар, а в същото време защитаваше правото на правителството да наказва нарушителите. Беше убеден, че полицията е в правото си да разграбва магазините.

Тази случка натъжи Махтоб, защото познаваше и тримата магазинери. Тази нощ, както и през много следващи нощи, тя все молеше:

– Моля ти се, Господи, нека стане нещо, нека да могат да отворят магазините си отново. Те бяха толкова мили с нас. Моля ти се, бъди добър към тях.

Вървяха слухове, че правителството искало помещенията за офиси, но магазините останаха празни. Тези добри иранци останаха без работа без каквато и да е видима причина. Разбира се, не бяха необходими никакви оправдания за действията на полицията.

Седмиците отлитаха една след друга. Ежедневните разговори с Амал и посещенията ми в офиса му, когато имах възможност да предприема дългото пътуване дотам, не носеха нищо ново. Все още чакахме да бъдат доуточнени подробностите.

Понякога се чудех дали това не е само тароф.

– Ще гледаме да си бъдеш у дома, ако не за Коледа, то поне за Нова година – убеждаваше ме Амал. – Старая се да стане колкото е възможно по-бързо. Все нещо от плановете ни ще проработи. Имай търпение.

Бях чувала тези думи твърде често още от първата ми среща с Хелън в посолството и продължавах да ги слушам при всеки разговор с Амал. Ставаше все по-трудно и по-трудно да следвам този съвет.

Още един план се добави към досегашните сценарии. Амал се беше свързал с някакъв митничар, който бе готов да завери американските паспорти, които бяхме получили чрез швейцарското посолство. Щеше да ни пусне да се качим на самолет за Токио, пътуващ вторник сутрин,

когато Муди беше в болницата. Амал се стараеше да синхронизира програмите ни. Въпросният митничар обикновено не работел във вторник сутрин и сега се опитвал да си размени смените с някакъв свой колега. Този план изглеждаше разумен, но ми се струваше доста рискован за митничаря.

– А какво става с Бандар Аббас? – попитах.

– Работим и по него – каза Амал. – Имай търпение. Не можех вече да крия унинието и разочарованието си.

Сълзите сами се стичаха по бузите ми.

– Понякога си мисля, че никога няма да се измъкнем оттук – казах.

– Разбира се, че ще се измъкнете – уверяваше ме той. Ще видиш.

Въпреки че думите му звучаха убедително и аз му вярвах, трябваше да го оставя и да се върна при своя съпруг.

Все повече ме изнервяха абсурдите на това обърнато с главата надолу общество, дори и най-дребните детайли.

Един следобед Махтоб гледаше по телевизията някакво детско предаване – две анимационни филмчета и скучна лекция на теми от исляма. След детското предаване дойде ред на някаква здравна програма и именно тя привлече вниманието ми, както и това на Махтоб. Предаването беше посветено на раждането и докато го гледах, все повече ме поразяваше безкрайната абсурдност на тази култура. Програмата проследяваше едно истинско раждане. Пред погледа ни лежеше бременна мюсюлманка, с глава, лице и врат плътно покрити с чадор. За нея се грижеше мъж доктор, а камерата се разхождаше върху голото ѝ тяло.

– Няма ли да оставиш навън сладкиши и мляко за Дядо Коледа? – попитах Махтоб.

– А той ще дойде ли до нашата къща? Миналата година не дойде.

С Махтоб бяхме обсъждали това много пъти и най-накрая тя бе решила, че Иран е прекалено далече и затова Дядо Коледа не може да стигне дотук.

Казах ѝ, че тази година той ще се постарее повече.

– Не знам дали ще дойде или не, но ти трябва да оставиш нещо отвън, за всеки случай – казах.

Махтоб се съгласи. Отиде в кухнята да приготви закуската на Дядо Коледа. След това донесе от стаята си една значка, подарена ѝ от Алис, която изобразяваше Дядо Коледа и съпругата му.

– На Дядо Коледа може да му се прииска да види снимката на жена си – каза тя и я сложи върху подноса заедно със сладките.

Погълната от вълненията си в навечерието на Коледа, Махтоб остана будна до късно. Когато най-накрая я сложих да спи, тя ми каза:

– Ако чуеш, че Дядо Коледа идва, събуди ме, моля те, защото искам да говоря с него.

– Какво искаш да кажеш на Дядо Коледа? – попитах.

– Искам да поздравя дядо и баба и да им каже, че съм добре, защото тогава и на тях ще им е хубаво на Коледа.

Топка се сви в гърлото ми. Дядо Коледа щеше да остави толкова много подаръци на Махтоб, но той не можеше да й направи подаръка, който тя най-много желаше. Де да можеше да я увие като подарък, да я метне на шейната си и да я откара през планините далече от Иран, през океана, до една малка къщичка в покрайнините на Банистър в Мичиган. Де да можеше да я пусне през комина и да я остави под елхата, за да поздравя самичка дядо си и баба си.

В действителност трябваше да преживеем още една Коледа в Иран, още една Коледа далеч от Джо и Джон, още една Коледа далеч от майка и татко.

Муди остана до късно с пациентите си, тъй като Бъдни вечер не означаваше нищо за него. Когато свърши, го попитах:

– Може ли Махтоб да не ходи на училище утре?

– Не! – рязко отвърна той. – Няма да си остава вкъщи само защото е Коледа.

Не се възпротивих, защото усетих неочаквани и много обезпокояващи заповеднически нотки в гласа му. Понякога поведението му се променяше съвсем безпричинно. В такива моменти пред мене заставаше предишният безумен Муди и аз няхах никакво желание да го предизвиквам.

– Махтоб, хайде да видим дали е идвал Дядо Коледа тази нощ.

Събудих я рано, за да има време да разопакова всичките си подаръци, преди да тръгне на училище. Тя изскочи от леглото и се затича надолу по стълбите. Като видя, че Дядо Коледа си е изял сладкишите и млякото, изписка от щастие. След това се зарови в подаръците. Муди се присъедини към нас. Настроението му беше по-добро от предишната вечер. Винаги бе обичал Коледа в Америка и тази сутрин се разнежи. Усмихна се широко, когато Махтоб потъна в огромната купчина подаръци.

– Не мога да повярвам, че Дядо Коледа е пропътувал целия този път до Иран, за да ме види – каза Махтоб.

Муди изщрака няколко филма и когато наближи седем часът и Махтоб се запъти към стаята си, за да не изпусне училищния автобус,

Муди ѝ каза:

– Днес може да не ходиш на училище. Или да отидеш малко покъсно.

– Не, не мога да отсъствам от училище – отвърна Махтоб.

Тя изрече думите със сух тон, както я бяха учили нейните ислямски учителки. Не ѝ се искаше да закъснява за училище и после да я разкарват до дирекцията, за да ѝ казват, че е лоша.

Вечерта имахме гости, но празникът беше помрачен от дълбоката мъка на Фереще. Тя беше на прага на истерията. След повече от година в затвора съпругът ѝ най-сетне бе обвинен и осъден.

Дори след всичко, което бях видяла в тази налудничава страна, пак не можех да повярвам на ушите си, когато Фереще простена:

– Признах го за виновен, защото мислено не одобрява правителството.

Бил осъден на шест години затвор.

Муди се отнасяше със съчувствие към Фереще, защото я харесваше, но когато останахме сами, ми каза:

– Вероятно има и нещо друго.

Не можех да се съглася, но си давах сметка колко важно е за Муди да вярва в справедливостта на иранското правосъдие. Той също таеше мисли против правителството на аятолаха. Вероятно историята го бе стреснала, защото се замисли за себе си. Той открито престъпваше закона, като практикуваше медицина без разрешително. Щом като човек можеше да бъде тикнат в затвора за шест години само заради мислите му, какво ли щеше да е наказанието за такова отявлено нарушение?

Слава Богу, денят след Коледа бе напрегнат и не ми остана време за самосъжаление. Роднините на Муди неочаквано ни се стовариха на главата, носейки подаръци, храна, дрехи, вещи за дома, играчки за Махтоб и букети цветя. Промяната в сравнение с миналата година бе изумителна и от страна на семейството, това очевидно бе опит да покаже, че ме приема.

Само Баба Хаджи не дойде, затова пък съпругата му успешно запълни липсата с въодушевлението си.

– Скъпа моя! Скъпа моя! – заповтаря тя още с влизането си.

Носеше безброй подаръци – миниатюрни декоративни тенджери и тигани, цветя и чорапи за Махтоб, флакончета с редкия и скъп чист шафран, цял килограм кисел трън, ново русари и чифт скъпи чорапи за мене и нищо за Муди.

Както винаги, на нея ѝ се говореше и аз бях главната тема. Настоя

да седна до нея и нареди да ми се превежда. Всяко нейно изречение започваше със „скъпа моя“. Тя просто преливаше от добри чувства към мен. Колко съм добра. Колко всички ме хвалели. Колко съм работлива, освен това добра съпруга, майка и... сестра!

Главата ме заболя от този порой комплименти. Притеснявах се, че яденето няма да стигне за тази орда неочаквани гости. Разполагах само с остатъци от коледната вечеря. Направих каквото можах от тях и ги поднесох. Имаше късове от пиле и лазаня, парчета плодова торта, различни гарнитурни от зеленчуци и сосове, сирене и бонбони.

Амех Бозорг нареди всеки от гостите да опита тези непознати американски храни, които били свещени, защото са приготвени от нейната сестра. Късно вечерта, когато някои от гостите си бяха вече тръгнали, пристигнаха Ага и ханум Хаким. Като свещенослужител, на Ага Хаким се падаше да води разговора и той го насочи към религията.

– Искам да ви разкажа историята за Коледа – каза и зачете от Корана.

В Корана се твърдеше, че макар и заченат чудодейно, макар и велик пророк, Исус не бил син на Бога. Не бях съгласна с това, но замълчах.

Муди беше общителен, щастлив от факта, че семейството ни е център на внимание. Затова дори не си дадох труд да поискам съгласието му, преди да поканя близките ни приятели у дома за Нова година. За моя изненада Муди се разсърди.

– И без алкохол – нареди той.

– Че откъде ще го взема? – попитах.

– Може да донесат.

– Ще им кажа да не носят. Няма да допусна алкохол в къщата си. Прекалено голям е рискът.

Отговорът задоволи Муди, но той имаше и други забележки.

– Няма да допусна никакви танци и целувки – каза. – Няма да целуваш никого и няма да казваш „Честита Нова година“.

– Няма да правя нищо такова. Просто искам да бъдем заедно с приятелите си.

Муди изръмжа, знаейки, че вече е твърде късно да оттеглим поканите си. Раздаде часове на пациентите за през целия следобед и вечерта и когато гостите ни пристигнаха, все още работеше в кабинета си. Тази вечер ни гостуваха Алис и Чамсей със съпрузите си, както Зарий и Фереще. Отложихме вечерята с повече от час. Потърсиха по телефона съпруга на Чамсей, доктор Наджафий. Викаха го за спешна операция, но той отказа.

– Да намерят друг – нареди той, защото не му се искаше да напусне празненството.

Муди най-сетне се появи, но само за да обяви:

– Обадиха се от болницата. Има спешен случай. Тръгвам.

Муди очевидно отбягваше празненството. Можеше да намери някой, който да го замести, както направи доктор Наджафий.

След няколко минути пред външната врата спря една линейка. Това беше най-бързият начин да се достави един доктор в болницата, а същевременно придаваше достоверност на твърдението на Муди за спешния случай.

Седнахме на новогодишната трапеза без него. Когато се върна около десет и половина, ние все още се хранехме.

– Ела да вечеряш с нас – му казах.

В този момент телефонът иззвъня и Муди се затича да го вдигне.

– Беше една пациентка – поясни Муди. – Има болки в гърба и ще дойде веднага.

– Не може! – сопнах се аз. – Да я докарат на сутринта.

– Не бива да приемаш пациенти до толкова късно през нощта – каза Чамсей. – Ограничи приемните си часове.

– Трябва да я видя още тази вечер. – И той изчезна в кабинета си.

– Провали ни вечерта – обади се Алис.

– Често се случва – казах. – Вече съм свикнала.

Всички ме съжаляваха, но удоволствието, което изпитвах от компанията на приятелите, беше много по-голямо в отсъствието на Муди.

Вечерята беше приятна, но дойде време гостите да си тръгват. Новата година на западния свят минаваше незабелязано в Техеран. Следващият ден си беше най-обикновен работен ден. Бяха изминали пет минути след полунощ и всички бяха станали да си вървят когато Муди излезе от кабинета си.

– Нали не си тръгвате толкова рано – каза той, преструвайки се на разочарован. – Точно свърших.

– Утре ставаме рано – каза доктор Наджафий. Веднага щом излязоха, Муди неочаквано ме прегърна и ме целуна.

– Това пък какво е? – попитах изненадана.

– Честита Нова година.

Честита Нова година наистина. Хиляда деветстотин осемдесет и шеста. Още една година, а аз съм все още тук. Още колко?

Празниците отминаха и аз унивах с всеки изминал ден. Денят на благодарността, Коледа и Нова година дойдоха и си отидоха и

календарът показваше, че ми предстоят само сиви зимни дни.

Времето сякаш вече пълзеше.

– Имай търпение – казваше Амал всеки път, когато разговарях с него.

Сняг покри града. Улиците потънаха в мръсна киша. Всяка сутрин се събуждах във все по-дълбока депресия. Всеки ден добавяше по нещо към усещането ми за пълно безсилие.

Един ден, пресичайки оживен площад близо до дома ни, ме спря жена – пасдар. Спомних си за предишната моя среща с тях, когато бях успяла да измъкна няколко думи на фарси. Махтоб беше на училище и наоколо нямаше никой, който би могъл да ми превежда. Този път се опитах да се направя, че нищо не разбирам.

– Не разбирам – казах на английски.

За моя изненада жената ми отвърна ядосано, но на английски:

– Докато пресичахте улицата, се видя част от коляното ви. Сложете си по-свестни чорапи.

– Да не мислите, че тези чорапи ми харесват – отговорих аз. – Никога през живота си не съм носила такива чорапи. Ако зависеше от мен, щях да си бъда в Америка и да нося истински чорапогащи, а не чорапи, които все се смъкват. Кажете ми, къде в Иран мога да си купя чорапи, които не се смъкват?

Жената ме погледна благо:

– Зная, зная – каза тя внимателно и се отдалечи. Невероятно, но бях попаднала на разбрана полицайка. В този момент болката в душата ми бе по-остра отвсякога. Как копнеех да се озова в общество, където ще мога да се обличам както си искам. И ще мога да дишам свободно.

Един ден в средата на януари телефонът звънна. Беше около четири следобед. Седях в приемната на Муди, заобиколена от пациенти. Когато вдигнах телефона, чух гласа на сестра ми Каролин от Америка. Плачеше.

– Обадиха се от болницата – каза тя. – Татко има преплитане на червата и са решили да го оперират. Иначе няма да оживее, но не са сигурни дали ще издържи операцията. Възможно е да почине още днес.

Сълзи обляха страните ми и стаята се завъртя пред мен. Сърцето ми ее късаше. Баща ми умираше, а аз не можех да бъда с него, да държа ръката му, да споделя болката и скръбта на семейството си. Още дълго разпитвах Каролин за татко, но в мъката си така и не чувах отговорите й.

Изведнъж вдигнах поглед и видях Муди, който стоеше до мен. По

лицето му се четеше съчувствие. Беше чул достатъчно от разговора, за да разбере какво става. Тихо каза:

– Иди. Иди да видиш баща си.

ДВАДЕСЕТ И ВТОРА ГЛАВА

Думите на Муди ме изумиха. Трябваше да се уверя, че не ми се беше чуло. Сложих ръка на слушалката и казах:

– Татко е наистина много зле. Едва ли ще изкара до довечера.

– Кажй й, че ще отидеш.

За миг се почувствах лудо щастлива. Това усещане обаче беше бързо заменено с подозрение. Какво бе породило тази внезапна промяна? Защо изведнъж, след година и половина, Муди беше решил да ни позволи да се върнем в Америка?

Опитах се да спечеля време.

– Трябва да поговорим за това по-късно – казах. После се обърнах отново към Каролин:

– Каролин, изкрещях аз, сякаш се опитвах да надвикам разстоянието. – Искам да поговоря с татко преди операцията.

Муди не възрази. Слушаше, докато Каролин и аз уточнявахме как ще стане това. Трябваше да поръчам разговор с градската болница в Карсън точно след три часа. Тя ще подготви татко за разговора, преди да е влязъл в операционната.

– Кажй й, че ще си отидеш – повтори Муди.

Още по-объркана, аз се направих, че не чувам нареждането му.

– Кажй й го сега – рече той.

Помислих си, че нещо не е наред. Нещо много съществено.

– Веднага! – повтори Муди и изражението му стана заплашително.

– Каролин – рекох – Муди казва, че мога да си дойда у дома.

Сестра ми извика от изненада и щастие.

След разговора Муди веднага се върна при пациентите, които го очакваха, и не ми даде възможност за каквито и да е разговори. Усамотих се в спалнята си, плачех от мъка за баща си и се задъхвах от вълнението, което думите на Муди, че ще се върнем в Америка, бяха породили в мен.

Не зная колко дълго съм плакала така, но по едно време усетих присъствието на Чамсей в стаята.

– Звъннах и Муди ми каза, че си получила лоши новини за баща си – каза тя. – Дойдохме със Зарий, за да не си сама.

– Благодаря ти – рекох и изтрих сълзите си. Станах от леглото и потънах в прегръдките й а сълзите ми отново потекоха.

Чамсей ме заведе в хола. Там ме чакаше Зарий, за да се опита да ме утеши. Разпитаха ме за всичко, което бях разбрала за татко, и после си спомниха за странната и неочаквана смърт на техния баща преди години.

– Разговарях с Муди тази сутрин, преди да ти се обадят – каза Зарий. – Много съм обезпокоена за теб и тревогите около баща ти. Казах на Муди, че трябва да ти позволи да го видиш.

Наострих уши. Дали това не беше причината Муди да промени толкова рязко решението си?

Зарий преразказа разговора си с него. Муди казал, че няма да ме пусне в Америка, защото знаел, че няма да се върна.

– Как можеш да постъпваш така? – му отвърнала Зарий. – Не можеш да я държиш тук до края на живота ѝ само защото си мислиш, че няма да се върне. Зарий ми каза, че трябва да ме пусне да видя баща си, но Муди останал непреклонен, докато най-накрая Зарий неволно предложила разрешение на дилемата. В своята невинност тя смятала, че Муди се безпокои за Махтоб, че няма кой да я гледа, докато аз съм далече, затова му каза:

– Няма защо да се притесняваш за Махтоб, тя може да остане при нас с Чамсей, докато Бети я няма.

Никога досега, през всичките осемнайсет месеца, прекарани в ада, не бях изпитвала толкова остра болка. Зарий го беше направила с добри намерения, но това бе капан зад гърба ми. Досега винаги когато бяхме говорили с Муди за отиването ни в Америка, знаехме, че става дума за мен и Махтоб. Така си го представяше Махтоб, така мислех и аз.

Нямаше да се върна в Америка без Махтоб.

Ами ако Муди ме принуди да замина сама?

– Дядо, ще дойдем да те видим – извика Махтоб по телефона. Думите ѝ издаваха възторг, но по лицето ѝ се четеше объркване. Тя продължаваше да не вярва, че ще заминем. Беше разтревожена, но искаше дядо ѝ да усети единствено радостта ѝ. Много малко можеше да каже той на своята малка Тоби, защото всяка негова дума му струваше огромни усилия.

– Толкова съм щастлив, че ще си дойдете – ми каза той. – Само не се бавете.

Тихо, плачех, защото разбирах, че той едва ли ще изкара деня и аз никога няма да го видя отново. Ако изобщо отидех в Америка, то щеше да бъде за погребението му.

– Ще се моля за тебе, докато трае операцията – му казах.

– Да искаш, значи да можеш – рече той. Усетих как силата се връща в гласа му. После той продължи. – Нека да поговоря с Муди.

– Татко иска да говори с теб – промълвих аз и му подадох слушалката.

– Татко, искаме да дойдем и да те видим – каза Муди. – Толкова много ни липсваш.

Чамсей и Зарий заедно с мен и Махтоб слушаха тези думи. Всички знаехме, че Муди лъже.

Телефонният разговор приключи набързо, беше време за операцията.

– Благодаря ти за това, което каза на татко – обърнах се към Муди, като се мъчех да потисна надигащото се в него безумие.

Той изсумтя нещо. Когато пожелаеше, можеше да бъде добър актьор. Знаех, че няма никакво намерение самият той да отиде в Америка или да пусне Махтоб с мен. Каква ли беше този път играта, която бе започнал?

Муди приемаше пациенти до късно вечерта. Махтоб вече си беше легнала, тревогата за дядо й и възбудата от предстоящото пътуване за Америка правеше съня й неспокоен. Лежах в леглото и сълзите сами се стичаха по страните ми. Скръбта по баща ми, който може би бе вече мъртъв, ме задушаваше. Плачех заради мъката на майка ми, сестра ми и брат ми, заради Джо и Джон, които трябваше да понесат загубата на дядо им, без аз да съм край тях да ги утеша. Плачех и за Махтоб и не знаех как ще успее да се справи с това допълнително бреме. Тя беше чула баща й да казва, че ще отидем в Америка да видим дядо й. Как можех аз, как изобщо беше възможно някой да й обясни, че никъде няма да зами-не и че дядо й вече го няма?

Тази нощ Муди влезе в спалнята около десет и половина. Седна на леглото до мен. Беше нежен и внимателен, търсеше начин да ме утеши.

Дори и в най-голямото си отчаяние аз не преставах да мисля как двете с Махтоб можем да се измъкнем от Иран.

– Ела с нас – казах. Не искам да отивам в Америка сама. Искан ми се да дойдеш с нас. Искан да сме тримата. Наистина имам нужда от теб в такива моменти. Няма да се оправя без теб.

– Не, не мога да дойда – каза. – Ако дойда, ще загубя работата си в болницата.

Следващите ми думи бяха моят последен опит да направя невъзможното реалност. Опитах се да го кажа естествено, сякаш не го бях репетирала през цялото време. Казах:

– Ами тогава, нека взема със себе си поне Махтоб, какво ще кажеш?

– Не. Тя трябва да ходи на училище.

– След като тя няма да дойде с мен, и аз няма да замина – заявих.

Той се изправи и без да каже дума, излезе от стаята.

Мамал ще уреди всичко необходимо – ми каза Муди на следващата сутрин. – Толкова се радвам, че ще отидеш да видиш семейството си. Кога искаш да заминеш? И кога ще се върнеш?

– Не искам да заминавам без Махтоб.

– Ще заминеш – каза той ледено.

– Ако замина, то ще е само за два дни.

– Какви ги приказваш? – каза Муди. – Ще ти ангажирам полет до Корпус Кристи.

– Защо ще ходя там?

– За да продадеш къщата. Няма да заминеш, ако не обещаеш да продадеш къщата. Пътят не е малко. Няма да ходиш само за няколко дни. Ще отидеш там и ще продадеш всичко, което имаме. Ще донесеш доларите. Няма да си идваш без доларите.

Ето каква била работата, ето какъв бил безумният замисъл, скрит зад внезапното решение на Муди да ме пусне в Америка. Изобщо не се интересувах от баща ми, майка ми, синовете ми и останалите близки. Не го беше грижа за радостта, която това пътуване щеше да ми донесе. Той искаше парите. И очевидно смяташе да използва Махтоб като заложник, за да е сигурен, че ще се върна.

– Няма да го направя – извиках. – Няма да отида. Като отида на погребението на баща ми, няма да ми е до продажби. Не е толкова лесно да се продаде всичко. А и в такъв момент как бих могла да го направя?

– Знам, че не е лесно – ми кресна Муди, – Не ме интересува колко дълго ще стоиш: Не ме интересува колко време ще ти отнеме. Но няма да се върнеш, преди да си го направила.

Щом Муди отиде на работа, изтичах навън и взех такси, което ме закара до офиса на Амал. Той изслуша внимателно поредните усложнения в объркания ми живот.

По лицето му се четяха болка и съчувствие.

– Може би мога да отида за ден-два, само за погребението – предложих аз. – А след това Махтоб и аз ще избягаме, както го бяхме запланували.

– Не отивай – посъветва ме Амал. – Ако отидеш, никога няма да видиш Махтоб. Сигурен съм в това. Той няма да ти позволи да се върнеш

обратно в страната.

– А какво ще правя с обещанието, което дадох на татко? Толкова пъти го лъгах.

– Не отивай.

– Ами ако отида и донеса парите? Мога да донеса пари и за бягството ни.

– Не отивай. Баща ти не би искал да те види, като знае, че Махтоб е все още в Иран.

Амал беше прав. Знаех го и аз.

Знаех, че ако напусна Иран само за пет минути, Муди ще ме откъсне от Махтоб завинаги. Независимо от уредения живот, който водехме в последно време, знаех, че ще е по-доволен, ако не стоя на пътя му. Щеше да задържи при себе си нашата дъщеря. Щеше да разбие всичките ми надежди, като ме принуди първо да разпродам всичко, което притежаваме, след това да му изпратя парите, преди да ми позволи да се върна. Получеше ли парите, бях сигурна, че ще се разведе с мен и никога няма да ми позволи да се върна в Иран. Щеше да си вземе иранка за жена и тя щеше да стане новата майка на Махтоб.

Разговорът ми с Амал промени посоката си.

– Не може ли да ускорим бягството, преди той да ме е принудил да замина? – попитах.

Амал се размърда нервно на стола си. Разбираше, че плановете му вървят мудно. Съзнаваше, че събитията са достигнали критичната си точка, но чудеса не можеше да прави.

– Много е важно – каза той, както беше казвал много пъти досега – всичко да бъде уточнено, преди вие с Махтоб да напуснете Муди. Рисковано е да се криете в Техеран, докато изгладим подробностите. Много малко са пътищата, водещи извън града. Лесно ще те открият, ако те причакат на летището или на другите изходи на града.

– Така е – съгласих се. – Но трябва да побързаме.

– Ще се опитам – каза Амал. – Ти не се безпокой.

Обясни ми, че ще ми трябва ирански паспорт. Сегашният ни ирански паспорт, с който бяхме влезли в страната, не вършеше работа, защото беше за тримата. За да го използваме, трябваше да пътуваме заедно. Сама не можех да го ползвам, нито можех да пътувам с американския си паспорт, който Муди бе скрил някъде. Трябваше ми личен ирански паспорт.

– Невъзможно е да ти изкара паспорт бързо – убеди ме Амал. – Обикновено се чака около година. Дори когато някой се опитва да

ускори нещата, дори и да има връзки, то пак ще отнеме поне шест седмици или два месеца. Не съм чувал някой да е успявал за по-малко от шест седмици. За това време ще ви изведе от страната. Имай търпение.

Следобеда говорих със сестра ми Каролин. Татко беше издържал операцията. Беше жив. Каролин каза, че докато го карали към операционната, обяснявал на докторите и сестрите, че Бети и Тоби ще си дойдат. Сигурна беше, че това му е дало сили. Но все още бил в безсъзнание и докторите не давали гаранция за живота му.

Вечерта у дома дойдоха Мамал и Меджид. Прекараха вечерта в офиса на Муди, обсъждайки подробностите по пътуването, което бях твърдо решена да не направя. Бях сама в кухнята, когато Махтоб влезе. Изражението на лицето ѝ ми подсказа, че нещо много лошо се бе случило. Не плачеше, но в очите ѝ се четяха гняв и болка.

– Ти ще заминеш и ще ме оставиш, нали? – каза тя.

– Какво говориш?

– Татко ми каза, че заминаваш за Америка без мен. И тук сълзите рукохна.

Приближих се, за да я прегърна, но тя се дръпна назад.

– Обеща ми, че никога няма да заминеш без мен – плачеше тя. – А сега ме оставяш.

– Какво ти каза татко? – попитах.

– Каза ми, че ме оставяш и няма да ме видиш никога вече.

– Хайде, ела – казах ѝ аз и взех ръката ѝ. Усещах как кипя отвътре.

– Нека заедно поговорим с татко за това.

Блъснах вратата на кабинета и се изправих срещу мъжете, които заговорничеха там.

– Защо си и казал, че ще замина за Америка без нея? – изкрещях.

Муди също изкрещя:

– Няма смисъл да го крием от нея. Ще трябва да свикне с това. Най-добре е да започне още сега.

– Няма да ходя никъде!

– Заминаваш!

– Никъде не заминавам!

Продължихме да си крещим един на друг. Никой не отстъпваше. Всеки държеше на своето. Мамал и Меджид, изглежда, не се вълнуваха от думите ми, нито от техния ефект върху Махтоб.

Излязох от стаята. Качихме се с Махтоб в спалнята. Притиснах я в обятията си и заповтарях:

– Махтоб, няма да замина без теб! Никога няма да те оставя.

Махтоб искаше да ми вярва, но виждах, че не може. Много добре познаваше властта, която баща ѝ имаше върху двете ни.

Опитах отново:

– Не искам татко да знае, но ако той не промени решението си до полета, ще се разболея така, че да не мога да се кача в самолета. Но да не вземеш да кажеш това на татко.

И все пак усещаш, че не ми вярва докрай, а аз не смеех да ѝ кажа за Амал. Още беше рано.

Плака дълго, а след това заспа и остана вкопчена в мен до сутринта.

Муди отиде в паспортната служба и прекара там целия ден, отчаян от дългите опашки и бюрократичната нека-дърност. Както Амал бе предсказал, върна се с празни ръце.

– Ще трябва да отидеш сама – рече. – Ще отидеш утре. Аз също ще дойда с теб.

– Ами Махтоб – попитах, опитвайки се бързо да намеря някакъв изход. – Ти беше там цял ден. Знаеш, че няма да свършим рано. Няма да успеем да се приберем, преди тя да се върне от училище.

Муди се замисли.

– Ще отидеш сама – каза той накрая. – Ще ти обясня какво да направиш. Аз ще остана вкъщи и ще изчакам Махтоб.

Вечерта в кабинета си той попълни молбата ми за паспорт, като прикачи към нея подробна бележка, обясняваща, че баща ми е на легло. описа ми как да стигна до паспортната служба и ми каза името на човека, който щеше да ме очаква.

Налагаше се да отида. Трябваше да спазя уговорката с паспортния служител, защото Муди със сигурност щеше да провери. Бях сигурна, че ще се върна с допълнителни документи за попълване и с достатъчно поводи за протакане.

Службата приличаше на лабиринт от коридори и врати, с дълги опашки от мъже и също толкова дълги опашки от жени, които се надяваха да получат изходна виза от Иран. Така дълго бях мечтала и аз за тази възможност, а сега се ужасявах от мисълта, че ще я получа. Открих човека, с когото Муди ми беше уговорил среща. Той ме поздрави любезно, заговори нещо неразбираемо на фарси, поведе ме през редица от стаи, като използваше къде авторитета, къде лактите, за да си пробие път. Постигнатото все пак не изглеждаше кой знае какво и това ме радваше.

Най-накрая ме въведе в стая с няколкостотин мъже. Огледа се, откри един млад иранец и го затегли към мен, докато му нареждаше нещо

на фарси.

– Говоря английски – каза младият човек. – Това е мъжкото отделение. – Не беше нужно да го казва. – Той иска вие да почакате тук. След около час-два ще наmine да види какво става.

– А какво ще става?

Младият човек преведе цяла поредица въпроси и отговори.

– Ще ви дадат паспорт.

– Днес?

– Да. Тук на тази опашка.

Опитах да спечеля време.

– Но аз тепърва трябва да си подам документите.

– Не може да бъде.

– Така е. Ето сега нося молбата.

– Така или иначе ще ви дадат паспорт. Почакайте тук. Двамата мъже си тръгнаха и ме оставиха във властта на обзелата ме истерия. Нима беше възможно? Муди още чакаше разрешението си да практикува медицина. Въпреки хвалбите му той и семейството му имаха малко влияние сред медицинската бюрокрация. Дали пък ние с Амал не бяхме подценили влиянието, което Муди имаше тук? Или може би Мамал? Или Меджид? Или дори Баба Хаджи, със своите познанства във външнотърговския бизнес? Спомних си за Зия Хаким, първия от роднините на Муди, когото видях на летището, и колко лесно се бе промъкнал през митницата.

От ужас ми се виеше свят. Чувствах се абсолютно безпомощна сред стотиците иранци – сама жена в този мъжки свят. Нима наистина това щеше да стане? Нима сатанинският план на Муди ще успее?

Исках да избягам. Отново да се озова по улиците на Техеран. Можех ли да отида в посолството? Или в полицията? При Амал? Там я нямаше Махтоб. Тя беше у дома в ръцете на моя враг.

Останах на мястото си и продължих бавно да напредвам заедно с опашката, най-малкото защото Муди щеше да поиска пълен отчет за действията ми от познатите си тук.

Опашката се скъсяваше със застрашителна скорост. Случвало ми се бе да чакам с часове за хляб, месо или изпечупени яйца. Как е възможно за паспорт да се чака по-малко? Трябваше ли точно тук да попадна на експедитивност?

Доиде моят ред. Подадох документите на навъсения чиновник. Той от своя страна ми подаде паспорта. Стоях като втрещена, без да знам какво да правя. Всичко се беше объркало в главата ми, но когато

излязох от службата, реших, че мога малко да позакъснея. Беше едва един. Муди не можеше да знае точно кога съм получила омразния документ.

Трябваше да намеря изход от този нов капан. Взех такси към офиса на Амал.

За първи път пристигах при него, без да му се обадя предварително, и на лицето му се изписа изненада и уплаха. Разбираше, че положението е критично.

– Не мога да повярвам – каза той, като гледаше паспорта. – Това е нещо нечувано! Не съм и сънувал за такива връзки. И аз имам връзки там, но подобно нещо не е по силите ми.

– Какво да правя сега? – попитах. Амал разгледа внимателно паспорта.

– Тук се казва, че си родена в Германия – забеляза той. – Защо? Къде си родена?

– В град Алма, в Мичиган.

Амал се замисли.

– На фарси Алман означава Германия. Добре. Кажете на Муди, че утре ще трябва пак да отидеш там, за да оправят грешката. Този паспорт просто няма да мине. Иди пак в паспортната служба утре сутринта. Остави го и си тръгни. Не им давай възможност да го поправят веднага! После ще кажеш на съпруга си, че са го задържали. Ще им отнеме време да го оправят.

– Добре.

Тръгнах си от офиса на Амал и прекосих целия град. През ума ми минаваха какви ли не планове. Толкова се бях замислила за тази грешка в паспорта, че като се прибрах, Муди ме хвана неподготвена.

– Къде беше? – изръмжа той.

– В паспортната служба.

– Те ми се обадиха в един часа и ми казаха, че вече са ти дали паспорта.

Говореше тихо и злобно.

– Така ли?

– Да.

– Е, съжалявам, че закъснях. Движението по улиците беше отворително. И докато сменя всички тези автобуси...

Муди ме погледна подозрително. Беше готов да ме обвини в лъжа, но аз отклоних вниманието му.

– А и тези тъпащи! – казах и му бутнах паспорта в ръцете. –

Погледни! След като ги чаках цял ден, те да объркат паспорта ми. Написали са Германия. Трябва да го отнеса обратно и да ги накарам да го оправят.

Муди разгледа паспорта внимателно и се увери, че казвам истината. Паспортът не отговаряше на свидетелството ми за раждане.

– Утре! – изръмжа той и повече нищо не каза.

На сутринта го помолих да ме пусне в паспортната служба сама. Предишния ден се бях справила добре. Той обаче дори не изслуша доводите ми. Пренебрегна вече записаните си пациенти и ме натика в едно радиотакси. Изкомандва шофьора и скоро отново се оказахме в паспортната служба. Той откри приятеля си, даде му паспорта и само след пет минути коригираният документ беше отново в ръцете му. Като с вълшебна пръчка.

Сега вече имах официално разрешение да напусна Иран.

Сама.

Муди ми запази място за един швейцарски полет. Самолетът тръгнаше от Техеран в петък на 31 януари.

– Всичко е готово – каза Амал. – Най-сетне. Беше вторник сутрин, три дни преди моя полет. На следващия ден двете с Махтоб трябваше да тръгнем, докато Муди е на работа. Щяхме да изпреварим плановете му с два дни.

Обсъдихме с Амал всичко до най-малките подробности. Въпреки неговите усилия планът му да летим до Бандар Аббас и да напуснем страната с моторница още не беше готов. Тъй като действията на Муди ни принуждаваха да бързаме, Амал се беше насочил към един от резервните плановете. С Махтоб щяхме да пътуваме от Техеран до Захидан със самолет, който излиташе в девет часа сутринта. После щяхме да се присъединим към един отряд от професионални контрабандисти, да преминем през скалистите планини до Пакистан. Контрабандистите щяха да ни придружат до Кета в Пакистан. Оттам щяхме да отидем със самолет до Карачи.

Обзе ме паника, защото преди време бях прочела във вестника за една австралийска двойка. Били отвлечени от разбойнически племена в Кета и откарани в Афганистан, където ги държали цели осем месеца, преди да ги пуснат. Можех да си представя ужасите, които са преживели.

Разказах на Амал за прочетеното.

– Истина е – каза. – Непрекъснато стават такива неща, но няма

начин да се избяга от Иран, без да се рискува.

Опита се да ме успокои, като ме увери, че племенният вожд на тази територия контролирал и двете страни на границата и му бил личен приятел.

– От всички начини да се избяга от Иран – каза той – този е най-безопасният. Връзките ми там са най-сигурни. Планът ни за Бандар Аббас, пък и другите се бавят. Поради снеговете Турция е недостъпна. По това време на годината контрабандистите я избягват. Снегът е много дълбок и времето – много студено. Във всеки случай пътят през Захидан е по-безопасен, защото човекът там ми е приятел, а и патрулите по границата с Турция са доста повече.

Време беше да се действа. Не можехме повече да се успокояваме с магическата фраза на Амал: „Имай търпение.“ Сега идваше ред на девиза на баща ми: „Да искаш, значи да можеш.“

Оставих на съхранение при Амал една найлонова торба. В нея имаше резервно бельо за Махтоб и за мен, както и някои неща, с които не исках да се разделя. Едното от тях беше огромен тежък гоблен, в бледо-мораво, светлосиньо и сиво. Бях го сгънала на малък квадратен пакет. Бях взела и мускалите с шафран, подарени ми за Коледа от Амех Бозорг.

Толкова много неща се въртяха в главата ми, докато говорехме с Амал. Новините от Америка бяха и добри, и лоши. Татко упорито се бореше със смъртта, надявайки се, че ще може да ни види. На следващия ден, без да й казвам каквото и да е, трябваше да накарам Махтоб да забави приготовленията си за училище. Трябваше да уредя нещата така, че да изпусне училищния автобус. След това трябваше да тръгна с нея, уж да я изпратя. И чак тогава, на улицата, далече от Муди, трябваше да й съобщя радостната новина, че заминаваме за Америка. И докато нищо неподозиращият ми съпруг е на работа, трябваше да се срещна с хората на Амал и да отлетим за Захидан.

Каква ирония! Щяхме да тръгнем по същия път, който ни предлагаше мис Алави. Какво ли се бе случило с нея? Може би е арестувана. А може би е успяла да избяга от страната. Искаше ми се да е така.

– Колко ще струва това? – попитах Амал.

– Искат 12 000 долара – отговори той. – Не се безпокой за това. Ще ми ги изпратиш, когато се върнеш в Америка.

– Ще ги изпратя веднага – обещах аз. – Благодаря ти.

– Можеш винаги да разчиташ на мен.

Защо Амал правеше всичко това за Махтоб и мен, защо заложи 12

000 долара на моята почтеност? Струваше ми се, че отгатвам някои от отговорите, въпреки че никога не го попитах.

Преди всичко аз искрено вярвах, че Амал е отговорът на моите молитви – и християнски, и мюсюлмански. В крайна сметка почитахме един и същи Бог.

Имаше нещо, което Амал искаше да докаже на себе си, на мене, на света. В продължение на осемнайсет месеца бях заложник в една страна, която за мен беше изцяло населена със злодеи и негодници. Продавачът Хамид беше първият, който ми доказа, че не е така. Мис Алави, Чамсей, Зарий, Фереще и още няколко души ми бяха показали, че националността не е определяща за хората. Дори и Амех Бозорг по такъв странен начин беше проявила ако недруго, то поне някакви добри намерения към мен.

Сега беше ред на Амал. Мотивите му бяха прости и в същото време заплетени и объркани – той искаше да помогне на две невинни жертви на иранската революция. Не искаше нищо в замяна. Радостта му, ако успеехме, щеше да бъде най-добрата отплата.

Но щяхме ли да успеем?

Вестникарската история за отвлеченото австралийско семейство и предупрежденията на мистър Винкоп в посолството ме плашеха. Когато за първи път споменах пред него възможността да се използват контрабандистите, мистър Винкоп ме предупреди:

– Те ти взимат парите, завеждат те до границата, изнасилват те, а после те убиват или те предават на властите.

Предупрежденията вече нямаха смисъл. Изборът бе направен. В петък можех да се кача на самолета за Америка и спокойно да си отида вкъщи, за да не видя дъщеря си никога вече. Или утре да я взема за ръка и да предприемем най-опасното пътуване, което можех да си представя.

Наистина нямах никакъв избор.

Бях готова да умра в планините, които отделяха Иран от Пакистан, но да върна Махтоб в Америка.

Слязох от оранжевото такси и се разтреперах от ледения вятър. Трудно се вървеше през кишата по тротоарите, но потънала в мисли, не забелязах как изминах няколкото пресечки до дома. Скоро Махтоб ще се върне от училище. После Муди ще се върне от работа. Вечерта щяха да дойдат Чамсей, Зарий и семейство Хаким, за да се сбогуваме. Всички те знаеха, че заминавам в петък, за да се видя с умирация си баща, и ще се върна след погребението. Трябваше да събера сили, за да прикрия надеждите и страховете, които изпълваха мислите ми.

На крачка от дома вдигнах глава и видях Муди и Мамал да стоят до вратата, вперили поглед в мен. Муди беше ядосан и не обръщаше внимание на студения вятър.

– Къде си ходила? – кресна той.

– По магазините.

– Лъжеш! Къде са ти покупките?

– Търсех подарък за мама. Нищо не можах да намеря.

– Лъжеш – повтори той. – Нещо си намислила. Прибирай се! Ще стоиш вътре, докато не стане време да тръгнем за летището в петък.

Мамал си тръгна. Муди ме вкара вътре и повтори нареждането си. Нямах право да напускам къщата. Не можех да използвам телефона. Той щеше да ме държи като затворничка през следващите три дни, докато не дойде време за самолета. Беше си взел отпуск от работа. Щял да стои у дома и да ме надзирава. Прибра телефона при себе си в кабинета. Прекарах следобеда в затворения преден двор, точно срещу прозорците на кабинета му. Направихме с Махтоб снежен човек и го увихме с шал в любимия цвят на Махтоб – лилавия.

Отново бях притисната до стената. Утре нямаше да се срещнем с хората на Амал, а и нямаше как да му разкажа за последното и най-страшно усложнение.

Треперех от страх и студ, докато чаках гостите. Гледах да съм заета с нещо, а всъщност трескаво обмислях положението. Трябваше да се свържа с Амал. Той щеше да измисли как да ни изведе от тази къща. Потреперих, къщата наистина беше изстинала. В главата ми започна да зрее една идея.

– Отоплението е спряло – оплаках се на Муди.

– Повредено ли е, или ни е свършило горивото? – попита той.

– Ще отида да говоря с Малихех. Може да е от пещта – казах, като се надявах, че думите ми звучат естествено.

– Добре.

Тръгнах към апартамента на Малихех уж без да бързам. Попитах я на фарси мога ли да използвам телефона ѝ. Тя кимна. Знаех, че няма да разбере нищо от телефонния разговор на английски.

Амал вдигна телефона веднага.

– Няма да стане – казах. – Не мога да дойда. Не мога да изляза от къщата. Тук си беше, като се прибрах днес, и очевидно нещо подозира.

Амал въздъхна тежко в слушалката.

– И иначе нямаше да стане – каза той. – Току-що говорих с хората от Захидан. От сто години не са имали такива снегове. Невъзможно е да

се преминат планините.

– Какво ще правим? – вече плачех.

– Само не се качвай на този самолет. Той не може да те качи насила.

– Не тръгвай – каза ми Чамсей вечерта, когато ме хвана за момент сама в кухнята. – Не се качвай на самолета. Виждам какво става. Щом заминеш, той ще заведе Махтоб при сестра си и отново ще се захване със семейството си. Не тръгвай.

– И аз не искам – казах. – Не искам без Махтоб. Усещах как примката на Муди се стяга около врата ми.

Бях притисната до стената. Той притежаваше силата да ме принуди да се кача на самолета, можеше да ме заплаши, че ще ми вземе Махтоб. Не можех да понеса мисълта, че ще я оставя тук и ще се върна в Америка сама. Не исках да я загубя.

Не можех да се храня и от разговора не чух почти нищо.

– Какво? – попитах в отговор на нещо, което ханум Хаким ме бе попитала.

Искаше да отидем в нещо като кооперативен магазин. Били докарали леща, която обикновено трудно се намираше.

– Трябва да ги заведем, преди всички да си заминат – каза тя на фарси.

Чамсей също искаше да отиде. Съгласих се и аз, без да се замислям.

По-късно вечерта, когато Чамсей и Зарий си бяха тръгнали, Махтоб си бе легнала, Муди преглеждаше последните няколко пациенти, а семейство Хаким и аз седяхме в хола и пиехме чай, най-неочаквано се появи неканен и особено нежелан гост – Мамал.

Поздрави семейство Хаким, най-безцеремонно поиска чай, след което с обичайната си гадна усмивка измъкна от джоба си самолетен билет и го размаха пред лицето ми.

Насъбралият се от осемнайсет месеца гняв избухна в мен. Не можех да се контролирам.

– Дай ми билета! – изкрещях. – Ще го скъсам.

Ага Хаким веднага се зае да ни помирява. Започна да ме разпитва тихо и внимателно. Не говореше английски и Мамал можеше да ни превежда, но отказа. Трудно ми беше да изразявам мислите си на фарси, но отчаяно се опитвах, защото го имах за приятел и съюзник.

– Не можете да си представите какво съм изживяла тук – изхлипах. – Той ме държи насила. Исках да си отида в Америка, но той ме принуди да остана.

Семейство Хаким бяха наистина изумени. Ага Хаким продължи да ми задава въпроси, а след всеки мой отговор по лицето му се изписваше болка. Ужасните подробности от изтеклата година и половина излизаха наяве.

Все не можеше да си обясни:

– Тогава защо не се радваш, че ще си отидеш у дома и ще видиш семейството си?

– Искам да си отида и да видя семейството си – обясних аз. – Но той иска да остана, докато продам всичко, и след това да донеса доларите тук. Баща ми умира. Не искам да ходя в Америка по работа.

След като приключи с пациентите си, Муди дойде при нас в хола и попадна на кръстосания разпит на Ага Хаким. Муди му отговаряше спокойно на фарси. Престори се на изненадан, сякаш за първи път чуваше, че не искам да замина.

Накрая Ага Хаким каза:

– Е, добре, след като Бети не иска да замине, ще я принудиш ли да го направи?

– Не – каза Муди. – Направих го заради нея, за да види семейството си.

Муди се обърна към мене:

– Искаш ли да заминеш?

– Не! – отвърнах бързо.

– Добре тогава. Какво има повече да се приказва? За теб го правя, за да видиш умиращия си баща. Щом не искаш, твоя си работа.

Думите му преливаха от искреност, любов и уважение към мен, от почит към мъдрия съвет на Ага Хаким. Въпросът беше уреден.

После Муди продължи да разговаря съвсем непринудено със семейство Хаким. Беше приятен домакин и когато двамата си тръгнаха, ги изпрати до вратата и благодари на всички, особено на Ага Хаким, за проявената загриженост.

– Ще мина да те взема утре към десет, за да отидем в магазина – казах на ханум Хаким. – Надявах се, че пазаруването ще ми даде възможност да се обадя на Амал.

Муди тихо затвори вратата след семейство Хаким, изчака да се отдалечат и яростно се нахвърли срещу мен. Удари ме през лицето и аз се проснах на пода.

– Този път прекали – изкрещя той. – Развали всичко. Но все пак ще заминеш с този самолет. Ако не го направиш, ще ти взема Махтоб и ще те заключа в тази стая до края на живота ти.

ДВАДЕСЕТ И ТРЕТА ГЛАВА

Той можеше да го направи. И щеше да го направи. Нямахме сън за мен тази нощ. Въртах се, мяхах се и непрекъснато се обвинявах, защото бях довела Махтоб тук.

Бедата започна преди почти четири години, на 7 април 1982 година вечерта, когато Муди се върна от болницата в Алпина, разсеян и отнесен. В началото не обърнах внимание, защото трябваше да приготвя специална вечеря за дванайсетия рожден ден на Джон.

Бяхме прекарвали две щастливи години. Муди се върна в Мичиган от Корпус Кристи през 1980 година, решен да забрави за политическите промени в Иран.

– Всички ще разберат, че съм чужденец – казваше, – но не искам всички да знаят, че съм иранец.

Снимката на намръщения аятолах Хомейни беше изхвърлена на тавана. Обеща да не коментира революцията с колегите в болницата, защото си даваше сметка, че любовта към родината му бе причинила само неприятности в Корпус Кристи. В Алпина бързо потъна в работата, съсредоточи се върху кариерата си и започна отново да живее като американец.

Настроението ми се оправи веднага, особено след като се настанихме в къщата на Гъндър Бей Ривър. Беше малка и съвсем обикновена на вид, но аз се влюбих, щом прекрачих прага ѝ. Гледаше към реката. Задната стена беше цялата в прозорци. По стълбите се слизаше на по-ниско ниво – красиво облицовано, просторно и светло. Имаше огромен вътрешен двор, който почти стигаше до брега на реката, както и дървен пристан – чудесно място за риболов. Къщата се намираше на един от завоите на реката. Надолу по течението се виждаше покрит мост.

Отвътре къщата бе просторна, с големи спални, две бани, кухня, две камини и доста голям хол. Гледката към реката носеше успокоение.

Муди също хареса къщата. Купихме я веднага.

Алпина е само на около три часа път от Банистър и можех да се виждам често със семейството си. Двамата с баща ми обичахме да ловим риба. Най-често хващахме костур, а понякога и шуки. С майка ми прекарвахме часове в плетене, готвене и разговори. Тя страдаше от кожна туберкулоза и аз с удоволствие ѝ се бях посветила. Малката Махтоб, която сновеше из къщата, радваше всички ни. Татко я наричаше „Тоби“.

Приеха ни бързо в местното лекарско общество. Муди беше доволен от работата си, а аз като съпруга и майка бях щастлива у дома. Това продължи до вечерта, когато Муди се върна вкъщи мрачен и мълчалив.

Един от пациентите му – тригодишно момче, бе умряло по време на обикновена операция. На Муди му бе наложена забрана да практикува, докато се води следствието.

Сестра ми Каролин се обади на следващата сутрин. Вдигнах слушалката недоспала, с подути и зачервени очи.

– Татко има рак – каза тя.

Отидохме в Градската болница в Карсън, където се бяхме срещнали с Муди за първи път. Сега нервно крачехме из чакалнята, докато чакахме резултатите от оперативното изследване на стомаха. Новината беше лоша. Хирурзите казаха, че било невъзможно да се отстранят всички разсейки. Болестта била в напреднал стадий. Разговаряхме с хемотерапевта, който ни обясни, че ще може да удължи живота на татко за известно време, но точно колко и той не знае. Така или иначе щяхме скоро да го загубим.

Обещах си да прекарвам повече време с него.

Животът ни се преобърна изцяло. Само преди няколко месеца бяхме толкова щастливи. Сега изведнъж кариерата на Муди беше застрашена, баща ми умираше и бъдещето изглеждаше печално. Стресът се отрази на всички от нас различно, но засегна и отношенията помежду ни.

През следващите няколко седмици Муди помагаше на татко да преодолее последиците от операцията. Когато състоянието на татко се подобри, поканихме го да ни погостува в Алпина. Муди доста често се занимаваше с него, може би защото сега той беше единственият му пациент. Когато двамата бяха заедно, Муди се чувстваше като лекар. Но от бездействието вкъщи взе да унива все повече и повече.

– Това е по политически причини – повтаряше той във връзка с разследването в болницата.

Муди поддържаше квалификацията си, като посещаваше безброй медицински семинари, но за жалост не можеше да приложи на практика придобитите познания.

И двамата се тревожихме за парите, но аз вярвах, че ако може да се върне на работа, нещата ще се оправят. Никоя болница нямаше да му позволи да практикува анестезия, докато следствието продължава, но той все още можеше да практикува обща остеопатична медицина. Винаги съм смятала, че точно там му е силата.

– Би трябвало да отидеш в Детройт – предложих аз. – Иди отново в

болницата на Четиринайста улица. Те винаги имат нужда от хора.

Това беше мястото, където беше започнал, пък и все още имаше приятели там.

– Не! – отговори той. – Смятам да остана тук и да се боря.

Дните минаваха и той ставаше все по-заядлив – караше се с мен и децата по най-малките и често пъти измислени поводи. Престана да посещава медицински семинари, защото не искаше да се вижда с други лекари. Прекарваше по цели дни в креслото, разсеяно гледаше през прозореца, мълчеше или придремваше. Понякога слушаше радио или четеше книга, но в нищо не успяваше да се съсредоточи. Отказваше да излиза навън и не искаше да се среща с никого.

Беше ясно, че се намира в депресия, но не искаше да слуша никого и отхвърляше всички опити да му се помогне.

Известно време поддържах спокойствието и уютата в дома, защото ми се струваше, че така би трябвало да постъпи всяка жена. Безпокойството влияеше зле и на мен. Няколко пъти в седмицата отивах с децата в Банистър, но Муди вече не ни придружаваше. Стоеше си вкъщи, погълнат от лошото си настроение.

Седмици наред се примирявах с положението, като избягвах всякаква конфронтация, и се надявах, че той ще излезе от летаргията си. Бях сигурна, че това не може да продължи много дълго.

Постепенно обаче седмиците се превърнаха в месеци. Прекарвах все повече време с баща си в Банистър и по-малко у дома, защото апатията на Муди ме влудяваше. Нямахме никакви доходи, спестяванията ни се стопяваха.

Отлагах този разговор, доколкото бе възможно, но накрая избухнах.

– Отиди в Детройт и си намери работа! – казах. Муди ме погледна строго. Мразеше да повишавам тон, но това сега не ме интересуваше. Поколеба се, не знаеше какво да ми отговори.

– Не! – отвърна той с тон, който уби всякаква надежда за промяна, и се отдалечи.

Избухването ми го подтикна към по-шумна форма на депресия. Непрекъснато повтаряше едно и също:

– Отнеха ми лекарските права, защото съм иранец. Това никога нямаше да стане, ако не бях иранец.

Някои от лекарите в болницата бяха все още на страната на Муди. Наминаваха от време на време да ни навестят, а после споделяха с мен опасенията си от мрачното настроение на Муди. Един от тях, опитен

психиатър, предложи да идва редовно, за да разговаря с Муди.

– Не искам! – отсече Муди, – Не искам да говоря за това.

Опитах се да го убедя да отиде при друг психиатър.

– Знам повече от тях – каза той. – Няма да ми помогнат.

Никой от приятелите и роднините не подозираше за дълбоките промени, които настъпваха у него. Вече не канехме гости, но това беше разбираемо, като се имаха предвид финансовите ни затруднения. Никой от познатите ни не знаеше докъде бе стигнал Муди в депресията си. Той не можеше да им каже, а аз не исках.

Намерих си работа на половин работен ден в една адвокатска кантора. Муди се вбеси, защото той смяташе, че жената трябва да си стои у дома и да се грижи за съпруга си.

Угнетен от липсата на перспективи и с разбито самочувствие, сега трябваше да понесе и този нов удар, който го лишаваше от мъжкото му достойнство. Опита се да възвърне превъзходството си над мен, като настоя да си идвам всеки ден по обяд, за да му приготвям яденето.

Примирих се с това безсмислено желание, отчасти за да го успокоя и отчасти, защото самата аз се чувствах разстроена и объркана. Вече нямах ясна представа за ролята на всеки един от нас в брака ни. Изглеждаше, че аз съм по-силната, но ако това беше така, защо тогава притичвах всеки ден до къщи, за да приготвям обяда? Отговор няхах.

На обяд често го сварвах още по халат. Приготвях яденето и тичах обратно на работа. Вечерта намирах мръсните съдове върху масата, а съпруга си – излегнат на дивана.

„Щом е недоволен, че работя, защо не направи нещо“ – казвах си аз.

Това странно съществуване се проточи повече от година – време, през което работата ми даваше самочувствие, а личният живот ми го рушеше. Работата ми, която в началото беше само временна, се превърна в целодневен ангажимент. Заплатата ми, разбира се, не стигаше за живота, на който бяхме свикнали, още повече, че спестяванията ни се бяха стопили. Отново наложих волята си на Муди и обявих хубавата ни къща за продан.

Поставих в предния двор табела и зачаках да видя какво ще стане. С повечко късмет можехме да си спестим комисионата на посредника.

Муди ми съобщаваше за десетки семейства, които се отбивали да разгледат къщата, но никой не беше направил оферта. Подозирах, че или Муди ги обезкуражава, или неговият размъкнат външен вид ги прогонва.

В края на краищата една вечер Муди спомена за мъж и жена, които щели отново да дойдат на следващия ден. Реших да се срещна с тях.

Когато пристигнах запъхтяна у дома, намерих къщата с главата надолу. Запретнах ръкави и взех да оправям стаите. Когато хората дойдоха, самичка ги разведох из къщата.

– Харесва ни – каза мъжът. – Кога най-скоро ще можете да се изнесете.

– За кога я искате?

– До две седмици.

Това беше малко притесняващо, но те предложиха да поемат ипотеката ни и да ни изплатят разликата в брой. След покриване на разходите щяхме да получим повече от двайсет хиляди долара, а ние се нуждаехме така отчаяно от тези пари.

– Добре – съгласих се аз.

Когато Муди се върна у дома и научи за сделката, направо почервенея от гняв.

– Къде можем да се преместим за две седмици? – разфуча се той.

– Парите ни трябва – казах твърдо. – Трябва да ги имаме.

Спорихме дълго, но това беше само повод да излеем дълго събиранията ни недоволство един към друг. Битката беше неравна, защото Муди вече не беше в състояние да ми противостои. Направи немошен опит да се наложи, но и двамата бяхме наясно, че той вече е паднал от трона си.

– Ти ни докара до това положение – викнах му аз. – Няма да чакаме, докато изгубим всичко. Ще я продадем.

Принудих го да подпише договора за продажбата.

Следващите две седмици времето не стигаше за нищо. Трябваше да преровя килери, чекмеджета и долапи и да опаковам всичко, което бяхме натрупали през престоя си в Алпина, при все че още не ми беше ясно къде ще отидем. Муди не си помръдваше пръста.

– Поне опаковай книгите си – казах.

Той имаше голяма библиотека с медицински трудове и с книги, свързани с ислямската пропаганда. Една сутрин му тикнах в ръцете няколко кашона и му рекох:

– Ще си събереш книгите още днес.

В края на трескавия ден, когато се върнах от работа, го заварих да седи апатично все още по халат, неизбръснат и неизмит. Книгите му си стояха на полиците. Избухнах отново:

– Искам да си събереш вещите още тази вечер. Утре се качваш на

колата и заминаваш за Детройт, и да не се връщаш, докато не си намериш работа. Повече не мога да търпя. Нямам намерение да живея по този начин дори и само още една минута.

– Не мога да си намеря работа – замрънка той.

– Не си и опитал.

– Не мога да работя, докато не бъде вдигната забраната.

– Не е задължително да се занимаваш с анестезия. Можеш да работиш и друго.

Той успя да измърмори само някакви несериозни оправдания.

– Не съм се занимавал с друго от години – каза малодушно. – И не искам да се занимавам.

Точно като Реза, който не искаше да приеме друга работа в Америка освен президент на фирма.

– И аз не искам да правя много неща, но се налага – извиках още по-разгневено. – Провали живота ми! Повече няма да живея по този начин с теб. Ти си мързелив. Възползваш се от положението. Със седене тук работа няма да намериш. Трябва да си потърсиш. Господ няма да ти я тикне в ръцете. А сега се махай и не се връщай, докато не си намериш работа или... – Думите сами се изплъзнаха от устата ми, преди да осъзная какво говоря – ...или ще се разведа.

Нямаше и съмнение, че ультиматумът ми беше искрен.

Муди се подчини. Още на следващата вечер ми звънна от Детройт. Беше получил работа в клиниката. Трябваше да започне следващия понеделник сутринта, веднага след Великден.

Защо ли бях чакала толкова дълго? И защо не се бях налагала често в миналото?

Великденските празници през 1983 година прекарахме в голяма тревога. Трябваше да излезем от къщата на Разпети петък, Муди трябваше да започне работа в Детройт следващия понеделник. До сряда все още не бяхме намерили квартира. Бяхме ужасно притеснени, но същевременно аз изпитвах някакво задоволство. Поне пряхме нещо.

Един клиент от кантората, в която работех, беше вицепрезидент на местната банка и като разбра за затрудненията, ми предложи временно разрешение. Банката притежаваше къща с просрочена ипотека, която можехме да наемем за известно време. Подписахме договора на Разпети петък и още веднага се заехме с преместването. В края на седмицата Муди най-неочаквано се разработи и ми помогна да подредим къщата. В неделя ме целуна и тръгна за Детройт. Целуваше ме за първи път от месеци и с изненада усетих, че го желая. Работата в клиниката не го

удовлетворяваше, но вече се чувстваше малко по-добре. Това, че успя да получи работата толкова лесно, беше особено полезно за смачканото му самочувствие. Заплатата беше добра. Е, не можеше да се сравнява с парите, които получаваше в болницата, но така или иначе това бяха почти деветдесет хиляди долара на година.

Начинът ни на живот ми напомняше за времето, когато той ме ухажваше. През седмицата всеки се занимаваше със своите служебни задължения, а през уикенда пътувахме ту аз до Детройт, ту той до Алпина.

Постепенно духът на Муди се възраждаше.

– Добре се справяме – ми каза по време на една от срещите ни.

Чувстваше се на седмото небе от щастие винаги щом ни видеше. Махтоб се хвърляше в обятията му и той се разтапяше от удоволствие.

Отлетяха пролетта, лятото и есента. Въпреки че Муди мразеше Детройт, атмосферата в големия град не поощряваше фанатизма и той беше убеден, че тук е професионалното му бъдеще.

Що се отнася до мен, аз отново се почувствах свободна. През седмицата всички решения взимах сама. В събота и неделя отново се отдавах на любовта. Може би само така нашият брак можеше да просъществува.

Това ми стигаше за момента.

През март на 1984 година ми се обадиха от Техеран. Мъжки глас, едва сричащ на английски със силен акцент, се представи като Махамад Али Годси. Каза, че е племенник на Муди. Като се имаше предвид склонността на членовете на семейството му да се женят за близки роднини, това родство можеше да означава почти всичко. Струваше ми се, че има стотици иранци, които Муди смяташе за свои племенници.

Попита как сме двете с Махтоб и се опита да проведе непринуден разговор. Когато попита за Муди, записах телефона му и го уверих, че ще кажа на Муди да му се обади.

Предадох посланието в Детройт и Муди ми се обади още същата вечер. Това било Мамал, каза той, четвъртият син на сестра му Амех Борзорг. Муди обясни, че Мамал винаги бил слаб, но през последните няколко месеца направо измършавял. Лекарите в Техеран решили, че има язва на стомаха, и го оперирали, но той продължил да слабее. Отчаян, Мамал взел самолета за Швейцария, за да се консултира с тамошните специалисти. Швейцарските лекари му казали, че иранските хирурзи съвсем са объркали работата при първата операция. Обадил се на чичо си в Америка за съвет. Не знаел къде да се оперира.

– Нищо не го посъветвах – рече Муди. – Ти какво ще кажеш?

– Нека дойде тук – предложих аз. – Ще му помогнем да избере болницата, в която да се оперира.

Муди беше доволен и прие идеята ми с радост.

– Но е трудно да се изнасят пари от Иран – каза той.

– Можеш да платиш операцията му – отвърнах – Смятам, че ще направиш същото и за семейството ми, ако се наложи.

– Добре. Чудесно.

Всичко беше организирано много бързо и след броени дни Мамал вече летеше за Америка. Денят, в който пристигна, беше един петък в началото на април. Муди смяташе да го посрещне на летището и да го докара направо в Алпина за уикенда и да го запознае с нас.

Като изключим необузданите революционери, които бяха нахлули в живота ни в Корпус Кристи, повечето иранци, които познавах, бяха културни и възпитани хора. Имаха, разбира се, старомодно отношение към жените, но като цяло то намиреше израз в учтивост, която бе по-скоро ласкателна. Очаквайки племенника на Муди, аз се захех да приготвя иранска вечеря. Бях решена да се държа приветливо с него.

За съжаление отвратих се от Мамал още щом прекрачи прага на дома ми. Беше дребен на ръст, като повечето иранци, но независимо от това, а може би поради това се държеше нагло и арогантно. Винаги изглеждаше развлечен. Имаше рядка брада и мустаци, малки, хлътнали очи, които гледаха през мен, сякаш не съществувах. Цялото му поведение като че казваше „Коя си ти?“, или пък „Аз те превъзхождам“.

Нещо повече, тревожеше ме влиянието му върху Муди. Щом влезе, първите му думи бяха:

– Трябва да ни дойдете на гости в Иран. Всички очакват да ви видят двете с Махтоб.

Тази идея ме ужасяваше. Първата вечер двамата мъже прекараха в оживени разговори на фарси. Може би беше разбираемо, и все пак се безпокоях, че Муди ще приеме предложението на Мамал. Те обаче говореха само на фарси и аз бях напълно изключена от разговора, въпреки че английският на Мамал беше приемлив.

Не след дълго започнах да броя часовете, които оставаха до края на уикенда, очаквайки мига, в който Муди и Мамал щяха да потеглят за Детройт. Но в неделя следобед Муди рече:

– Нека да остане тук с теб, докато уредя формалностите по операцията му.

– Не – казах. – Той е твой племенник и твой гост. Муди ми обясни,

че е зает по цял ден в клиниката, а Мамал имал нужда от грижи. Трябвало да яде само лека храна, затова да си взема няколко дни отпуск, докато насрочат операцията.

Нямаше място за възражения. Усетих, че Муди отново си възвръща властта над мен. Съгласих се мълчаливо, като си казах, че това ще продължи само няколко дни.

Исках всичко да мине добре. Беше ми жал за Мамал, защото на лежището бяха загубили багажа му. Приятелката ми Анни Куреджиан, арменка, която бе шивачка, дойде с мен да купим няколко комплекта дрехи за Мамал. После взе да ги стесни, за да станат на неестествено хилавото му тяло.

Мамал прие подаръците, без да ми благодари, хвърли ги в стаята си и продължи да носи вмирисаната си риза и дънки.

Когато багажът му се намери, оказа се, че е пълен с подаръци за нас. Вътре обаче нямаше никакви дрехи – очевидно е възнамерявал да изкара няколко месеца в Америка с едни и същи дрехи.

– Не искаш ли да ти изпера дрехите? – попитах го един ден.

– Не. – И той вдигна рамене безучастно.

Колкото и невероятно да изглежда, когато през следващия уикенд Муди дойде да ни види, не забеляза нищо, докато аз не му обърнах внимание.

– Свали си дрехите и остави Бети да ги изпере! – нареди той на Мамал. – И се изкъпи.

Племенникът на Муди се подчини намусено. Къпането беше рядко явление в живота му и той го приемаше като досадно задължение.

Мамал беше мързелив, взискателен и безочлив гост. След две седмици го закарах в Градската болница в Карсън, за да го оперират. Покъсно Муди ми каза, че Мамал бил обиден, защото не съм стояла до него по време на операцията.

Мамал прекара десет дни в болницата, след което Муди отново го остави на моите грижи.

– Не желая да се грижа за него – възпротивих се аз. – Ти си лекар. Ти ще се грижиш за него.

Той не обърна никакво внимание на думите ми. Замина за Детройт и ми остави Мамал.

Намразих се за това, че отново бях станала послушна съпруга. Превърнах се в болногледачка на Мамал. Готвех му диетични ястия по пет пъти на ден. Той не обичаше гозбите ми, нито пък аз обичах да му готвя. Нямах друг изход, освен да търпя, докато се възстанови и замине за

Иран.

През седмицата Муди всяка вечер се обаждаше на Мамал. Говореха си на фарси, понякога с часове, и много скоро разбрах, че Муди го използва, за да ме следи. Една вечер например Мамал ми подаде слушалката и каза, че Муди иска да говори с мене. Съпругът ми се скара защо съм позволявала на Махтоб да гледа еди-коя си програма по телевизията и не съм се съобразявала с изричните му разпореждания.

Свършиха спокойните ни уикенди. Сега Муди прекарваше съботите и неделите в разговори с Мамал. Припадаха по аятолах Хомейни и плюеха по западните и особено по американските обичаи и морал.

Какво можех да направя? С всеки уикенд моят уж американизиран съпруг потъваше все по-дълбоко в своята иранска личност. Бях се омъжила за американец Муди, а иранецът Муди ми беше свършено непознат. На всичкото отгоре двамата с Мамал непрекъснато говореха за връщане в Иран.

Двамата често се усамотяваха и снишаваха глас, когато влизах в стаята, дори и когато говореха на фарси.

– Кога ще си ходи? – попитах в отчаяние един ден.

– Първо лекарите трябва да кажат, че е добре – отговори Муди.

Две събития ускориха и без това назряващата криза. Първото, че банката бе намерила купувач за къщата, така че трябваше да се изнасяме, и второто, че моята кантора беше пред закриване.

Муди настояваше да се преместя при него. Искаше отново да заживеем като семейство.

Не исках да се местя, но се съгласих с надеждата, че след като Мамал си отиде, нещата ще се оправят.

Все пак се чувствах несигурна и особено се боях от бременност. Седмица преди да се преместя, отидох на лекар да ми сложат спирала против забременяване.

В Детройт наехме къща в Саутфийлд и всички се пренесохме там – Муди, Джо, Джон, Махтоб и Мамал.

Мамал остана с нас до средата на юли и колкото повече приближаваше денят на заминаването му, толкова повече настояваше ние тримата да посетим Техеран. За мой ужас Муди се съгласи. Обяви, че ще отидем за две седмици през август. Джо и Джон щели да останат при баща им.

Изведнъж тайнствените среднощни разговори на Муди и Мамал придобиха за мен далеч по-зловещо съдържание. През последните няколко дни преди заминаването на Мамал двамата бяха неразделни. Дали не планираха нещо?

Веднъж, обхваната от най-зловещи страхове, се обърнах към тях.

– Какво кроите? – попитах. – Как да отвлечете Махтоб?

– Не ставай смешна! – каза Муди. – Ти си луда. Имаш нужда от психиатър.

– Може и да съм луда, но не чак толкова, че да отида в Иран. Ти иди. Ние с децата оставаме.

– Ти и Махтоб ще дойдете с мен – каза Муди. – Ясно ли ти е?

Беше ми ясно, че трябва да спасим брака си, след като Мамал си отиде. Не исках да преживявам отново болката от развода и да травмазирам децата си. Но и в Иран не исках да отида.

Муди се опита да бъде по-сговорчив.

– Защо не искаш да дойдеш? – попита той.

– Защото знам, че ще поискаш да останеш и аз няма да мога да се върна.

– Значи това било – каза Муди нежно. – Никога не бих постъпил така. Обичам те. – После му хрумна нещо. – Донеси ми Корана.

Взех книгата от библиотеката и му я подадох. Той сложи ръка върху нея и рече:

– Кълна се в Корана, че никога няма да те принудя да останеш в Иран. Кълна се в Корана, че никога няма да те принудя да живееш там, където не искаш.

Мамал също се закле и това ме успокои.

– Добре – казах. – Ще дойдем.

Муди побърза да купи самолетните билети. Първи август приближаваше. Независимо от драматичната клетва над Корана страховете ми се увеличаваха непрестанно. Муди прекарваше часове в четене. Поглъщаше всяка публикация, посветена на Иран. Говореше с любов за семейството си, особено за Амех Бозорг. Започна да си казва молитвите. Пред очите ми се превръщаше от американец в иранец.

Отидох тайно при адвокат.

– Трябва да реша какво да направя. Да отида ли, или да се разведа – обясних. – Не искам да заминавам за Иран. Страхувам се, че ако отида, той няма да ме пусне да се върна.

Обсъдихме всички възможности, от които излизаше, че в случай на развод Муди ще има право да заведе Махтоб в Иран. Това ме спря.

Доиде денят и ние заминахме на 1 август 1984 година първо за Ню Йорк, а после за Лондон. Там имахме дванайсет часа престой. От летище Хийтроу трябваше да излетим за Кипър и Техеран.

Като стана време да се качим на самолета, вече треперех от ужас.

Идеше ми да се обърна и да избягам надолу по стълбата на самолета.

По време на полета до Кипър трескаво премислях всички възможности. Когато колелата докоснаха пистата на средиземноморския остров, изведнъж си дадох сметка, че това е последният ми шанс. Би трябвало да грабна Махтоб, да избягам от самолета и да се върна у дома.

И без това не можех да избягам от самолета. Стюардесата обясни, че спирането ни в Кипър ще бъде съвсем кратко. Пътниците, продължаващи за Техеран, трябва да останат по местата си.

Минаха само няколко минути и самолетът се засили по пистата.

Махтоб задряма до мен, изтощена от дългия полет. Муди четеше книга на фарси.

Седях вцепенена. Знаех накъде пътуваме, но не знаех какво ни очаква.

ДВАДЕСЕТ И ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

В сряда на 29 януари 1986 година утрото бе студено и тъжно като настроението ми. Цялата нощ бях плакала и лицето ми беше зачервено и подпухнало. Муди приготви Махтоб за училище и после ми каза, че отиваме до швейцарските авиолинии, за да оставим там моя паспорт на съхранение, докато замина в петък.

– Трябва да се срещна с Чамсей и ханум Хаким – напомних му аз. Не можеше да пренебрегне уговорката ми със съпругата на един свещеник.

– Първо ще отидем до „Суис еър“ – каза той. Това ни отне доста време, защото бюрото на швейцарските авиолинии се намираше на другия край на града.

Докато се прехвърляхме от такси на такси, мислите ми се насочиха върху пазаруването. Дали Муди щеше да ни остави сами? Дали щях да се добера до някой телефон?

За голямо мое огорчение Муди ме изпрати до дома на Чамсей.

– Какво има? – попита тя, щом като видя лицето ми.

Не казах нищо.

– Какво има? – настоя тя.

Муди стърчеше заплашително над нас.

– Не искам да заминавам за Америка – проплаках аз. – Муди ме праща, за да продам всичко. Просто не искам да тръгвам и толкова.

Чамсей се обърна към Муди:

– Не можеш да я принуждаваш в такъв момент. Нека отиде само за няколко дни – да види баща си.

– Не – изръмжа Муди. – Баща ѝ не е болен. Това е уловка. Измама.

– Не е вярно – извиках аз. – Татко е наистина болен и ти знаеш това.

Започнахме да си крещим пред Чамсей и Зарий.

– Това беше уловка, за да се върнеш в Америка. Сега трябва наистина да заминеш и да ми изпратиш парите оттам.

– Не! – извиках аз.

Муди ме сграбчи за ръката и ме повлече към вратата.

– Тръгваме си! – рече той.

Докато ме дърпаше навън, аз се обърнах и извиках на Чамсей и Зарий:

– Помогнете ми! Ще ме пребие. Муди блъсна вратата след себе си.

Като стискаше здраво ръката ми, той ме повлече по заледените тротоари към дома на семейство Хаким. През цялото време не спря да ме ругае. Но най-много ме заболя, когато извика:

– Никога вече няма да видиш Махтоб! Приближихме се към дома на семейство Хаким и той каза:

– Сега, стегни се. Само да си се разревала! Муди отказа предложението му чай.

– Хайде да тръгваме – каза той.

Тримата се запътихме към магазина. Муди продължаваше да стиска ръката ми. Купихме доста леща, после се прибрахме у дома.

Следобед Муди се уедини в кабинета си. Не разговаряше с мен и това щеше да продължи през оставащите два дни до полета.

След като се върна от училище и видя, че татко ѝ е зает, Махтоб ме хвана на тясно в кухнята и рече:

– Мамо, моля те, заведи ме в Америка още днес.

За първи път от толкова месеци казваше подобно нещо. Дори и тя съзнаваше, че време за губене няма.

Прегърнах я. Сълзите се стичаха по бузите ни и се смесваха.

– Махтоб, не можем да заминем – казах. – Но ти не се страхувай, аз няма да те оставя в Техеран. Няма да замина за Америка без теб.

Как обаче да изпълня обещанието си? Можеше ли Муди да качи на самолета една жена, която рита и крещи? Защо не? Едва ли някой ще го спре. Можеше да ме натъпка с успокоителни и да ме натовари като безжизнена пратка. Можеше да направи каквото си пожелае.

Фереще дойде късно да се сбогуваме и се опита да ме утеши, доколкото може. Играта бе приключила. Вече не можех да се преструвам на щастлива мюсюлманска съпруга. Нямахме никакъв смисъл.

Муди се появи и поиска чаша чай. Попита Фереще за съпруга ѝ и тя отново се обля в сълзи. Всички си имахме проблеми.

„Моля те, Господи – повтарях аз, – помогни ни двете с Махтоб да успеем да се измъкнем от Муди. Моля те, моля те, моля те.“

Не знам дали чух линейката, дали видях светлините ѝ да влизат през прозореца и да се плъзват по стените на стаята, или просто мечтаех за тях? Не се чу никаква сирена. Те просто се бяха озовали отпред. Като привидение.

Наистина беше линейката! Спешен случай! Муди трябваше да отиде в болницата.

Забоде очите си в мен. Как щеше да отиде в болницата и да ме

остави сама? Какво можех да направя? Къде можех да избягам? Той се поколеба за миг, разкъсан от дълбокото си недоверие към мен и лекарското си чувство за дълг. Не можеше да откаже спешното повикване, но не можеше и да ме остави сама.

Фереще също усети дълбочината на драмата му.

– Аз ще остана с нея, докато се върнеш – каза тя на Муди.

Той не ѝ отговори, само грабна лекарската си чанта и скочи в чакащата линейка.

Нямаше го. Не знаех кога ще се върне. След пет часа или след половин – зависеше от спешния случай.

Летаргията ме напусна. Стегнах се. Това беше шансът, за който се бях молила. Трябваше да направя нещо. Веднага!

Фереще беше добра приятелка, на която можех изцяло да се доверя. Но тя не знаеше нищо за Амал, за тайните кроежи в моя живот. Не можех да я въвека във всичко това. Съпругът ѝ беше в затвора за мисли против правителството и дори само това правеше положението ѝ рисковано. Не, трябваше да ѝ създавам допълнителни неприятности.

Изчаках да минат няколко минути от неизвестния ми запас от време. След това подметнах безгрижно:

– Трябва да изляза, за да купя цветя. Ще ходим на гости тази вечер.

Бяхме поканени на прощална вечеря от нашата съседка Малихех. Предлогът беше приемлив, тъй като поднасянето на цветя беше част от добрия тон.

– Добре, ще те закарам – каза Фереще.

Чудесно предложение. Така щяхме по-бързо да се отдалечим от квартала. Набързо приготвих Махтоб, опаковах няколко неща и скочихме в колата на Фереще.

Тя паркира пред магазина за цветя, на няколко преки от нас, а когато отвори вратата, за да излезе, аз ѝ казах:

– Остави ни тук. Имам нужда от малко чист въздух. С Махтоб ще се приберем пеша.

Това ми прозвуча безумно. Кой ли би искал да се разхожда в студа и кишата.

– Моля те, нека те закарам – настоя Фереще.

– Не. Наистина имам нужда от чист въздух. Искам да повървя.

Примъкнах се до шофьорското място и я прегърнах.

– Остави ни – повторих. – Ти върви. Благодаря ти за всичко.

В очите ѝ имаше сълзи, когато ми каза:

– Добре.

Двете с Махтоб слязохме от колата. Проследихме с очи Фереще, докато се отдалечи.

Студеният вятър щипеше лицата ни, но това не ме интересуваше.

Взехме две оранжеви таксита едно подир друго, като се отдалечихме от нашата част на града и скрихме следите си. Най-сетне слязохме на покритите със сняг улици и намерихме уличен телефон. Набрах директния телефон в офиса на Амал с треперещи пръсти. Той отговори веднага.

– Това е наистина последният ни шанс – казах. – Трябва да тръгна веднага.

– Дай ми още време – рече Амал. – Нещата не са докрай уредени.

– Не! По-добре да рискуваме. Не тръгна ли сега, губя Махтоб.

– Добре. Ела!

Той ми даде адреса на един апартамент близо до офиса и ме предупреди да внимавам да не ме проследят.

Окачих слушалката и се обърнах към Махтоб, за да споделя с нея чудесната новина.

– Махтоб – казах, – отиваме си в Америка. За мой ужас тя заплака.

– Какво има? – попитах. – Нали тази сутрин ми каза, че искаш да те заведе в Америка.

– Да – подсмърчаше тя. – Искам да се върна в Америка, но не точно сега. Искам да си взема зайчето.

Стиснах зъби, за да не избухна.

– Слушай – казах, – нали купихме зайчето от Америка? – Тя кимна.

– Значи ще купим ново. Какво искаш, да си отидеш в Америка или да се прибереш у дома при татко?

Махтоб престана да плаче. В очите на шестгодишната си дъщеря видях растяща решителност. Муди не беше успял да я подчини. Духът ѝ беше превит, но не и пречупен. Не беше станала покорно иранско дете, а си беше моята решителна американска дъщеря.

– Искам да отида в Америка – промълви тя.

– Тръгвай бързо – казах. – Трябва да вземем такси.

ДВАДЕСЕТ И ПЕТА ГЛАВА

– Бети? – попита младата жена през процепа на леко открената врата.

– Да.

Тя отстъпи назад и ни пусна да влезем. Цял час се бяхме лутали из Техеран, сменяйки няколко таксита.

– Амал каза да ти предложи храна, ако си гладна – каза жената.

Не бях гладна, нито пък Махтоб. Толкова много неща се въртяха в главите ни, че не ни беше до храна, но решихме, че трябва да използваме всяка възможност, за да събираме сили.

Очакваше ни пълна неизвестност.

– Да – отвърнах. – Благодаря.

Жената метна едно черно русари на главата си, което закри младото ѝ лице. Приличаше на ученичка. Какво знаеше за нас? Каква ли беше връзката ѝ с Амал?

– Скоро ще се върна – каза тя и излезе.

Остави ни сами. Веднага изтичах да дръпна пердетата.

Апартаментът беше малък и разхвърлян, но по-сигурен от улицата. В хола имаше канапе със счупени пружини. В спалнята нямаше легло, а завивките бяха пръснати но пода.

Страхът е заразителен и моят се оглеждаше в очите на Махтоб. Дали Муди се бе върнал у дома? Дали вече се е обадил на полицията?

В очите на Махтоб обаче имаше и нещо повече от страх. Имаше възбуда и надежда. Най-сетне правехме нещо. Тягостните месеци на бездействие бяха зад гърба ни.

Главата ми гъмжеше от въпроси. Какво ще стане, ако не успеем бързо да напуснем Техеран? Всички казваха, че за да успее едно бягство, трябва да бъде планирано до минутата. Ето че вече бяхме нарушили най-важното правило.

Грабнах телефона и се обадох на Амал, за да му съобщя, че сме пристигнали благополучно.

– Ало – чух познатия глас.

– Тук сме – казах.

– Бети! – извика той. – Толкова се радвам, че сте успели да се доберете до апартамента. Не се тревожи. Всичко ще се оправи. Свързах се с някои хора и ще работя цяла нощ. Засега все още няма нищо сигурно.

– Моля те, побързай!

– Разбира се. Не се безпокой. Всичко ще се оправи. – След това продължи: – Момичето ще ви донесе храна, но след това ще трябва да си тръгва. Утре рано сутринта ще дойда да ви донеса закуска. Никъде не излизайте и стойте далеч от прозорците. Ако ви трябва нещо, ще ми се обадите – по всяко време на нощта.

– Добре.

– Сега искам да запишеш нещо – каза той. Оставих слушалката и потърсих в чантата си химикалка и къс хартия. – За да ви изведем от Тегеран, трябва да имаме малко време – каза Амал. – Искам да се обадиш на съпруга си. Трябва да го убедиш, че все още има шанс да се върнеш.

– Да се обаждам на Муди е последното нещо, което бих искала да направя – възразих аз.

– Знам, но се налага.

Даде ми точни указания какво да кажа и аз си записах.

Скоро след това младата жена се върна с една иранска пица и две бутилки кола. Благодарихме ѝ и тя си тръгна.

– Не ми се яде – каза Махтоб, като гледеше неапетитната пица.

На мен също не ми се ядеше. В този момент адреналинът ни заместваше всякаква храна.

Погледнах си бележките, преписах ги, проучих ги и мислено изрепетирах целия разговор. После осъзнах, че всъщност само отлагам разговора. Вдигнах слушалката и неохотно набрах домашния си номер.

Муди отговори още при първото позвъняване.

– Аз съм – казах.

– Къде си? – сопна ми се той.

– У една приятелка.

– Каква приятелка.

– Няма да ти кажа.

– Веднага се прибирай вкъщи! – нареди той. Както можеше да се очаква, Муди беше настроен войнствено, но аз продължих, следвайки инструкциите на Амал.

– Трябва да си поговорим за някои неща – казах. – Бих желала да уредим този въпрос, ако и ти искаш.

– Искам. – Гласът му стана по-спокоен и ласкав. – Ела, прибери се у дома и ще уредим нещата – предложи той.

– Не искам всички да разберат какво се е случило – рекох. – Не казвай на никого, нито дори на сестра си. Това е лично наш проблем и ние ще трябва да го обсъдим. През последните няколко дни Мамал се върна

в живота ти и нещата тръгнаха зле. Няма изобщо да разговаряме, ако не се съгласиш с това.

Муди не остана доволен от моята упоритост.

– Ти само се прибери и тогава ще поговорим – повтори той.

– Ако се прибера, ще оставиш Мамал да ми грабне Махтоб и после ще ме заключиш, както се закани, че ще направиш.

Муди се обърка, не знаеше какво да ми каже. Тонът му стана успокоителен.

– Нищо такова няма да се случи. Не се бой. Отложил съм всичките си часове за утре. Ела у дома, прибери се. Ще вечеряме и после цяла нощ ще можем да говорим.

– Няма да замина в петък.

– Това не мога да ти обещавам.

– Добре, но аз ти казвам още отсега, няма да се кача на самолета в петък.

Усетих, че повишавам тон. „Внимавай – предупредих се. – Не влизай в спор. Трябва да протакаш нещата, а не да спориш.“

Отсреща Муди ми изкрещя:

– Нищо няма да ти обещавам! Прибирай се веднага! Давам ти половин час, за да се прибереш у дома, а после мисли му!

Имаше предвид, че ще се обади в полицията, а това означаваше, че трябвала изиграла коза, който Амал ми бе подсказал.

– Слушай – започнах бавно аз. – Ти практикуваш медицина без разрешение. Ако ми създадеш някакви неприятности, ще те издам.

Гласът му веднага омекна:

– Не, моля те, не прави това – примили се той. – Трябват ни пари. Права го заради нас, моля те, не прави това. Само се прибери у дома.

– Ще трябва да помисля – казах и затворих телефона. Не знаех какво ще направи Муди, но знаех, че все още не се е обадил в полицията. Бях сигурна, че заплахата ми ще го възпре, поне тази вечер.

Погледнах Махтоб, която внимателно бе изслушала разговора ни от край до край. Поговорихме си за връщането ни в Америка.

– Сигурна ли си, че точно това искаш? – попитах я аз. – Защото, ако заминем, никога няма да видиш татко отново.

– Да – каза тя. – Точно това искам. Искам да се върна в Америка.

Изуми ме отново с решителността си, която засили и моята. Връщане назад нямаше!

Разприказвахме се за Америка. Амал се обади на няколко пъти да пита как сме.

Последното му обаждане беше към дванайсет и половина.

– Няма да ти се обаждам повече тази нощ – каза той. – Трябва да си поспите. Чакай ви тежки дни. Заспивайте, а утре ще се чуем пак.

Двете с Махтоб съединихме половините на изгърбушеното канапе и прекарахме следващите часове в молитви, неспокоен сън и мятане. Махтоб заспа, но аз останах будна до сутринта, когато блясъкът на зората постепенно заля стаята. Амал се обади да каже, че идва.

Пристигна около седем. Донесе хляб, сирене, домати, краставици, яйца и мляко, освен това цветни моливи за Махтоб и найлоновата торба, която бях оставила в офиса му във вторник. На всичкото отгоре ми подари скъпа кожена чанта като прощален подарък.

– Работих цяла нощ – каза той. – Планът е, че трябва да отидеш в Турция.

Турция! Стреснах се. Бандар Аббас, Персийският залив, Захидан, Пакистан, Токио – общо взето, това бяха алтернативите. Според Амал Турция винаги е била последната възможност. Беше ми казал веднъж, че бягството през Турция е най-трудното, защото изисква физическа издръжливост, и най-опасното, защото трябва да се разчита на непознати хора.

– Сега, когато вече се знае, че те няма, не можеш да заминеш със самолет – обясни той. – Единственият начин да напуснеш Техеран е с кола. Границата с Турция е далеч и все пак това е най-краткият път.

Беше уредил да ни закарат до Табриз, в северозападната част на Иран, и още по на запад, откъдето щяхме да минем границата в линейка на Червения кръст.

– Искат трийсет хиляди американски долара – каза Амал. – Твърде много е. Убедих ги да свалят до петнайсет хиляди, но и това е много.

– Нищо, приеми – отвърнах.

Наистина не знаех с какви пари разполагам у дома, но сега това нямаше значение. Все някак си щях да намеря парите.

Амал поклати глава:

– Пак са много! – каза. Изведнъж се сетих, че всъщност говорим за негови пари, а не за мои. Той трябваше да предплати без никакви гаранции, че един ден ще му ги върна.

– Ще се опитам да ги намаля – рече той. – Имам много работа днес. Ако ти трябва нещо, звъни ми в офиса.

Махтоб и аз прекарахме един изпълнен с напрежение ден. От време на време тя вземаше някоя от книжките, но не успяваше да се съсредоточи. Аз крачех напред-назад по извехтелия персийски килим.

Изпълваше ме странна смесица от бодрост и опасения. Дали не постъпвах егоистично? Дали не рискувах живота на дъщеря си? Не беше ли по-добре да порасне тук, със или без мен, отколкото да не порасне изобщо?

Амал се върна около обяд и съобщи, че е успял да намали цената на 12 000 долара.

– Приемам – казах. – Парите нямат значение.

– Добре – рече той, а сетне ме увери: – Тези хора няма да ви направят нищо лошо. Бъди спокойна, добри хора са. Проучил съм ги, иначе не бих ви поверил на тях. Ще се грижат добре за вас.

Нощта срещу петък беше още една безсънна вечност. Канапето беше толкова неудобно, че предпочетохме пода. Махтоб спеше с невинността на дете, но за мен нямаше да има покой, докато не я заведа в Америка или не умра по пътя.

В петък рано сутринта Амал пристигна с още храна, блокчета за оцвяване, одеяло, манто за Махтоб, черен чадор за мене и малка тубичка с дъвка, внос от Германия. Докато Махтоб разглеждаше този специален подарък, Амал ни разказа какво е положението.

– Работя денонощно – каза той. – Трудно е, защото повечето хора нямат телефон.

– Кога тръгваме? – попитах го аз.

– Още не знам, затова искам пак да се обадиш на съпруга си, но не оттук. Аз ще остана с Махтоб, а ти ще се обадиш от уличен телефон. Ще решим какво да му кажеш.

– Добре – отвърнах.

Махтоб и аз вярвахме безрезервно на Амал. Тя не би се съгласила да остане сама с никой друг и, общо взето, разбираше какво става. Кимна в знак на съгласие и продължи да дъвче дъвката си.

Следобед напуснах относителната безопасност на апартамента и се озовах сред уличната гмеж на Техеран. За първи път от година и половина се радвах, че имам чадор, зад който да се скрия. Замръзнах, докато стигна телефонната кабина на ъгъла. С безчувствени пръсти взех слушалката и набрах номера. Извадих листа с указанията на Амал, които си бях нахвърляла.

Обади се Меджид.

– Къде се намиращ? – попита. – Къде си? Пренебрегнах въпроса му и попитах:

– Къде е Муди? Искам да говоря с него.

– Ами, Муди не е у дома. Отиде до летището.

– Кога ще се върне?

– След около три часа...

– Трябва да говоря с него.

– Той също иска да говори с теб. Моля те, ела си.

– Добре тогава, утре ще доведе Махтоб и адвокатата си и ще говорим, но не искам никой друг да присъства. Кажете му, че ще дойде между единайсет и дванайсет или между шест и осем часа. Само тогава адвокатът ми е свободен – излъгах аз.

– Ела между единайсет и дванайсет – каза Меджид. – Той отложи прегледите си за утре. Но не води адвокатата.

– Не, без адвокатата си няма да дойда.

– Доведи Махтоб и ела сама – настоя Меджид. – Ще измислим нещо. И аз ще бъда тук.

– Не ти вярвам – казах. Преди, когато Муди ме биеше и заключваше, ти и твоето семейство си стояхте настрана, нали?

– Сега е различно – рече Меджид.

Изсмях се мислено и това ми подейства добре.

– Предай му само каквото те помолих.

След разговора се разтреперах от страх. Знаех защо Муди е отишъл на летището – за да изтегли иранския ми паспорт от бюро на „Суис еър“. Дали следващата му стъпка нямаше да бъде полицията?

Дори анонимността на чадора не ми бе достатъчна. Чувствах се като гола. Полицията бе навсякъде – със заредено оръжие. Имах усещането, че всички погледи са впити в мен, че ме следят.

Сега вече знаех, че каквито и опасности да криеше бягството ни, трябваше да ги приема. Колкото и зловещи да бяха контрабандистите в Северозападен Иран, не можеха да бъдат по-опасни от моя съпруг. Вече бях ограбвана, отвлечана и изнасилвана. Освен това без съмнение Муди бе способен и да ме убие.

Като се върнах в апартамента, Амал каза:

– Тръгвате тази нощ!

Извади една карта и ми показа пътя – дългия и труден преход от Техеран до Табриз, после през планините, контролирани както от кюрдски бунтовници, така и от патрули пасдар. Кюрдите бяха враждебно настроени и към правителството на шаха, и към това на аятолаха.

– Ако някой те заговори, няма да казваш нищо – предупреди ме Амал. – Нито за мен, нито, че си американка. Абсолютно нищо. Мълчиш и толкоз.

Контрабандистите трябваше да ни преведат от Техеран до границата, да ни прехвърлят през нея в линейка на Червения кръст и да ни

оставят в град Ван в планините на Източна Турция. Оттам нататък трябваше да се оправяме сами. Нямаше да минем границата на граничен пункт, така че в нашите американски паспорти нямаше да има съответните печати за влизане. Турските власти щяха да се усъмнят в документите ни. В случай, че ни хванат, нямаше да ни върнат в Иран, но със сигурност щяха да ни задържат.

От Ван трябваше да вземем самолет или автобус до Анкара и оттам – право в американското посолство. Едва тогава щяхме да бъдем в безопасност. Амал ми даде шепа монети.

– Обаждай ми се от всеки уличен телефон по пътя – каза. – Внимавай какво говориш. – Вдигна поглед към тавана и се замисли. – Есфахан – каза той името на един ирански град. – Това ще бъде нашата парола за Анкара. Като стигнеш Анкара, ще ми кажеш, че си вече в Есфахан.

Искаше ми се Амал да поостане. В негово присъствие се чувствах по-сигурна. Но той бързаше да доуточни подробностите, преди да е настъпала суматохата на мюсюлманския петък.

Дали това беше последният ми петък в Иран? Молах се на Господа да е така.

Здравият разум надделя. Какво да взема със себе си? Погледнах тежкия гоблен, който бях пренесла в офиса на Амал. За какво ми е това? Нищо не ми трябва! Само да стигна къщи, нищо повече!

Бижутата можеха да бъдат обърнати в пари, часовникът – също, за това ги напъхах в торбата заедно с малкото бельо, книжките за оцветяване и връхни дрехи.

Бяхме готови. Оставаше ни само да изчакаме сигнала за тръгване.

Амал се обади към шест часа и каза:

– Тръгвате в седем.

Един час. След всички тези дни, седмици, месеци ни оставаше само един час. Но и преди бях преживявала разочарования. Мисълта ми се зарея. Мили Боже, молах се аз, какво правя? Моля те, бди над нас. Моля те, каквото и да стане, погрижи се за дъщеря ми.

В седем и десет пристигна Амал с още двама мъже, които не бях виждала преди това.

Бяха млади, около тридесетте. Единият беше облечен в джинси, тениска и кожено яке и говореше малко английски. Приличаше на Фонзи от „Щастливи дни“. Другият беше с брада и носеше късо палто. Държаха се приятно с мен и Махтоб.

Нямаше време за губене. Помогнах на Махтоб да се облече, след което покрих лицето си с чадора. Обърнах се към Амал, за да се

сбогуваме.

– Сигурна ли си, че това е, което искаш да направиш? – попита Амал.

– Да – отговорих аз. – Искам да се махнем оттук. Той се просълзи и каза:

– Обичам ви и двете. – След това се обърна към Махтоб. – Имаш страхотна майка, грижи се за нея.

– Непременно – обеща тя тържествено.

– Благодаря ти за всичко – казах. – Ще ти изпратя дванайсетте хиляди долара, щом се върна в Америка.

– Добре – съгласи се той.

– Ти направи толкова много за нас. Трябва някак да ти се отблагодаря.

Амал погледна дъщеря ми. Тя изглеждаше уплашена. Страхуваше се.

– Единствената отплата, която искам, е да видя Махтоб усмихната – каза. После повдигна края на чадора ми и леко ме целуна по бузата. – Сега побързайте – рече той.

Двете с Махтоб излязохме заедно с младия човек, който приличаше на Фонзи. Вторият остана с Амал.

Фонзи ни покани в една невзрачна на вид кола, паркирана на улицата. Качих се и взех Махтоб в скута си. Потеглихме по здрач в неизвестна посока, където ни очакваха опасности и неясно бъдеще. „Това е – помислих си. – Или ще успеем, или не. Дано Господ да ни пази.“ Докато си пробивахме път през бибикащите коли, озъбените шофьори и намръщените пешеходци, все си мислех, че Господ не би искал да ни отреди такъв живот.

Струваше ми се, че клаксоните и шофьорските ругатни са насочени специално срещу нас. Стисках чадора си така, че само лявото ми око бе незакрито, и въпреки това се усещах ужасно беззащитна.

Движихме се към северната част на града. Изведнъж Фонзи натисна спирачките, завъртя рязко кормилото и зави в малка алея.

– Хайде, бързо! – заповяда ни той.

Слязохме и бързо ни наблъскаха на задната седалка в друга кола. Нямахме време за въпроси. Няколко непознати се качиха в колата след нас и потеглихме. Фонзи остана.

Огледах новите си спътници. Махтоб и аз бяхме точно зад шофьора – мъж между трийсет и четирийсет години. До него седяха момче на около дванайсет години и един по-възрастен мъж. По средата на задната

седалка имаше момиче на възрастта на Махтоб, а до него – жена. Всички те говореха на фарси, но толкова бързо, че нищо не можех да разбера. Държаха се свойски един с друг и затова реших, че са семейство.

„Кои бяха тези хора? Какво знаеха за нас? И те ли се опитваха да избягат?“

Шофьорът пое на запад, като криволичеше из градските улици по посока към изходната магистрала. В покрайнините ни спряха за полицейска проверка. Един полицай надникна в колата, като бавно местеше автоматата от лице на лице. Но това, което видях, бе най-обикновено иранско семейство, излязло на разходка в петък вечер – седем души, наблъскани в една кола. Махна ни да продължаваме.

Щом стигнахме магистралата – модерна, с по две ленти в двете посоки, увеличихме скоростта до осемдесет мили в час. Жената на задната седалка опита да ме заговори на някаква смесица от малко английски и повече фарси. Тя не биваше да знае, че сме американци, но очевидно знаеше. Направих се, че не разбирам, а малко след това се престорих на заспала, за да пресека всякакви опити за разговор. Махтоб спеше.

Амал ми бе обяснил, че Табриз се намира на около 300 мили от Техеран, а оттам до границата имало още 100 мили. Останалите пътници задрямаха. Хубаво би било и аз да подремна, но не можех.

Отминавахме крайпътни табели с имена на непознати градове – Казвин, Текистан, Зиаабад.

По едно време, доста след полунощ, някъде между Зиаабад и Занджан, шофьорът намали скоростта. Уплаших се, като видях, че колата се насочи към паркинга на една бензиностанция и малко крайпътно кафене. Другите ме поканиха да изляза навън, но аз не исках да рискувам.

Боях се, че полицията вече ни търси. Посочих им заспалата Махтоб като извинение.

Семейството отиде в кафето и остана там, както ми се стори, доста дълго време. Отпред имаше много паркирани коли. Завиждах на Махтоб за дълбокия ѝ сън. Така за нея времето летеше неусетно. Ех, да можех да затворя очи и да се събудя в Америка!

Един от мъжете дойде при колата и ми предложи чаша кафе. Кафето беше силно. Благодарих му и отпих. Махтоб не помръдна.

Скоро всички се върнаха и продължихме – по-далеч от Техеран, по-близо до границата. Магистралата се стесни в двупосочно шосе, което извиваше нагоре в планината.

Не след дълго заваля сняг. Шофьорът включи чистачките. Снеговаляжът се усили, пътят пред нас побеля и шофьорът намали скоростта.

Ако от властите се измък-нем, помислих си аз, сигурно ще загинем в някоя ужасна катастрофа. Шофьорът беше опитен, но при внезапно спиране не бихме имали никакъв шанс. И без това колата непрекъснато поднасяше.

Умората надделя. Задряхах, въпреки че при всяко подрусване се събуждах.

Най-сетне слънцето изгря над един зимен непознат пейзаж. Навред се издигаха планини, покрити с дебел сняг. На запад върховете стърчаха сурови и навъсени. Продължавахме да се носим по заледения път.

Като видя, че съм будна, жената пак се опита да поведе разговор с мен. Подхвърли, че искала да дойде в Америка.

– Иран е толкова лошо – прошепна тя. – Не можем да получим визи.

Махтоб се размърда. Протегна се и се прозя.

– Престори се, че не разбираш – прошепнах аз. – Не превеждай. – Тя кимна.

Наближихме Табриз – очакваше ни полицейският пост. Обърна ми се сърцето, като видях няколко войници отпред. Едни от колите спираха, други продължаваха. Нашата бе от спрените. Нагъл млад офицер мушна главата през прозореца и заговори шофьора. Затаих дъх, защото двете с Махтоб имахме само американските си паспорти като единствен документ за самоличност. Дали вече не ни търсеха? Без да провери документите ни, офицерът махна на шофьора да продължава. Всички в колата видимо си отдъхнаха.

Влязохме в Табриз. Градът бе по-малък от Техеран, по-чист и по-свеж, може би заради току-що навалелия сняг или може би вече предусещах полъха на свободата. Табриз беше типичен град на Ислямска република Иран, но стоеше настрана от водовъртежа на революционните събития. Навсякъде се виждаха патрули, но като че хората на Табриз бяха повече господари на себе си, отколкото техеранците.

Както и в Техеран, в Табриз съжителстваха модерната висока архитектура и мрачните коптори. В Иран Изтокът се сблъсква със Запад и не е ясно чий стил на живот преобладава.

Шофьорът избираше тесните задни улички и изведнъж рязко спря. Жената изкомандва момчето да слезе от колата. Разбрах достатъчно от разговора им на фарси – той щеше да гостува на леля си. Казаха му да не й разправя нищо. Момчето тръгна по късата алея, но след малко се върна. Леля му я нямало. Жената слезе от колата и се запъти с момчето нагоре по алеята. Неизвестно защо това ме разтревожи. После осъзнах,

че макар и непозната, нейното присъствие в колата ми действаше успокояващо. Мъжете бяха учтиви, но никак не ми се искаше да оставам насамоте с тях.

Махтоб се размърда.

– Не ми е добре – простена тя.

Челото ѝ гореше. Каза, че я свива стомахът. Бързо отворих вратата, за да повърне в канавката. Тя също усещаше напрежението. Чакахме изнервени още известно време, преди жената да се върне – този път сама.

Лелята била там, но не чула почукването. Отдъхнах си, като видях, че жената ще продължи с нас. Отново потеглихме.

След минута-две спряхме на едно натоварено кръсто-вище – център на града. Шофьорът отби до един регулировчик.

– Побързайте! – извика жената, когато един мъж от тротоара отвори вратата и ни махна да излезем.

Вкара ни в друга кола – точно зад нас, докато нашият шофьор продължи оживено да спори с регулировчика. Ако това бе планирано отвлечане на вниманието, свърши добра работа. За секунди двете с Махтоб се озовахме във втората кола, останалите – също, като оставихме досегашния ни шофьор да се надвиква с полицая. Това бе нещо съвсем обикновено в Иран.

Жената кимна към новия шофьор, който бе на около шейсет години.

– Не говори с този човек – прошепна ми тя. – Да не разбере, че сте американци.

Шофьорът изглеждаше приветлив, но, изглежда, не подозираще, че е част от една интернационална драма. Вероятно знаеше само, че трябва да ни закара от едно място на друго, и нищо повече не го интересуваше.

Тръгнахме да излизаме от Табриз – имах чувството, че се движим в омагьосан кръг. Навред личаха следите от войната. Цели квартали бяха унищожени от бомбите. Стените бяха надупчени от куршумите. Навсякъде патрулираха войници. След известно време спряхме в странична улица, зад камион с двама мъже вътре. Единият излезе, дойде при нашия шофьор и го заговори на непознат език, който реших, че е турски.

Човекът се върна в камиона и потегли. Нашата кола го последва, но скоро го загубихме из натоварените улици. Известно време обикаляхме напосоки. „Защо се бавехме толкова много? Какво става?“ – чудех се аз. Беше събота – денят, в който трябваше да отида с адвокатата си при Муди. Кога ли ще разбере, че съм го измамил? Кога ли ще се обади в полицията? Или вече го е направил? Нямах никаква представа. Сетих се за

Амал. Досега не бях имала възможност да ми се обади, както ме бе помолил. Вероятно се тревожеше.

Ами какво щеше да стане с Джо и Джон и родителите ми в далечния Мичиган? Дали Муди щеше да им се обади? Какво щеше да им каже? Сигурно щяха да се разтревожат за живота ни, както се тревожеха за живота на татко? Дали не ги очакваха три погребения наскоро?

Напуснахме града и се запътихме по магистралата на запад. Часовете се нижеха в пълно мълчание, нарушено от един-единствен инцидент.

– Недей – изръмжа шофьорът и погледна Махтоб през рамо.

– Риташ седалката – казах на Махтоб и прибрах краката ѝ под нея.

Най-сетне свихме по черен път към една изоставена къща. Веднага след нас спря и един камион – същият, който бяхме видели в града. Сигурно ни бе проследил. Двете с Махтоб трябваше да се прехвърлим в камиона, после колата се отдалечи и ние останахме с шофьора и един непознат.

Шофьорът приличаше по-скоро на американски индианец, отколкото на иранец. Гарвановочерната му коса бе грижливо подстригана и сре-сана. Имаше високи скули и навъсено изражение, което ме плашеше.

Другият изглеждаше по-приветлив. Беше висок, слаб и излъчваше увереност. Когато камионът излезе на заден ход на страничния път пред изоставената къща, той се усмихна и рече на фарси:

– Казвам се Мосен.

Изминахме стотина метра и свърнахме в малко селце с разпръснати далеч една от друга къщи. Въпреки че беше много студено, децата тичаха нагоре-надолу боси и съвсем леко облечени. Спряхме и шофьорът изскочи от колата. Изтича до една тухлена ограда, надигна се на ръце и надзърна от другата страна. Пътят беше свободен и той ни направи знак да се приближим. Мосен се премести на мястото на шофьора и камионът запълзя напред. Металната врата беше отворена и влязохме вътре. След това я заключиха.

Двете с Махтоб скочихме от камиона в калта на един двор, пълен с пилета и овце, после влязохме в нещо като обор на сред двора. Някои от животните се вмъкнаха след нас. Вътре беше ужасен студ. Обърнах се към Махтоб:

– Трябва да си мълчиш. Няма да ми превеждаш, освен ако не те моля. Не показвай, че разбираш езика. Престори се на уморена, уж ти се спи. Тези хора не бива да знаят нищо за нас.

Прегърнах я, за да я стопля, и огледах обора. На пода бяха постлани дълги шарени черги, съшити една с друга. Покрай стените имаше

одеяла. Мъжете донесоха керосинова печка, запалиха я, придърпаха тънките покривки от пода и ни кимнаха да седнем.

Настанихме се възможно най-близо до печката и се увихме със студиените влажни одеяла, но при вкочаняващия студ топлината на огъня почти не се усещаше. Миризмата на керосин проникваше навсякъде. Не можех да си намеря място. Размърдах се, защото не можех да реша как ще бъде по-топло – със или без влажните одеяла. Очевидно чакахме нещо, но не знаех какво.

– Ще се върна – рече Мосен и излезе заедно с другия човек.

Скоро влезе жена в пълна кюрдска носия, толкова различна от безцветните дрехи на жените в Техеран. Носеше една върху друга няколко шарени, дълги до пода поли, стегнати в кръста и бухнали по-надолу, сякаш хълбоците и бяха огромни. На гърба ѝ бе препасано едногодишно бебе. То имаше същата голяма глава и широки черти като намръщения ни шофьор. Предположих, че е негово.

Жената непрекъснато ходеше нагоре-надолу. През отворената врата я виждах как шета из двора. След това влезе вътре и започна да събира чергите и одеялата от пода и да ги подрежда едно върху друго, после измете голия под с метла, направена от сноп сухи бурени, завързани с парцал. Докато работеше, в обора се разхождаха няколко пилета. Жената ги прогони и продължи да мете.

„Какво ли следва“ – чудех се аз. – „Дали наистина Мосен и другият щяха да се върнат за нас? Какво знае тази жена за нас? Какво си мисли за нас?“ Беше невъзможно да се разбере, защото, погълната в домакинската си работа, тя просто не ни забелязваше.

Остави ни сами за малко, после се върна с хляб, сирене и чай. Колкото и гладни да бяхме, сиренето бе вмирано и изобщо не можеше да се яде. Изпихме си чая и се постаряхме да погълнем повече от сухия хляб.

Вечерта мина в унило мълчание и бездействие. Двете с Махтоб треперехме от страх и студ, ясно съзнавайки уязвимостта си. Бяхме дълбоко затънали в покрайнините на една страна, в която животът бе толкова примитивен. Ако тези хора решат да ни използват, ние не бихме могли да им се противопоставим. Бяхме в ръцете им и можехме да разчитаме единствено на благоволенieto им.

Много време мина, преди да се върне Мосен. Почувствах облекчение, като го видях. Имаше нещо благородно в неговото поведение. Даваше си сметка, че в своята безпомощност можех да се привързва към всеки, който поемаше ролята на защитник. Липсваше ми Амал. В началото

се боях от жената в колата, а после взех да се осланям на нея. А сега на Мосен. Моят живот и животът на Махтоб бяха в ръцете му. Имах нужда да се чувствам в безопасност.

– Какво носиш в торбата? – попита той. Изпразних съдържанието върху студения каменен под – книжките за оцветяване на Махтоб, резервните ни дрехи, бижута, пари, монетите, които Амал ни даде за телефонни разговори, и паспортите ни.

– Дай ми ги! – каза той.

„Дали не иска да ни ограби“ – помислих си аз. Не можех да споря. Само успях да му кажа, че искам да задържа часовника, за да знам кое време е. Останалото му го подадох.

Мосен подреди нещата, после взе да ги преглежда.

– Утре – каза той на фарси – си облечете всички дрехи. Другото оставете.

Огледа двете ми перлени огърлици и гривната от перли и си ги сложи в джоба.

В желанието си да му се харесам изрових гримове и си също му ги подадох.

– За жена ти – казах. Дали имаше жена? Събра парите, паспортите и златната ми огърлица.

– Задръж ги тази нощ – каза той. – Но утре, преди да тръгнем, трябва да ги взема.

– Добре – съгласих се бързо.

Надникна в читанката, която Махтоб носеше със себе си. Беше на фарси. Мушна я в пазвата си. Очите на Махтоб се насълзиха.

– Искам си я – изплака тя.

– Ще ти я върна – каза Мосен.

С всеки изминал миг този човек ставаше все по-тайнствен. Държеше се внимателно, но думите и делата му не ни оставяха място за избор. Напълни джобовете си с моите перли и ни се усмихна бащински.

– Ще се върна утре – каза той и излезе.

Жената се върна и незабавно ни приготви място за спане. Одеята, които бе струпала в единия ъгъл, бяха разстлани на пода за нас, жената с мрачния съпруг и бебето.

Двете с Махтоб се сгушихме една в друга и тя скоро потъна в неспокоен сън.

Лежах будна до дъщеря си и се страхувах. Страхувах се да не би одеята да се подпалят от печката, да не би Муди да е изпратил полицията по дирите ни. Страхувах се от утрешното преминаване на

границата. Как ли щеше да стане? Дали щяхме да се преструваме на болни или ранени в линейката на Червения кръст?

Тревожих се за татко. За майка. За Джо и Джон.

Полека-лека съм задрямала. На разсъмване в обора беше адски студено. Махтоб цялата трепереше.

Жената ни донесе чай, хляб и от гранясалото сирене. Докато пиехме чая и дъвчехме твърдия хляб, тя се върна с поднос слънчогледово семе. Махтоб се зарадва. Толкова гладна беше, че можеше всичките да ги излапа, но вместо това ги раздели на купчинки.

– Мамо, не можем да изядем всичките днес – каза. – Трябва да си оставим малко. – Тя посочи към едната купчинка. – Това ще изядем днес, а това ще оставим за утре.

Жената шеташе из двора около малка готварска печка. Готвеше пиле – едно от онези, които се разхождаха по двора. Сама го беше заклала и изчистила. Толкова бяхме гладни! Отидох при нея да ѝ помогна, предусещайки вкуса на топлата храна.

Пилето беше готово, чиниите – наредени на пода в обора и точно бяхме седнали, когато Мосен пристигна.

– Зуд баш! Зуд баш! – изкомандва той.

Жената скочи и се втурна навън. След малко се върна с куп дрехи. Бързо ме облече в тежка и ярка кюрдска носия, която се състоеше от четири рокли – навличаха се една върху друга. Най-горната беше от тежък кадифен бродат в ярко оранжево, синьо и розово. Около главата ми обвиха парче плат, което остана да виси от едната страна. Заприличах на същинска кюрдка.

Мосен ми каза, че част от пътя ще минем на коне.

– Нямам панталони – рекох аз.

Той изчезна за миг и ми донесе чифт дълги тесни рипсени мъжки панталони. Едва успях да вляза в тях, но други нямаше. След това Мосен ни даде по чифт дебели вълнени чорапи. Обухме ги и се намъкнахме в ботушите си.

Сега вече бяхме готови.

Мосен ми поиска парите, златната огърлица и паспортите ни, без часовника. Дадох му ги, не беше време да мисля за бижута.

Излязохме от обора, без да се докоснем до топлата храна. Качихме се в синия камион. Този път шофираше другият мъж.

– Не се безпокой, не се безпокой – повтаряше Мосен. Опита да обясни плана си на фарси, като от време на време минаваше на кюрдски или турски. Каза, че от този камион ще се прехвърлим на друг, а след

това – в червена кола. Не ми стана много ясно. Тревожеше ме поведението на този мъж, у когото бяха парите и бижутата ми. За паспортите не се безпокоях, защото без визи те не струваха нищо. „Доберем ли се веднъж до американското посолство в Анкара – мислех си аз, – всичко ще се уреди.“ Не ми беше за парите и бижутата, но какво ли си беше наумил Мосен да прави с тях?

От друга страна, той беше грижлив и, общо взето, приятен. Както и моята единствена надежда. Дали щеше да остане с нас през цялото време?

– С никого не съм пресичал границата преди – каза той на фарси. – Но ти си ми сестра. Ще я пресека с теб.

Думите му ми вдъхнаха сили.

След известно време срещнахме друг камион, който пътуваше в обратната посока. Преди да се разминат, шофьорите спряха.

Махтоб и аз стъпихме на паважа. Обърнах се към Мосен, като очаквах да ни последва.

– Дай ги на човека в другия камион – рече той и ми пхна паспортите в ръката. После шофьорът натисна газта и лицето му се скри. Повече никога нямаше да го видим.

Другият камион направи обратен завой и спря до нас. Качихме се в кабината. Това беше открит камион, нещо като джип. В кабината имаше двама мъже и аз подадох паспортите на онзи, който седеше в средата. Той ги пое внимателно, сякаш се страхуваше да не се опари. Никой не искаше да го хванат с нашите американски паспорти.

Пропътувахме съвсем малко и камионът спря. Човекът в средата ни махна да слезем и да се прехвърлим отзад в откритата, незащитена каросерия. Не можех да си представя защо трябваше да седнем отзад, но се подчиних.

След това вече продължихме със страшна скорост. Двете с Махтоб, зъзнейки, се сгушихме една в друга. Леденият вятър безмилостно пронизваше телата ни, но Махтоб издържа стоически, без да се оплаква.

В един момент се отклонихме от главния път и поехме по скалист терен без никаква пътека. След около половин миля шофьорът спря и отново ни покани в кабината.

Продължихме нататък и само от време на време минавахме покрай случайна колиба и няколко мършави овце.

Изведнъж човекът в средата посочи към върха на един хълм. Погледнах нагоре и в далечината видях профила на самотен мъж с преметната през рамото пушка. Човекът в средата поклати глава и изръмжа

недоволно. После ни посочи и други такива стражи.

Изведнъж пронизителният звук на изстрел разкъса възцарилата се тишина. Последва го втори.

Шофьорът спря на мига. Двамата мъже пребледняха от страх и това удвои моя собствен. Махтоб се притисна още по-силно в мен. Останахме така в напрегнато мълчание, докато един войник със зареден автомат се затича към нас. Униформата му в цвят каки бе пристегната в кръста. Някой пхна паспортите ни в ръцете ми. И като не знаех какво да правя с тях, мушнах ги в единия си ботуш и придърпах Махтоб към себе си.

– Не го гледай! – прошепнах на Махтоб. – Не казвай нищо.

Войникът се приближи предпазливо, надникна в камиона и насочи дулото на автомата към шофьора. Сърцето ми спря.

Войникът каза нещо на непознат за мен език. Стараех се да не поглеждам към двамата мъже, които разговаряха възбудено и шумно. Гластът на войника беше злобен и нагъл. Махтоб си пхна ръката в моята. Не смеех дъх да си поема.

Най-накрая – след почти цяла вечност – войникът се махна. Шофьорът погледна другаря си и въздъхна с облекчение. Каквото и да бе измислил, думите бяха свършили работа.

Отново се задрусахме по неравния терен, докато стигнахме една магистрала. Военни камиони се носеха и в двете посоки. Пред нас се откри контролният пункт, но преди да го достигнем, шофьорът отби встрани и ни махна да слезем. Другият човек също слезе и ни подкани да го последваме. Очевидно трябваше да заобиколим поста.

Двете с Махтоб тръгнахме след човека през едно плоско, открито поле, покрито със сняг, лед и замръзнала кал. Приличахме на движеща се мишена. Виждахме се отвсякъде и, разбира се, от мястото на поста. Вървахме така известно време, после стигнахме до друга магистрала с натоварено движение и в двете посоки.

Предположих, че джип или може би червената кола, за която бе споменал Мосен, ще ни чака да ни прибере. Но не, продължихме да крачим край шумните и опасни военни камиони. Махтоб вървеше, без да се оплаква.

Беше изминал близо час, когато нашият водач ни показа едно равно място в снега и ни направи знак да седнем. С помощта на фарси и на езика на жестовете ни даде да разберем, че трябва да останем на мястото, а той ще ни вземе по-късно. После се отдалечи. Махтоб и аз седнахме в снега, сам-самички в цялата вселена; проследихме го с поглед как се скри зад покрития със сняг хълм. „Защо му е да се връща?“ – казах си

аз. Тук всичко изглеждаше ужасно безнадеждно. Нали Амал му бе платил, пък и стреляха по нас – защо му е да се връща? Има си прекрасно извинение.

Не знам колко време останахме така – зъзнеци и със свити от ужас сърца.

Ами ако някой спре за проверка – какво щях да правя тогава? Колко ли още има да чакаме? Ами ако човекът изобщо не дойде?

Махтоб мълчеше. Лицето ѝ излъчваше решителност – отивахме си у дома, в Америка.

Вече бях сигурна, че човекът няма да се върне. Нямах никакви съмнения. Щяхме да чакаме тук до тъмно. След това трябваше да направим нещо. Какво? Да тръгнем сами на запад – сами майка и дъщеря, които се опитват да пресекат планините към Турция. Дали щяхме да намерим пътя обратно към поста, за да се предадем, за да изгубим мечтите си, а може би и живота си. Или може би щяхме да замръзнем и да умрем прегърнати край тази магистрала.

Човекът няма да се върне!

Спомних си историята, която Хелън ми беше разказала за иранката и дъщеря ѝ, които били изоставени по същия начин. Дъщерята умряла, а майката едва спасили. Мисълта за тази съкрушена жена не ме напускаше.

Толкова бях паникьосана, че не забелязах приближаващата се червена кола. Вече бе отбила встрани и спираше.

Човекът се беше върнал! Бързо ни вкара в червената кола и на мига потеглихме.

След петнайсет минути пристигнахме в една къща. Беше обикновена бяла циментова къща с плосък покрив. Разляя се куче – голям, мръсен мелез, а една сюрция боси дечурлига припкаха из снега.

Прането бе замръзнало в странни скулптури по триножници от прътове и пръчки.

Наобиколиха ни любопитни жени и деца. Намръщени грозни жени с големи носове. Кюрдските им носии ги правеха да изглеждат колкото високи, толкова и широки. Гледаха ни с подозрение, сложили ръце на хълбоците.

„Човекът, който се беше върнал“, ни покани да влезем. Няколко жени едновременно ни направиха знак да си свалим обувките. Изтощението и напрежението си казваха думата. Всичко ми изглеждаше безплатно и нереално. Жените и децата продължаваха да ни зяпат, докато изувахме покритите си с лед и кал ботуши. Въведоха ни в голяма, студена и

празна стая. Една от жените ни кимна да седнем.

Настанихме се върху твърдия кален под и мълчаливо вперихме поглед в кюрдските жени, които съвсем не бяха приятелски настроени. Стаята имаше само две малки прозорчета с железни прегради. На една от стените висеше портрет на мъж с високи скули и рунтав руски калпак.

Една жена запали огън и пригответи чай. Друга ни предложи няколко резена твърд студен хляб. Трета донесе одеяла.

Увихме се плътно, но продължихме да треперим. „Какво ли си мислеха тези жени за нас? Какво ли си говореха на техния неразбираем кюрдски диалект? Знаеха ли, че сме американки? Дали и кюрдите мразеха американците? Или бяхме съюзници срещу общия враг – шиитите?“

„Човекът, който се беше върнал“, мълчаливо се настани до нас. Не знаехме какво ни предстои.

След известно време влязоха жена и момче. На около дванайсет години. Жената смърми момчето и му кимна да седне до Махтоб. То се подчини и погледна жената със срамежлива усмивка.

Изплаших се много. Какво ставаше? Сцената беше странна. Усетих, че ме обзема паника. Бегълка в чужд край, оставена на милостта на тези хора, които сами бяха извън закона в своята зловеща страна. Не сънувах ли? Как се бях озовала в такова положение?

Знаех как, спомних си. Муди! Самодоволно ухиленото му лице затрептя сред сенките върху стената. Блясъкът на очите му сега гореше в отблясъците на керосиновата печка. Кюрдските гласове около мен се повишиха и удавиха дивите кръсъци на Муди. Муди!

Муди ме беше принудил да избягам. Трябваше да взема Махтоб. Но, Боже мой, ами ако нещо се случи с нея? Дали тези хора не организираха някакъв заговор? Дали не смятаха да ми вземат Махтоб? Кое беше това малко момче? Дали не бяха избрали Махтоб за негова бъдеща невеста? Изминалата година и половина ме бе убедила, че в тази невероятна страна мога да очаквам всичко.

Опитах се да се успокоя, като си казвах, че тези стракове са плод на умората и напрежението.

– Мамо, не ми харесва това място тук – прошепна Махтоб. – Хайде да си ходим.

Това ме уплаши още повече. Махтоб също усещаше нещо странно.

От време на време момчето се размърдаваше, но майка му го поглеждаше и то отново замръзваше на мястото си. От другата ми страна „Човекът, който се беше върнал“, продължаваше да седи мълчаливо.

Останахме така в продължение на половин час, преди в стаята да влезе още един мъж и появяването му предизвика голяма суматоха сред жените. Веднага му донесоха горещ чай и хляб. Скупчиха се над него, като гледаха чашата му да е пълна. Той седна на пода в противоположния край на стаята, без да ни обръща внимание. От пазвите на дрехата си измъкна снопче хартия и взе да си свива цигара от някакъв бял прах. Марихуана, хашиш, опиум? Не знаех. Но каквото и да беше, не приличаше на тютюн.

Изведнъж разпознах човека. Негов беше портретът на стената. Това беше господарят на къщата. А жените? Вероятно бяха негови съпруги. Дали не бях напуснала едно доминирано от мъже общество, за да попадна в друго, още по-лошо.

– Кога ще тръгнем? – прошепна Махтоб. – Не ми харесва тук!

Погледнах часовника си. Наближаваше вечер.

Постепенно в стаята притъмня. Някой донесе свещ и когато мракът ни обгърна плътно, слабата трепкаща светлина допълни сюрреализма на сцената. Монотонното бумтене на печката ни унесе.

Останахме така четири часа, като подозрително оглеждахме странните мъже и жени, които ни отвръщаха със същото.

Напрегнатото очакване беше най-сетне прекъснато от кучешки лай, който предупреждаваше, че идва някой.

След няколко мига в къщата влезе възрастен човек. Той беше, както ми се стори, може би над шейсетте. Но можех и да греша. Това беше сурова страна и кожата на хората тук се състаряваше бързо. Носеше маскировъчни дрехи, рунтав калпак и армейско яке. Господарят на къщата помрълви нещо, за да ни запознае.

– Салом – или нещо подобно отвърна възрастният човек.

Прекоси бързо стаята, постопли за малко ръцете си на печката, като същевременно разговаряше с другите. Беше жилав, енергичен, самоуверен. Една от жените ми донесе камара дрехи и ми направи знак да се съблека. После ми помогна да облека новите – малко по-различни от предишните. Полите им бяха още по-широки, както повелявах обичаите на този край. Когато жената свърши, бях пристегната така здраво, че не можех да се помръдна.

Докато траеше това преобличане, възрастният мъж нетърпеливо обикаляше наоколо, в очакване да тръгнем. Щом се приготвих, той ни махна да го последваме към малката стая, където бяха ботушите ни. Каза нещо и една от жените духна свещта. Стаята потъна в мрак, нарушаван само от слабите отблясъци на керосиновата печка. Той едва

открехна вратата, колкото да вземе ботушите ни. После бързо и безшумно я затвори.

Махтоб не можеше да обуе ботушите си, а аз не можех да се наведа, зада ѝ помогна. „Побързайте“ – ръкомахаше възрастният мъж.

Най-сетне се приготвихме. Махтоб сграбчи храбро ръката ми. Не знаех къде отиваме, но бяхме доволни, че напускаме това място. Може би възрастният човек щеше да ни заведе до линейката на Червения кръст. Безмълвно следвахме водача си. „Човекът, който се беше върнал“, също излезе. Вратата хлопна зад нас. Поведоха ни към задния двор.

Разлая се куче – яростно и гръмогласно. Изтича до нас и ни подуши. Дръпнахме се уплашено. Чух цвилене на кон.

Небето бе обсипано с ярки звезди, които неизвестно защо не хвърляха никаква светлина на земята. Напротив, сиянието им се разсейваше в небето в призрачна сивееща белота. Почти не виждахме къде стъпваме.

Когато стигнахме до коня, домакинът от последните няколко часа се приближи и аз можах да различа очертанията на лицето му в сумрака. Той ми кимна за довиждане, а аз се опитах да му благодаря.

Нашият нов водач ни направи знак да се качим на коня. „Човекът, който се беше върнал“, подложи сплетените си длани така, че да стъпя върху тях, а възрастният ме издърпа върху гърба на коня. Седло нямаше, само едно одеяло, което се опитвах да оправя под себе си. „Човекът, който се беше върнал“, качи Махтоб и я сложи пред мене на коня. Вятърът ни пронизваше с ледени стрели.

– Наведи си главата по-ниско – казах на Махтоб. – Толкова е студено.

Притиснах я към себе си, за да я предпазя от студа, и се наведох да хвана гривата на коня. Конят не беше едър като американските коне, по-скоро приличаше на магаре.

Възрастният човек тръгна напред да отвори портата на двора и изчезна в тъмнината. „Човекът, който се беше върнал“, хвана коня за юздата и ни поведе след него.

Не бях яздил кон от години, а без седло – никога. Одеялото под мен се плъзгаше по кожата на животното и сякаш всеки момент можеше да падне на земята заедно с нас. Бях се вкопчила в гривата с все сила. Махтоб не спираше да трепери в обятията ми.

Напредвахме бавно в откритото поле. Възрастният мъж все нещо ни предупреждаваше – трябваше да се внимава по заледените места,

които шумно се разпукваха под конските копита. Всеки звук в тази планина отекваше като изстрел и можеше да вдигне на крак бдителните патрули. Шумът беше най-големият ни враг.

Теренът ставаше все по-стръмен, извеждаше нагоре към още по-непристъпните зъбери. Конят избираше пътя си, а ние се мятахме на всички страни отгоре му. Животното старателно изпълняваше задачата си. Очевидно не му беше за първи път да минава по този маршрут.

Като стигнахме билото на един от хълмовете, конят неочаквано се подхлъзна по стръмния склон. Трусът ни завари неподготвени и двете паднахме на земята. Опитах се, доколкото можах, да поема удара върху себе си.

„Човекът, който се беше върнал“, ни помогна да се изправим и изтупа снега от дрехите ни. Лицето на Махтоб беше изпръхнало от студения вятър. Беше гладна и изтощена, но понасяше всичко мълчаливо и решително, без никакви сълзи.

Качихме се на коня и отново потеглихме. „Още не сме стигнали най-трудното – помислих си аз. – Как можах да предприема тази налудничава авантюра. Чиста лудост.“

При тази моя мисъл нощта стана още по-студена и мрачна. Звездите изчезнаха. Острият вятър безмилостно шибаше лицата ни.

Същинското изкачване не се оказа толкова трудно, защото склоновете ни пазеха от вятъра. Нагоре по хълмовете конят се движеше бързо, затрудняваха го само заледените участъци.

Спускането обаче беше коварно. Снегът раздираше кожата ни като със съчми, а преспите бяха толкова дълбоки, че всеки миг можеха да ни погълнат.

Ръцете ме боляха. Не усещах пръстите на краката си. Искях да заплача, да падна от коня и да умра. Боях се от измръзвания. Боях се, че след тази ужасна нощ ще изгубим пръстите на краката си. Горката Махтоб просто не можеше да спре да трепери.

Не можех да преценя колко време беше минало. Искях да погледна часовника си, но беше невъзможно дори да пусна гривата на коня. Времето и пространството бяха лишени от всякакъв смисъл за нас, зареяните в тъмната мразовита пустош на вечността.

Неочаквано чух гласове пред нас. Обзе ме паника. Бях сигурна, че това са патрулите. Нима трябваше да ни заловят, след като бяхме изтърпели толкова много?

Но „човекът, който се беше върнал“, продължи напред. След малко попаднахме на стадо овце. Как ли издържаха в този климат? Сигурно

месото им беше жилаво, но ми се прииска да имам вълненото им руно.

Като се приближихме, видяхме, че нашият водач вече разговаря с овчаря – човек, облечен изцяло в черно. Единственото, което успях да различа, бяха профилът на лицето му и овчарската гега.

Овчарят поздрави „човекът, който се беше върнал“. После пое юздите от ръцете му и продължи да ни води напред, като си помагаше с гегата. Изостави стадото си. Погледнах назад, търсейки своя защитник, но той беше изчезнал, без да се сбогуваме.

Възрастният избърза напред, за да огледа обстановката.

С труд превахме още едно било. След това още едно. Успяхме да се задържим върху коня, но на мен ми се струваше, че ръцете ми ги няма, че просто са замръзнали на мястото си. Изобщо не ги усещах. Няма да успеем, крещеше нещо в мен. След всичко, което бяхме преживели, нямаше да успеем. Махтоб продължаваше да трепери – единственият признак, че е жива.

По едно време вдигнах поглед и пред нас, на билото, зърнах призрачно видение – черни силиуети на фона на мътнобялото небе. Там горе стояха няколко конници.

От всичко, което можеше да ни сполети, най-лошото бе да попаднем на пасдар. Те винаги изнасилвали жените и децата, преди да ги убият. Изтръпнах, като се сетих за ужасната им поговорка: „Една жена не бива да умира девствена.“

След известно време отново долових гласове напред – този път посилни, сякаш се караха. Сега вече бях сигурна, че сме в ръцете на пасдар. Притиснах Махтоб към себе си и се разплаках.

Овчарят спря коня. Заслушахме се.

Вягърът донасяше гласове. Там някъде отпред имаше мъже, които явно не се бояха, че присъствието им ще бъде открито. По тона на разговора им вече не ми се струваше, че се карат.

Чакахме възрастния човек да се върне, но него го нямаше. Отминаха доста напрегнати минути.

Най-сетне овчарят реши, че вече може да продължим. Той подръпна коня и бързо ни поведе към гласовете.

След малко конят ни наостри уши – усети присъствието на други коне. Влязохме в кръг от четирима мъже, които разговаряха спокойно, сякаш бяха излезли на разходка сред природата. С тях имаше и три коня.

Единият мъж тихо ни поздрави. Гласът му ми се стори познат, но трябваше да минат още миг-два, за да различа чертите на лицето му.

Беше Мосен. Дошъл специално, за да спази обещанието си.

– Не съм минавал границата с никого досега – рече той. – Но тази нощ ще дойда да те превода. Сега слез от коня.

Подадох му първо Махтоб, после с облекчение стъпих на земята. Краката ми бяха изтръпнали. Едва се държах на тях.

Мосен ми обясни промените в плана. След като този следобед камионът ни бил обстрелван и спрял от войника, отървали сме се само благодарение на находчивостта на шофьора ни, който съчинил някаква история, обясняваща присъствието ни в охраняваната гранична зона. Но случаят вдигнал всички на бойна нога. Сега Мосен смяташе, че не бива да минаваме границата с линейка на Червения кръст, защото ще ни подложат на кръстосан разпит. Така че щяхме да продължим на кон, докато преминем в Турция през планината, настрани от всякакви пътища.

– Нека Махтоб се качи при някой от мъжете – каза Мосен.

– Не искам – извика тя неочаквано.

Бягството ни продължаваше вече пети ден и след безкрайните часове на глад, болка и очакване тя най-сетне не издържа. Сълзите й рукнаха неудържимо. За първи път плачеше. За първи път се поддаваше на отчаянието.

– Искам да остана с тебе, мамо – проплака тя.

– Ш-ш-т! Изминахме толкова път. Вече сме почти на границата. Още малко и ще я пресечем, а след това ще можем да се приберем в Америка. Иначе ще трябва да се върнем при татко. Моля те, направи го заради мен.

– Не искам да пътувам сама на коня – изхлипа тя.

– Няма да си сама. Ще има човек до теб.

– Не искам да пътувам без теб.

– Трябва. Те най-добре знаят какво трябва да се прави. Моля те, направи го. Имай им доверие.

Някъде дълбоко в себе си Махтоб намери силите, от които се нуждаеше. Изтри сълзите си и си възвърна смелостта. Щеше да направи каквото трябва, но при едно условие.

– Трябва да се изпишкам – каза тя.

– Махтоб – казах. – Наистина съжалявам за всичко това. Не знаех, че ще бъде толкова трудно. Не зная дали ще се справиш. Не знам дали и аз ще се справя.

Въпреки че беше изтощена и гладна, тя изглеждаше непреклонна.

– Ще успее – каза тя решително. – Ще направя всичко каквото трябва, за да се върна в Америка. – После допълни. – Мразя татко

заради всичко, което ни причини.

Тя се остави да я качат в скута на един от мъжете. Мосен ми помогна да се кача на друг кон и нов човек пое юздите. Мъжете продължиха пеш. Погледнах назад, за да видя как е Махтоб. Чувах тропота на конските копита, но не можех да я видя.

„Бъди силна, мое дете“ – й пожелах мислено, като пожелах същото и на себе си.

Ужасната безкрайна нощ продължаваше. Планинските склонове ставаха все по-стръмни. „Кога – чудех се – ще стигнем границата? Или сме я преминали?“

Привлякох вниманието на един от мъжете, който водеше коня ми.

– Турция? Турция? – прошепнах, като посочих към земята.

– Иран, Иран – отговори той.

Склонът стана почти отвесен и конете повече не можеха да носят своя товар. Слязохме от конете и продължихме пеш нагоре по заледената стръмнина. Краката ми трепереха от слабост. Заплетох се в дългите поли, ботушът ми се плъзна по леда, един от мъжете се пресегна бързо и ме хвана, преди да се стоваря на земята. След това ме улови за ръката и така продължихме да си проправяме път нагоре. Друг мъж понесе Махтоб на ръце. Полагах неимоверни усилия, но въпреки всичко бавех групата, защото все се подхлъзвах, пързях, спъвах и непрекъснато засъпвах полите си.

Когато най-сетне стигнахме билото, в изтощеното ми съзнание изплува мисълта, че след като бяхме превалили най-стръмния хребет, трябва да сме на границата.

– Турция? Турция? – попитах човека, който ме придържаше да не падна.

– Иран, Иран – отговори той.

Яхнахме конете, за да се спуснем надолу по склона. Скоро затънахме в дълбоки преспи. Предните крака на коня се подкосиха и ботушите ми заораха в снега. Мъжете задържаха животното и отново го изправиха на крака.

Когато стигнахме подножието на хребета, видях, че се намираме в дълбока клисура, която разделяше платото на две.

Водачът ми се обърна, наведе се към мен така, че да мога да го видя, и сложи пръст на устните си. Затаих дъх. Мъжете се умълчаха и останаха така няколко минути. Сред планините се чувствахме защитени, но сега пред нас се простираше заснеженото, открито плато. По него силуетите се открояваха ясно като върху бял екран. Водачът пак ми

направи знак да мълча. Най-сетне един от мъжете тръгна решително напред. Закрачи по платото, после изчезна от погледите ни.

След няколко минути се върна и прошепна нещо на Мосен, който от своя страна го повтори на моя водач. Той се обърна към мен и едва доловимо прошепна.

– Трябва да ви прехвърлим поотделно, една по една – рече той на фарси. – Пътеката край пролома е много тясна и опасна. Първо ще прехвърлим теб, а после детето. Мосен изобщо не ми даде възможност да се противопоставя. Тръгна напред. Водачът ми дръпна юздите на коня и ние безшумно последвахме Мосен. Махтоб остана назад, молех се само да не разбере, че ме няма.

Движихме се по платото, като бързахме да прекосим откритото пространство колкото е възможно по-безшумно. Скоро излязохме на пътеката, която опасваше ръба на една скала и беше широка едва колкото да мине конят. Вървахме по заледената пътека, която следваше очертанията на пролома и ту се спускаше надолу, ту се извиваше нагоре по хълма към другата страна на платото. Тези хора си разбираха от работата. След десетина минути вече бяхме от другата страна.

Водачът ми остана с мен, а Мосен се върна за Махтоб. Седях безмълвно на коня си и треперех в трескаво очакване да зърна Махтоб. Очите ми засмъдяха от виране в мрака. „По-бързо! По-бързо!“ – крещеше всичко в мен. Страхувах се Махтоб да не изпадне в истерия.

Ето я! Сгушена в скута на един от мъжете – трепереща и ококорена, но тиха.

Водачът ми махна и посочи земята:

– Турция! Турция! – прошепна.

– Слава Богу! въздъгнах дълбоко аз.

Въпреки нечовешкия студ в мен се разля чудна топлина. Бяхме в Турция! Извън Иран!

Но това все още не беше свободата. Ако турските граничари ни забележеха, можеха да открият огън по нас. Ако това ни се разминеше, най-малкото щяха да ни арестуват, а това означаваше нескончаеми разпити. Но Амал ме бе уверил, и аз му вярвах, че турските власти в никакъв случай няма да ни върнат в Иран.

Една мисъл ме накара да се разтрепера от ужас. Помислих си за двайсетте минути, които прекарах в Турция, докато Махтоб бе все още в Иран. „Благодаря ти, Господи, благодаря ти!“ – прошепнах аз.

Сега усетих студения вятър. Все още бяхме в планините, сред ледената буря. Каква ли беше цената, която трябваше да платя за свободата?

Сигурна бях, че някои от пръстите на краката ми са безвъзвратно измръзнали. Надявах се, че Махтоб ще се справи ио-добре от мен.

Заизкачвахме се пеш по следващото възвишение, което се оказва твърде стръмно за конете. Плъзнах се и паднах, преди водачът да успее да ме задържи. Двамата с Мосен ме изправиха на крака и подкрепяна от тях, продължих да се изкачвам нагоре. Усещах, че всеки миг мога да припадна.

За известно време съзнанието ми сякаш напусна тялото.

Докато се изкачвах към върха на планината, част от мен с изумление наблюдаваше отстрани на какво е способен отчаяният човек. Виждах се как гледам да си отпочина върху гърба на коня, слизайки по склона. След това как отново се боря със стръмнината на следващия хълм.

– Колко още има? – попитах Мосен.

– Близо е – отвърна ми той.

Опитах се да намеря утешение в тази оскъдна информация. Отчайващо се нуждаех от топлина и почивка. Имаше ли тук място, където можех да намеря подслон и да събера сили?

Отново стоях изправена срещу голия силует на поредното възвишение. То беше още по-стръмно и по-високо от предишните, а може би просто така ми се струваше поради безкрайната умора.

– Това е последното – каза Мосен.

Като слязох от коня, този път краката ми изневериха окончателно. Тупнах в снега и не можах да се изправа дори с помощта на двамата мъже. Изобщо не усещах краката си. Въпреки безкрайния студ чувствах, че цялата горя.

– Десет минути – каза водачът ми, като посочи нагоре.

– Моля ви – помолих го аз. – Нека си почина. Той не искаше и да чуе. Изправи ме на крака и ме затегли напред. Кракът ми се плъзна и аз паднах така тежко, че той изпусна ръката ми. Сгромолясах се надолу по склона, плъзгайки се може би три-четири метра. Най-накрая успях да се спра. Водачът се спусна към мен.

– Не мога повече – простенах.

Водачът ми тихо повика за помощ и Мосен дойде.

– Махтоб – прошепнах. – Къде е тя?

– Тя е добре. Мъжете я носят.

Двамата обвиха ръцете ми около раменете си и ме повдигнаха от земята. Без да казват нищо, ме повлякоха нагоре по стръмния скат. Увисналите ми крака се влачеха в снега.

Въпреки товара си мъжете крачеха нагоре леко, без дори да се

задъхат.

На няколко пъти се опитах да продължа сама, но всеки път коленете ми се огъваха.

– Моля ви – проплаках. – Искам малко да почина. Отчаянието в гласа ми явно обезпокои Мосен. Той ми помогна да легна по гръб в снега, после сложи измръзналата си ръка върху челото ми да види дали горя. По лицето му се четяха съчувствие и загриженост.

– Няма да успея – едва промълвих аз.

Бях убедена, че тази нощ ще умра. Нямаше да успея, но бях измъкнала Махтоб от Иран. Тя щеше да се оправи. Това ми стигаше.

– Оставете ме – казах на Мосен. – Продължете с Махтоб. Елате утре да ме вземете.

– Не – отсече Мосен.

Силата в гласа му ме накара да се засрамя повече, отколкото ако ми бе ударил плесница. „Какво правя? – упрекнах се аз. – Толкова дълго бях чакала този ден. Трябва да продължа.“

– Добре – прошепнах.

Но нямах и капка сила. Не можех да помръдна.

Двамата мъже ми предложиха своята. Вдигнаха ме на крака и отново ме затеглиха нагоре по склона. На места преспите стигаха до кръста ми. Въпреки силата си двамата често се препъваха под тежестта на безпомощния си товар. Няколко пъти и тримата се стоварвахме заедно. Но те не се предаваха.

Пред очите ми всичко се замъгли. Бях загубила съзнание.

След известно време чух шепота на Махтоб.

– Мамо!

Тя стоеше до мен на върха на възвишението.

– Вече можеш да продължиш на кон – каза Мосен. Той ми помогна да се метна на гърба на коня, въпреки че тялото ми бе напълно вкочанено.

Успях някак си да се задържа на коня, докато стигнахме подножието. Беше все още тъмно и макар да знаех, че утрото приближава, едва можах да различа лицето на Мосен, когато застана до мен и ми посочи с пръст далечината, където след напрегнато взирание зърнах мъждукащи светлинки.

– Там отиваме – каза той.

Най-сетне подслон! Събрах всички сили, за да се задържа на седлото през тази последна част от невероятно дългата нощ.

След десет минути кучешки лай ми даде да разбере, че сме

пристигнали. Доближихме сгушена в планината къща. Няколко мъже излязоха в предния двор; очевидно ни очакваха. Къщата представляваше една порутена колиба – убежище за контрабандистите по източната граница на Турция.

Мъжете от къщата ни наобиколиха и взеха да ни поздравяват за успеха на мисията. Човекът, който яздеше с Махтоб, внимателно я свали на земята и се присъедини към останалите. Аз не можех да сляза сама от коня си, затова просто се плъзнах встрани и паднах върху покритата с цимент площадка. Останах да лежа, не можех да се поместя. Махтоб дотича да ми помогне, а мъжете бяха вече съвсем забравили за нас. Някои от тях се заеха с конете, други се погрижиха за отоплението в къщата.

Като събрах последни сили, запълзах на ръце, влачейки безчувствените си крака. Махтоб се опита да ми помогне. Едва успях да се добера до прага на къщата. Чак тогава Мосен разбра в какво състояние се намирам. Дватама с още един мъж ме внесоха в къщата. Когато Мосен взе да сваля ботушите ми, се разплаках – болката беше нетърпима. Положиха ме пред една бумтяща печка с дърва.

Мина много време, преди да успея едва-едва да раздвижа краката си. Лежах и събирах топлина от огъня, а тя постепенно ме връщаше към живота. Усмихнах се на Махтоб. Все пак бяхме успели! Бяхме в Турция!

Вече можех да седна. Опитвах се да сгъвам пръстите на краката и ръцете си, за да раздвижа кръвта си, но усетих силна пареща болка.

Като се посъвзех и се огледах наоколо, отново ме обзе ужас. Къщата беше пълна с мъже. Само с мъже! Ние с Махтоб бяхме единствените жени. Наистина, бяхме в Турция, но все пак още в ръцете на банда контрабандисти.

Може би усетил страха ми, един от мъжете ни донесе горещ чай. Сложих няколко бучки захар в устата си и започнах да отпивам чая през тях, но ирански. Не обичам захар в чая, но сега се нуждаех от енергия. Казах и на Махтоб да си сложи повече захар.

Мина час, докато открия, че вече мога да се движа. С мъка се изправих на омекналите си крака.

Като видя, че съм по-добре, Мосен ни подкани с Махтоб да го последваме. Изведе ни. Навън се зазоряваше. Заобиколихме къщата и се озовахме в задния двор, където имаше втора постройка.

Вътре попаднахме на цяла стая, пълна с жени и деца – едни разговаряха помежду си, други спяха дълбоко, легнали на пода и увити в одеяла.

Като влязохме, една от жените се спусна да ни посрещне. Мосен я представи на фарси:

– Това е сестра ми. – Сложи малко дърва в огъня и добави:

– Утре ще ви заведем във Ван. – След това напусна стаята, за да се върне в къщата на мъжете.

С пристигането ни във Ван отговорността на контрабандистите свършваше и ние с Махтоб щяхме да бъдем оставени на себе си.

Сестрата на Мосен ни даде тежки пухени юргани и ни посочи едно място на пода, до стената, далеч от огъня.

Постройката беше студена и влажна. Двете с Махтоб се сгушихме под завивките.

– В Турция сме! В Турция! – повтарях на Махтоб като молитва. – Можеш ли да си представиш?

Тя ме прегърна силно и на минутата заспа. Беше чудесно да я държа в ръцете си, опитах се да намеря някакво успокоение в невинния й сън. Още бях замаяна. Всяка частица от тялото ми трепереше. Бях зверски гладна. През следващите няколко часа заспивах и се събуждах на няколко пъти. Повечето време прекарвах в молитви, благодарях на Бога, че бяхме стигнали дотук, и го молах да ни закриля още малко. Моля те, Господи, остани с нас до края на пътя, само така ще успеем.

На сутринта Мосен дойде да ни вземе. Изглеждаше отпочинал. Махтоб се събуди трудно, но като се сети, че сме в Турция, скочи на крака, готова за тръгване.

Аз също се почувствах по-добре. Бяхме в Турция. И Махтоб беше с мен. Усещах тялото си като пребито, но пръстите на краката и ръцете ми бяха възвърнали чувствителността си. Така че аз също бях готова за тръгване. Мосен ни заведе до един почти нов камион, с вериги за сняг върху гумите. Един от контрабандистите вече бе седнал зад волана.

Пътувахме по тесни планински пътища, които лъкатушеха по ръба на стръмни пропасти, но шофьорът ни беше опитен и веригите държаха здраво. Слизахме надолу, все по-навътре в Турция и по-далеч от Иран.

Спряхме край една ферма, където ни предложиха за закуска хляб, чай и от същото нагарчащо сирене. Въпреки че бях много гладна, не можех да ям много, но затова пък изпих няколко чаши чай с повечко захар.

Една жена донесе на Махтоб чаша топло козе мляко. Тя го опита, но предпочете чая.

Появи се дебела беззъба жена, сбръчкана и побеляла от суровия планински живот. Изглеждаше на осемдесет години. Донесе дрехи за нас с Махтоб.

Поседяхме известно време, но аз скоро започнах да губя търпение. Попитах какво става и ми казаха, че Мосен е отишъл в „града“ да вземе кола. Разбрах, че дебелията стара жена, която ни бе помогнала да се облечем, е негова майка. Жена му също била тук. Това означаваше, че Мосен е турчин, а не иранец. В действителност беше кюрд и не признаваше суверенността на границата, която бяхме пресекли миналата нощ.

Мосен се върна с кола и това предизвика голямо оживление. Пъхна в ръцете ми малък пакет, увит във вестници, и ни подкара към колата. Мушнах пакета в чантата си и се обърнах да благодаря на майката на Мосен за гостоприемството. Тя обаче ме изпревари, качи се на задната седалка и ни махна да я последваме.

Един от контрабандистите седна зад кормилото, а до него се настани малко момче.

Като потеглихме, приличахме на типично семейство турски кюрди. С огромните си размери майката на Мосен скриваше седналата до нея Махтоб. Може би именно това беше целта. Майката на Мосен се развецели от главоломната скорост, извади силни турски цигари и запуши.

В подножието на планината шофьорът намали. Скоро стигнахме до контролен пункт. Сърцето ми се сви. Един турски войник надникна в колата, обърна се към шофьора, провери документите му, но за нас не попита. Майката на Мосен изпусна кълбо дим в лицето му. Войникът ни махна да минаваме.

Продължихме по двупосочен черен път, който минаваше по високо плато. На всеки двайсетина минути спирахме на поредния контролен пункт. Всеки път сърцето ми замираше и всеки път минавахме безпрепятствено. Майката на Мосен ни бе облякла досущ като местните хора.

По едно време шофьорът спря при едно отклонение на магистралата. Момчето от предната седалка слезе, а ние продължихме към Ван.

Изведнъж осъзнах, че в общата суматоха пред тръгването ни от фермата не бях успяла да се сбогувам с Мосен, нито да му благодаря. Това ме накара да се почувствам виновна.

После се сетих за пакета, който ми бе дал. Бях го пъхнала в чантата си, без да го отворя. Извадих го, вътре бяха паспортите ни, парите и бижутата. Доларите ми стояха непокътнати, а иранските ми риали бяха превърнати в дебела пачка турски лири. Мосен ми бе върнал всичко, с изключение на златната огърлица. На Мосен дължах живота си, както и този на Махтоб. Парите и бижутата не означаваха вече нищо за мен. Мосен, изглежда, бе решил, че златната ми огърлица е достатъчно възнаграждение.

Пак спряхме до едно отклонение. Майката на Мосен запали нова цигара, слезе от колата и си тръгна, без да каже довиждане.

За Ван продължихме само ние двете и шофьорът.

По едно време шофьорът спря в безлюдна местност и ни направи знак да свалим допълнителните дрехи. Останахме само по американското си облекло. Сега вече можехме да минем за американски туристи, въпреки че ни липсваха необходимите печати в паспортите.

По пътя забелязах, че селата, през които минаваме, стават все по-големи. Скоро влязохме в покрайнините на Ван.

– Летището! – казах на шофьора.

Махтоб повтори думата на фарси и лицето на шофьора светна. Спря пред един офис, по чиито витрини бяха разлепени туристически проспекти, направи ни знак да го изчакаме и влезе вътре. След няколко минути се върна и с помощта на Махтоб ми обясни, че за Анкара има полет след два дни.

Твърде дълго. Трябваше бързо да стигнем до Анкара, преди някой да ни открие.

– Рейс? – попитах с надежда. Шофьорът не ме разбра.

– Аутобус?

– А-а – въздъхна той с облекчение.

Включи на скорост и се понесе по улиците на Ван. Спряхме на една автогара. Отново ни махна да останем в колата. Като се върна, попита:

– Лире?

Измъкнах пачката турски пари и му ги подадох. Взе няколко банкноти и изчезна, а когато отново се появи, весело размахваше два автобусни билета до Анкара. Заговори на Махтоб.

– Той казва, че автобусът тръгва в четири часа – каза Махтоб.

Погледнах часовника си. Беше едва един. Не ми се искаше да се мотая из автогарата цели три часа, затова реших да попитам за храна. Откакто бяхме напуснали сигурния си дом в Техеран, бяхме яли само хляб и слънчогледови семки с чай.

Шофьорът се огледа наоколо и ни подкани да го последваме. Заведо ни в най-близкия ресторант. Като седнахме, той доволно потри ръце.

– Готово! – рече той.

Благодарихме му за помощта. Като си тръгна, очите му се бяха насълзили.

Поръчахме си някакво неизвестно ястие, но то се оказа много вкусно – печено пиле с ориз. Да си оближеш пръстите.

Хранихме се бавно, опитвайки да убием времето си в разговори за

Америка. Тайно аз се тревожех за татко. Стомахът ми бе пълен, но бях гладна за новини от семейството ми.

Лицето на Махтоб изведнъж светна.

– О! – каза тя. – Ето го пак нашия шофьор. Вдигнах поглед и го видях да идва към нашата маса.

Седна и си поръча ядене. Явно се чувстваше виновен, че ни е оставил, преди да сме се качили в автобуса.

Най-сетне тримата се запътихме към автогарата. Там шофьорът ни издири някакъв турчин, може би началника на гарата, и му разказа за нас. Турчинът ни поздрави сърдечно. Шофьорът ни каза още веднъж:

– Готово! – Очите му отново се навлажниха. Турчинът ни настани до печката. Едно момче на около десет години ни поднесе чай.

Наближи четири и турчинът дойде при нас.

– Паспорт? – попита той.

Сърцето ми трепна. Погледнах го смутено и се направих, че не разбирам.

– Паспорт? – повтори той.

Отворих чантата си и взех да ровя вътре. Той поклати глава и ме отмина. После продължи да проверява документите на останалите пътници. Сигурно знаеше, че имаме паспорти. Какво ли му бе казал шофьорът за нас?

Все още се движехме в един свят на интриги и загадки, свят на прошепнати обяснения и многозначителни кимвания.

Прозвуча официално съобщение, в което долових думата Анкара. Двете с Махтоб веднага тръгнахме след пътниците, които се качваха в модерен междуградски автобус.

Намерихме две места в дъното, отляво на пътеката. Двигателят работеше тихо и в автобуса беше топло.

Сега вече само двайсет и четири часовото пътуване до Анкара стоеше между нас и свободата.

За минути излязохме извън града. Пътувахме доста бързо за тези заледени планински пътища. Умората ме надви. Унесох се.

Като се събудих, беше непрогледна нощ. Шофьорът бе натиснал рязко спирачките, но автобусът продължаваше да се плъзга, преди да спре. Навън бушуваше буря. Пред нас бяха спрели и други, автобуси. Магистралата бе затрупана с дебели преспи сняг. Няколко автобуса бяха затънали и препречваха пътя.

Наблизо се виждаше някакво заведение – хотел или ресторант. Като разбраха, че ще има доста да се чака, повечето от пътниците тръгнаха

натам.

Наближаваше полунощ. До мен Махтоб спеше дълбоко, а аз не можех да помръдна; като вцепенена наблюдавах зимния пейзаж. Отново се унесох.

Часовете минаваха, а аз ту заспивах, ту се разбуждах, тъй като отоплението на автобуса беше изключено.

На разсъмване се събудих от шума на снегорина, който разчистваше пътя напред. Махтоб често потреперваше в съня си.

Най-сетне продължихме след около шестчасово закъснение.

Махтоб се размърда, потърка очи, погледна през прозореца и ме попита:

– Мамо, кога ще стигнем? Разказах й за голямото закъснение. Автобусът се носеше с главолмна скорост през неукротимата виелица. Страхувах се, защото шофьорът караше като луд, а пътят беше опасно заледен. След всеки завой благодарях на Бога, че сме останали живи. Щеше да бъде ужасно нелепо да умрем точно сега.

Но видях смъртта – късно следобеда на същия ден. Пет-шест автобуса се бяха преобърнали, опитвайки се да преодолеят остър заледен завой. Ранени, стенещи пътници лежах навсякъде в снега. Останалите се грижеха за тях. Стомахът ми се преобърна.

Шофьорът ни бавно заобиколи ужасната сцена. Опитвах се, но не можех да не гледам.

Невероятно, но щом отминахме задръстването, шофьорът ни отново натисна педала докрай. „Моля те, Господи, запази ни живи до Анкара“ – молах се аз наум. Отново падна нощ – втората, откакто бяхме тръгнали на това двайсет и четири часово пътуване. Този път и аз като Махтоб нетърпеливо се запитах: кога ще стигнем?

Пристигнахме в два след полунощ на голяма модерна автогара в центъра на Анкара. Двайсет и четири часовото ни пътуване от Ван до Анкара се бе превърнало в трийсет и два часово изпитание.

Денят беше сряда, 5 февруари. Беше изминала цяла седмица от внезапното ни бягство. Бягство от задушаващото надмощие на Муди. „Вече всичко е наред“ – помислих си аз.

Като слязохме на автогарата, един човек се провикна „Такси!“, и ние веднага тръгнахме след него.

– Шератон, хотел Шератон – казах, без да знам има ли такъв хотел в Анкара.

– Не.

– Добър хотел – казах аз тогава.

Докато пътувахме из улиците, той намали скоростта за момент и посочи към една тъмна сграда, затворена през нощта.

– Амрика – каза.

Посолството! Щяхме да отидем там, щом го отворят сутринта.

Таксито спря пред елегантна сграда с надпис на английски: „Хотел Анкара“.

Шофьорът ни направи знак да го почакаме, влезе вътре и след миг се върна с един администратор, който говореше английски.

– Да, имаме стая за тази нощ – каза той. – Заповядайте.

Дадох на шофьора на таксито голям бакшиш. Двете с Махтоб последвахме администратора в уютното фоайе. Попълних регистрационна карта на адреса на родителите ми в Банистър, Мичиган.

– Бихте ли ми дали паспортите си – рече администраторът.

– Да.

Порових в чантата, решена да използвам номера, който ми бе препоръчал Амал. Заедно с паспортите подадох на чиновника сто и петдесет долара.

– Ето за стаята – казах.

Чиновникът обърна повече внимание на парите, отколкото на паспортите. Усмихна се широко, после ни съпроводи заедно с пиколото до една стая, която ми се стори най-хубавата в света. Имаше две двойни легла, кресла, голяма модерна баня, гардероб и телевизор.

Щом останахме сами, двете с Махтоб се запрегръскахме.

– Можеш ли да повярваш? Сега ще си измием зъбите, ще се изкъпем и ще се наспим.

Махтоб веднага се запъти към банята, решена завинаги да измие Иран от себе си.

Изведнъж някой силно почука на вратата. „Паспортите“ – помислих си аз.

– Кой е? – попитах.

– Администраторът – чух приглушен отговор. Отворих вратата и го видях да стои с паспортите ни в ръка.

– Откъде взехте тези паспорти? – попита той намръщено. – Нямам нито входна виза за Турция, нито печат.

– Не се безпокойте – отговорих. – Този проблем ще го оправя сутринта. Ще отида в посолството.

– Не! Не можете да останете тук. Паспортите са нередовни. Трябва да извикам полицията.

– Моля ви – обърнах се към него. – Дъщеря ми е в банята. Уморени

сме. Гладни сме и измръзнали. Моля ви, оставете ни само за през нощта. Рано сутринта ще се махнем.

– Не! Не може! Трябва да извикам полицията – повтори той. – Трябва да освободите стаята.

Държеше се учтиво, но непреклонно. Колкото и да ни съжаляваше, нямаше да си рискува работата. Изчака, докато си приберем оскъдния багаж, а след това ни придружи до фойето.

Бяхме в безопасност само някакви си две-три минути.

Докато слизахме по стълбите, опитах отново:

– Ще ви дам още пари. Моля ви, оставете ни да преспим.

– Не! Не може! Съобщаваме в полицията за всички чужденци, които отседат тук.

– Не може ли да останем поне във фойето до сутринта? Моля ви, не ме карайте да извеждам детето отново на студа.

После ми хрумна една идея:

– Мога ли да се обадя в посолството? – попитах. Той ми разреши. Взе телефона, поговори с някого и ми подаде слушалката. Отсреща беше дежурният офицер от охраната от морската пехота.

– Какъв е проблемът, госпожо? – попита той. В гласа му се прокрадна нотка на подозрителност.

– Не ни разрешават да преспим, защото паспортите ни не са подпечатани. Имаме нужда от подслон за през нощта. Можем ли да дойдем при вас?

– Не – рязко отвърна той. – Не можете да дойдете тук.

– Какво да правя тогава? – проплаках аз отчаяно. Гласът му на военен звучеше равно.

– Как влязохте в Турция, без да подпечатат паспортите ви?

– Не бих искала да говорим за това по телефона. Просто помислете.

– Как влязохте в Турция? – попита отново той.

– На кон.

Морският пехотинец избухна в смях.

– Вижте, госпожо – изсмя ми се той. – Три часът сутринта е. Нямам време да разговарям с вас за такива неща. Това не е работа на посолството. Това е работа на полицията. Обърнете се към полицията.

– Не можете да постъпите така с мен – извиках. – Цяла седмица се мъча да избягвам полицията, а вие ме прашате при тях. Трябва да ми помогнете!

– Не виждам какво мога да направя за вас.

Затворих телефона съкрушена. Казах на администратора, че ще

трябва да изчакам до сутринта, за да се видя с някого в посолството. Още веднъж го помолих да ни позволи да прекараме нощта във фойето.

– Не мога да ви оставя тук – каза той.

Думите му бяха категорични, но тонът бе посмекчен. Може би и той имаше дъщеря. Поведението му ме обнадежди да опитам пак.

– Бихте ли ми поръчали разговор с Америка за тяхна сметка? – попитах.

– Да.

Докато чакахме да се свържем с Банистър, Мичиган, администраторът поръча да ни поднесат чай.

В Анкара беше сряда, но в Мичиган бе все още вторник, когато за първи път се чух с майка ми.

– Махтоб и аз сме в Турция – казах.

– Слава Богу! – извика майка.

През сълзи ми обясни, че миналата нощ сестра ми Каролин се обаждала да ме търси в Техеран, а Муди троснато й отвърнал, че сме избягали и не знае къде сме. Тогава те още повече се разтревожили за нас.

– Как е татко? – попитах аз.

– Държи се – каза майка. – Сега ще занеса телефона до леглото му.

– Бети! – извика татко. – Толкова съм щастлив, че сте се измъкнали. Прибирай се бързо! Ще стискам зъби, няма да умра, докато не ви видя отново – рече той, а гласът му отслабваше.

– Сигурна съм!

Да искаш, значи да можеш.

Мама отново взе телефона и аз я помолих да се свърже със служител в Държавния департамент, запознат с моя случай, за да обясни на хората от посолството в Анкара как стоят нещата.

– Ще ви звънна пак от посолството – казах. След разговора изтрих сълзите си.

– Какво да правя сега? – попитах администратора. – Не мога да обикалям улиците с нея посред нощ.

– Вземете такси и тръгнете от хотел на хотел – каза той. – Може би някъде ще ви приемат. Показвайте им паспортите само ако много настояват.

Той ни върна паспортите и моите сто и петдесет долара, след което ни повика такси.

Очевидно нямаше да се обади в полицията. Просто не искаше да си създава неприятности. Когато таксито пристигна, той каза на шофьора:

– Хотел „Дедеман“.

Администраторът там беше по-отзивчив. Като му казах, че ще оправя паспортите още на сутринта в посолството, той попита:

– Имате ли проблеми с полицията?

– Не – отговорих.

– Добре – кимна той.

След това ме покани да попълня регистрационна карта с измислено име. Вписах в регистъра моминското си име – Бети Лавър.

Горе в стаята и двете си взехме гореща вана. Измихме си зъбите и заспахме.

На сутринта се обадих на Амал.

– Бети! – извика той. – Къде сте?

– Есфахан.

Амал изкрещя радостно, като чу нашето кодово название за Анкара.

– Добре ли сте? Гладко ли мина всичко? Добре ли се държаха с вас?

– Да – уверих го. – Благодаря ти. Благодаря ти, толкова ти благодаря!

Двете с Махтоб закусихме, пихме по чаша портокалов сок и истинско американско кафе.

След това взехме такси до посолството на Съединените американски щати. Докато плащах на шофьора, Махтоб извика:

– Мамо, погледни! Погледни! – Сочеше ми американското знаме.

Вътре си казахме имената. На дежурната, която седеше в будка зад бронирано стъкло, подадохме паспортите.

След минута се появи човек и застана зад нея. Представи се като Том Мърфи, вицеконсул. Вече му бяха съобщили за нас от Вашингтон.

– Наистина съжалявам за снощи – каза. – Обещавам ви, че дежурният по охраната няма да получи премия тази година. Ще останете ли да разгледате Анкара?

– Не! – извиках аз. – Искам да се качим на първия самолет за Щатите.

– Добре – съгласи се той. – Ще ви подготвим паспортите и ще ви качим на самолета още този следобед.

Помоли ни да почакаме във файето няколко минути. Докато седяхме на пейката, очите ми се спряха на едно друго американско знаме и в гърлото ми заседна бучка.

– Махтоб, можеш ли да повярваш, че си отиваме у дома? – казах. – Можеш ли да си представиш, че най-сетне си отиваме у дома?

Помолихме се и двете по най-простия възможен начин.

– Благодаря ти, Господи, благодаря ти.

Докато чакахме, Махтоб намери, или може би някой ѝ даде, пастели. Тя се умълча и взе да рисува. Не ѝ обърнах внимание, докато сама не показа картината си.

Най-отгоре на страницата грееше голямо златистожълто слънце. В дъното се виждаха четири редици кафяви планини. Отпред имаше платноходка, подобна на нашата в Алпина. В единия ъгъл – самолет или птица. В черно беше нарисувала типична кюрдска къща, като онези, които бяхме срещнали по пътя си. По стените беше сложила и дупки от куршуми. В центъра се вееше червено, бяло и синьо знаме. С черен пастел Махтоб беше написала с печатни букви дума, която сякаш излизаше от знамето.

Въпреки че буквите бяха четливи, едва успях да ги разчета, защото очите ми бяха плувнали в сълзи. С детински почерк Махтоб бе написала:

АМЕРИКА

ЕПИЛОГ

Махтоб и аз пристигнахме у дома в Мичиган на 7 февруари 1986 година, за да открием, че свободата може да бъде и горчива. Бяхме луди от щастие, че отново виждаме Джо и Джон, майка и татко. Пристигането ни помогна на татко да събере малкото си останали сили. Известно време се държа, но в края на краищата болестта го надви. Толкова липсва на всички ни!

Майка се мъчи да свикне без него, плаче често, но е благодарна, че дъщеря ѝ и внучката ѝ се завърнаха от ада. Но все се страхува от бъдещето.

Джо и Джон ни помогнаха да свикнем с живота тук. Те са добри синове, по-скоро вече мъже, отколкото момчета. Нямам никакви известия от приятелките ми Чамсей, Зари, Алис и Фереще. Нито една от тях не знаеше за плановете ми и се надявам, че всичко това не им е донесло неприятности. Не бих искала да се свържа с тях от страх да не им напакостя.

Хелън Баласаниан все още работи в американската секция на швейцарското посолство в Техеран и помага с каквото може на други, оказали се в моето положение.

Изпратих кратко известие до Хамид, собственика на магазина за мъжко облекло в Техеран, чийто телефон ми беше единствената връзка с Хелън, Амал и другите. В отговор получих писмо с дата 2 юли 1986 година, предадено ми чрез трето лице. В писмото се казваше:

Моя храбра сестро Бети,

Не бих могъл да ти опиша чувството, което изпитах, като получих писмото ти. Седнах зад бюрото и трябваше да мине много време, преди да дойда на себе си. Извиках жена си и ѝ разказах твоята история. Тя също се зарадва. Всички ние сме щастливи да разберем, че ти си вече у дома и си добре. Както знаеш, винаги съм те харесвал, както и красивата ти малка спътница М.! Няма да ви забравя през целия си живот.

Затвориха магазина ми преди около петдесет дни, защото съм бил продавал тениски с английската азбука по тях, така че вече нямам работа. Положението тук се влошава с всеки изминал ден. Мисля, че ти наистина имаше късмет.

Моля те, поздрави М. и предай на родителите си моите най-топли привети.

Бог да те благослови, Хамид

Отзивчив банкер ми даде в заем парите, които трябваше незабавно да върна на Амал. Самият той смяташе да избяга в края на 1986-а, но всичко се провали, когато се развихри скандалът с американските оръжейни доставки за Иран, довели до усилване на мерките за сигурност. Сега, когато пиша това, той продължава да търси начин да се измъкне оттам.

Скандалът, който се разрази в САЩ във връзка с оръжейните доставки, беше за мен, както и за всички, живели в Иран през последните две години, голяма изненада. Говореше се, че Съединените щати подкрепят и двете страни във войната между Иран и Ирак.

На Махтоб ѝ беше трудно да се приспособи отново към живота в Америка, но се справи сравнително бързо. В училище е отличничка и отново се превърна в онова щастливо лъчезарно дете, каквото беше преди. Понякога тъгува за баща си, но не за безумеца, който ни държеше като заложници в Иран, а за любящия си баща, който някога бе обичал така много и двете ни. Тъгува и за зайчето си. Обиколихме всички магазини за играчки, но така и не успяхме да намерим същото.

След завръщането ни в Америка аз се срещнах с Тереза Хобгуд от Държавния департамент, която беше помагала на семейството ми през осемнайсетте месеца на изпитания. Тя се съгласи с идеята ми да разкажа историята си и така да предупредя другите. Отделът, в който работи Тереза, се занимава с всички случаи на американски жени и деца, държани против волята им в Иран или някоя от другите мюсюлмански страни. Номерата в картотеката на отдела са повече от хиляда.

Сега двете с Махтоб живеем в страх, че Муди може да се появи от другия край на света. Все още е възможно отмъщението му да ни достигне – лично от него, или от колата на някой от огромния му легион братовчеди. Муди знае, че ако успее да отвлече Махтоб в Иран, законите на неговото безумно общество ще бъдат изцяло на негова страна.

Това обаче, което той може би не съзнава докрай, е, че в своето отмъщение аз също няма да се спра пред нищо. Сега имам влиятелни приятели в Съединените щати и Иран, които никога няма да го оставят да тържествува. Не бих искала да влизам в подробности относно предпазните мерки, които съм взела. Достатъчно е да кажа, че ние с Махтоб живеем под измислени имена, някъде в Америка.

За Муди не знам нищо повече от това, което ми писа Елън в писмото си от 14 юли 1986 година, изпратено до майка ми и след това препратено до мен.

Скъпа Бети,

Наистина се надявам, че това писмо ще те завари щастлива. Все пак очаквах, че ще се обадиш, за да ми разкажеш какво е станало. Въпреки всичко аз те смятам за моя близка приятелка.

След като замина, на няколко пъти посетихме съпруга ти. Дори му помогнах да се обади тук-таме. Толкова бях разтревожена. Все си представях най-лошото. И все още съм любопитна да разбера как успя да се измъкнеш.

Не сме виждали д-р Махмуди от няколко месеца. Един ден минахме покрай къщата, но той не си беше у дома. Дори и след като отмина зимата, често се отбивахме. Всеки път снежният човек, който вие с Махтоб бяхте направили, се смаляваше, докато един ден на земята бе останал да лежи само лилавият шал. Изпари се във въздуха, също както и вие...

КРАЙ

© 1987 Бети Махмуди
© 1987 Уилям Хофър
© 1992 Юлиана Цветкова, превод от английски
© 1992 Евдокия Стефанова, превод от английски

Betty Mahmoody, William Hoffer
Not Without My Daughter, 1987

Сканиране, разпознаване и редакция: MesserSchmidt, 2008

Публикация

Бети Махмуди и Уилям Хофър. Не без дъщеря ми
Американска. Първо издание

Издателска къща „Златорогъ“, София, 1992
ISBN 954-437-007-2

Превели от английски: Юлиана Цветкова и Евдокия Стефанова
Корица Иван Димитров
Редактор Иглика Василева
Технически редактор Йордан Зашев
Коректор Лили Иванона
Формат 84×108/32. Печатни коли 23. Цена 24 лв.
Печат: „Балкан прес“, София

Not Without My Daughter, Corgi Book 1989

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/7469>]